

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2021

Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542

Γνωστικό Πεδίο: Κοινωνικές Επιστήμες

Γνωστικό Αντικείμενο/επίπεδο εκπαίδευσης: Θρησκευτικά (Δημοτικό)

Εμπειρογνώμονες Εκπόνησης του Προγράμματος Σπουδών

Επόπτες

Μητροπούλου Βασιλική, Στογιαννίδης Αθανάσιος

Εκπονητές/Εκπονήτριες

Βαβέτση Χρυσάνθη, Εφραιμίδης Παύλος, Ζημιανίτης Κωνσταντίνος, Καρέλα Γεωργία, Κόλλιας Σωτήριος, Μιχόπουλος Βασίλειος, Πρέντος Κωνσταντίνος, Τζίνος Γεώργιος

Εισηγητική Επιτροπή

Γκορτσίλα Ευγενία, Κιουλάνης Σπυρίδων, Μπεκριδάκης Δημήτριος

Υπεύθυνος Γνωστικού Πεδίου

Μαστραπάς Αντώνιος

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014 -2020»		
	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ιωάννης Αντωνίου, Πρόεδρος ΙΕΠ	
Πράξη με τίτλο:	Πράξη «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» - MIS: 5035542	
Επιστημονική Ομάδα Έργου:	Αφεντουλίδου Άννα, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Εμβαλωτής Αναστάσιος, Μέλος ΔΣ ΙΕΠ, Κατσαγάνη Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Μαστραπάς Αντώνιος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Ματσούκας Παναγιώτης, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ, Μπίλλα Πολυξένη, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πετροπούλου Γεωργία, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Πήλιουρας Παναγιώτης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σαλπασαράνης Κωνσταντίνος, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Σταμούλης Ευθύμης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ, Στυλιάρης Ευστάθιος, Προϊστάμενος Γραφείου Στρατηγικής και Πολιτικού Σχεδιασμού ΙΕΠ	
Υπεύθυνος Πράξης:	Παναγιώτης Πήλιουρας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ	
Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.		
 Ευρωπαϊκή Ένωση Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης	 ΕΣΠΑ 2014-2020 ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Προτεινόμενη αναφορά στο υλικό:

Μητροπούλου, Β., Στογιαννίδης, Α., Βαβέτση, Χ., Εφραιμίδης, Π., Ζημιανίτης, Κ., Καρέλα, Γ., Κόλλιας, Σ., Μιχόπουλος, Β., Πρέντος, Κ., Τζίνος, Γ. (2021). *Οδηγός εκπαιδευτικού Θρησκευτικά Δημοτικού*. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Περιεχόμενα

Α΄ Μέρος (θεωρητικό μέρος).....	5
Α. Φυσιогνωμία του γνωστικού αντικειμένου:	5
Β. Σκοποθεσία.....	7
Γ. Περιεχόμενο γνωστικού αντικειμένου – Θεματικά πεδία/θεματικές ενότητες.....	10
Θεματικές Ενότητες.....	14
Δ. Διδακτική πλαισίωση - Σχεδιασμός Μάθησης.....	25
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΕΧΝΙΚΩΝ	32
Ε. Αξιολόγηση	71
Β΄ Μέρος (πρακτικό μέρος δομημένο ανά τάξη).....	76
1. Διδακτική αξιοποίηση θεματικών πεδίων/θεματικών ενότητων και επισήμανση διδακτικών ιδιαιτεροτήτων.	76
Γ΄ Δημοτικού.....	80
Δ΄ Δημοτικού	84
Ε΄ Δημοτικού	87
ΣΤ΄ Δημοτικού	92
Ενδεικτικές δραστηριότητες ανά τάξη και ανά θεματικό πεδίο/θεματικές ενότητες.	104
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Γ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.....	104
1 ^η Δραστηριότητα	104
2 ^η Δραστηριότητα	108
3 ^η Δραστηριότητα	111
4 ^η Δραστηριότητα	113
5 ^η Δραστηριότητα	117
6 ^η Δραστηριότητα	120
7 ^η Δραστηριότητα	123
8 ^η Δραστηριότητα	125
9 ^η Δραστηριότητα	128
10 ^η Δραστηριότητα	132
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	135
1 ^η Δραστηριότητα	135

2 ^η Δραστηριότητα	141
3 ^η Δραστηριότητα	145
4 ^η Δραστηριότητα	149
5 ^η Δραστηριότητα	153
6 ^η Δραστηριότητα	158
7 ^η Δραστηριότητα	162
8 ^η Δραστηριότητα	165
9 ^η Δραστηριότητα	169
10 ^η Δραστηριότητα	173
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	178
1η Δραστηριότητα	178
2η Δραστηριότητα	180
3η Δραστηριότητα	183
4η Δραστηριότητα	185
5η Δραστηριότητα	187
6η Δραστηριότητα	189
7η Δραστηριότητα	191
8η Δραστηριότητα	193
9η Δραστηριότητα	195
10η Δραστηριότητα	197
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.....	200
1η Δραστηριότητα	200
2η Δραστηριότητα	209
3η Δραστηριότητα	213
4η Δραστηριότητα	217
5η Δραστηριότητα	222
6η Δραστηριότητα	226
7η Δραστηριότητα	230
8η Δραστηριότητα	235

9η Δραστηριότητα	239
10η Δραστηριότητα	245
Έργα αρχικής, διαμορφωτικής, τελικής αξιολόγησης μέσω αξιοποίησης ποικίλων στρατηγικών ανά τάξη	253
Τάξη Γ' Δημοτικού	253
1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης	253
2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης	257
3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης	261
Τάξη Δ' Δημοτικού	264
1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης	264
2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης	268
3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης	273
Τάξη Ε' Δημοτικού	276
1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης	276
2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης	279
3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης	281
Τάξη ΣΤ' Δημοτικού	284
1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης	284
2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης	287
3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης	289
Εργαλεία αυτοαξιολόγησης, ετεροαξιολόγησης (ρουμπρίκες), portfolio (φάκελος επιτευγμάτων)	294
Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια	299
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	299
Δομή 1 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Γ' Δημοτικού	299
Δομή 2 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Γ' Δημοτικού	305
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	312
Δομή 1 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Δ' Δημοτικού	312
Δομή 2 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Δ' Δημοτικού	324
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	338

Δομή 1 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Ε' Δημοτικού	338
Δομή 2 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Ε' Δημοτικού	347
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	352
Δομή 1 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την ΣΤ' Δημοτικού	352
Δομή 2 ^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την ΣΤ' Δημοτικού	372
A7. Συνθετικές δραστηριότητες – Ερευνητικές Εργασίες (project).....	392
ΤΑΞΗ: Γ' Δημοτικού	393
ΤΑΞΗ: Δ' Δημοτικού	401
ΤΑΞΗ: Ε' Δημοτικού	412
ΤΑΞΗ: Στ' Δημοτικού.....	415
Βιβλιογραφία και δικτυογραφία	417

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Α΄ Μέρος (θεωρητικό μέρος)

Α. Φυσιογνωμία του γνωστικού αντικειμένου:

α. Το Μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα οργανικά ενταγμένο στην Ελληνική Εκπαίδευση

Το Μάθημα των Θρησκευτικών εντάσσεται στον κανόνα των υποχρεωτικών σχολικών μαθημάτων, τα οποία διδάσκονται στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του ελληνικού Σχολείου. Η οργάνωση και η λειτουργία του θεμελιώνονται στο Σύνταγμα της Ελλάδας, στους Νόμους του Ελληνικού Κράτους, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), και τις συμβάσεις και συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης. Βασική αποστολή του Μαθήματος των Θρησκευτικών αποτελεί η «ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης», η οποία είναι συνταγματική υποχρέωση του Κράτους. Για να υπηρετεί τον εν λόγω σκοπό το μάθημα διδάσκεται επί ικανό αριθμό ωρών διδασκαλίας εβδομαδιαία στο πρόγραμμα του Δημοτικού, Γυμνασίου, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ και τα μαθησιακά αποτελέσματά του αξιολογούνται συντελώντας στη γενικότερη επίδοση των μαθητών και μαθητριών.

β. Ο θεμελιώδης παιδαγωγικός και ανθρωπολογικός προσανατολισμός του Μαθήματος των Θρησκευτικών

Το παιδαγωγικό και μορφωτικό έργο, που παρέχεται μέσω της διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών, αποσκοπεί στην ενίσχυση και την εμπέδωση της θρησκευτικής συνείδησης των ορθόδοξων μαθητών και μαθητριών. Η προοπτική αυτή υπηρετεί την ολόπλευρη ανάπτυξή τους, κυρίως δε συμβάλλει στην καλλιέργεια του ανθρώπινου προσώπου ως μοναδικής, ανεπανάληπτης και ελεύθερης ύπαρξης. Με αυτό τον τρόπο το μάθημα παρέχει όλα τα αναγκαία ερεθίσματα, ώστε να γνωρίζουν τον εαυτό τους, να επικοινωνούν αποτελεσματικά με τους ανθρώπους και τον κόσμο γύρω τους, όπως, επίσης, να αφουγκράζονται και να αντιμετωπίζουν τις μεγάλες προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου.

γ. Το Μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα παιδείας και πολιτισμού

Το Μάθημα των Θρησκευτικών αποτελεί μάθημα παιδείας και πολιτισμού. Σε αυτό καλούνται οι μαθητές και μαθήτριες να αναγνωρίσουν και να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της

Ορθόδοξης Χριστιανικής παράδοσης, ώστε να αποκτήσουν συναίσθηση της ευθύνης για τη συνέχειά της σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο. Υπό αυτήν την έννοια, λαμβάνουν τα απαραίτητα εφόδια, για να δρουν στο μέλλον ως ενεργοί πολίτες του Ελληνικού Κράτους, στο οποίο η παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας αποτελεί ζωντανό και λειτουργικό στοιχείο της ιστορικής ταυτότητάς και του πολιτισμού του, και κατ' επέκταση συστατική παράμετρο του δημόσιου χώρου. Εκτός τούτων, αποτελεί μάθημα ευρωπαϊκής παιδείας και εκπαιδεύει Ευρωπαίους πολίτες προάγοντας τις διαχρονικές χριστιανικές αξίες, οι οποίες αποτέλεσαν τα θεμέλια του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού.

δ. Το Μάθημα των Θρησκευτικών ως μάθημα ταυτότητας του προσώπου

Το Μάθημα των Θρησκευτικών, λαμβάνοντας υπόψη τις προσεγγίσεις των επιστημών της Θεολογίας, της Παιδαγωγικής και της Θρησκευοπαιδαγωγικής, σε συνδυασμό με τα σύγχρονα πορίσματα της Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας, και της Διδακτικής, προτάσσει την ανάπτυξη του ανθρώπου ως ενιαίας ψυχοσωματικής οντότητας. Επειδή συντελεί στην ανάπτυξη της ταυτότητας του προσώπου, αντιμετωπίζει τους μαθητές και τις μαθήτριες ως πρόσωπα, καθένα εκ των οποίων φέρει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και εμπειρίες, συγκεκριμένες ανάγκες και ποικίλα ενδιαφέροντα, που έχουν άμεση αναφορά στην πορεία της ψυχοσωματικής του ωρίμανσης. Επομένως, το Μάθημα των Θρησκευτικών αποτελεί παράγοντα ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης, της ενσυναίσθησης αλλά και της ανθεκτικότητας των νέων ανθρώπων. Μέσα από αυτό το πρίσμα, οι μαθητές και μαθήτριες καλούνται να αποκτήσουν τις κατάλληλες ικανότητες, ώστε να συνυπάρχουν αρμονικά με όλους τους ανθρώπους και με τον θρησκευτικά «άλλο» και να συνεργάζονται συμβάλλοντας στην εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού συνόλου.

Από την άλλη πλευρά, το Μάθημα των Θρησκευτικών επικεντρώνεται στην εκπαίδευση. Για τον λόγο αυτό, το κατεξοχήν αντικείμενο, που εισάγει στη διαδικασία διδασκαλίας-μάθησης, είναι η σχέση με το θείο, όπως αυτή νοηματοδοτείται στην Ορθόδοξη Παράδοση και τον πολιτισμό. Το μορφωτικό αυτό περιεχόμενο αξιολογείται ως έγκυρη πρόταση προσανατολισμού του βίου, και ως ζωτικό σημείο αναφοράς για την ανακάλυψη απαντήσεων σε βασικά ερωτήματα που απασχολούν τον άνθρωπο στην πορεία ανάπτυξης της ταυτότητάς του. Μαθαίνουν ελεύθερα οι μαθητές και μαθήτριες, σε σχολικό πλαίσιο, τι σημαίνει να είναι Ορθόδοξος Χριστιανός, πώς η επιλογή αυτή διαμορφώνει τη ζωή του, το πολιτισμικό του πλαίσιο, τις θέσεις του στην ευρύτερη κοινωνία αλλά και τη δράση του ως αυριανού πολίτη και ως ισότιμου συνομιλητή στον δημόσιο χώρο του Ελληνικού Κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου όλου. Ενθαρρύνονται, έτσι ουσιαστικά, να συσχετίζουν αυτήν την πρόταση προσανατολισμού της ζωής με τις σύγχρονες προκλήσεις του κοινωνικού γίνεσθαι και υποστηρίζονται με την ανάπτυξη των ικανοτήτων να δρουν δημοκρατικά, ελεύθερα και με αγάπη για τον συνάνθρωπο.

B. Σκοποθεσία

I. Γενικοί Σκοποί

Με βάση όλα τα παραπάνω διαμορφώνονται οι Γενικοί Σκοποί της διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ειδικότερα, το Μάθημα των Θρησκευτικών συμβάλλει:

- Στη διαμόρφωση ελεύθερων, υπεύθυνων και κριτικά σκεπτόμενων πολιτών και στην προετοιμασία των μαθητών και μαθητριών για τον δημόσιο χώρο με τέτοιον τρόπο, ώστε να αναδεικνύουν ως πολίτες του κόσμου τις οικουμενικές αρχές και αξίες μέσα από την οπτική της Ορθόδοξης Χριστιανικής Παράδοσης.
- Στην ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών και μαθητριών, μέσω της ανάλυσης και εμπέδωσης της Ορθόδοξης Χριστιανικής Παράδοσης, με τέτοιον τρόπο ώστε να μη διακυβεύεται σε καμία περίπτωση η ελεύθερη διάπλαση της προσωπικότητάς τους.
- Στην κατανόηση και ερμηνεία βασικών πτυχών της διδασκαλίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όπως αυτές καταγράφονται στην Αγία Γραφή, στη Δογματική και Ηθική διδασκαλία της, στη λατρευτική της ζωή και στην Παράδοση των Αγίων Πατέρων της.
- Στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών και μαθητριών, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες, να μπορούν να ζήσουν δημιουργικά, με αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και τη φύση και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, η οποία αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής και ευρωπαϊκής παιδείας.
- Στην εξοικείωση με τη σχέση Θεού και ζωής ως κινητήρια δύναμη που συμβάλλει στον προσανατολισμό του βίου και την ανακάλυψη της προσωπικής ταυτότητας.
- Στην αναγνώριση του συλλογικού θρησκευτικού βιώματος, το οποίο στην Ελλάδα διαμορφώνεται μέσω της ιστορικής παρουσίας και δράσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας.
- Στην ανάδειξη της σημασίας που έχει η θρησκευτική αγωγή ως προς τις ικανότητες των μαθητών/τριών να επικοινωνούν με τον εαυτό τους, με τους άλλους και τον κόσμο ολόκληρο, να δημιουργούν, να αυτενεργούν, να καλλιεργούν δεξιότητες και να παράγουν νέα γνώση, η οποία να μετασχηματίζεται σε δράση στην κοινωνία, εμπνεόμενη από το όραμα και την ελπίδα για την ειρήνη, τη συνύπαρξη, την ισότητα, τη δημοκρατία και γενικά την αλλαγή και τη βελτίωση του κόσμου.

- Στη μελέτη του θρησκευτικού φαινομένου εν γένει με γνώμονα τη διαθεματική και τη διεπιστημονικής προσέγγιση της γνώσης.
- Στη γνωριμία με άλλα θρησκευτά και θρησκευτικές και μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες, κάτι που επιτυγχάνεται σε συνάρτηση με τα αναπτυξιακά και παιδαγωγικά χαρακτηριστικά των παιδιών και των εφήβων και πάντα διακριτά, αποβλέποντας στην καλλιέργεια της ικανότητας για διάλογο, για σεβασμό απέναντι στην ετερότητα, καθώς και για αρμονική συνύπαρξη με τους άλλους.

II. Ειδικοί Στόχοι Α΄ Κύκλου Εκπαίδευσης. (Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού)

Το Μάθημα των Θρησκευτικών στον Α΄ Κύκλο του Δημοτικού Σχολείου διερευνά, κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, θεμελιώδεις διαστάσεις της Ορθόδοξης χριστιανικής ζωής, όπως αυτές αποτυπώνονται στην Ορθόδοξη Θεία Λατρεία, σε αφηγήσεις από τη Βίβλο, αλλά και σε κείμενα από την κατοπινή χριστιανική γραμματεία που περιγράφουν και ερμηνεύουν την Ορθόδοξη Παράδοση και ζωή, θέτοντας ως στόχο, οι μαθητές να:

- Εξοικειωθούν με τα σύμβολα, τις εικόνες, και τις γιορτές της Ορθόδοξης Θείας Λατρείας, αναγνωρίζοντας σε αυτά τους κεντρικούς άξονες με τους οποίους εκφράζεται η ζωοποιός σχέση Θεού και ανθρώπου.
- Αντιληφθούν, μελετώντας διηγήσεις και ιστορίες τόσο από τη Βίβλο όσο και από την παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας, ότι ο Θεός φανερώνεται στον άνθρωπο ως Πρόσωπο, για να εγκαινιάσει μία βιοτή ανιδιοτελούς αγάπης που δεν έχει όρια.
- Εκτιμήσουν τη σημασία του ευαγγελικού μηνύματος και της Ορθόδοξης Παράδοσης ως θεμελίων βάσει των οποίων διαμορφώθηκε το συλλογικό θρησκευτικό βίωμα στην ελληνική πραγματικότητα.
- Ανακαλύψουν ότι η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, όπως φανερώνεται στα γεγονότα της Θείας Οικονομίας, καθίσταται πηγή έμπνευσης και δύναμη που μεταμορφώνει τον τρόπο σκέψης, τη ζωή, την κοινωνία, τον πολιτισμό, την κτίση ολόκληρη.
- Προσεγγίσουν τον κόσμο γύρω τους ως δημιουργία και ως δωρεά του Θεού προς τον άνθρωπο, μελετώντας κείμενα που αφηγούνται την πίστη της Ορθόδοξης Εκκλησίας.
- Συνειδητοποιήσουν ότι το όραμα της Βασιλείας του Θεού, που γεύεται εμπειρικά η Ορθόδοξη Εκκλησία, οδηγεί αβίαστα στην ανάληψη ευθύνης και στον αγώνα για ειρήνη, ισότητα, δικαιοσύνη και έμπρακτη αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων.

-Αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες στη διδακτική πράξη, τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία.

-Προσεγγίσουν τις ιδέες της αειφόρου (βιώσιμης ανάπτυξης).

III. Ειδικοί Στόχοι Β΄ Κύκλου Εκπαίδευσης (Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού)

Στόχοι του μαθήματος των Θρησκευτικών στην Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού είναι οι μαθητές και μαθήτριες, α) μέσα από τη βιωματική, διαθεματική και διερευνητική μαθησιακή προσέγγιση, β) μέσω αφηγήσεων και ιστοριών αγίων προσώπων καθώς και του σώματος πιστών της Εκκλησίας, γ) μέσα από την ελληνορθόδοξη και γενικότερα τη χριστιανική παράδοση να:

- να αντιληφθούν την αγάπη και ενδιαφέρον του Θεού προς τον άνθρωπο και ολόκληρο τον κόσμο μέσα από την Αγία Γραφή, την Ορθόδοξη Χριστιανική Παράδοση και την ιστορία της Εκκλησίας ως σώματος Χριστού.
- να αναγνωρίσουν τη σημασία και την διαχρονικότητα του ευαγγελικού μηνύματος του Χριστού που το καθιστούν πάντοτε επίκαιρο για τον κάθε άνθρωπο προσωπικά αλλά και στην κοινωνική ζωή και στον πολιτισμό.
- να ανακαλύπτουν έννοιες και σύμβολα της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης και λατρευτικής ζωής της Εκκλησίας όπως αποτυπώνονται στη χριστιανική τέχνη.
- να εκτιμήσουν την ανάγκη σεβασμού και προστασίας της ελληνορθόδοξης πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου μας και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος και της ανθρωπότητας ως δημιουργημάτων του Θεού
- να καλλιεργήσουν τις ηθικές αξίες του Χριστιανισμού, ως πρόταση και στάση ζωής στο δημόσιο χώρο που εκφράζεται με έμπρακτη αλληλεγγύη προς τον πάσχοντα, ειρηνική συνύπαρξη, σεβασμό της διαφορετικότητας, ισότητα και δικαιοσύνη.
- να χρησιμοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες στη διδακτική πράξη και να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία.
- να προσεγγίσουν τις ιδέες της αειφορίας (βιώσιμης ανάπτυξης).

Γ. Περιεχόμενο γνωστικού αντικείμενου – Θεματικά πεδία/θεματικές ενότητες

Το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου των Θρησκευτικών για τη βαθμίδα του Δημοτικού (Α΄ και Β΄ κύκλους), αναπτύσσεται εκκινώντας από κεντρικά θέματα της χριστιανικής θρησκευτικής εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο. Τα θέματα αυτά, τα οποία οι μαθητές και μαθήτριες πρέπει να έχουν προσεγγίσει και κατανοήσει στη διάρκεια της εκπαίδευσής τους, προκύπτουν από τις μεγάλες ιδέες (Big Ideas) – πυρηνικές ιδέες (Core Ideas). Σύμφωνα με τους G. Wiggins και J. McTighe μεγάλη ιδέα θεωρείται αυτή που:

- α) προσφέρει στους μαθητές και στις μαθήτριες εννοιολογικά εργαλεία για κάθε είδους μελέτη,
- β) παρέχει στους μαθητές/τριες ευρείες δυνατότητες ερμηνείας και κατανόησης συνδυάζοντας διάφορα ζητήματα, δεξιότητες και εμπειρίες,
- γ) επικεντρώνεται στην καρδιά ενός θέματος και οδηγεί στην ειδική κατανόησή του,
- δ) απαιτεί αποσαφήνιση για τους μαθητές/τριες γιατί το νόημα, η έννοια ή η αξία της είναι για αυτούς σπάνια προφανής, είναι αντιφατική ή επιδέχεται παρερμηνείες και
- ε) η μετάδοσή της έχει μεγάλη αξία, γιατί σχετίζεται με άλλες έρευνες και θέματα, οριζοντίως και διαθεματικά σε σχέση με άλλα μαθήματα και καθέτως σε σχέση με τους σκοπούς του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών και γενικότερα τη ζωή έξω από το σχολείο.

Οι μεγάλες ιδέες, στο πλαίσιο ενός Προγράμματος Σπουδών, είναι οπωσδήποτε: α) ευρείες και μη συγκεκριμένες (-αφηρημένες), β) εκφράζονται σύντομα με μία ή λίγες λέξεις, γ) αφορούν όλους και όλες στην τάξη, δ) είναι διαχρονικές και ε) παρουσιάζονται με διαφορετικά παραδείγματα που έχουν κοινό άξονα αυτήν την ιδέα. Μία μεγάλη ιδέα δεν είναι μεγάλη μόνο επειδή έχει γνωσιακή αξία, αλλά κυρίως γιατί ενέχει παιδαγωγική δυναμική. Ενεργοποιεί δηλαδή τον μαθητή και την μαθήτρια να νοηματοδοτούν και να εννοιολογούν ό,τι προσφέρεται ως δραστηριότητα/εμπειρία στη διαδικασία του μαθήματος και ιδιαίτερα τους εξοικειώνει με ζητήματα που φαινόταν απρόσιτα έως τώρα, αλλά σχετίζονται με τη ζωή τους αυτή τη στιγμή, αλλά και στο μέλλον. Έτσι, η μεγάλη ιδέα γίνεται ένα εννοιολογικό εργαλείο που εξασκεί τη σκέψη, διασυνδέει διαφορετικές γνώσεις και διευκολύνει τον μαθητή και μαθήτρια να προχωρήσουν σε εφαρμογές της στη ζωή τους. Γενικότερα, στο Μάθημα των Θρησκευτικών του ελληνικού σχολείου ως κεντρικά θέματα που πηγάζουν από μεγάλες ιδέες και τα οποία θεωρούνται ότι α) είναι τα βασικά και σημαντικά θεολογικά θέματα-οι διδασκαλίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας και των θρησκειών, που διδάσκονται διακριτά β) έχουν σχέση με τη ζωή των μαθητών και μαθητριών, γ) έχουν σχέση με την παράδοση του τόπου και δ) είναι όσα χρειάζεται να γνωρίζει σε βάθος κάθε νέος πολίτης που έχει ολοκληρώσει την προσφερόμενη από το Κράτος εκπαίδευση, ορίστηκαν μετά από συλλογική μελέτη στο Δημοτικό τα κάτωθι επτά (7) :

Κεντρικά Θέματα

1. Θεός
2. Δημιουργία-Πτώση
3. Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
4. Ενανθρώπιση - Χριστός
5. Εκκλησία – Λατρεία - Αγία Γραφή
6. Βασιλεία του Θεού
7. Χριστιανική ζωή

Θεματικά Πεδία

Στο Πρόγραμμα Σπουδών του Μαθήματος των Θρησκευτικών τα Κεντρικά Θέματα αποτυπώνονται ως «Θεματικά Πεδία» και αποτελούν τη βάση ανάπτυξης του περιεχομένου των Θεματικών Ενοτήτων και στους τέσσερις κύκλους της ελληνικής εκπαίδευσης, άρα και στο Γυμνάσιο, που αποτελεί τον τρίτο κύκλο. Οι κύκλοι αυτοί καθορίζονται από τις βαθμίδες Εκπαίδευσης και την αναπτυξιακή ηλικία των μαθητών και μαθητριών:

Α Κύκλος – Γ' & Δ' Δημοτικού

Β Κύκλος- Ε' & Στ' Δημοτικού

Γ Κύκλος – Α', Β', Γ' Γυμνασίου

Δ Κύκλος – Α', Β', Γ' Λυκείου

Τα Θεματικά Πεδία επαναλαμβάνονται σπειροειδώς ανά Κύκλο (Α, Β, Γ, Δ), καθώς σύμφωνα και με τον J. Bruner «οποιοδήποτε αντικείμενο μπορεί να διδαχθεί αποτελεσματικά σε οποιοδήποτε παιδί και σε οποιαδήποτε φάση της ανάπτυξής του, αρκεί αυτό να προσαρμοστεί στο γνωστικό επίπεδο του μαθητή/τριας». Είναι σαφές ότι η ανάπτυξη και η σειρά των θεματικών πεδίων ακολουθεί το σχέδιο της θείας οικονομίας που στη θεολογική γλώσσα εξηγεί τη συνάντηση της ιστορίας του Θεού με την ιστορία του ανθρώπου. Σε σχολικό πλαίσιο, αυτή η συνάντηση και οι φάσεις της αποτυπώνονται σε θέματα που αναπτύσσονται γύρω από τρεις (3) βασικούς άξονες, οι οποίοι βοηθούν στην υπηρετήση των Ειδικών Στόχων του Γυμνασίου. Οι άξονες αυτοί είναι:

- Τι σημαίνει να είναι Ορθόδοξος Χριστιανός και πώς η επιλογή αυτή διαμορφώνει τη ζωή του.
- Ποιο είναι το πολιτισμικό πλαίσιο και πώς η Ορθόδοξη χριστιανική ταυτότητα επιδρά στις θέσεις του στην ευρύτερη κοινωνία.
- Πώς διαμορφώνεται η λειτουργία του ως πολίτη του ελληνικού Κράτους, της Ευρώπης και του κόσμου όλου χάρη στην Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση και πολιτισμό.

Μελετώντας κανείς οριζόντια τα θεματικά πεδία και πώς αναπτύσσονται στους τέσσερις κύκλους θα διαπιστώσει αυτή την ανάπτυξή τους που γίνεται ώστε ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο των μαθητών και μαθητριών να φτάνουν σταδιακά να κατανοούν σε βάθος τις βασικές διδασκαλίες της ορθόδοξης Εκκλησίας και διακριτά τα θρησκευόμενα και μη θρησκευτικές θεωρίες. Είναι ευδιάκριτη η θέση του Γυμνασίου σε αυτή την επαναληπτική σπειροειδή ανάπτυξη, αλλά και σημαντική, γιατί βρίσκεται ανάμεσα σε δύο κρίσιμες περιόδους ανάπτυξης και αποτελεί ουσιαστική μετάβαση στην ωρίμανση, στην οποία η θρησκευτική εκπαίδευση έχει τον ρόλο της. Στο Γυμνάσιο, επίσης, είναι σημαντικό να καλυφθεί οποιαδήποτε έλλειψη έχει προκύψει από τη Δημοτική Εκπαίδευση ώστε να οικοδομηθεί σπειροειδώς αποτελεσματικά και στο Λύκειο η θρησκευτική γνώση.

Τα επτά (7) Θεματικά Πεδία, δηλαδή οι μεγάλες ιδέες, τα κεντρικά θέματα του γνωστικού αντικειμένου στο Δημοτικό (Α΄ και Β΄ κύκλους) κατανέμονται ως εξής:

Γ΄ τάξη Δημοτικού

1. Θεός
2. Δημιουργία-Πτώση
3. Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
4. Ενανθρώπιση – Χριστός

Δ΄ τάξη Δημοτικού

5. Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
6. Βασιλεία του Θεού
7. Χριστιανική ζωή

Ε΄ τάξη Δημοτικού

1. Θεός
2. Δημιουργία-Πτώση
3. Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
4. Ενανθρώπιση – Χριστός

ΣΤ΄ τάξη Δημοτικού

5. Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
6. Βασιλεία του Θεού
7. Χριστιανική ζωή

Τα Θεματικά Πεδία αποτελούν οδηγό για την ανάπτυξη των Θεματικών Ενοτήτων που αναπτύσσονται σε κάθε τάξη, με βάση τους τρεις άξονες που υπηρετούν, τους Ειδικούς Στόχους και τον βαθμό της προσληπτικής ικανότητας των μαθητών και μαθητριών κάθε κύκλου. Από τη διασύνδεση των τριών αξόνων και των επτά Θεματικών Πεδίων προκύπτουν: α) το θέμα της Θεματικής Ενότητας (γενικό και περιγραφικό), β) τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα της Θεματικής Ενότητας (επιγραμματική αναφορά των ενεργειών που καλούνται οι μαθητές και μαθήτριες να πετύχουν στη διδασκαλία και το θρησκευτικό περιεχόμενο αυτών των ενεργειών) και γ) Ενδεικτικές δραστηριότητες (διδασκαλίας και αξιολόγησης).

Θεματικές Ενότητες

Γ' Δημοτικού				
Θεματικά Πεδία	Θεός	Δημιουργία-Πτώση	Άνθρωποι του Θεού (Προφήτες-Άγιοι)	Ενανθρώπιση-Χριστός
	4 διδ. ώρες	10. διδ. ώρες	13 διδ. ώρες	23 διδ. ώρες
Επιμέρους Θεματικές Ενότητες				
	1. Ο Θεός είναι πατέρας όλων των ανθρώπων.	4. Η Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από τον Θεό.	9. Αβραάμ, ο εκλεκτός και πιστός φίλος του Θεού.	20. Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου.
	2. Ο Θεός φροντίζει τον άνθρωπο και όλα τα πλάσματα της φύσης.	5. Ο άνθρωπος ζει στον Παράδεισο.	10. Ησαΐ και Ιακώβ.	21. Η γέννηση του Χριστού.
	3. Ο Θεός χαρίζει τα δώρα του σε όλους τους ανθρώπους.	6. Οι Πρωτόπλαστοι επιλέγουν να ζήσουν χωρίς τον Θεό.	11. Ο Ιωσήφ συγχωρεί τα αδέρφια του.	22. Ο Χριστός βαπτίζεται από τον Ιωάννη τον Πρόδρομο.
		7. Ο Νώε, η Κιβωτός, ο Κατακλυσμός.	12. Ο Θεός εμφανίζεται στον Μωυσή.	23. Οι δώδεκα Μαθητές του Χριστού.
		8. Ο πύργος της Βαβέλ.	13. Ο Θεός δίνει στον Μωυσή τις Δέκα Εντολές.	24. Ο Χριστός θεραπεύει τους ασθενείς: Ο

			παράλυτος της Καπερναούμ.
		14. Σπουδαίες γυναίκες της Παλαιάς Διαθήκης.	25. Ο Χριστός συμβουλεύει: Αγαπούμε όσους μας βλάπτουν, δεν κρίνουμε τους άλλους.
		15. Η πίστη και το θάρρος νικούν τη δύναμη: Δαβίδ εναντίον Γολιάθ.	26. Ο Χριστός μας διδάσκει την προσφορά: Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη.
		16. Δαβίδ και Ιωνάθαν. Μία αληθινή φιλία.	27. Ο Χριστός διδάσκει τη συγχώρηση: Η παραβολή του σπλαχνικού πατέρα.
		17. Ο προφήτης Ηλίας αφοσιώνεται στο θέλημα του Θεού.	28. Ο Χριστός μάς προτρέπει να προσευχόμαστε: «Πάτερ ημών..»
		18. Ο προφήτης Ησαΐας μιλά για τον Χριστό.	29. Τα παιδιά, οι μικροί φίλοι του Χριστού.
		19. Ο προφήτης Δανιήλ και τα λιοντάρια.	30. «Ωσαννά εν τοις υψίστοις»:

				Ο Χριστός στα Ιεροσόλυμα ως Βασιλιάς.
				31. Ο Μυστικός Δείπνος.
				32. Ο Χριστός σταυρώνεται.
				33. «Χριστός Ανέστη»: Ελπίδα για μια νέα ζωή.

Δ' Δημοτικού			
Θεματικά Πεδία	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή 25 διδ. ώρες	Βασιλεία του Θεού 15 διδ. ώρες	Χριστιανική ζωή 10 διδ. ώρες Ενανθρώπηση-Χριστός
Επιμέρους Θεματικές Ενότητες			
	1. Εκκλησία και πρώτη ημέρα του σχολικού έτους	17. Τα θαύματα του Χριστού: Εικόνες από τον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.	26. Η «δύναμη» της συγχώρεσης.
	2. Τα γενέθλια της Εκκλησίας: Η Πεντηκοστή.	18. Η Ανάσταση του Χριστού εγκαινιάζει για τον άνθρωπο έναν καινούριο τρόπο ζωής.	27. Στην Εκκλησία ο άνθρωπος πλουτίζει, όταν μοιράζεται.

	3. Οι μαθητές του Χριστού μεταφέρουν το μήνυμά του σε όλο τον κόσμο.	19. Η χριστιανική κοινότητα ως Σώμα Χριστού.	28. Ελπίδα μέσα από τις δυσκολίες της ζωής.
	4. Η ζωή των πρώτων Χριστιανών.	20. Η επικοινωνία με τον Θεό.	29. Η ευθύνη του ανθρώπου για το φυσικό περιβάλλον.
	5. Οι εμπειρίες συνάντησης με τον Χριστό καταγράφονται σε κείμενα: Η συγγραφή των Ευαγγελίων.	21. Οι Άγγελοι του Θεού.	30. Η αξία της ανθρώπινης ζωής για την Εκκλησία
	6. Η Εκκλησία εξαπλώνεται με το έργο του Αποστόλου Παύλου.	22. Το Μυστήριο του Βαπτίσματος.	
	7. Η τόλμη και η πίστη των Χριστιανών μπροστά στα εμπόδια και τις δυσκολίες.	23. Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.	
	8. Ένα νέο ξεκίνημα για την Εκκλησία: Το έργο των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.	24. Είμαστε όλοι ίσοι αλλά και όλοι διαφορετικοί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.	
	9. Η Εκκλησία μένει ενωμένη και	25. Όλα αρχίζουν από την αγάπη στον	

	ειρηνική με αγώνες και θυσίες.	καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.	
	10. Οι προστάτες των Γραμμάτων: Οι Τρεις Ιεράρχες.		
	11. Η Χριστιανική ζωή μακριά από την πόλη.		
	12. Η σημασία των ιερών εικόνων.		
	13. Η Ορθόδοξη Εκκλησία στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας.		
	14. Η Εκκλησία της Ελλάδος κατά την περίοδο του 1940.		
	15. Ο ιερός ναός.		
	16. Οι γιορτές της Εκκλησίας.		

Ε΄ Δημοτικού				
Θεματικά Πεδία	Θεός	Δημιουργία -Πτώση	Άνθρωποι του Θεού (Προφήτες-Άγιοι)	Ενανθρώπηση-Χριστός
	4 διδ. ώρες	6 διδ. ώρες	8 διδ. ώρες	13. διδ. ώρες
Επιμέρους Θεματικές Ενότητες				
	1. Ο Θεός ως αγάπη.	4. Οι έξι μέρες της Δημιουργίας	10. Προπάτορες.	18. Ο Ευαγγελισμός.
	2. Ο Θεός, μας συγχωρεί.	5. Η Δημιουργία του ανθρώπου.	11. Προφήτες.	19. Ο Χριστός γεννιέται: Η ενανθρώπηση του Θεού.
	3. Ο Θεός καλεί σε επικοινωνία . «Πάτερ ημών»	6. Τα δύο φύλα.	12. Ιωάννης ο Βαπτιστής. Προφήτης και άγιος	20. Η Βάπτισμα του Ιησού Χριστού.
		7. Ο άνθρωπος φύλακας της κτίσης.	13. Παιδιά που έχτισαν μια ξεχωριστή σχέση με τον Θεό.	21. Ο Χριστός συναντά τους μαθητές «Ελάτε μαζί μου»
		8. Η πτώση του ανθρώπου – Ο χαμένος Παράδεισος	14. Γυναίκες της Βίβλου και άγιες της Εκκλησίας που διακρίθηκαν για την πίστη τους.	22. «Αφήστε τα παιδιά να έρθουν κοντά μου».

		9. Η πρώτη υπόσχεση του Θεού στους ανθρώπους .	15. Μαζί στη ζωή, μαζί στην αγιότητα.	23. Ο Χριστός δίδασσε με παραβολές και προτείνει έναν άλλο τρόπο ζωής.
			16. Τρεις Ιεράρχες.	24. Τα θαύματα του Χριστού.
			17. Φίλοι του Χριστού στη σύγχρονη εποχή.	25. Ιερός Νιπτήρας και Μυστικός Δείπνος.
				26. Η Σταύρωση του Χριστού.
				27. Ο Χριστός ανασταίνεται.
				28. Η Ανάληψη του Ιησού.

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ			
Θεματικά Πεδία	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή 18 διδ. ώρες	Βασιλεία του Θεού 7 διδ. ώρες	Χριστιανική ζωή 6 διδ. ώρες
Επιμέρους Θεματικές Ενότητες			
	1. Η Αγία Γραφή καταγράφει την ιστορία του Χριστιανισμού.	19. Τα θαύματα του Χριστού: παράθυρα στη Βασιλεία του Θεού.	26. Η συμμετοχή των πιστών στα Μυστήρια.
	2. Η Πεντηκοστή: η ημέρα ίδρυσης της Εκκλησίας.	20. Οι παραβολές: η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού.	27. Ζωή με αγάπη.
	3. Η ζωή των πρώτων Χριστιανών.	21. Οι Μακαρισμοί: η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού.	28. Η προσευχή και η νηστεία.
	4. Η εξάπλωση του Χριστιανισμού.	22. Η Μεταμόρφωση του Χριστού: το όραμα για τη Βασιλεία του Θεού.	29. Μετανιώνω και συγχωρώ.
	5. Οι διωγμοί και οι Μάρτυρες.	23. Η Ανάσταση του Χριστού: το χαρμόσυνο μήνυμα.	30. Εμείς και οι άλλοι.

	6. Το τέλος των διωγμών: Ο Μέγας Κωνσταντίνος και το Διάταγμα των Μεδιολάνων.	24. Οι άγγελοι: οι ουράνιες υπάρξεις κοντά στον Θεό.	
	7. Οι Οικουμενικές Σύνοδοι και η καταπολέμηση των αιρέσεων.	25. Τα Μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας: η είσοδος στη Βασιλεία του Θεού.	
	8. Οι εικόνες στην Εκκλησία: Εικονομαχία.		
	9. Ένα λυπηρό γεγονός. Το σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας.		
	10. Η ιεραποστολή της Εκκλησίας στους Σλάβους: Κύριλλος και Μεθόδιος.		
	11. Τα Πατριαρχεία ως παρουσία της Ορθοδοξίας στον σύγχρονο κόσμο.		
	12. Η Ορθόδοξη Εκκλησία στους χρόνους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας: οι Νεομάρτυρες.		

	13. Τα μοναστήρια ως κοινότητες αγάπης και προσφοράς.		
	14. Οι Ιεροί Ναοί ως τόποι λατρείας του Θεού.		
	15. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: οι εικόνες, έκφραση της πίστης.		
	16. Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: βυζαντινή μουσική και ύμνοι.		
	17. Η Θεία Λειτουργία, το κέντρο της Ορθόδοξης λατρείας.		
	18. Γιορτές της Ορθοδοξίας.		

Η ανάπτυξη των Θεματικών Ενοτήτων και των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων τους στο ΠΣ Θρησκευτικών Δημοτικού είναι μαθητοκεντρική, δηλαδή κέντρο της διδασκαλίας και της μάθησης είναι οι μαθητές/τριες σχολικής ηλικίας 9 έως 12 ετών δηλαδή των τεσσάρων τάξεων (Γ, Δ, Ε, ΣΤ) στις οποίες διδάσκεται το μάθημα των Θρησκευτικών, η δε διατύπωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων είναι κατάλληλα προσαρμοσμένη στην γνωστική ανάπτυξη των μαθητών/τριών. Έτσι παρέχεται σε όλους τους μαθητές και μαθήτριες ο απαραίτητος χρόνος και οι κατάλληλες ευκαιρίες, προκειμένου όλοι και όλες να καλλιεργήσουν βασικές γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και μέσα από την προσωπική τους ανάπτυξη να διαμορφώσουν στάσεις ζωής. Παράλληλα μέσα από τις δραστηριότητες του ΠΣ προωθείται η ενεργητική συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής. Τέλος, όλοι και όλες οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται στον

αναστοχασμό των μαθησιακών τους διαδικασιών και πρακτικών, μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν και αναπτύσσοντας μεταγνωστικές δεξιότητες.

Δ. Διδακτική πλαισίωση - Σχεδιασμός Μάθησης

Ζητούμενο του νέου ΠΣ των Θρησκευτικών Δημοτικού είναι να παρέχει ερεθίσματα, κατευθύνσεις και αρχές, κίνητρα και μεθοδολογικά εργαλεία για την επίτευξη της αποτελεσματικής διδασκαλίας μέσω της δημιουργίας δυναμικών κοινοτήτων μάθησης. Με την κατανόηση της φυσιογνωμίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών, όπως διατυπώθηκε παραπάνω και τον προβληματισμό σχετικά με το πώς μαθαίνουν οι μαθητές/τριες και ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους στην σχολική ηλικία, κατά την περίοδο φοίτησής τους στο Δημοτικό, επιδιώκεται οι εκπαιδευτικοί να:

- δημιουργούν ένα υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης, ενθαρρύνοντας την ενεργό εμπλοκή μαθητών/τριών σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες,
- εστιάζουν στην οικειοποίηση βασικών γνώσεων με τη βοήθεια των οποίων αναπτύσσονται γνωστικές, μεταγνωστικές και άλλες δεξιότητες και ικανότητες, αξιοποιώντας τις αρχές της παιδαγωγικής ψυχολογίας και τη φυσιογνωμία των γνωστικών αντικειμένων,
- επιδιώκουν τη διασύνδεση και ενσωμάτωση της νέας γνώσης με τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών/τριών μέσω πολλαπλών προσεγγίσεων ανάλογα με τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντά τους,
- υιοθετούν στρατηγικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας, βιωματικής μάθησης και αξιοποιούν εναλλακτικές πρακτικές, ποικίλα διδακτικά εργαλεία και δημιουργικές δραστηριότητες,
- χρησιμοποιούν κατάλληλα τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής μάθησης και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία,
- ενθαρρύνουν τον κριτικό στοχασμό επί γνωστικών διαδικασιών και πρακτικών.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η σχολική τάξη μπορεί να εξελιχθεί σε εργαστήριο έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης και να προκαλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να εργάζονται για να πραγματώσουν: τη συνεργατικότητα, την αυτογνωσία, τη γλωσσική επίγνωση, την επικοινωνιακή ικανότητα, την υπευθυνότητα, την ανεκτικότητα, την πειθαρχία, το αίσθημα δικαίου, τη δημοκρατική ευαισθησία, την άμιλλα, την αλληλεγγύη, την αισθητική καλλιέργεια, την επίλυση προβλημάτων, τη διερευνητική μάθηση, τον ψηφιακό γραμματισμό και φυσικά πάνω από όλα τον θρησκευτικό γραμματισμό και την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης.

Τα νέα ΠΣ Θρησκευτικών έχουν ως αφετηρία τα μαθησιακά αποτελέσματα, δηλαδή όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζει ο/η μαθητής/τρια, να κατανοεί και να μπορεί να εφαρμόσει μετά την ολοκλήρωση κάθε μαθησιακής διαδικασίας. Η έμφαση μετακινείται από το γνωστικό αντικείμενο, τους/τις διδάσκοντες/ουσες και τη διδακτική διαδικασία προς τους/τις μαθητές/τριες (μαθητοκεντρική) και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μάθησης: επιδιώκεται στην ουσία μια αντίστροφη πορεία σχεδιασμού, όπου η βάση σχεδιασμού είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα και όλες οι υπόλοιπες παράμετροι εξαρτώνται από τον καθορισμό αυτών.

Μαθητοκεντρική μάθηση

Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων ενεργητικής και διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, καθοδηγούμενης μάθησης, και αυτενέργειας. Οι σύγχρονες τάσεις της διδακτικής θέτουν τους μαθητές/τριες στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας. Κάθε μαθητής/τρια αποτελεί ξεχωριστή προσωπικότητα με διαφορετικά ατομικά χαρακτηριστικά, νοητικές δυνατότητες, συναισθηματικές ιδιαιτερότητες, επιθυμίες και ανάγκες οι οποίες προσδιορίζουν την «ετοιμότητα για μάθηση» του καθενός/μιας. Οι εξατομικευμένες αυτές διαφοροποιήσεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διδασκαλία καθώς μέσω αυτών αποτυπώνεται ο ρυθμός μάθησης των μαθητών/τριών. Με την εξατομίκευση στη διδασκαλία υπηρετείται η μαθητοκεντρική διάσταση καθώς επιτυγχάνεται η προσαρμογή της στις ιδιαιτερότητες του κάθε μαθητή και μαθήτριας οι οποίοι εμπλέκονται ενεργητικά στην διαδικασία της μάθησης οικοδομώντας τις γνώσεις τους με ερευνητικές δραστηριότητες όπως ανακάλυψη, συλλογή πληροφοριών και επεξεργασία τους, συγκρίσεις και έκφραση αποριών. Η μάθηση στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή/της μαθήτριας, γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική σε προσωπικότητα μοναδική και ανεπανάληπτη. Σημαντική θεωρείται η σύνδεση των διδακτικών διαδικασιών με τις εμπειρίες και βιώματα των μαθητών/τριών καθώς προκαλούν συναισθήματα που συμβάλλουν στην αύξηση της συμμετοχής στη διδακτική διαδικασία. Ειδικότερα στο μάθημα των Θρησκευτικών η αξιοποίηση των εμπειριών συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου και στην διαμόρφωση στάσεων ζωής.

Τα ΠΣ συνδέουν το γνωστικό αντικείμενο των Θρησκευτικών με την ευρύτερη ζωή των μαθητών/τριών, την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα, ενσωματώνοντας στοιχεία της σύγχρονης καθημερινής ζωής, ώστε να καλλιεργούν την αποδοχή και την κατανόηση μέσα από τη συλλογικότητα.

Σε αυτό το πλαίσιο το Μάθημα των Θρησκευτικών στο Δημοτικό μπορεί να εμπνεύσει τους/τις εκπαιδευτικούς με τις κατάλληλες οδηγίες, χώρο, τρόπους και μέσα να προσεγγίσουν τη διδασκαλία στην τάξη ως δημιουργία του κατάλληλου πλαισίου όπου οι ίδιοι και οι

μαθητές/τριες να συνεργαστούν στην παραγωγή γνώσης σύμφωνα με τις αρχές της βιωματικής, διερευνητικής, και συνεργατικής μάθησης.

(α) Βιωματική μάθηση

Η βιωματική μεθοδολογική προσέγγιση ξεκινά και αναδεικνύει τις προϋπάρχουσες εμπειρίες των μαθητών/τριων. Βιωματικό πλαίσιο είναι η ανακαλυπτική, η εποικοδομιστική, η αυτορρυθμιζόμενη μάθηση και η φθίνουσα υποστήριξη της μάθησης που προωθείται με ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες των μαθητών/τριών οι οποίες ενθαρρύνουν την ενεργητική τους συμμετοχή, τις κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες (επικοινωνία μεταξύ τους και με μαθητές/τριες άλλων σχολείων), τη συλλογική δράση, τον προβληματισμό, την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και δημιουργικής έκφρασης (με βάση την ισότητα και την προσωπική ελευθερία) και γενικότερα τη διαδικασία «μαθαίνω πώς να μαθαίνω». Τα βιώματα και οι εμπειρίες των μαθητών/τριών έχουν σημαντική θέση στη διδασκαλία του ΜτΘ. Μέσα από τη δημιουργία αυθεντικών βιωματικών καταστάσεων, οδηγούν στην κατάκτηση της γνώσης μέσω τεχνικών και δραστηριοτήτων οι οποίες προάγουν την ενεργητική, συνεργατική μάθηση. Κατά τη βιωματική προσέγγιση εφαρμόζονται ποικίλες διδακτικές τεχνικές, (π.χ. παιχνίδι ρόλων, έντεχνος συλλογισμός, έξι σκεπτόμενα καπέλα, ιδεοθύελλα, ρόλος στον τοίχο, κ.α.) που αποσκοπούν στη διαμόρφωση ενός γνωστικού και συναισθηματικού μαθητοκεντρικού περιβάλλοντος μάθησης το οποίο ενεργοποιεί τα ενδιαφέροντα, ανάγκες, κίνητρα, πεποιθήσεις των μαθητών/τριών και διαμορφώνει αξίες και στάσεις ζωής. Εφόσον οι προαπαιτούμενες γνώσεις και ικανότητες μεταξύ των μαθητών/τριών διαφέρουν (π.χ. ορισμένοι/ες δεν έχουν προηγούμενες σχετικές βιωματικές καταστάσεις) πρέπει να προγραμματισθεί σχεδιασμός ώστε το περιεχόμενο και οι δραστηριότητες να προσφέρουν ίσες ευκαιρίες παρακολούθησης και συμμετοχής σε όλους τους μαθητές/τριες. Οι προαπαιτούμενες γνώσεις των μαθητών/τριών μπορεί να αφορούν: τις γνώσεις των μαθητών/τριών που αφορούν στη θρησκεία, δηλαδή στο θρησκευτικό γραμματισμό, τις ικανότητές τους ως προς τη χρήση των τεχνολογικών και άλλων υλικών εργαλείων δηλαδή τον ψηφιακό γραμματισμό, τη δημιουργία στάσεων ζωής, αξιών, συμπεριφορών.

(β) Διερευνητική μάθηση

Η διδακτική προσέγγιση της διερευνητικής μάθησης επιτυγχάνεται με την παροχή στους μαθητές/τριες κινήτρων και ερεθισμάτων που να ελκύουν την προσοχή και να προκαλούν το ενδιαφέρον ώστε να εμπλακούν σε ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες. Η διερευνητική προσέγγιση της μάθησης προωθεί την ενεργητική εμπλοκή των μαθητών/τριών στη διδακτική διαδικασία μέσω δραστηριοτήτων που τους/τις καθοδηγούν σε εμβάθυνση και διεύρυνση,

αναλυτική και συνθετική θεώρηση, ανάδειξη θεμάτων, επίλυση προβλημάτων, άσκηση και μύηση στους μηχανισμούς διατύπωσης του ερωτήματος, των υποθέσεων και των συνδυαστικών αναγωγών. Οι μαθητές/τριες με την ανακαλυπτική/διερευνητική μέθοδο αυτενεργούν, καθώς αναζητούν πληροφορίες σε πηγές (γραπτές, πολυτροπικές, κ.ά.), διατυπώνουν τα δικά τους ερευνητικά ερωτήματα και, σταδιακά, κατακτούν τη γνώση μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν. Στη συνέχεια προβαίνουν στην μεταβίβαση της μάθησης σχετίζοντας, τη νέα γνώση που απέκτησαν μέσω ανακάλυψης, με την καθημερινή τους ζωή στο περιβάλλον όπου ζουν εφαρμόζοντας τη νεοαποκτηθείσα γνώση σε άλλες -καινούργιες ή μη- καταστάσεις.

Σύμφωνα με τη θεωρία του εποικοδομητισμού η νέα γνώση στηρίζεται στις προϋπάρχουσες σχετικές με τη θεματική ενότητα γνώσεις των μαθητών/τριών, τις οποίες χρησιμοποιεί ως βάση για οικοδομήσει τη νέα γνώση του, αξιοποιώντας -εκτός από τον προφορικό και γραπτό λόγο- και τις νέες τεχνολογίες.

(γ) Συνεργατική μάθηση

Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής. Οι βιωματικού και ανακαλυπτικού τύπου στρατηγικές παρέχουν συμμετοχικά περιβάλλοντα στα οποία αναπτύσσονται υψηλού επιπέδου γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες και προάγουν το ομαδικό πνεύμα. Μέσω της συνεργασίας οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να επικοινωνούν τη σκέψη τους, να διαπραγματεύονται, να επιχειρηματολογούν, και να συναποφασίζουν σε διάφορα ζητήματα. Ετσι αναπτύσσουν δεξιότητες συνύπαρξης με τους άλλους, επίλυση διαφορών μέσω διαλόγου και διατύπωσης επιχειρημάτων, επιτέλεση κοινής εργασίας. Με την συνεργασία προωθούνται οι διαπροσωπικές σχέσεις, αυξάνεται η αλληλεπίδραση ενώ παράλληλα συνειδητοποιούν την ατομική ευθύνη για την συλλογική παραγωγή μιας εργασίας στις ομάδες.

Ο Ρόλος του/της εκπαιδευτικού

Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ρόλο υποστηρικτικό και διευκολυντικό: δημιουργεί μέσα στην σχολική τάξη το κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον και εμπειρίες-ευκαιρίες για να καθοδηγεί τους μαθητές/τριες πώς να μαθαίνουν μέσω γενικών στρατηγικών μάθησης τις αξίες που είναι σημαντικές για το Μάθημα των Θρησκευτικών και για τα ίδια τα παιδιά.

Ο/Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει την εκπαιδευτική διαδικασία σύμφωνα με τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα του Προγράμματος Σπουδών και φυσικά το σχολικό εγχειρίδιο που

έχει γραφτεί, για να τα υπηρετήσει. Ο κύριος ρόλος του/της είναι να καθοδηγεί και να κινητοποιεί τους μαθητές και τις μαθήτριές του να εκφραστούν, να δημιουργήσουν, να συνεργαστούν. Προσεγγίζει τη νέα γνώση με βάση τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών-τριών και αξιοποιώντας τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους. Δημιουργεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης, και ενθαρρύνει την ενεργό εμπλοκή των μαθητών/τριών σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες, δίνοντάς τους την ελευθερία και την ευθύνη να οργανώσουν το δικό τους σχέδιο εργασίας.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει από τις ενδεικτικές δραστηριότητες εκείνες που εξυπηρετούν κάθε φορά το προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα και ακόμη, να αξιοποιήσει την παιδαγωγική τους αυτονομία, για να τις επεκτείνει, να τις εμπλουτίσει, να τις διαφοροποιήσει, ή και να υλοποιήσει τις δικές τους. Επιλέγει κάθε φορά αυτές που ταιριάζουν το περιεχόμενο της μαθησιακής ύλης ή και επινοεί δικές τους, ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών/τριών ώστε να διευκολύνει και να ενισχύσει τις νοητικές δυνατότητές τους στην καλύτερη κατανόηση των θρησκευτικών εννοιών του μαθήματος των Θρησκευτικών. Βρίσκει τρόπους να διεγείρει το ενδιαφέρον και να προκαλέσει την προσοχή των μαθητών/τριών ώστε να συμμετέχουν ενεργητικά στη διδακτική διαδικασία, δεν προσφέρει τίποτα που να μην μπορούν να βρουν μόνοι/ες τους οι μαθητές/τριες, τους αφήνει να ενεργούν ελεύθερα. Καθοδηγεί με διακριτικές παρεμβάσεις τους μαθητές/τριες στην ενεργητική κατάκτηση της γνώσης. Κατά τη διδακτική διαδικασία λαμβάνει υπόψη του ότι κάθε μαθητής/τρια αποτελεί ξεχωριστή, μοναδική και ανεπανάληπτη προσωπικότητα με ιδιαίτερες δεξιότητες και ικανότητες τις οποίες φροντίζει να αξιοποιήσει. Λαμβάνει υπόψη τα ατομικά χαρακτηριστικά και χαρίσματα του κάθε μαθητή και μαθήτριας και τον/την αντιμετωπίζει ως ξεχωριστό πρόσωπο. Διαρκώς αναθεωρεί, αναβαθμίζει και προσαρμόζει την διδακτική προσέγγιση, μεθόδους και υλικοτεχνικά μέσα, στις απαιτήσεις του περιεχομένου του μαθήματος. Κατά το σχεδιασμό της διδασκαλίας επιλέγει από την ποικιλία των διαφόρων διδακτικών τεχνικών αυτές που θεωρεί ότι ανταποκρίνονται καλύτερα και αποτελεσματικότερα στο εκάστοτε περιεχόμενο του μαθήματος. Υιοθετεί εναλλακτικές πρακτικές, ποικίλα διδακτικά εργαλεία και δημιουργικές δραστηριότητες, αξιοποιώντας κατάλληλα τις νέες τεχνολογίες και τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία.

Θρησκευτική Εκπαίδευση και μαθητές

«Η θρησκευτική εκπαίδευση των μαθητών όπως αναγνωρίζεται και διεθνώς, συνιστά όρο της ηθικής και πνευματικής τους ανάπτυξης και έχει ύψιστη κοινωνική σημασία» (ΦΕΚ, 2003). Η Θρησκευτική Εκπαίδευση έχει χαρακτήρα γνωσιολογικό, δηλαδή, παρέχει στους μαθητές γνώσεις σχετικά με τη θρησκεία και τις θρησκευτικές έννοιες. Αποβλέπει, όμως, μέσω του περιεχομένου του στην καλλιέργεια στους μαθητές/τριες ικανοτήτων όπως κριτική και

δημιουργική σκέψη. Η θρησκευτική εκπαίδευση λαμβάνει υπόψη την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών (γνωστική, συναισθηματική, κινητική) και μέσω της διδασκαλίας των ηθικών αξιών προάγει τη διαμόρφωση αξιών, στάσεων ζωής και συμπεριφορές που να τους διαπλάσουν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες. Η ανάπτυξη των πανανθρώπινων αξιών στους μαθητές/τριες προωθεί την καλλιέργεια του σεβασμού, και της αλληλεγγύης με τους συμμαθητές τους και το συνάνθρωπο ευρύτερα, μεταβάλλοντας τους ίδιους/ίδιες και παράλληλα και το περιβάλλον στο οποίο ζουν. Η θρησκευτική εκπαίδευση έχει τις δυνατότητες να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές/τριες της σχολικής ηλικίας σε ζητήματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος με την διαρκή ενημέρωση και προβληματισμό των μαθητών/τριών σχετικά με αυθεντικά ζητήματα της καθημερινής ζωής και του κοινωνικού τους περίγυρου με την βιωματική προσέγγιση. Όταν η μάθηση στηρίζεται σε εμπειρίες τότε δεν περιορίζεται στην τάξη αλλά είναι βιωματική και παραμένει περισσότερο στη μνήμη. Με τη βιωματική προσέγγιση οι μαθητές/τριες εμπλέκονται προσωπικά σε αυθεντικές δραστηριότητες και καταστάσεις και μπορούν μέσω της μεταβίβασης της μάθησης να διαπιστώσουν ότι αυτά που διδάσκονται στο σχολείο σχετίζονται με αληθινές καταστάσεις της ζωής τους που τους απασχολούν προβαίνοντας σε συσχετισμούς μεταξύ αυτών. Μέσω της θρησκευτικής εκπαίδευσης οι μαθητές/τριες λαμβάνουν πληροφόρηση για τις θρησκείες και τις παραδόσεις τους καλλιεργώντας έτσι τον θρησκευτικό γραμματισμό τους.

Τεχνικές διδασκαλίας

Οι μαθητές-τριες οικοδομούν τη γνώση μέσα από τη συμμετοχή σε διδακτικές στρατηγικές και τεχνικές δράσης, διάδρασης και αλληλεπίδρασης. Ο/Η εκπαιδευτικός με γνώμονα πάντα τα Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα επιλέγει και σχεδιάζει με ποικίλες τεχνικές τις δραστηριότητες των μαθητών/τριών στην τάξη. Κάθε Θεματική Ενότητα αποτελεί μία ή περισσότερες διδακτικές ώρες και αποτελεί μία ολοκληρωμένη διδασκαλία που υπηρετεί όσο το δυνατόν περισσότερο αποτελεσματικά τα ΠΜΑ της ΘΕ. Κάθε διδακτική ώρα περιλαμβάνει μαθησιακές δραστηριότητες με τις οποίες καλούνται οι μαθητές/τριες να εμπλακούν ώστε να κατανοήσουν τη θρησκευτική γνώση στο πλαίσιο της τάξης μαζί με τους άλλους. Οι δραστηριότητες εμπλέκουν τους μαθητές/τριες σε διαδικασίες που προάγουν: τη βιωματική και διερευνητική μάθηση, τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, τη δημιουργική έκφραση, τη συνεργασία, την ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων και τις διαδικασίες αξιολόγησης της μάθησης (αναστοχασμού και αυτοαξιολόγησης). Η μαθησιακή δραστηριότητα ουσιαστικά αποτελεί τον πυρήνα της διδασκαλίας. Οι μαθητές/τριες καλούνται να δραστηριοποιηθούν μέσα στην τάξη αποκτώντας κάθε φορά εμπειρίες με νόημα. Οι εμπειρίες αυτές λαμβάνουν υπόψη τις προηγούμενες γνώσεις τους και υποστηρίζουν σταδιακά την οικοδόμηση της νέας γνώσης. Οι δραστηριότητες στην τάξη αποκτούν νόημα για τους μαθητές και τις μαθήτριες,

όταν: έχουν ενδιαφέρον, σχετίζονται με τη ζωή τους, προσφέρουν εργαλεία κατανόησης της πραγματικότητας και γνώσης του εαυτού και του κόσμου, αποτελούν ευκαιρίες μάθησης και προσωπικής ανάπτυξης, είναι σε μια διδασκαλία διαδοχικές και αλληλένδετες, απαιτούν από τους μαθητές/τριες να συμμετάσχουν προοδευτικά σε ανώτερης τάξης γνωστικές διαδικασίες, παρέχουν κίνητρα για μάθηση, προκαλούν το μετασχηματισμό της γνώσης σε δράση και ενθαρρύνουν τους μαθητές/τριες να μην σταματούν να μαθαίνουν.

Γίνεται αντιληπτό ότι έτσι καλούνται οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν εμπειρίες με βάση τη νοσηματοδότηση, ανάλυση και εφαρμογή του περιεχομένου. Σε αυτή τη μαθησιακή και διδακτική μεθοδολογία, η θεολογική γνώση προσφέρει την ειδική προσέγγιση της γνώσης που διαφοροποιεί το μάθημα των Θρησκευτικών από τα άλλα μαθήματα. Η επιστήμη της Θεολογίας περιλαμβάνει δύσκολες έννοιες και ζητήματα βίωσης και εμπειρίας, που λαμβάνονται υπόψη στη διδακτική μεθοδολογία. Γι' αυτό η θεολογία σχολειοποιείται με βάση την τάξη, την ηλικία και τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών.

Το ΠΣ και ο Οδηγός Σπουδών για το Μάθημα των Θρησκευτικών του Δημοτικού κατηγοριοποιεί τις τεχνικές διδασκαλίας σε επτά μεγάλες κατηγορίες. Ωστόσο πολλές τεχνικές μπορεί να εντάσσονται ταυτόχρονα σε περισσότερες από μία κατηγορίες, καθώς είναι δυνατή η αξιοποίησή τους με πολλούς τρόπους:

- 1) Άμεσης Διδασκαλίας: δραστηριότητες με άμεση αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών/τριών και εκπαιδευτικού (ιδεοθύελλα, αφηγήσεις κ.α.)
- 2) Ομαδοσυνεργασίας: δραστηριότητες που πραγματοποιούνται ομαδικά και τις περισσότερες φορές με Φύλλο Εργασίας ή γραπτές οδηγίες (π.χ. κάρτες ρόλων). Είναι σημαντικό, όταν οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες, να αναλαμβάνουν συγκεκριμένους ρόλους, ανάλογα με τις ανάγκες της δραστηριότητας. Επίσης σαφείς οδηγίες και χρονικά όρια λειτουργούν θετικά.
- 3) Διαλόγου: αφορά όλες οι τεχνικές που απαιτούν επιχειρηματολογία (αντιλογίες, θετικό –αρνητικό κ.λπ.), ανταλλαγή απόψεων και παρατηρήσεων σε ένα θέμα μελέτης (έντεχνος συλλογισμός). Σε αυτές ο/η εκπαιδευτικός αν ο ρόλος του/της δεν είναι μόνο υποστηρικτικός, τότε συμμετέχει ισότιμα.
- 4) Επίλυσης προβλημάτων: διερευνητικές τεχνικές για την αναζήτηση πληροφοριών και μελέτη ενός θέματος από διάφορες οπτικές (έξι σκεπτόμενα καπέλα, μελέτη περίπτωσης κ.α.)
- 5) Παιχνιδιού/Δράσης: δημιουργικές τεχνικές, με πολλά περιθώρια αυτενέργειας, φαντασίας και καλλιτεχνικής έκφρασης (μετατροπή κειμένου σε τέχνη, παγωμένη εικόνα κ.λπ.) Οι τεχνικές αυτής της κατηγορίας δίνουν στους μαθητές/τριες τη δυνατότητα να εκφράσουν συναισθήματα και σκέψεις με διάφορους τρόπους, και να

- παραλληλίσουν/συσχετίσουν προσωπικά βιώματα και καταστάσεις με πρόσωπα ή γεγονότα ή αντικείμενα της διδασκόμενης θεματικής ενότητας.
- 6) Project (πρότζεκτ): σ' αυτό εντάσσονται οι πιο μακροχρόνιες διαδικασίες, που απαιτούν σχεδιασμό σε βάθος χρόνου και συνεργασία, ακόμα και με εξωτερικούς παράγοντες (γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου, διαθεματικές προσεγγίσεις κ.α.)
- 7) Αξιολόγησης: αφορά όσα κάνουν, γράφουν ή λένε οι μαθητές/τριες σε οποιοδήποτε σημείο της διδακτικής διαδικασίας (διαμορφωτική, διαγνωστική, τελική). Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και οι τεχνικές που αποτυπώνουν τα αποτελέσματα μιας διαδικασίας, βοηθούν στον αναστοχασμό των μαθητών/τριών (στο τέλος της διδακτικής ώρας όπου καλούνται να εφαρμόσουν τι έκαναν και έμαθαν κατά τη μαθησιακή διαδικασία (δελτίο εξόδου, ημερολόγιο κ.α.)

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΕΧΝΙΚΩΝ

Ακολουθούν, αλφαβητικά, με σύντομη περιγραφή, οι βασικές δραστηριότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα των Θρησκευτικών στο Δημοτικό. Στη δεξιά στήλη αναφέρονται οι κατηγορίες όπου εντάσσεται κάθε δραστηριότητα, εκ των οποίων με έντονα γράμματα επισημαίνεται η βασική κατηγορία, χωρίς φυσικά να είναι δεσμευτική. Τέλος, αναφέρονται όλες οι κατηγορίες τεχνικών με όσες δραστηριότητες ανήκουν σε αυτές.

Δραστηριότητες/τεχνικές διδασκαλίας	Κατηγορίες τεχνικών
ΑΒΓ Οι μαθητές/τριες ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιούν τα γράμματα του αλφάβητου ή μια λέξη για να δημιουργήσουν μια ακροστιχίδα - λίστα με λέξεις ή μικρές φράσεις που σχετίζονται με το θέμα. Με αυτή την τεχνική συνοψίζεται το περιεχόμενο ενός μαθήματος.	Αξιολόγησης
Αινίγματα (κουίζ) Δίνονται περιγραφές για πρόσωπα και γεγονότα (βιβλικά ή ιστορικά) και οι μαθητές/τριες μαντεύουν ποια είναι.	<u>Άμεσης διδασκαλίας,</u> <u>Παιχνιδιού/Δράσης</u> Αξιολόγησης
Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων Ορίζεται ένα πρόσωπο σχετικό με την έννοια, το γεγονός που μελετάται. Οι μαθητές/τριες προετοιμάζουν ατομική, σε дуάδες ή ομάδες ερωτήσεις που θέλουν να του απευθύνουν. Οι ερωτώντες	<u>Ομαδοσυνεργασίας,</u> <u>Διαλόγου</u> <u>Παιχνιδιού/Δράσης</u>

μπορούν επίσης να μπου σε ρόλο (π.χ. οι συγχωριανοί). Ένας μαθητής/Μια μαθήτρια κάθεται σε μία καρέκλα υποδυόμενος-η έναν ρόλο και δέχεται ερωτήσεις σε πρώτο πρόσωπο από τους άλλους μαθητές/τις άλλες μαθήτριες σχετικά με τα γεγονότα, τις πράξεις, τα κίνητρα, τις αντιλήψεις, τα συναισθήματα, τις αξίες του κ.ά. Φυσικά έχει προηγηθεί διδασκαλία από την οποία ο ερωτώμενος/η ερωτώμενη αντλεί τις απαντήσεις. Οι ερωτήσεις μπορεί να αναφέρονται και σε γεγονότα που δεν υπάρχουν σε κείμενο που διδάχθηκε ή σε δραστηριότητα που έγινε, αλλά βοηθούν ώστε ο/η ερωτώμενος/η να προσεγγίσει τον χαρακτήρα που μελετάται. Προφανώς αυτός/ή που κάθεται στην καρέκλα πρέπει να δέχεται και να απαντά τις ερωτήσεις «σε ρόλο». Για να γίνει αυτό προτείνεται η χρήση ενός αντικείμενου που διακρίνει τον ρόλο που αναλαμβάνεις όποιος/α κάθεται στην καρέκλα και φυσικά σχετίζεται με τον ρόλο που μελετάται. Η τεχνική διευκολύνει τους μαθητές και τις μαθήτριες να εμβαθύνουν στη διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.	
Ανάλογη σκέψη Ο/Η Εκπαιδευτικός παρουσιάζει κάποια αντικείμενα ή φωτογραφίες που ανήκουν σε μια κατηγορία (π.χ. σχολικά αντικείμενα, φύση). Οι μαθητές/τριες στέκονται σε κύκλο και με τη σειρά παίρνουν ένα αντικείμενο και λένε κάτι σαν: «Αυτό που έμαθα σήμερα είναι σαν.....επειδή.....» ή «αυτό μου θυμίζει.....» διότι. » κ.λπ.	Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης Αξιολόγησης
Ανίχνευση σκέψης Οι μαθητές/τριες αναπαριστούν μια σκηνή. Στη διάρκεια της αναπαράστασης, ο/η εκπαιδευτικός παγώνει τη δράση και καλεί τους/τις μαθητές/τριες να εκφράσουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις που ενδέχεται να κάνουν εκείνη τη στιγμή (π.χ. φοβάμαι...). Οι εσωτερικές σκέψεις του χαρακτήρα αναδύονται μέσα από το άτομο που υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο ή από τους άλλους/ες συμμετέχοντες/ουσες. Με αυτόν τον τρόπο, αποκαλύπτονται βαθύτερες επιθυμίες και κίνητρα, όπως και αντιφάσεις. Οι μαθητές/τριες μπορούν να αναλύουν ρόλους και καταστάσεις και να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου Παιχνιδιού/Δράσης

Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/ φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται για την ανακάλυψη συναισθημάτων ή οπτικών προσώπων, χαρακτήρων, ρόλων. Ακολουθείται επεξεργασία μέσω τριών ερωτημάτων/σταδίων. α) Πώς μπορεί να νιώθει/αντιλαμβάνεται την κατάσταση; β) τι μπορεί να γνωρίζει ή πιστεύει; γ) Για τι μπορεί να νοιάζεται και τι πιστεύεις ότι φρόντιζε;	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου Παιχνιδιού/Δράσης
Αντιλογίες Οι αντιλογίες με τη μορφή του λόγου – αντιλόγου συμβάλλουν στην όξυνση των διανοητικών ικανοτήτων των μαθητών/τριών, τον εμπλουτισμό των γνώσεών τους, αλλά και στην απόκτηση ευχέρειας και ετοιμότητας στον προφορικό λόγο. Οι μαθητές/τριες θα δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους στην αντιπαράθεση απόψεων, στην ανεύρεση επιχειρηματολογίας, θα συνειδητοποιήσουν ότι η διαφωνία και η διαφορετική άποψη εκφράζονται με σεβασμό προς τον συνομιλητή. Δημιουργούνται δύο ομάδες, η ομάδα του λόγου που υποστηρίζει τη θέση και η ομάδα του αντιλόγου που υποστηρίζει την αντίθεση. Συντάσσουν τα επιχειρήματά τους, τα παρουσιάζουν και μπορούν να θέσουν ερωτήματα στην άλλη ομάδα. Συνοδεύονται από συμπεράσματα και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου
Αφήγηση ιστοριών Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή, αναφέροντας μερικές πληροφορίες για την ιστορία που θα αφηγηθεί (ποιος την έγραψε, σε ποιο βιβλίο είναι γραμμένη, κ.λπ.). Η επιλογή της ιστορίας γίνεται με παιδαγωγικά και λογοτεχνικά κριτήρια, λαμβάνοντας πάντα υπ' όψιν την ηλικία των παιδιών και τους ειδικούς στόχους του μαθήματος. Απαιτείται αφηγηματική ικανότητα, διάνθιση με κατάλληλες λεπτομέρειες (ίσως και μουσική), ώστε να επιτευχθεί η βιωματικότητα και να διεγερθεί η φαντασία. Μπορεί να συνδυαστεί με διάλογο, σε κατάλληλα σημεία ή στο τέλος, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχικότητα των μαθητών/τριών.	Άμεσης διδασκαλίας, Παιχνιδιού/Δράσης
Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές-τριες επεξεργάζονται σταδιακά το αντικείμενο της Τέχνης χρησιμοποιώντας τρεις ρουτίνες συλλογισμού: α) “τι βλέπω;” β) “τι νομίζω;” γ) “τι αναρωτιέμαι;”. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης

τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες, αντίστοιχες των τριών ερωτημάτων. Έτσι, σταδιακά οι μαθητές/τριες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές του έργου και ανακαλύπτουν τις ερμηνείες του, οι οποίες μέσω απλής παρατήρησης δεν θα εντοπίζονταν. Η Τεχνική αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε ομαδοσυνεργασία.	
Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/τριες βρίσκουν έναν τίτλο, για να ονομάσουν το έργο και τον ανακοινώνουν στην ολομέλεια.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου Παιχνιδιού/Δράσης
Βρίσκω τα κομμάτια Ένα κείμενο ή εικόνα κόβεται σε μικρά κομμάτια. Οι μαθητές/τριες επανασυναρμολογούν τα κομμάτια.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης
Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project) Κατά τη χρήση αυτής της τεχνικής, η οποία μπορεί να γίνει ακόμα και στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων (Erasmus+, e-Twinning), οι μαθητές/τριες επικοινωνούν με μαθητές/τριες άλλων χωρών και συζητούν, αναλύουν και προβληματίζονται σχετικά με θέματα καθημερινότητας, επικαιρότητας, θρησκευτικών προεκτάσεων κ.λπ., αναλόγως της θεματικής ενότητας προς επεξεργασία.	<u>Ομαδοσυνεργασίας,</u> <u>Διαλόγου,</u> Πρότζεκτ
Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/τριες επεξεργάζονται σταδιακά το αντικείμενο της Τέχνης ακολουθώντας τρεις ρουτίνες έντεχνου συλλογισμού: α) τι γνωρίζεις για αυτό; β) ποιος προβληματισμός δεν έχει απαντηθεί; γ) πώς θα ήθελες να εξερευνήσεις για να σου λυθεί ο προβληματισμός αυτός; Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου Παιχνιδιού/Δράσης
Graffiti Με χρώματα-σπρέυ και μαρκαδόρους, σε ομαδοσυνεργασία πάνω σε κοντραπλακέ ή επιφάνειες στερεωμένες στους τοίχους της τάξης ή σε μεγάλων διαστάσεων χαρτιά ή χαρτόνια αποτυπώνονται κείμενα,	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης Αξιολόγησης

Τεχνικές άμεσης διδασκαλίας

εικόνες, φωτογραφίες, χρώματα, συνθήματα, μηνύματα για ποικίλα θέματα.	
Δάσκαλος σε ρόλο Ο/Η εκπαιδευτικός αυτοσχεδιάζει υποδυόμενος-η κάποιο επιλεγμένο πρόσωπο ώστε να έχει την δυνατότητα να προωθεί τη δράση, να αφηγηθεί, να θέτει τα ερωτήματα που πρέπει και να κατευθύνει την ομάδα. Χρησιμοποιώντας ένα χαρακτηριστικό αντικείμενο του προσώπου, που υποδύεται, μπορεί να μπαίνει και να βγαίνει από τον ρόλο όταν χρειάζεται ώστε οι μαθητές/τριες να διακρίνουν πότε μιλά ως εκπαιδευτικός.	Άμεσης διδασκαλίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης
Δελτίο εξόδου...(ερωτήσεις αναστοχασμού/Μαθησιακό Ημερολόγιο) Με το Δελτίο Εξόδου οι μαθητές/τριες αξιολογούν την εκπλήρωση των μαθησιακών τους στόχων. Ο γενικότερος σκοπός αυτού του είδους είναι να μάθουν πώς να αυτο-αξιολογούνται και να στοχάζονται σε όσα έκαναν και έμαθαν. Στο τέλος της διδακτικής ώρας καλούνται να απαντήσουν ατομικά με συντομία γραπτώς σε μια ή περισσότερες από τις παρακάτω ερωτήσεις: • Κάτι καινούργιο που έμαθα... • Με δυσκόλεψε... • Χάρηκα που... • Θα εφαρμόσω στη ζωή μου... • Τι ήταν αυτό που δεν καλύφθηκε στο μάθημα ενώ προσδοκούσα ότι θα καλυφθεί; • Τι ήταν σ' αυτό το μάθημα νέο ή έκπληξη για μένα; • Τι ήταν αυτό που με έκανε να αλλάξω γνώμη, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος; • Θα ήθελα ακόμα περισσότερες διευκρινήσεις για...	<u>Αξιολόγησης</u>

- Αινίγματα (κουίζ)
- Αφήγηση ιστοριών

• Ένα πράγμα που μου κέντρισε το ενδιαφέρον και θα ήθελα να το μελετήσω με περισσότερες λεπτομέρειες στο μέλλον...	
Δελτίο καιρού Ο/Η Εκπαιδευτικός βάζει στο πάτωμα στη σειρά σύμβολα/εικόνες από μετεωρολογικά σύμβολα με διαβάθμιση (κεραυνούς, συννεφιά, ήλιο, κ.λπ.). Ζητά από τους μαθητές/τις μαθήτριες να σταθούν δίπλα στο σύμβολο που αντιστοιχεί στα συναισθήματά τους όσον αφορά μια έννοια ή γεγονός, ή στον βαθμό που κατανόησαν το μάθημα, ή που προβληματίστηκαν κ.λπ.	Διαλόγου, Αξιολόγησης
Δημιουργία ταινίας Οι μαθητές/τριες δημιουργούν σενάριο, γυρίσματα και διαμορφώνουν ταινία γύρω από μια έννοια που συζητήθηκε στην τάξη.	Ομαδοσυνεργασίας, Πρότζεκτ, Αξιολόγησης
Διάδρομος συνείδησης Ένας μαθητής/μια μαθήτρια αναλαμβάνει να μπει σε ρόλο κάποιου/κάποιας που βρίσκεται σε δίλημμα (σχετικού με το θέμα που μελετάται). Οι μαθητές/τριες σε ομάδες αναπτύσσουν την επιχειρηματολογία των δύο πλευρών του διλήμματος. Στη συνέχεια εκπρόσωποι σχηματίζουν δύο σειρές που αντικρίζει η μία την άλλη, αφήνοντας αρκετό χώρο μεταξύ τους, ώστε να μπορεί να διασχίζει τον διάδρομο ο χαρακτήρας που βρίσκεται σε δίλημμα. Καθώς ο χαρακτήρας αυτός περπατάει αργά μέσα στο «διάδρομο», οι άλλοι-ες του λένε α) φράσεις που νομίζουν ότι ο χαρακτήρας αυτός έχει στο μυαλό του ή β) σκέψεις που αυτοί (ως ρόλοι) έχουν για το χαρακτήρα που περνάει από μπροστά τους. Ο χαρακτήρας περιγράφει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του μετά από αυτή τη διαδικασία. Σημασία έχει όλες και όλοι ανεξάρτητα σε ποια ομάδα ανήκαν να μπουν στον διάδρομο συνείδησης και να αποφασίσουν ακούγοντας τις φωνές.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης
Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική Μονόλογος ή διάλογος προσώπων της αφήγησης/ιστορίας (προσθέτοντας και σκηνές ή στοιχεία που δεν είναι φανερά στην	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

➤ Δάσκαλος σε ρόλο

αρχική αφήγηση κ.λπ.) τριών ερωτημάτων. Λειτουργεί σαν τεχνική εμβάθυνσης στην ανάλυση του έργου	
Διλήμματα Τα ηθικά διλήμματα είναι καταστάσεις όπου υπάρχει ανάγκη επιλογής μεταξύ δύο αντίθετων προτάσεων, οι οποίες έχουν ανάλογα επώδυνα αποτελέσματα. Οι μαθητές/τριες πρέπει να συσχετίσουν τις απόψεις τους, να ακούσουν, να συνειδητοποιήσουν συνέπειες, να επιχειρηματολογήσουν για το τι θεωρούν σωστό και τι λάθος και να πάρουν μια κρίσιμη απόφαση, ακόμα και αν είναι οριακή ή χρειάζεται να καταπατηθούν κάποιοι κανόνες. Δημιουργούνται ομάδες και συζητάνε πάνω στο δίλλημα για να πάρουν μια απόφαση. Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα που οδηγούν σε αναστοχασμό: Ποιοι επηρεάζονται; Παραβαίνετε νόμους ή κανόνες; Μπορείτε να μοιραστείτε την απόφαση σας με την οικογένεια ή τους φίλους σας; Η απόφαση αυτή αντιμετωπίζει το πρόβλημα ή το καλύπτει μόνο; Η απόφασή σας σέβεται τα δικαιώματα, τα πιστεύω και τις ελευθερίες των άλλων; Υπάρχουν συνέπειες, για ποιους-ες; Στη συνέχεια δίνεται χρόνος για συζήτηση στις ομάδες για επαναξιολόγηση. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου
Ειδικοί ανάμεσά μας Οργανώνονται μόνιμες ολιγομελείς ομάδες στην τάξη με εξειδίκευση σε κάποιον τομέα (π.χ. ιστορικά γεγονότα, γεωπολιτιστικά θέματα, μουσική, τέχνη, επιστημονικές απόψεις, επικαιρότητα κ.λπ.). Κατά τη διάρκεια της χρονιάς, όταν προκύπτει κάποιο ερώτημα, σχετικό με την αρμοδιότητα της ομάδας, τα μέλη αναλαμβάνουν να φέρουν στοιχεία και υλικό στο επόμενο μάθημα και να το γνωστοποιήσουν στην τάξη. Μπορεί να γίνει και ανάθεση, προκειμένου να οργανωθεί επόμενο μάθημα.	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων
Εμπειρική εκπαίδευση Η Εμπειρική εκπαίδευση εστιάζει στην ατομική διαδικασία μάθησης μέσω της εμπειρίας και του προβληματισμού σχετικά με το τι κάνουμε. Κάθε μαθητής/τρια αποκτά γνώση μέσω προσωπικής εμπειρίας και όχι μέσω της περιγραφής άλλων, αλληλεπιδρά φυσικά με αντικείμενα και καταστάσεις στο «εδώ- και-τώρα». Η μάθηση	Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/Δράσης

γίνεται μια εμπειρία που κινείται πέρα από την τάξη και προσπαθεί να εμπλέξει άμεσα τον μαθητή/την μαθήτριά με τη γνώση. Ακολουθούν τα εξής ερωτήματα: • Τι παρατήρησες; • Γιατί συνέβη αυτό; • Συμβαίνει αυτό στη ζωή; • Γιατί συμβαίνει αυτό στη ζωή; • Πώς μπορείς να το χρησιμοποιήσεις; Αυτές οι ερωτήσεις επεξεργάζονται ατομικά και ομαδικά και σταδιακά οδηγούν την ομάδα σε έναν κριτικό προβληματισμό σχετικά με την εμπειρία τους και την κατανόηση του πώς μπορούν να εφαρμόσουν τη μάθηση στη ζωή τους.	
Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono Η τεχνική των «Έξι Καπέλων Σκέψης» επινοήθηκε από τον Edward de Bono στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Τα έξι καπέλα σκέψης αντιπροσωπεύουν έξι τρόπους σκέψης δίνοντας κατευθύνσεις στον τρόπο σκέψης χωρίς να την περιορίζουν σε στενά όρια. Η μέθοδος των Έξι Καπέλων δημιουργήθηκε για να παρουσιάσει τις διάφορες μεθόδους σκέψης που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι σε περιπτώσεις επίλυσης προβλημάτων. Έτσι, κάθε καπέλο αντιπροσωπεύει έναν συνηθισμένο τρόπο σκέψης για να επιλυθούν προβλήματα. Ένα ζητούμενο μέσω αυτής της μεθόδου είναι να εντοπιστούν οι διαφορετικές μέθοδοι σκέψης που χρησιμοποιεί το κάθε άτομο και συνεπώς, να κατανοήσει και τη δική του προσέγγιση των πραγμάτων. Ο άλλος στόχος είναι να κατανοήσει το άτομο καλύτερα τις σκέψεις των άλλων και έτσι, πιθανόν να ενσωματώσει κάποιες στις δικές του. Υπάρχουν έξι διαφορετικά καπέλα σε διαφορετικά χρώματα και το καθένα συμβολίζει έναν συγκεκριμένο τρόπο σκέψης. Όταν ο/η μαθητής/τρια επιλέγει να «φορέσει» ένα από τα καπέλα, σημαίνει ότι επιλέγει τον συγκεκριμένο τρόπο σκέψης που αντιπροσωπεύει το καπέλο ενώ παράλληλα και οι υπόλοιποι συμμετέχοντες κάνουν την ίδια διαδικασία. Όποιο άτομο αλλάζει καπέλο, υιοθετεί και τον	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων

- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες

αντίστοιχο τρόπο σκέψης. Επιπλέον, κάθε συμμετέχων/ουσα πρέπει να φορέσει και τα έξι καπέλα και να αρχίσει να συλλογίζεται. Βήματα Βήμα 1ο: Παρουσίαση του προβλήματος/θέματος στα μέλη της ομάδας και του τρόπου επεξεργασίας με τη συγκεκριμένη τεχνική από έξι διαφορετικές σκοπιές. Βήμα 2ο: Τα μέλη της ομάδας επιλέγουν συνειδητά με ποιο καπέλο θα ξεκινήσει η διαδικασία και επικεντρώνει την συζήτηση πάνω σε μία συγκεκριμένη προσέγγιση. Βήμα 3ο: Μετά την ανάπτυξη των λύσεων, οι συμμετέχοντες/χουσες εξετάζουν τις συγκεκριμένες λύσεις και επιλέγουν μία και παρουσιάζουν στην ολομέλεια. Βήμα 4ο: Αφού τελειώσουν με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων είναι σημαντικό να «βγουν» από τον ρόλο τους και να επιλέξουν ατομικά πλέον και αιτιολογημένα το καπέλο (οπτική) που τους αντιπροσωπεύει περισσότερο (Χρόνος για επιστροφή στην πραγματικότητα)	
Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες Κείμενο που συνοδεύεται με φύλλο εργασίας με ερωτήσεις/δραστηριότητες.	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Επικαιροποίηση κειμένων Μεταφορά κειμένων (βιβλικών/ιστορικών) σε έκφραση και περιεχόμενο προσαρμοσμένα στα τωρινά δεδομένα.	Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Επιλογή και υπομνηματισμός αποφθεγμάτων Δίδεται επιλογή βιβλικών χωρίων, ή αποφθεγμάτων (από γεροντικό, λόγους Αγίων κ.λπ.). Οι μαθητές/τριες επιλέγουν ένα και αιτιολογούν.	Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης

- Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες
- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)
- Οπτικοποίηση

Επίλυση προβλήματος Η βασική ιδέα αυτής της τεχνικής είναι ότι ένα πρόβλημα δεν θεωρείται λυμένο, όταν απλώς προσφέρεται η σωστή απάντηση «έτοιμη» στον/στην μαθητή/τρια αλλά θα πρέπει ο ίδιος/α να κατανοήσει τι πρέπει να κάνει, για ποιο λόγο αυτή η προσπάθεια έχει νόημα και εάν οι πράξεις του είναι κατάλληλες, ώστε να οδηγήσουν στη λύση του προβλήματος. Περιγραφή A. Ορισμός και παρουσίαση -αναπαράσταση του προβλήματος B. Σχεδιασμός Στρατηγικής για την Επίλυση Γ. Οργάνωση Πληροφοριών Δ. Κατανομή πηγών πληροφόρησης και εύρεση λύσης-απάντησης E. Παρακολούθηση και έλεγχος	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων
Επιστολές Οι μαθητές/τριες συντάσσουν ένα γράμμα σε κάποιο πρόσωπο υπαρκτό ή φανταστικό που σχετίζεται με το θέμα που μελετήθηκε.	Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Επιτόπια μελέτη ζητήματος Εκπαιδευτική επίσκεψη σε θρησκευτικά κτήρια και οργανισμούς, γηροκομεία, ιδρύματα, μουσεία, εκθέσεις τέχνης, δομές φιλοξενίας προσφύγων, νοσοκομεία κ.λπ. Η δράση μπορεί να στοχεύει στην επικοινωνία, παρατήρηση και συγκέντρωση πληροφοριών ή/και να αποτελεί οργανωμένο αποτέλεσμα - δράση μιας διδακτικής ενότητας. Μετά την επίσκεψη πραγματοποιείται ανατροφοδότηση και αξιοποίηση των εμπειριών.	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Εργασία με πηλό Κατασκευή με πηλό προσώπων, αντικειμένων, συμβόλων κ.λπ.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

- Παίρνοντας απόσταση
- Προβολή ταινίας/ακρόαση τραγουδιού

Ερωτήσεις προς ειδικούς Προετοιμασία ερωτημάτων σχετικών με μια έννοια, ένα πρόβλημα ή μια δράση που απασχόλησε τους/τις μαθητές/τριες. Επισκέπτονται έναν/μία ειδικό - αρμόδιο-α ή τον/την καλούν μέσω τηλεδιάσκεψης, είτε δια ζώσης στην τάξη.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων
Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος Οι μαθητές/τριες σχηματίζουν δύο ομόκεντρους κύκλους και στέκονται αντικρυστά. Συζητούν - επιχειρηματολογούν για ένα λεπτό πάνω στο ζητούμενο θέμα ή ερώτημα και εναλλάσσονται προχωρώντας μία θέση δεξιά μόνο ο εξωτερικός κύκλος, προκειμένου να αντικρίσουν νέους συνεργάτες. Αυτή η μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή διαφόρων πληροφοριών, τη δημιουργία νέων ιδεών και την επίλυση προβλημάτων.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης
Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες Οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) παρέχουν άφθονες δυνατότητες για δημιουργία και αξιοποίηση ψηφιακών ασκήσεων διάφορων τύπων ή ακόμη για ηλεκτρονική εφαρμογή πολλών από τις συμβατικές τεχνικές. Πλεονεκτήματά τους είναι το ελκυστικό και παιγνιώδες μαθησιακό περιβάλλον, η δυνατότητα εμπλοκής στις αξιολογικές δραστηριότητες πολυμέσων όλων των τύπων (υπερκείμενο, ήχος, εικόνα, βίντεο), η δικτύωση στον παγκόσμιο ιστό ή σε τοπικό δίκτυο, η λειτουργία αυτόματων εργαλείων βαθμολόγησης και ανατροφοδότησης, η αυτόματη προσαρμογή του περιβάλλοντος αξιολόγησης σε ανάγκες παιδιών με ιδιαιτερότητες ή αναπηρίες κ.ά.	Άμεσης διδασκαλίας, Αξιολόγησης
Εφημερίδα τοίχου Σε μεγάλο χαρτόνι ή χαρτί μέτρου αποτυπώνονται σε μορφή και ύψος εφημερίδας περιγραφές γεγονότων, σχολιασμοί, γύρω από ένα κεντρικό θέμα (γεγονός, προσωπικότητα κ.λπ.). Πλαισιώνεται με υπέρτιτλους και φωτογραφίες/εικόνες. Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει και με μορφή ειδησεογραφικής ιστοσελίδας ηλεκτρονικά.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σύγκριση κειμένων

Ημερολόγιο Δημιουργείται ομαδικά και εμπλουτίζεται κατά τη διάρκεια όλης της χρονιάς. Μπορεί να περιλαμβάνει θρησκευτικές γιορτές, ονομαστικές γιορτές μαθητών/τριών, ημέρες μνήμης, παγκόσμιες ημέρες κ.λπ. να συνοδεύεται από βασικές πληροφορίες και φωτογραφίες.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Πρότζεκτ
Ημερολόγιο αναστοχασμού Σε ένα τετράδιο οι μαθητές/τριες στο τέλος κάθε ενότητας σημειώνουν με τη μορφή ημερολογίου όσα έμαθαν, έκαναν, επεξεργάστηκαν και δημιούργησαν. Μπορούν να γραφτούν απορίες, προβληματισμοί, ερωτήματα και προεκτάσεις.	<u>Αξιολόγησης</u>
Θα σου πω μια ιστορία... Οι μαθητές/τριες γράφουν ένα πολύ μικρό κείμενο, όπου εξηγούν σε κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο (ένα μικρό παιδί, έναν γονέα, έναν ηλικιωμένο, έναν συνομήλικο, στο κατοικίδιό τους κ.λπ.) κάτι που τους έκανε εντύπωση από το μάθημα της ημέρας ή προεκτείνουν τις σκέψεις τους μιλώντας σε ένα από τα πρόσωπα μιας βιβλικής, μιας ιστορικής αφήγησης ή αφήγησης μιας ιστορίας.	<u>Αξιολόγησης</u>
Θετικό – Αρνητικό Δύο άκρες ενός διαδρόμου στην τάξη ορίζονται ως το θετικό και το αρνητικό. Στη μέση του διαδρόμου χαράσσεται μια γραμμή με ένα ερωτηματικό. Ο/η εκπαιδευτικός κάνει στους/στις μαθητές/τριες ερωτήσεις ή αναφέρει κάποιες θέσεις. Οι μαθητές/τριες, ανάλογα με τη γνώμη τους, πηγαίνουν στη θετική ή στην αρνητική πλευρά του διαδρόμου. Στο κέντρο μπορούν να μείνουν όσοι/ες έχουν αμφιβολίες, ή δεν θέλουν να απαντήσουν σε μια ερώτηση. Οι μαθητές/τριες στέκονται στις διαβαθμίσεις του θετικού και του αρνητικού (συμφωνώ απόλυτα, σχετικά, λίγο κ.λπ.). Ο/Η εκπαιδευτικός τους/τις ρωτάει για ποιο λόγο επέλεξαν τη συγκεκριμένη θέση. Μπορεί να μείνει όσο θέλει σε κάθε θέση ή ερώτηση, να αρχίσει συζήτηση, να προκαλέσει διάλογο, ή να περάσει σε επόμενη θέση ή ερώτηση. Οι μαθητές/τριες, μετά από κάθε ερώτηση και διάλογο, έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν θέση στον διάδρομο.	Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

Ιδεοθύελλα (Brainstorming)/Συννεφόλεξο Μετά από μια πρώτη παρουσίαση (έννοια, αφήγηση, ανάγνωση, δραματοποίηση) ενός κειμένου ή άλλου εκπαιδευτικού υλικού που λειτουργεί σαν ερέθισμα ή τη διατύπωση μιας ερώτησης, οι μαθητές/τριες καλούνται να πουν ή να γράψουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά. Να εκφράσουν δηλαδή, με σύντομο και χαρακτηριστικό τρόπο οτιδήποτε τους/τις άγγιξε συναισθηματικά, ηθικά, πνευματικά ή λογικά· είτε πρόκειται για μια σπουδαία έννοια είτε μια πράξη, μια αξία, ένα συναίσθημα, την πλοκή κ.ά. Ο/Η εκπαιδευτικός απλώς καταγράφει στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει. Στη συνέχεια προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Στη συνέχεια, αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους. Ακολουθούν οι κατηγοριοποιήσεις. Σε μια άλλη εκδοχή, ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα μια λέξη-κλειδί και σημειώνει γύρω της κάθε άλλη λέξη που οι μαθητές/τριες θεωρούν σχετική. Η τάξη αποφασίζει ποιες από αυτές (4 ή 5) είναι οι σπουδαιότερες. Παρόμοια είναι και η τεχνική “Συννεφόλεξο” που δημιουργείται μέσω διαδικτυακών προγραμμάτων ένα συνολικό αποτέλεσμα, με τις λέξεις τις οποίες έχουν επιλέξει οι μαθητές/τριες. Αυτό μπορεί να εκτυπωθεί και να αναρτηθεί στην τάξη ή στον χώρο του σχολείου. Η δημιουργία συννεφόλεξο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε στην αρχή του μαθήματος ως στη βιωματική προπαρασκευή, είτε στο τέλος ως εφαρμογή/αξιολόγηση. Τέλος, μπορεί να υλοποιηθεί και διαδικτυακά με λογισμικά παρουσίασης.	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Ιστοεξερεύνηση Συγκεκριμένη έρευνα μέσω της χρήσης του διαδικτύου και πλοήγησης σε διαδικτυακούς ιστοτόπους, σχετικά με το προς επεξεργασία θέμα. Μπορεί να χρησιμοποιείται παράλληλα φύλλο εργασίας, στις ερωτήσεις του οποίου, οι μαθητές/τριες να απαντούν	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων

➤ Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό

βάσει των δεδομένων που συλλέγουν, αξιολογούν και παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης.	
Ιστορία με εικόνες Οι μαθητές/τριες, ατομικά ή ομαδικά, συνθέτουν φωτογραφίες, σχέδια και ζωγραφιές προκειμένου να αφηγηθούν μια ιστορία που σχετίζεται με τη διδακτική ενότητα. Μπορεί να αφορά τον πρωταγωνιστή ή την πρωταγωνίστρια μιας ιστορίας ή κάποιο τρίτο, φανταστικό πρόσωπο-παρατηρητή. Ακολουθεί παρουσίαση και συζήτηση.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Κάρτες Αγιογραφικά χωρία, αποφθέγματα Αγίων/θρησκευτικών μορφών, βιβλικά χωρία και ευχές γράφονται σε χαρτόνι και στολιζονται καλλιτεχνικά. Μπορούν να σταλούν σε συγκεκριμένο αποδέκτη που σχετίζεται με τη διδακτική ενότητα (π.χ. τρόφιμοι ενός ιδρύματος, ασθενείς, μια ιεραποστολική ή θρησκευτική κοινότητα κ.λπ.).	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Κοιτάζω / ακούω - βρίσκω 10 λέξεις - επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/τριες παρατηρούν για δύο λεπτά το αντικείμενο προς επεξεργασία ή ακούν ένα μουσικό κομμάτι, εν συνεχεία καταγράφουν δέκα λέξεις σχετικές με την παρατήρηση αυτή. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται για άλλα δυο λεπτά και με την προσθήκη νέων δέκα λέξεων. Εναλλακτικά μπορεί να μειωθεί ο αριθμός των λέξεων σε πέντε στην πρώτη παρατήρηση και πέντε στη δεύτερη.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης
Κολλάζ Οι μαθητές/τριες εργάζονται ατομικά ή ομαδικά και συνθέτουν σε επιφάνεια ποικίλα στοιχεία (χρώματα, φωτογραφίες, χρωματιστά χαρτιά, φύλλα κ.λπ.) εκφράζοντας διαθέσεις, αισθήματα, σκέψεις πάνω σε θέματα που σχετίζονται με το μάθημα. Οι μαθητές/τριες δημιουργούν το κολλάζ με αποκόμματα είτε περιοδικών/εφημερίδων ή χρωματιστών χαρτονιών και χαρτιών. Ακολουθεί	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

- Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)

παρουσίαση και ερμηνεία των έργων. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως αξιολόγηση.	
Κουτί Εξερεύνησης Ο/Η Εκπαιδευτικός τοποθετεί σε ένα κουτί μερικά αντικείμενα (π.χ. φωτογραφία, σελίδα ημερολογίου, απόκομμα εφημερίδας, πορτοφόλι κ.ά.) τα οποία δίνουν μερικά στοιχεία για τη ζωή ενός προσώπου. Σκοπός είναι να ανακαλύψουν ποιος/α είναι ο/η κάτοχος αυτών των αντικειμένων και τι του/της έχει συμβεί. Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα αναλαμβάνει να περιεργαστεί ένα από τα αντικείμενα και τα παρουσιάσει στις υπόλοιπες μαζί με τα στοιχεία που σκιαγραφούν τον κάτοχό τους (π.χ. του αρέσει η μουσική, ασχολείται με την πολιτική, έχει μια μητέρα με αυτό το όνομα, μπορεί να έζησε τότε κ.λπ.). Προσπαθούν να καταλάβουν τι μπορεί να έχει συμβεί. Η παρουσίαση μπορεί να συνδυαστεί και με την τεχνική “παγωμένες εικόνες”, αλλά και με άλλες.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/Δράσης
Λέξεις – γρίφοι Το κείμενο κόβεται σε λέξεις ή φράσεις, τα κομμάτια ανακατεύονται. Αυτά μοιράζονται και ανασυναρμολογούνται στο αρχικό κείμενο.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Λέξεις, σκέψεις στη σειρά Οι μαθητές/τριες διατυπώνουν σε ένα χαρτί τη γνώμη, τη σκέψη ή την ευχή τους για ένα θέμα. Τα χαρτιά στερεώνονται με μανταλάκια σε ένα κορδόνι/σχοινί που έχει κρεμαστεί στην τάξη. Όλοι/ες μπορούν να τα διαβάσουν και να συζητήσουν.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες Κατασκευή από ποικίλα υλικά. Χρησιμεύουν για παιχνίδι ρόλων και σκηνικές παρουσιάσεις (παράσταση κάποιας ιστορίας ή χαρακτήρων). Υπαινίσσονται ή εκφράζουν αισθήματα και καταστάσεις.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης

Μελέτη περίπτωσης Τα στάδια που ακολουθούνται στη “μελέτη περίπτωσης” είναι τα ακόλουθα: Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει ένα θέμα που να σχετίζεται με τις γνώσεις και τις εμπειρίες των παιδιών και να προκαλεί το ενδιαφέρον τους. Παρουσιάζει την προς μελέτη περίπτωση, καθώς και το πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται (ιστορικό γεγονός, προσωπικότητα, έργο κ.λπ.). Θέτει τα βασικά ερωτήματα: για ποιο σκοπό μελετάται η συγκεκριμένη περίπτωση, ποια αποτελέσματα αναμένονται, πώς θα πραγματοποιηθεί η έρευνα. Δεν επηρεάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/ες εκθέτοντας προσωπικές απόψεις. Ορίζεται το διάστημα της έρευνας. Οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ομαδοσυνεργασία και καταλήγουν σε συμπεράσματα τα οποία θα παρουσιάσουν στην ολομέλεια, αναφερόμενοι και στην πορεία που ακολούθησαν, τις δυσκολίες που συνάντησαν. Γίνεται συζήτηση και σύνθεση όλων των αποτελεσμάτων.	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων
Μεταγνωστική Διαπίστωση Τεχνική γρήγορης αυτό-αξιολόγησης των μαθητών/τριών με κοινό κριτήριο αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων και σκοπό τη μεταγνωστική διαπίστωση. Οι μαθητές/τριες καλούνται να επιλέξουν σε ισοδιαστημική κλίμακα (άριστα, πολύ καλά-καλά-μέτρια-ελάχιστα ή απόλυτο, μεγάλο, μέτριο, μικρό, κανένα) τον βαθμό κατάκτησης της γνώσης, των δεξιοτήτων ή των στάσεων που αποκόμισαν από την διδακτική ενότητα, σε σχετικό ερωτηματολόγιο αξιολόγησης που διανέμεται από τον/την εκπαιδευτικό και συντάσσεται πάντα σε σχέση με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Μπορεί να αξιοποιηθεί σε όλες τις φάσεις της αξιολόγησης (αρχική-ενδιάμεση-τελική).	Αξιολόγησης
Μετασχηματισμός κειμένου Το κείμενο μετασχηματίζεται γλωσσικά: είδηση σε εφημερίδα, ρεπορτάζ, επιστολή, αφίσα, ποίημα κ.λπ.	Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Μετατροπή κειμένου σε τέχνη	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης,

Οι μαθητές-τριες αποδίδουν καλλιτεχνικά μια αφήγηση (βιβλική, ιστορική, αγιολογική κ.λπ.) και τη μετατρέπουν σε ζωγραφική, κολλάζ, μικρή ταινία, μουσική κ.λπ.	Πρότζεκτ, Αξιολόγησης
Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο Δίδεται παραπομπή ενός βιβλικού χωρίου. Οι μαθητές-τριες το βρίσκουν και το διαβάζουν φωναχτά.	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Ομαδικό γλυπτό Οι μαθητές/τριες σε ομάδες σχηματίζουν με τα σώματά τους ένα «γλυπτό» το οποίο αποτελεί μια εικονική αναπαράσταση, μη ρεαλιστική, του εξεταζόμενου θέματος. Η δράση μπορεί να γίνει στο τέλος της εργασίας σε μια ενότητα, καθώς δίνει τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να στοχαστούν και να αποδώσουν με μια συγκεκριμένη μορφή ό,τι αποκόμισαν από αυτήν.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Οπτικοποίηση Οι μαθητές/τριες αποτυπώνουν με τον δικό τους τρόπο, οπτικοποιούν το σημαντικότερο στοιχείο ή αυτό που τους έκανε εντύπωση από το μάθημα με μία εικόνα, μία ζωγραφιά, ένα σύνθημα και το αναρτούν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης (συμβατικά με κάποια Post ή σε διαδικτυακό πίνακα ανακοινώσεων).	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Παγωμένη εικόνα/ Δυναμικές εικόνες Ομάδα μαθητών/τριών, χρησιμοποιώντας τα σώματά τους, δημιουργούν μια εικόνα που αποκρυσταλλώνει μια στιγμή της δράσης ή της ζωής ενός προσώπου, ένα θέμα, μια ιδέα, συναισθήματα ή σκέψεις της ομάδας και μπορεί να συνδυαστεί με μουσική. Αφετηρία ή ερέθισμα μπορεί να έχουν μια φωτογραφία, έναν στίχο, μία ανάμνηση, ένα γεγονός, ένα συναίσθημα, μια άποψη κ.ά. Η τεχνική δίνει τη δυνατότητα στους/τις μαθητές/τριες που δημιουργούν την εικόνα να εστιάσουν στο σημαντικό, ενώ οι υπόλοιποι/ες μαθητές/τριες ασκούνται στην ερμηνεία της. Μπορεί να συνεχιστεί με τη συμμετοχή των υπόλοιπων παιδιών, που μέχρι τότε ήταν παρατηρητές	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

Τεχνικές Ομαδοσυνεργασίας

Μπορεί να λειτουργήσει και ως δυναμική εικόνα. Ένας/Μία μπαίνει στον χώρο και παίρνει μια στάση. Μετά μπαίνει και κάποιος-α άλλος-η για να συμπληρώνει την εικόνα, παίρνοντας μια στάση κοντά ή μακριά. Κατόπιν, ένας άλλος/μια άλλη συμπληρώνει την εικόνα κ.λπ. Τα παραπάνω γίνονται χωρίς κανείς/καμιά να σχολιάζει, να υποδεικνύει ή να εξηγεί τις προθέσεις του/της. Η υπόλοιπη ομάδα συζητά τη σύνθεση που προέκυψε, π.χ. ποιοι είναι, πού είναι, τι σχέση έχουν, τι έχει συμβεί λίγο πριν, τι θα συμβεί μετά κλπ. Με αυτήν την τεχνική μπορεί επίσης να φτιαχτεί μια σειρά από διαδοχικές εικόνες που να διηγούνται μια ιστορία ή μια κατάσταση που θα εισηγηθεί ο/η εκπαιδευτικός ή να αποτυπώνει τι προηγήθηκε ή τι έπεται ενός γεγονότος. Μπορεί, ακόμη, να συνδυαστεί με την τεχνική “ανίχνευση σκέψης” και στη συνέχεια, αν κρίνεται κατάλληλο, μπορεί τα μέλη της εικόνας να ζωντανέψουν και να «παίξουν» τη συνέχεια της ιστορίας που εισηγήθηκαν οι παρατηρητές. Η άσκηση αυτή μπορεί να επεκταθεί ώστε όλα τα μέλη της ομάδας να πάρουν τελικά μέρος στη σύνθεση.	
Παίρνοντας απόσταση Οι μαθητές/τριες, υποδυόμενοι κάποιον ρόλο, καλούνται να κρατήσουν κάποια απόσταση από τον πρωταγωνιστή μιας αφήγησης ή ιστορίας. Η απόσταση που κρατούν, δηλώνει τη συναισθηματική απόσταση που έχουν από το συγκεκριμένο πρόσωπο. Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να δηλώσουν ποιο είναι το κυρίαρχο συναίσθημα που συμβολίζει η απόσταση που πήραν. Οι μαθητές/τριες καλούνται να αναλογιστούν αν, με την πάροδο του χρόνου, θα μπορούσε να συμβεί κάποια αλλαγή στη συναισθηματική απόσταση μεταξύ των προσώπων και να τα τοποθετήσουν ανάλογα. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να συγκεκριμενοποιήσουν τις συναισθηματικές καταστάσεις των προσώπων και να αναλύσουν τις μεταξύ τους σχέσεις.	Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης
Παίξιμο ρόλων Η δραστηριότητα σχεδιάζεται για να υπηρετήσει συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και το πλαίσιο της μπορεί να είναι ένα κείμενο, μια αφήγηση, η έκφραση συμπεράσματος, η ερμηνεία, η ανάπτυξη, η διερεύνηση οπτικών κ.ά. Υπάρχουν δύο	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης

➤ Ανακριτική καρέκλα ή καρέκλα των αποκαλύψεων

τρόποι εφαρμογής: Είτε ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους/τις μαθητές/τριες ρόλους με την περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών τους είτε δίνει μόνο τους τίτλους των ρόλων και η αναζήτηση των χαρακτηριστικών γίνεται από τους/τις μαθητές/τριες. Οι μαθητές/τριες μπαίνουν στους ρόλους που τους/τις ανατίθενται και υποθέτουν ανάλογες κινήσεις και συμπεριφορές. Σκοπός είναι να ανιχνεύουν τις σχέσεις και τις συμπεριφορές που προκύπτουν από τους ρόλους τους.	
Πέντε π και ένα γ Δίνεται ένα συμβάν (ιστορικό γεγονός, προσωπική μαρτυρία, άρθρο κ.λπ.). Οι μαθητές/τριες καλούνται σε ομαδοσυνεργασία να το διερευνήσουν και να το κατανοήσουν μέσα από μια σειρά ερωτήματα: • Ποιο; : Ποιο είναι το πρόβλημα; • Πού; : Πού συμβαίνει; • Πότε; : Πότε συνέβη; • Γιατί; : Γιατί συμβαίνει; • Ποιος; : Ποιος εμπλέκεται στο πρόβλημα; • Πώς; : Πώς μπορεί να ξεπεραστεί; Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να απαντήσει σε ένα ερώτημα ή τα μέλη της ομάδας κατανέμουν τα ερωτήματα εσωτερικά και εργάζονται με σκοπό να πληροφορήσουν τα μέλη της ομάδας τους για τα ευρήματά τους. Στην ολομέλεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις και ακολουθεί συζήτηση.	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων
Πίνακας αλληλεπίδρασης Με αφορμή ένα κοινωνικό ή επίκαιρο θέμα που επεξεργάζεται στην τάξη οι μαθητές/τριες αποτυπώνουν προβληματισμούς και συνθέτουν μαζί με πληροφορίες, φωτογραφίες, ζωγραφιές και κείμενα έναν πίνακα- ταμπλό που τον τοποθετούν σε δημόσιο σημείο του σχολείου. Η σχολική κοινότητα καλείται να προσθέσει	Ομαδοσυνεργασίας Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

➤ Ανίχνευση σκέψης

προβληματισμούς και να καταθέσει απόψεις και γνώμες σε αυτοκόλλητα χαρτιά.	
Πορτραίτο Σκοπός της δραστηριότητας είναι να φανταστούν τον κόσμο ενός προσώπου/ρόλου και να αλληλεπιδράσουν με αυτόν. Μπορεί να δοθεί έτοιμο ή να το ζωγραφίσουν τα παιδιά (δεν αξιολογείται η εικαστική του αξία). Εάν δοθεί ένα πορτραίτο δεν δίνονται λεπτομέρειες, αλλά καταγράφουν τα παιδιά σε ομάδες ερωτήσεις. Στον πίνακα καταγράφονται οι πληροφορίες που προκύπτουν. Εάν δεν δοθεί πορτραίτο, ζητείται από τους/τις μαθητές/τριες να κλείσουν τα μάτια και να σχηματίσουν στη φαντασία τους το πρόσωπο μετά από μια μικρή εισαγωγική ιστορία (π.χ. Βρίσκεστε στην αρχαία Αθήνα, στον Άρειο Πάγο, μια όμορφη μέρα. Ακούτε έναν άγνωστο να μιλά σε κάποιους ανθρώπους που συγκεντρώθηκαν γύρω του κ.λπ.) και καθοδηγητικές ερωτήσεις του/της εκπαιδευτικού που απευθύνει σταδιακά και με παύσεις σιωπής (π.χ. Τι ηλικία έχει;, Τι φορά; Τι ύφος έχει; Τι αισθάνεται; κ.λπ.). Δίνεται λίγος χρόνος να φανταστούν και στη συνέχεια παρακινούνται να ζωγραφίσουν το πορτραίτο αυτού του ανθρώπου. Σε ομάδες παρουσιάζονται τα έργα και αποφασίζουν ποιο θα χρησιμοποιήσουν με κριτήριο το ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος και ποιο το έργο του. Στη συνέχεια κάθε ομάδα συζητά και αποφασίζει να γράψει σε πρώτο πρόσωπο τι θα έλεγε το εικονιζόμενο πρόσωπο για τον εαυτό του τη συγκεκριμένη μέρα της ιστορίας. Στην ολομέλεια ένα μέλος από κάθε ομάδα λέει φωναχτά αυτό που κατέγραψε η ομάδα. Στην επόμενη φάση σχεδιάζεται ένα νέο πορτραίτο ενός ανθρώπου που σχετίζεται με την ιστορία ή που ήταν θεατής της ιστορίας. Καταγράφουν δίπλα σε αυτό τα στοιχεία της ταυτότητάς του (όνομα, ηλικία και πώς σχετίζεται το πρώτο πορτραίτο). Τέλος τα δύο πορτραίτα αναρτώνται δίπλα δίπλα και γίνονται ερωτήσεις: Τι θα έλεγε ο Α στο Β, τι θα σκεφτόταν ο Β, αν ήσασταν στη θέση του Β τι θα κάνατε κ.λπ.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης
Προβολή ταινίας/ακρόαση τραγουδιού Η προσεκτική επιλογή ταινίας ή τραγουδιού δεν αφορά τη διασκέδαση, αλλά την προσέγγιση μιας όψης του μαθήματος από διαφορετική οπτική. Στην περίπτωση του τραγουδιού πρέπει να	<u>Άμεσης διδασκαλίας</u>

➤ Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/ φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

δίνονται οι στίχοι σε φωτοτυπία, μαζί με λίγα στοιχεία για το τραγούδι. Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτά γιατί πιστεύουν ότι θα ακούσουν το τραγούδι. Μετά την ακρόαση ακολουθούν ερωτήσεις ανάλυσης. Εάν προβληθεί ταινία, πάλι προηγείται πρόλογος και το ερώτημα γιατί πιστεύουν ότι θα το παρακολουθήσουν. Είναι σημαντικό να έχει προετοιμάσει ο/η εκπαιδευτικός φύλο εργασίας ή να δώσει από την αρχή τους στόχους ώστε να εστιάσουν την προσοχή τους. Αν η προβολή είναι λίγων λεπτών, τότε μετά τη προβολή ακολουθούν ερωτήσεις κατανόησης, αλλά και αναζητούνται τα κίνητρα, οι σχέσεις, οι δράσεις και οι αντιδράσεις των χαρακτήρων, καθώς και οι συνέπειες, τα αίτια των συγκρούσεων κ.λπ. Τέλος διερευνάται η σχέση με τη ζωή των μαθητών/τριών και αναρωτιούνται τι θα έκαναν ο ίδιος-ες στη θέση των χαρακτήρων.	
Πρότζεκτ Η μέθοδος project ή ερευνητική εργασία αποτελεί μια δυναμική ομαδική διαδικασία μάθησης, που εξαρτάται από τις επιλογές των συμμετεχόντων. Το θέμα είναι διεπιστημονικό εμπλέκοντας μαθήματα διαφορετικών πεδίων και λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών. Ως αφετηρία το project έχει τα ερωτήματα και ενδιαφέροντα των παιδιών, από τα οποία καθορίζεται και το ίδιο το θέμα. Διάκριση των projects 1. Ανάλογα με το περιεχόμενο 2. Ανάλογα με τον αριθμό των συμμετεχόντων 3. Σε σχέση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών 4. Ανάλογα με τον τρόπο αξιοποίησής τους 5. Ανάλογα με τη διάρκειά τους 6. Ανάλογα με την προέλευση των πληροφοριών. Ανάλογα με τη διάρκειά τους διακρίνονται σε: Βραχυπρόθεσμα, κατά τη διάρκεια μιας διδακτικής ενότητας (δύο ώρες) και Μεσο-μακροπρόθεσμα, στη διάρκεια ενός τετραμήνου ή ενός σχολικού έτους. ή ακόμη και για 2-3 χρόνια. Στην περίπτωση ενός	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων, Πρότζεκτ Αξιολόγησης

βραχυπρόθεσμου πρότζεκτ τηρούνται και πάλι τα παρακάτω στάδια με τη διαφορά ότι οι διαδικασίες απλοποιούνται (π.χ. περιορίζονται τα ερευνητικά ερωτήματα κ.ά.) και το υπό διερεύνηση θέμα δεν απαιτεί πληροφορίες, που είναι δύσκολο να εντοπίσουν οι μαθητές/τριες μέσα σε λίγο χρόνο. Όλες οι άλλες δράσεις της ομάδας προγραμματίζονται με άξονα 2 ωρών. Η τελική παρουσίαση μπορεί να αφορά τη δημιουργία ενός poster, μίας εικαστικής σύνθεσης, ενός τεχνήματος (βίντεο, δρώμενο, ψηφιακή δημιουργία) κ.ά.

Στάδια υλοποίησης

1. Κατάθεση προτάσεων θεμάτων.
2. Επιλογή θέματος, σκοπού, ερευνητικών ερωτημάτων.
3. Χωρισμός/Οργάνωση ομάδων. Ο αριθμός των μελών είναι σημαντική παράμετρος της λειτουργικότητας των ομάδων, αφού καθορίζει το πλέγμα της επικοινωνίας και των σχέσεων. Όσο μεγαλώνει ο αριθμός τόσο πολυπλοκότερο γίνεται το πλέγμα. Όσο πολυπλοκότερο το πλέγμα τόσο περισσότερες και οι απαιτούμενες ικανότητες επικοινωνίας και συνεργασίας των μελών και τόσο πιο χρονοβόρες οι διαδικασίες. Προτείνονται ομάδες 4 μελών $n (n-1)$. Μπορεί να έχουμε: α. Ομάδες Κοινού Θέματος Χαλαρής Συνεργασίας β. Επιμερισμός διαστάσεων θέματος σε ομάδες γ. Επιμερισμό σε δύο υπο-θέματα σε συνεργαζόμενο ζεύγος ομάδων δ. Κοινό θέμα σε τρεις ομάδες και ολομέλεια.
4. Προγραμματισμός ομάδας (ποιος θα κάνει τι, ποιες ακριβώς δραστηριότητες θα γίνουν, ρυθμός εργασίας, χρονική διάρκεια των εργασιών, τι θα προκύψει κ.λπ.).
5. Δράσεις συλλογής δεδομένων κάθε ομάδας (Ερωματολογία, συλλογή πληροφοριών από βιβλία, περιοδικά, ταινίες, διαδίκτυο, έρευνα πεδίου).
6. Διαλείμματα ενημέρωσης στην ολομέλεια και πιθανός επαναπροσδιορισμός της εξέλιξης του πρότζεκτ.
7. Επεξεργασία δεδομένων και συμπεράσματα

8. Κατανομή θεμάτων (σύμφωνα με το μοντέλο χωρισμού που θα υιοθετηθεί) 9. Δημόσια παρουσίαση. Η παρουσίαση του έργου στην ολομέλεια αναδεικνύει τη χρησιμότητα- συμβολή της μικρής ομάδας στην μεγάλη (το σύστημα λειτουργεί στο άμεσο περιβάλλον) συγκροτώντας περισσότερο την ταυτότητα της ομάδας. 10. Αξιολόγηση. Για τις ανάγκες της αξιολόγησης σε όλη τη διάρκεια δημιουργείται ένας κοινός ομαδικός φάκελος ενώ τηρείται και ημερολόγιο δραστηριοτήτων σε προσωπικό και ομαδικό επίπεδο. 11. Αξιολόγηση. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι τόσο ενδιάμεση (ανατροφοδοτική) όσο και τελική. Αφορά την αξιολόγηση σε ατομικό επίπεδο (συμμετοχή, συνεργασία, προσωπικά ημερολόγια, ατομικός φάκελος συλλογής υλικού) και την αξιολόγηση του συλλογικού έργου της ομάδας. Η αξιολόγηση του συλλογικού έργου ομάδας μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής: α. Αξιολόγηση Ερευνητικής Διαδικασίας (Ανάπτυξη ερευνητικών ερωτημάτων, Αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων πηγών, Αιτιολόγηση επιλογών και αξιοποίηση κατάλληλων διαδικασιών επεξεργασίας δεδομένων, Κριτική αποτίμηση πηγών, μεθόδων, συμπερασμάτων, Αποτελεσματική αξιοποίηση ΤΠΕ στην έρευνα, Συνέπεια μελών ομάδας προς τον προγραμματισμό, Χρήση μέσων, πόρων και ΤΠΕ, άλλων πηγών) β. Αξιολόγηση Περιεχόμενου Ερευνητικής Έκθεσης (Κατοχή ειδικών γνώσεων, κατανόηση εννοιών, Διατύπωση με λογικό και συνεκτικό τρόπο θέσεων της ομάδας που απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα βάσει των δεδομένων, Υπεράσπιση θέσεων ομάδας έναντι εναλλακτικών και αντιθέτων απόψεων και κριτικός σχολιασμός τους, Συσχέτιση θέματος και συμπερασμάτων με καταστάσεις, προβλήματα και ζητήματα της πραγματικότητας, Κριτική αποτίμηση των ατομικών, ομαδικών επιλογών και ρόλων).	

➤ Αντιλογίες

γ. Αξιολόγηση Γλώσσας και Δομής Ερευνητικής Έκθεσης ή Τεχνήματος (Χρήση όρων, Σαφήνεια, ακρίβεια, ροή γλώσσας & εσωτερική συνοχή λόγου, Οργάνωση στην παράθεση ιδεών, προτάσεων, συμπερασμάτων, σχολίων, Χρήση κατάλληλου κειμενικού είδους και ύφους για περίσταση επικοινωνίας, πολυτροπικού κειμένου, Επιμέλεια ερευνητικής έκθεσης ή τεχνήματος) δ. Αξιολόγηση Δημόσιας Παρουσίασης της Ομαδικής Εργασίας (Ενημέρωση για προβληματική και διαδικασίες έρευνας, δεδομένα & συμπεράσματα, Χρήση γλώσσας με άνεση εκφοράς, ορθό τόνο και σαφή ειρμό κατάλληλα για παρουσίαση, Χρήση συμπληρωματικών/πολυτροπικών μέσων και ΤΠΕ για στήριξη λόγου και στις κατάλληλες στιγμές, Χρήση χιούμορ, δημιουργικότητας και παραστατικότητας στη σωστή αναλογία και κατάλληλη στιγμή, Ετοιμότητα και πληρότητα απαντήσεων στις ερωτήσεις και τα σχόλια του κοινού).	
Πρωτότυπες ερωτήσεις/ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/τριες σκέφτονται και καταγράφουν πρωτότυπες ερωτήσεις σχετικές με το αντικείμενο της Τέχνης. Καταγράφονται όλες με τη μορφή ιδεοθύελλας.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης
Ρόλος στον τοίχο Σε ένα μεγάλο χαρτί σχεδιάζεται το περίγραμμα μιας ανθρώπινης μορφής που αναπαριστά έναν ρόλο και αναρτάται στον τοίχο. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει έξω απ' το περίγραμμα διάφορα γνωρίσματα του χαρακτήρα (όνομα, εξωτερικά χαρακτηριστικά, προσωπικά στοιχεία κ.λπ). Οι μαθητές-τριες καλούνται να γράψουν εντός του περιγράμματος σκέψεις ή συναισθήματα του ρόλου και εκτός του περιγράμματος σκέψεις και συναισθήματα δικά τους ή άλλων προσώπων για τον ρόλο.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης
Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει σιωπηρά ή προβάλλει στον πίνακα σύντομο κείμενο: χωρίο, ρητό, απόφθεγμα, στίχο από ποίημα κ.ά. και	Άμεσης διδασκαλίας, Διαλόγου, Αξιολόγησης

- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρίσκω τα κομμάτια

περιμένει αντίδραση των μαθητών/τριών. Ανταλλάσσονται εντυπώσεις.	
Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/TWPS) Η παραλλαγή αυτή χρησιμοποιείται, όταν ο/η εκπαιδευτικός επιθυμεί -για λόγους αξιολόγησης της 1ης φάσης «Σκέψου»- να καταγραφούν οι προσωπικές απόψεις που είχαν οι μαθητές/τριες πριν τον σχηματισμό ζευγαριών. Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινώνει το θέμα. • Σκέψου: Κάθε μαθητής/τρια στοχάζεται μόνος-η το θέμα • Γράψε: Καταγραφή των προσωπικών ιδεών • Συζήτησε: Σε δυάδες οι μαθητές/τριες συζητούν τις ατομικές τους απόψεις και, αν χρειαστεί, τις αναθεωρούν και διαμορφώνουν μια βέλτιστη λύση, υιοθετώντας μια περιεκτική και εμπειριστατωμένη κοινή άποψη που εκφράζει τη δυάδα. • Μοιράσου: Παρουσίαση των ιδεών από κάθε δυάδα σε όλη την τάξη. Συζήτηση στην ολομέλεια.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου
Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share /TPS) Η τεχνική Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS) είναι μια τεχνική συνεργατικής μάθησης που ακολουθεί τα παρακάτω στάδια: • Ανακοίνωση θέματος/ερωτήματος από τον/την εκπαιδευτικό. • Ατομικός στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση θέμα/ερώτημα. • Συζήτηση σε δυάδες. Αναθεώρηση ατομικών απόψεων και διαμόρφωση κοινών απόψεων που εκφράζουν τη δυάδα. Καταγραφή ιδεών.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου

- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project
Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

• Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης με εκπροσώπους από κάθε δυάδα. Παραλλαγή αυτής της τεχνικής είναι το «Σκέψου, Συζήτησε ισότιμα, Μοιράσου (Think, Timed Pair, Share)». Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει συγκεκριμένο και ίσο χρόνο ανάπτυξης των απόψεων για όλα τα μέλη των ομάδων.	
Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share-TPSS) Η τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου» είναι μία παραλλαγή της τεχνικής Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου. - Think, Pair, Share (TPS). Ενδεικνύται για την επίλυση προβλημάτων. Τα προβλήματα είναι συνήθως πιο σύνθετα σε σχέση με τα απλά ανοικτά ερωτήματα και απαιτούν τη συνεργασία περισσότερων μελών. Μπορεί όμως να εφαρμοστεί και για συζήτηση ανοικτών ερωτημάτων. Στην παραλλαγή αυτή, μετά την εφαρμογή της φάσης «Συζήτησε με τον συμμαθητή σου/ τη συμμαθήτριά σου - Pair» τα ζευγάρια ενώνονται ανά δύο και σχηματίζουν τετράδες. Στάδια: 1. Ανακοίνωση του ερωτήματος/προβλήματος από τον/την εκπαιδευτικό 2. Ατομικός στοχασμός (Σκέψου): Στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα από κάθε μαθητή/τρια ατομικά 3. Συζήτηση ανά ζεύγος (Συζήτησε με τον συμμαθητή σου ή την συμμαθήτριά σου): Καθορισμός των ζευγαριών -Στοχασμός γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα ανά ζεύγη -Αναθεώρηση ατομικών απόψεων και διαμόρφωση κοινών απόψεων που εκφράζουν το ζευγάρι -Καταγραφή ιδεών. 4. Συζήτηση ανά τετράδα (Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/θήτριές σου): Σχηματισμός των τετράδων -Τα 2 ζεύγη συγκρίνουν τη λύση και τη μεθοδολογία στις οποίες κατέληξαν καθένα από αυτά στην προηγούμενη φάση. Στη συνέχεια διαμορφώνεται μία βέλτιστη λύση και μεθοδολογία είτε εάν είναι ανοικτό ερώτημα, υιοθετείται μια πιο περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων

➤ Graffiti

5. Συνεισφορά ιδεών (Μοιράσου): Παρουσίαση των ιδεών από κάθε τετράδα σε όλη την τάξη και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.	
Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης Ο/Η εκπαιδευτικός δημιουργεί σταθμούς μάθησης με το διδακτικό υλικό προς επεξεργασία (κείμενα, άρθρα, εικόνες, βίντεο, τραγούδι, αντικείμενα κ.ά). Κάθε σταθμός επεξεργάζεται άλλο θέμα, το οποίο φυσικά συνδέεται με τα υπόλοιπα. Οι μαθητές/τριες, χωρίζονται σε ομάδες και περιηγούνται ανά δέκα λεπτά ή όσο χρόνο είναι απαραίτητος από σταθμό σε σταθμό, συμπληρώνοντας το φύλλο εργασίας τους, βάσει των όσων επεξεργάζονται σε κάθε σταθμό μάθησης. Ακολουθεί παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια και συζήτηση.	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/Δράσης
Στόχος Ο/Η εκπαιδευτικός σχηματίζει σε χαρτόνι ή χαρτί μέτρου ομόκεντρους κύκλους (στόχο) ή ιστό. Ανάλογα με τον αριθμό των προς αξιολόγηση στοιχείων, μπορεί να χωρίσει τους κύκλους σε κομμάτια, σχεδιάζοντας ακτίνες. Πάνω σε κάθε τμήμα του διαμοιρασμένου στόχου, γράφει τον τίτλο του στοιχείου που θέλει να αξιολογήσει με βάση μια έννοια που μελετήθηκε ή όλη τη διδακτική ώρα (π.χ. το βρήκα ενδιαφέρον, χρήσιμο, διασκεδαστικό, μου γέννησε ερωτήματα, με βοήθησε να αλλάξω στάση, απέκτησα νέες γνώσεις, εξέφρασα τη γνώμη μου κ.ά.). Κάθε μαθητής/τρια, σημειώνει με (διαφορετικό χρώμα) μαρκαδόρου ή μικρά αυτοκόλλητα στο αντίστοιχο μέρος τη γνώμη του/της, θετική όσο πιο κοντά στο κέντρο του κύκλου και αρνητική όσο πιο κοντά στην εξωτερική περιφέρεια. Μπορεί να γίνει κατόπιν συζήτηση, σε ολομέλεια.	<u>Αξιολόγησης</u>
Σύγκριση κειμένων Δύο κείμενα με συγγενή θέματα συγκρίνονται.	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης

➤ Δημιουργία ταινίας

Δίνεται κείμενο (βιβλικό, υμνολογικό κ.λπ.) και κάποιο άλλο μέσο (πίνακας, εικόνα, φωτογραφία, τραγούδι κ.λπ.) και αναγνωρίζουν τον μετασχηματισμό του και τα ερμηνευτικά στοιχεία.	
Συζήτηση ανοιχτής γυάλας Στο κέντρο της αίθουσας τοποθετείται η «γυάλα», δηλαδή 4-5 καρέκλες σε ένα εσωτερικό κύκλο, ενώ οι υπόλοιπες καρέκλες είναι τοποθετημένες σε ομόκεντρους κύκλους έξω από αυτήν. Κάποιοι-ες συμμετέχοντες και συμμετέχουσες κάθονται μέσα στη γυάλα, ορίζουν τον συντονιστή ή τη συντονίστρια και συζητούν για ένα συγκεκριμένο θέμα, ενώ τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας κάθονται στις καρέκλες έξω από αυτήν, παρακολουθούν τη συζήτηση και κρατούν σημειώσεις. Μία καρέκλα είναι πάντα κενή και κάποιο μέλος του κοινού μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να καθίσει σε αυτήν και να ενταχθεί στη συζήτηση της γυάλας ή ταυτόχρονα άλλο μέλος να εγκαταλείψει οικειοθελώς τη γυάλα και να λάβει τη θέση του ένα μέλος από το κοινό ή μέλος του κοινού να ζητήσει τη θέση κάποιου/ας μέσα στη «γυάλα». Η συζήτηση συνεχίζεται με την πλειονότητα των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών να εισέρχονται και να εξέρχονται από τη γυάλα. Όταν τελειώσει ο χρόνος ο συντονιστής/τρια συνοψίζει τη συζήτηση. Η τεχνική της «Συζήτηση ανοιχτής γυάλας», μπορεί να λειτουργεί και ως ανατροφοδότηση.	Διαλόγου, Αξιολόγησης
Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης Η στρογγυλή τράπεζα απαιτεί προετοιμασία και χρόνο. Γίνεται προσεκτική επιλογή θέματος έτσι, ώστε να ενδιαφέρει τα παιδιά, αλλά και να αξιοποιηθούν οι γνώσεις τους, αλλά και τα συναισθήματα, τα οράματά τους για το μέλλον κ.λπ. Καλό είναι να προτείνει ο/η εκπαιδευτικός βιβλία, άρθρα, ιστότοπους και να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/τριες για προσωπική έρευνα. Ανακοινώνεται η ημερομηνία, προβλέποντας ικανό χρόνο για συνεργασία και προετοιμασία. Την ημέρα της πραγματοποίησης της δράσης αυτής εκπρόσωποι των ομάδων παρουσιάζουν τις απόψεις και τις ιδέες τους και ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους. Ακολουθεί συζήτηση με τους υπόλοιπους που λειτουργούν ως κοινό, έχοντας τη δυνατότητα να θέσουν ερωτήματα και να εκφράσουν απόψεις.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Πρότζεκτ

Συλλογικός ρόλος Δημιουργούνται ομάδες και τους ζητείται να σκεφτούν τον ρόλο ενός χαρακτήρα, τον οποίο θα τον υποδυθούν όλα τα μέλη της ομάδας ταυτόχρονα. Έτσι, κάθε μαθητής/τρια μπορεί να εκφράσει μια διαφορετική οπτική της προσωπικότητας του ίδιου χαρακτήρα.. Το κάθε μέλος μπορεί να αυτοσχεδιάσει και έτσι δημιουργούν όλα τα μέλη μαζί χρησιμοποιώντας κίνηση και λόγο έναν ρόλο. Πρόκειται ουσιαστικά για διερευνητική τεχνική που απαιτεί αυτοσχεδιασμό. Μπορεί να εφαρμοσθεί και σε πολυάριθμη ομάδα-τάξη. Ακολουθεί συζήτηση. Η τεχνική διευκολύνει τους/τις μαθητές/τριες να ανακαλύψουν τις πολλές διαστάσεις ενός χαρακτήρα και τη συνθετότητα της συμπεριφοράς.	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων Παιχνιδιού/Δράσης
Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Οι μαθητές/τριες επεξεργάζονται το αντικείμενο της Τέχνης σταδιακά ακολουθώντας τις εξής ρουτίνες. α) “Με ποιον τρόπο συνδέονται οι πληροφορίες που παρουσιάζονται με ό,τι ήδη γνωρίζεις;” β) “Με ποιο τρόπο μπορείς να προεκτείνεις αυτή την ιδέα;”, γ) “Σκέψου μια πρωτότυπη σύνδεση”. Σε τρεις στήλες καταγράφονται όλες οι απαντήσεις. Ακολουθεί συζήτηση και επεξεργασία από την ολομέλεια της τάξης.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Παιχνιδιού/Δράσης
Συνέδριο Η διοργάνωση συνεδρίου απαιτεί σχεδιασμό και οργάνωση 2-3 μήνες πριν. Το θέμα σχετίζεται με το μάθημα, αλλά και με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Οι μαθητές/τριες επιλέγουν ρόλους: Διοργανωτές (3) ετοιμάζουν πρόγραμμα, χώρο, χρόνο, έντυπα υλικά, ανακοινώσεις, φύλλο αξιολόγησης από συνέδρους κ.λπ. Διοργανωτής (1) θα χαιρετήσει με επισημότητα και σοβαρότητα στην έναρξη κάνοντας μικρή εισαγωγή. Επιστήμονες (10) αναλαμβάνουν να μιλήσουν σύντομα (3-4 σελίδες) και περιεκτικά, με επιχειρήματα και σαφήνεια. Δημοσιογράφοι (4) κάνουν ερωτήσεις βάση των οποίων θα γράψουν ανταπόκριση στην εφημερίδα τους. Οι υπόλοιποι-οι θα είναι οι Συμμετέχοντες/Σύνεδροι, που θα παρακολουθήσουν το συνέδριο, θα το αξιολογήσουν και θα γράψουν την άποψή τους την οποία θα εκθέσουν στο επόμενο μάθημα. Η προετοιμασία χρειάζεται διαρκή επίβλεψη από τον/την εκπαιδευτικό, επαναξιολόγηση και	Ομαδοσυνεργασίας, Επίλυσης προβλημάτων, Πρότζεκτ

ανατροφοδότηση, παρότρυνση για έρευνα και νέες ιδέες, χωρίς να επιβάλει τη γνώμη του/της και να παρεμβαίνει.	
Συνέντευξη Οι μαθητές/τριες με αφορμή ένα θέμα που μελετούν προετοιμάζουν ερωτήσεις προκειμένου να τις απευθύνουν σε κάποιο πρόσωπο που σχετίζεται με την αναζητήσή τους. Τις επεξεργάζονται σε ομάδες και ορίζεται εκπρόσωπος που θα τις απευθύνει.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων, Παιχνιδιού/Δράσης
Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw) Στην τεχνική αυτή, κάθε μαθητής/τρια είναι μέλος σε δύο ομάδες: στην αρχική ομάδα και στην ομάδα εμπειρογνώμων (experts). Η προς διερεύνηση έννοια διαιρείται σε τόσες υποενότητες, όσες και τα μέλη της αρχικής ομάδας, όπως τα κομμάτια ενός παζλ. Σε κάθε μαθητή/τρια της αρχικής ομάδας ανατίθεται μία διαφορετική υποενότητα. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες μετακινούνται στις ομάδες εμπειρογνομόνων στους οποίους έχει ανατεθεί η ίδια θεματική. Μελετούν τις πηγές, διερευνούν και συγκεντρώνουν πληροφορίες/σκέψεις/υλικό και γίνονται "ειδικοί" στη συγκεκριμένη υποενότητα. Επιστρέφουν στην αρχική ομάδα και κοινοποιούν στα υπόλοιπα μέλη τις πληροφορίες που συνέλεξαν. Χαρακτηριστικό αυτής της τεχνικής είναι η αλληλεξάρτηση των ομάδων.	Ομαδοσυνεργασίας Επίλυσης προβλημάτων
Tableau vivant Tableau vivant (πληθυντικός: tableaux vivants) σημαίνει «ζωντανή εικόνα» και περιγράφει μια ομάδα από ηθοποιούς με κατάλληλα κοστούμια, που στέκονται προσεκτικά και με θεατρικότητα. Καθ' όλη τη διάρκεια της προβολής, οι άνθρωποι φαίνεται να μη μιλούν ή να κινούνται. Η τεχνική προτείνει τρόπους ώστε οι μαθητές/τριες να μάθουν να παρατηρούν προσεκτικά και να αναλύουν ένα έργο τέχνης. Βασίζεται στην πρακτική μαθαίνω να κοιτάζω που αναπτύχθηκε από το Hood Museum of Art. Η συγκεκριμένη προσέγγιση εισάγει τα παιδιά σε στάδια μέσω των οποίων θα εμπλακούν στην εξερεύνηση μιας καλλιτεχνικής δουλειάς. Προσεκτική παρατήρηση, ανάλυση, έρευνα, ερμηνεία και κριτική. Σκοπός είναι είτε να προετοιμάσει τους/τις μαθητές/τριες για μια επικείμενη επίσκεψη σε μια πινακοθήκη για να γνωρίσουν την τέχνη,	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης

είτε να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα από μια τέτοια επίσκεψη για να τους/τις διδάξει μέσα από πίνακες ζωγραφικής τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να παρατηρούν προσεκτικά και να σκέφτονται κριτικά μέσω ενός πίνακα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέθοδος σε διάφορες ηλικίες και επίπεδα μαθητών/τριών.

Υλικοτεχνική υποδομή

- 2-4 πίνακες ζωγραφικής οι οποίοι θα προβληθούν στους/τις μαθητές/τριες με έναν προβολέα
- Ένας προβολέας
- Πληροφορίες σχετικές με τους πίνακες
- Χώρος για τη δραματοποίηση
- Εναλλακτικά κοστούμια και σκηνικά

Βήματα

Βήμα 1: Στενή παρατήρηση. Δίνεται παράδειγμα ενός πίνακα από τα έργα που θα χρησιμοποιηθούν. Μοιράζονται οι χαρακτήρες στους/τις μαθητές/τριες ώστε να εξετάσουν προσεκτικά κάθε ένα από τους χαρακτήρες του πίνακα και να περιγράψουν τα στοιχεία (Ένδυση, στάση, εκφράσεις του προσώπου, τι κρατάει ή μεταφέρει το πρόσωπο, τι περιβάλλει το πρόσωπο αυτό, τη σχέση του με άλλα πρόσωπα στο έργο τέχνης κ.ά.). Στη συνέχεια κατασκευάζεται ένας κατάλογος με το καθετί που βλέπουν οι μαθητές/τριες στον πίνακα και ακολουθούν απλές αναλυτικές ερωτήσεις. Για παράδειγμα: -Τι κάνει το κάθε πρόσωπο του πίνακα; -Ποια είναι η σχέση του με τα άλλα πρόσωπα; -Πώς συνδέονται με το φόντο; -Ποιοι μπορεί να είναι αυτοί οι άνθρωποι;. Μετά από κάθε απάντηση, ο/η εκπαιδευτικός ρωτάει πάντα: Πώς το ξέρεις; Ή πώς μπορείς να το λες; ώστε οι μαθητές/τριες να κοιτάξουν τον πίνακα για να βρουν προφανείς αποδείξεις και να στηρίξουν τις θέσεις τους. **Βήμα 2:** Προκαταρτική ανάλυση. Ζητείται από τα παιδιά αφού λάβουν γνώση των στοιχείων των χαρακτήρων, να σκεφτούν για τον ρόλο (χαρακτήρα) που τους έτυχε και για την προσωπικότητά του έτσι όπως απεικονίζεται στον πίνακα. Έπειτα κάθε παιδί εξασκείται στην στάση του σώματος και

➤ Διάδρομος συνείδησης

στην έκφραση του προσώπου του χαρακτήρα, είτε μόνο του είτε στην ομάδα του. Η χρήση κοστούμιών και σκηνικών είναι προαιρετική. Βήμα 3: Δραματοποίηση. Οι μαθητές/τριες «στήνουν» το tableau vivant τους για την υπόλοιπη τάξη και εντελώς σιωπηλοί για ένα λεπτό. Στη συνέχεια, η ομάδα μπορεί να μοιραστεί σκέψεις σχετικά με τους χαρακτήρες στην ολομέλεια της τάξης. Βήμα 4: Έρευνα. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να μοιραστεί πληροφορίες σχετικά με το έργο π.χ. Πληροφορίες για τον ζωγράφο, τον πίνακα κ.ά. Βήμα 5: Ερμηνεία. Σε αυτό το στάδιο τα παιδιά εμπλέκουν τις παρατηρήσεις που έχουν κάνει στο δεύτερο βήμα και οποιαδήποτε άλλη γενική πληροφορία έχουν συγκεντρώσει σχετικά με το καλλιτεχνικό αυτό δημιούργημα για να προσπαθήσουν να κατανοήσουν τι σημαίνει μια καλλιτεχνική δουλειά Στάδιο 6: Κριτική αξιολόγηση. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει μια κρίση για την επιτυχία ενός έργου τέχνης. Το στάδιο είναι προαιρετικό και ακολουθεί μετά τα πρώτα πέντε στάδια.	
Ταξίδι στον χρόνο Οι μαθητές/τριες φαντάζονται και επιλέγουν 10 αντικείμενα που αντιπροσωπεύουν την καθημερινή ζωή, τα ενδιαφέροντα των αγίων για να τα βάλουν σε μια πραγματική ή εικονική κάψουλα χρόνου. Τι θα μπορούσαν να είχαν τοποθετήσει στις κάψουλες χρόνου; Αιτιολογούν την επιλογή τους.	Παιχνιδιού/Δράσης
Τέσσερις γωνίες Ο/Η εκπαιδευτικός ορίζει κάθε γωνία της τάξης με κριτήριο μια άποψη (συμφωνώ, δεν συμφωνώ, ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ κ.λπ.) ή μια απάντηση σε ένα ερώτημα. Στη συνέχεια απευθύνει μια φράση ή ερώτηση στο σύνολο της τάξης και οι μαθητές/τριες παίρνουν θέση στις αντίστοιχες γωνίες. Οι ομάδες σε κάθε γωνία συζητούν τους λόγους για τους οποίους την επέλεξαν και ένας/μία εκπρόσωπος τούς παρουσιάζει στην ολομέλεια.	<u>Αξιολόγησης</u>
“Τι σε κάνει να το λες αυτό;” (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης

Η επεξεργασία γίνεται με δύο ερωτήματα: “Τι συμβαίνει;” “Τι σε κάνει να το λες αυτό;”	
Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο Σε κείμενο (απόφθεγμα, θεολογικό κείμενο, απόσπασμα δοκιμίου, άρθρο κ.λπ.) οι μαθητές/τριες αποτυπώνουν με επιχειρήματα τη στάση και τις σκέψεις τους (Τι μ’ ενοχλεί, τι μ’ αρέσει; Ποια πρόταση μ’ αγγίζει, ποια μου προκαλεί αντίδραση;)	Άμεσης διδασκαλίας, Αξιολόγησης
Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Τι θα ήταν (το υπό διερεύνηση θέμα): 1. εάν ήταν μουσικό όργανο; 2. εάν ήταν φυτό; 3. εάν ήταν παιχνίδι; 4. εάν ήταν πόλη; 5. εάν ήταν μέρος του σώματος; 6. εάν ήταν έπιπλο; 7. εάν ήταν βιβλίο; Οι μαθητές/τριες πρωτοτυπούν αφού έχουν ολοκληρώσει την ανάλυση του έργου και ενεργοποιούν τη φαντασία τους, απαντώντας στις παραπάνω ερωτήσεις. Με τις ιδέες αυτές μπορούν να συνθέσουν μια πρωτότυπη ιστορία ή αλληγορία.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης
Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή-Μέση -Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) Δίνεται μια φωτογραφία. Ποια ιστορία μπορεί να υπάρχει πίσω από αυτή τη φωτογραφία; Οι μαθητές/τριες δημιουργούν σε ομαδοσυνεργασία μια φανταστική ιστορία γύρω από αυτήν τη φωτογραφία και αποφασίζουν εάν θα τη βάλουν στην αρχή της ιστορίας, στη μέση ή στο τέλος. Παρουσιάζουν την ιστορία τους στην ολομέλεια. Ακολουθεί συζήτηση.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης, Αξιολόγησης

Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης) Ο χάρτης εννοιών είναι μία παράσταση με συσχετισμούς ανάμεσα σε έννοιες. Οι συσχετισμοί παριστάνουν την οργάνωση δύο ή περισσοτέρων εννοιών. Οι έννοιες μπορεί να συνδέονται με διάφορες συνδετικές λέξεις, όπως τα βοηθητικά ρήματα «έχω», «είμαι», καθώς επίσης και με διάφορους συνδέσμους ή προθέσεις. Μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο για την οργάνωση του περιεχομένου κάποιου μαθήματος, ως μέσο παρουσίασης υλικού στους/στις μαθητές/τριες αλλά και ως εργαλείο αξιολόγησης	Άμεσης διδασκαλίας, Ομαδοσυνεργασίας, Αξιολόγησης
Χάρτης στον τοίχο Ανάρτηση χάρτη με σκοπό την συλλογή και έκθεση πληροφοριών με διαδραστική χρήση. Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες και καθεμία ερευνά με βάση κάποια ερωτήματα που ανατέθηκαν. Οι απαντήσεις αναρτώνται στον χάρτη, παρουσιάζονται και σχολιάζονται στην ολομέλεια της τάξης και, εάν κριθεί απαραίτητο, σταδιακά προστίθενται και άλλες πληροφορίες καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, ανάλογα με τη διδακτική ενότητα.	Ομαδοσυνεργασίας, Παιχνιδιού/Δράσης
Χιονοστιβάδα Οι μαθητές/τριες ατομικά στην αρχή σχολιάζουν γραπτά ένα ζήτημα για 3-4 λεπτά. Στη συνέχεια εργάζονται σε δυάδες και συγκρίνουν τα σχόλιά τους εντοπίζοντας κοινά σημεία και διαφορές προχωρώντας σε αλληλοσυμπλήρωση. Αφού γίνει καταγραφή στη δυάδα, συνεργάζονται με ένα άλλο ζευγάρι στο ίδιο θέμα. Οι απόψεις των ομάδων παρουσιάζονται στην ολομέλεια όπου γίνεται σύνθεση και εξάγονται συμπεράσματα.	Ομαδοσυνεργασίας, Διαλόγου, Επίλυσης προβλημάτων, Πρότζεκτ

- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Διλήμματα
- Ειδικοί ανάμεσά μας
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
Επικαιροποίηση κειμένων
- Επιλογή και υπομνηματισμός αποφθεγμάτων
- Επίλυση προβλήματος
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος

- Εργασία με πηλό
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο
- Ιδιοθύελλα (Brainstorming)/Συννεφόλεξο
- Ιστοεξερεύνηση
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κολλάζ
- Κοιτάζω/ ακούω - βρίσκω 10 λέξεις - επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Κουτί Εξερεύνησης
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες
- Μελέτη περίπτωσης
- Μετασηματισμός κειμένου
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παγωμένη εικόνα/ Δυναμικές εικόνες
- Παίξιμο ρόλων
- Πέντε π και ένα γ
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πορτραίτο
- Πρότζεκτ
- Πρωτότυπες ερωτήσεις/ιδιοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Ρόλος στον τοίχο
- Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/ TWPS)
- Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share /TPS)
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου – (Think, Pair, Square, Share-TPSS)
- Σταθμοί μάθησης/ Τροχιά μάθησης
- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασηματισμό του

- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Συλλογικός ρόλος
- Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Συνέδριο
- Συνέντευξη
- Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)
- Tableau vivant
- “Τι σε κάνει να το λες αυτό;” (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή-Μέση -Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)
- Χάρτης στον τοίχο
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Διαλόγου

- Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων
- Ανάλογη σκέψη
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/ φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αντιλογίες
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project)
- Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Δελτίο καιρού
- Διάδρομος συνείδησης
- Διλήμματα
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Θετικό – Αρνητικό
- Κουτί Εξερεύνησης
- Ρόλος στον τοίχο

- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Write, Pair, Share/TWPS)
- Συζήτηση ανοιχτής γυάλας
- Συνέντευξη
- Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Παίρνοντας απόσταση
- Παιχνίδι ρόλων
- Πρωτότυπες ερωτήσεις/ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (Think, Pair, Share /TPS)
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share-TPSS)
- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Επίλυσης προβλημάτων

- Ειδικοί ανάμεσά μας
- Εμπειρική εκπαίδευση
- Επίλυση προβλήματος
- Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Ερωτήσεις προς ειδικούς
- Ιστοεξερεύνηση
- Κουτί Εξερεύνησης
- Μελέτη περίπτωσης
- Πέντε π και ένα γ
- Πρότζεκτ
- Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (Think, Pair, Square, Share-TPSS)
- Συλλογικός
- Συνέδριο
- Συνέντευξη
- Συνεργατική Συναρμολόγηση (Jigsaw)
- Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Παιχνιδιού/Δράσης

- Αινίγματα (κουίζ)
- Ανακριτική καρτέκλα ή καρτέκλα των αποκαλύψεων
- Ανάλογη σκέψη
- Ανίχνευση σκέψης
- Αντιλαμβάνομαι/γνωρίζω/ φροντίζω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αφήγηση ιστοριών
- Βρίσκω τα κομμάτια
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Graffiti
- Γνωρίζω/προβληματίζομαι/εξερευνώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Διάδρομος συνείδησης
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Εμπειρική εκπαίδευση
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Εσωτερικός και εξωτερικός κύκλος
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο
- Θετικό – Αρνητικό
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κοιτάζω/βρίσκω 10 λέξεις/επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Κολλάζ
- Κουτί Εξερεύνησης
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μάσκες, προσωπίδες, προσωπεία ή κούκλες
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παίρνοντας απόσταση
- Παγωμένη εικόνα/Δυναμικές εικόνες
- Παίξιμο ρόλων
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πορτραίτο
- Πρωτότυπες ερωτήσεις /ιδεοθύελλα ερωτήσεων (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

- Ρόλος στον τοίχο
- Σταθμοί μάθησης/Τροχιά μάθησης
- Συλλογικός ρόλος
- Συνδέω/ προεκτείνω/ πρωτοτυπώ (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Συνέντευξη
- Tableau vivant
- Ταξίδι στον χρόνο
- “Τι σε κάνει να το λες αυτό;” (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή- Μέση- Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ ή αλληγορία. (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάξε τη δική σου ζωγραφιά
- Χάρτης στον τοίχο

Τεχνικές Πρότζεκτ

- Πρότζεκτ-Ερευνητική εργασία
- Γέφυρες μάθησης μέσω διαδικτύου (Building E-Bridges Project)
- Δημιουργία ταινίας
- Ημερολόγιο
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Χάρτης στον τοίχο
- Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης
- Συνέδριο
- Χιονοστιβάδα

Τεχνικές Αξιολόγησης

- ΑΒΓ
- Ανάλογη σκέψη
- Αινίγματα (κουίζ)
- Graffiti
- Δελτίο εξόδου...(ερωτήσεις αναστοχασμού/ Μαθησιακό ημερολόγιο)
- Δελτίο καιρού
- Δημιουργία ταινίας
- Διήγηση κειμένου από άλλη προοπτική
- Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
- Επικαιροποίηση κειμένων

- Επιλογή και υπομνηματιμός αποφθεγμάτων
- Επιτόπια μελέτη ζητήματος
- Εργασία με πηλό
- Επιστολές
- Εφαρμογές, Ψηφιακές πλατφόρμες
- Εφημερίδα τοίχου
- Ημερολόγιο αναστοχασμού
- Θα σου πω μια ιστορία...
- Θετικό – Αρνητικό
- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)/ Συννεφόλεξο
- Ιστορία με εικόνες
- Κάρτες
- Κολλάζ
- Λέξεις – γρίφοι
- Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
- Μεταγνωστική Διαπίστωση
- Μετασηματισμός κειμένου
- Μετατροπή κειμένου σε τέχνη
- Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο
- Ομαδικό γλυπτό
- Οπτικοποίηση
- Παγωμένη εικόνα/ Δυναμικές εικόνες
- Πίνακας αλληλεπίδρασης
- Πρότζεκτ
- Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο
- Στόχος
- Συζήτηση της ανοιχτής γυάλας
- Σύγκριση κειμένων
- Σύγκριση κειμένου με έναν μετασηματισμό του
- Τέσσερις γωνίες
- Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο
- Φτιάξε μια πρωτότυπη ιστορία/ ή αλληγορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή-Μέση -Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Χάρτης εννοιών (Εννοιολογικός χάρτης)

Ε. Αξιολόγηση

(α) Η Αξιολόγηση του μαθητή/της μαθήτριας

Η αξιολόγηση θεωρείται μια φυσική λειτουργία απολύτως απαραίτητη και ενταγμένη σε κάθε πτυχή της καθημερινότητας του σύγχρονου ανθρώπου, αφού και ο ίδιος ως κοινωνικό ον έχει την ανάγκη σε όλα τα επίπεδα της ζωής του να σχεδιάζει, να προγραμματίζει, να υλοποιεί και τελικά να κρίνει εκ του αποτελέσματος αν επιτεύχθηκε ο αρχικός του σχεδιασμός και ενδεχομένως τι θα πρέπει να αλλάξει ώστε η διαδικασία να γίνει πιο αποτελεσματική. Σύμφωνα με τις θέσεις της Παιδαγωγικής Επιστήμης η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών στα σχολικά μαθήματα αποτελεί δομικό, αναπόφευκτο και αναπόσπαστο στοιχείο της διδασκαλίας και μάθησης και αφετέρου. Οι εκπαιδευτικοί είναι σε διαρκή αναζήτηση τρόπων και μεθόδων, που θα τους επιτρέψουν να αξιολογήσουν δίκαια και αντικειμενικά τους μαθητές τους. Η αξιολόγηση της μάθησης συνιστά μια πολυδιάστατη διαδικασία και έχει ψυχολογική, εκπαιδευτική και κοινωνική διάσταση. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διαδραματίσουν και το ρόλο του αξιολογητή της μάθησης καθώς οι ίδιοι/ες αποτελούν το κλειδί για μια αξιόπιστη, αντικειμενική και αποτελεσματική αξιολόγηση. Η αξιολόγηση των μαθητών/τριών στο σχολείο συνήθως αναφέρεται στη διαδικασία, κατά την οποία ο διδάσκων συγκεντρώνει πληροφορίες από έναν αριθμό διαφορετικών πηγών, με σκοπό τη διαμόρφωση κρίσεων για έναν μαθητή ή για μια ομάδα μαθητών. Μια επιτυχής, αξιόπιστη αξιολόγηση των μαθητών/τριών σχεδιάζεται για την υλοποίηση συγκεκριμένων σκοπών και ακολουθεί συγκεκριμένη μεθοδολογική διαδικασία, τα κριτήρια της οποίας θα χρησιμοποιηθούν για την αποτύπωση της αποτελεσματικότητάς της. Αποτελεί μια συνεχή διαδικασία, διάχυτη κατά τη διάρκεια της καθημερινής διδακτικής εργασίας, ενταγμένη στη ροή του εκπαιδευτικού έργου και πολύμορφη ως προς τους τρόπους και τις τεχνικές που την τεκμηριώνουν. Ένα εκπαιδευτικό σύστημα, χρησιμοποιεί τη διαρκή αξιολόγηση για να σχεδιάζει, να προγραμματίζει και στη συνέχεια να διαμορφώνει την εξέλιξη της μάθησης των μαθητών/τριών. Φροντίζει να εξασφαλίσει την επιθυμητή επίτευξη του αποτελέσματος αντί να περιμένει να τη διαπιστώσει.

(β) Τα χαρακτηριστικά της αξιολόγησης

Η αξιολόγηση των μαθητών στο σχολείο εξαρτάται από ορισμένες όρους και προϋποθέσεις, και πρέπει να στηρίζεται σε κάποιες βασικές θεμελιακές αρχές όπως:

(α) *εγκυρότητα*. Το αποτέλεσμα μιας δοκιμασίας αξιολόγησης θεωρείται έγκυρο, εάν ελέγχει αυτό που ο αξιολογών/ούσα είχε την πρόθεση να ελέγξει. Μια εξέταση σε μάθημα δίνει έγκυρο αξιολογικό αποτέλεσμα, αν οι ερωτήσεις, που τίθενται στον εξεταζόμενο, καλύπτουν, κατά το δυνατό, όλη την ύλη που έχει διδαχτεί.

(β) *αξιοπιστία*. Μια διαδικασία αξιολόγησης θεωρείται αξιόπιστη, αν, όσες φορές και αν επαναληφθεί, κάτω από τις ίδιες συνθήκες, δίδει το ίδιο ή περίπου το αυτό αποτέλεσμα.

(γ) *αντικειμενικότητα*. Αντικειμενική θεωρείται η αξιολόγηση, όταν δεν επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες μη σχετικούς με την αξία του μαθητή/τριας, αλλά σχετίζεται με τον/την εκπαιδευτικό, όπως, η συμπάθεια ή η αντιπάθεια προς τον μαθητή/τρια, η υποκειμενική αντίληψη της ορθότητας μιας απάντησης, η συναισθηματική του/της κατάσταση κ.ά.

(γ) Είδη αξιολόγησης της επίδοσης των μαθητών

Σύμφωνα με τον Bloom διακρίνονται τρία είδη αξιολόγησης: α) η αρχική ή διαγνωστική β) η διαμορφωτική - σταδιακή και γ) η τελική ή συνολική.

Η αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση αποσκοπεί στον προσδιορισμό του επιπέδου των γνώσεων, των ενδιαφερόντων και των πιθανών προβλημάτων του μαθητή και μαθήτριας. Ο/η εκπαιδευτικός προσπαθεί να προσαρμόσει τις μαθησιακές διαδικασίες στο επίπεδο του κάθε μαθητή και μαθήτριας, στις δυνατότητες και ιδιαιτερότητες του/της. Θεωρείται ευνόητο ότι για να υπάρξει δυνατότητα αξιοποίησης στην πράξη των αποτελεσμάτων της διαγνωστικής αξιολόγησης πρέπει να υπάρχει παράλληλα και η δυνατότητα εφαρμογής εξατομικευμένης διδασκαλίας.

Η διαμορφωτική αξιολόγηση έχει πληροφοριακό χαρακτήρα και αποσκοπεί στον έλεγχο της πορείας του μαθητή και της μαθήτριας για την κατάκτηση των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων. Μέσω του ελέγχου αυτού επιδιώκεται να εξαχθούν οι αναγκαίες πληροφορίες και στοιχεία για την τροποποίηση της διδακτικής προσέγγισης, στρατηγικών και μεθόδων για την επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Η τελική ή συνολική αξιολόγηση διαμορφώνεται, προκειμένου να εκτιμηθεί η συνολική επίτευξη των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων, σε σχέση με το τι ακριβώς είχε αρχικά καθοριστεί. Η αξιολόγηση πέραν της αρχικής που έχει περισσότερο διαγνωστικό χαρακτήρα, οφείλει, για διδακτικούς και παιδαγωγικούς λόγους, να είναι διαρκής, έτσι ώστε σε κάθε διδακτικό στάδιο να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός, αν αυτό που είχε τεθεί ως μαθησιακό αποτέλεσμα ή στόχος επιτεύχθηκε.

Στα διάφορα είδη αξιολόγησης αποδίδονται διαφορετικές λειτουργίες που εκφράζουν διαφορετικούς τρόπους αντίληψης της έννοιας της αξιολόγησης. Συγκεκριμένα, η διαμορφωτική αξιολόγηση έχει ανατροφοδοτικό χαρακτήρα και ενδιαφέρεται για τις αιτίες που οδήγησαν στο συγκεκριμένο αποτέλεσμα, με σκοπό διδακτικές παρεμβάσεις βελτιωτικού χαρακτήρα. Η συνολική ή τελική αξιολόγηση δεν αναζητά μόνο τις αιτίες του τελικού αποτελέσματος, αλλά και τα στοιχεία που προκύπτουν και αξιοποιούνται κυρίως για τη λήψη πολιτικών και διοικητικών αποφάσεων για το εκπαιδευτικό σύστημα και την κατάταξη των μαθητών.

(δ) Επίδοση και οι παιδαγωγικές λειτουργίες της αξιολόγησης

Η επίδοση αναφέρεται στην υποχρέωση παραγωγής έργου στην τάξη και ανάγεται στο στοιχείο της μάθησης. Η επίδοση ως αξιολογούμενο αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας δεν μπορεί να θεωρείται ανεξάρτητη από τη βιολογική, συναισθηματική και γνωστική ικανότητα και ετοιμότητα των μαθητών/τριών, ούτε από τη χρονική περίσταση, την επικοινωνιακή κατάσταση και το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον. Έτσι η σχολική επίδοση είναι προσανατολισμένη στην ατομική διαδικασία μάθησης και γενικά εξέλιξης του παιδιού.

Η παιδαγωγική λειτουργία της αξιολόγησης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η εκτίμηση της επίδοσης του κάθε μαθητή και μαθήτριας, τον/την κινητοποιεί να βελτιώσει το επίπεδο μάθησης και να αναπτύξει και διαμορφώσει την προσωπικότητα του/της. Σχετικό με την παιδαγωγική λειτουργία είναι και το «πνεύμα» του Προεδρικού Διατάγματος του Υπουργείου Παιδείας (Π.Δ. 8/1995), που αφορά την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου: *«Αξιολόγηση του μαθητή είναι η συνεχής παιδαγωγική διαδικασία, με βάση την οποία παρακολουθείται η πορεία της μάθησής του, προσδιορίζονται τα τελικά αποτελέσματά της και εκτιμώνται, παράλληλα, άλλα χαρακτηριστικά του, τα οποία σχετίζονται με το έργο του σχολείου. Η αξιολόγηση αποτελεί οργανικό στοιχείο της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας, η οποία αρχίζει με τον καθορισμό των στόχων και των μαθησιακών αποτελεσμάτων και ολοκληρώνεται με τον έλεγχο της επίτευξής τους. Πρώτιστος στόχος της είναι η συνεχής βελτίωση της διδασκαλίας και της γενικότερης λειτουργίας του σχολείου καθώς και η συνεχής ενημέρωση εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών για το αποτέλεσμα των προσπαθειών τους, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά μαθησιακά αποτελέσματα».*

Ο κάθε μαθητής και μαθήτρια κατά την διαδικασία της αξιολόγησης, δε συγκρίνεται με τους συμμαθητές και συμμαθήτριές του αλλά με τον ίδιο του τον εαυτό. Η αξιολόγηση παρέχει πολύτιμες πληροφορίες στον/στην εκπαιδευτικό, ώστε να παίρνει αποφάσεις, κάνοντας κάθε φορά ανάλογες τροποποιήσεις στον προγραμματισμό κάθε διδακτικής του/της ενέργειας.

Για να είναι αποτελεσματική η αξιολόγηση χρειάζεται να είναι διαρκής ή σε τακτά χρονικά διαστήματα, οι δε επιδόσεις των μαθητών/τριών στα διάφορα μαθήματα και τα κριτήρια εργασίας να τους γνωστοποιούνται γραπτώς και έγκαιρα. Η σχολική αξιολόγηση προσφέρει αυτογνωσία και αυτοαντίληψη, ενώ ως επιβράβευση λειτουργεί προσφέροντας ηθική ικανοποίηση, και ένα αίσθημα δικαιοσύνης. Λειτουργεί παρωθητικά κυρίως για τους μαθητές και μαθήτριες που θεωρούν τις αξιολογήσεις σημαντικές και καθοριστικές για την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

Στον εκπαιδευτικό η αξιολόγηση προσφέρει ανατροφοδότηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα της δικής του/της διδακτικής προσέγγισης. Η σχολική αξιολόγηση τροφοδοτεί και την εκπαιδευτική έρευνα με δεδομένα παρέχοντας «ανατροφοδότηση» στο εκπαιδευτικό σύστημα και συμβάλλοντας στην λήψη αποφάσεων. Η αξιολόγηση της επίδοσης

των μαθητών/τριών προσφέρει τόσο σε γονείς όσο και τα παιδιά τους, γνώση των δυνατοτήτων αξιοποίησης των ικανοτήτων τους και στο μέλλον.

Η αξιολόγηση στο Μάθημα των Θρησκευτικών

Η διαδικασία της αξιολόγησης στο μάθημα των Θρησκευτικών πρέπει να είναι διαρκής και συστηματική και να εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και εφαρμογής της διδακτικής προσέγγισης. Άξονά της αποτελούν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και το αντίστοιχο περιεχόμενο κάθε Θεματικής Ενότητας. Κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης και την επιλογή των κατάλληλων κριτηρίων/δραστηριοτήτων λαμβάνονται υπόψη το γνωστικο-βουλητικό και συναισθηματικό επίπεδο των μαθητών/-τριών της συγκεκριμένης τάξης, ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία της αξιολόγησης. Κατά τη γραπτή αξιολόγηση στις μεγαλύτερες τάξεις του Δημοτικού αξιολογείται η επίδοση των μαθητών/-τριών με βάση των κατάκτηση όσων ζητούνται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, δηλαδή όσα θα πρέπει να έχουν κατακτήσει στο τέλος της διδακτικής προσέγγισης. Η αξιολόγηση χρησιμεύει και ως εργαλείο επανασχεδιασμού και ανατροφοδότησης, για αυτό ο/η εκπαιδευτικός επιζητεί την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών/-τριών στη μαθησιακή διαδικασία, ώστε οι ίδιοι/-ες να αξιολογούν τα αποτελέσματα της μάθησής τους. Η αξιολόγηση των μαθητών/-τριών δεν έχει μοναδικό σκοπό τη γνωστοποίηση στους/στις μαθητές/-τριες του βαθμού επιτυχίας τους στο μάθημα, αλλά βοηθά και τον/την εκπαιδευτικό να αντιληφθεί κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι δείκτες επιτυχίας που έθεσε για το μάθημά του, κατά πόσο δηλαδή οι μαθητές/-τριες έχουν αφομοιώσει την προσφερθείσα ύλη και μπορούν να την εφαρμόσουν. Στο ΠΣ του Δημοτικού η αξιολόγηση είναι συνυφασμένη με τη μαθησιακή διαδικασία.

Εκτός από την αρχική και την τελική αξιολόγηση, έμφαση δίνεται στην αξιοποίηση της διαμορφωτικής αξιολόγησης, ως μιας παιδαγωγικής λειτουργίας ενσωματωμένης δυναμικά στη διδακτική πράξη, η οποία αποβλέπει στον συνεχή έλεγχο της επίτευξης των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων (μετακίνηση από την αξιολόγηση της μάθησης στην αξιολόγηση για τη μάθηση). Η διαμορφωτική αξιολόγηση υπηρετεί την ανάγκη της διαρκούς πληροφόρησης του/της εκπαιδευτικού για την αποτελεσματικότητα των επιλεγόμενων από αυτόν/αυτήν παρεμβάσεων, επινοήσεων και ενεργειών κατά την εξέλιξη του εκπαιδευτικού έργου. Ως παιδαγωγικό εργαλείο εντάσσεται στη διδασκαλία με κατάλληλες δραστηριότητες και δε μεταφέρεται ως αθροιστική αξιολόγηση στην αρχή επόμενης διδασκαλίας.

Για μια σωστή και αποτελεσματική αξιολόγηση ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να λαμβάνει υπόψη όσα προβλέπουν το ΠΣ και οι διάφορες οδηγίες για τη διδασκαλία και την επίτευξη των δεικτών αξιολόγησης στο μάθημα των Θρησκευτικών, να γνωρίζει πολύ καλά τους δείκτες αξιολόγησης και επάρκειας στους οποίους αναφέρονται οι ερωτήσεις και οι εργασίες που ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να εκπονήσουν, να γνωρίζει τις ικανότητες των μαθητών/-τριών και να έχει καλή γνώση των αναγκών και των ενδιαφερόντων τους, να καθορίζει τους στόχους της αξιολόγησης και να προσχεδιάζει τους τρόπους με τους οποίους θα αξιολογήσει, ώστε αυτοί να προάγουν την επικοινωνία και να επιτρέπουν την καλλιέργεια των ανώτερων επιπέδων σκέψης των μαθητών/-τριών.

Β΄ Μέρος (πρακτικό μέρος δομημένο ανά τάξη)

1. Διδακτική αξιοποίηση θεματικών πεδίων/θεματικών ενοτήτων και επισήμανση διδακτικών ιδιαιτεροτήτων.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ (Γ΄, Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις)

Ψυχοπαιδαγωγικές και Αναπτυξιακές προϋποθέσεις της Διδασκαλίας

Οι μαθητές και μαθήτριες που φοιτούν στις τάξεις Γ, Δ, Ε, ΣΤ του Δημοτικού σχολείου εντάσσονται στο στάδιο της συγκεκριμένης λογικής σκέψης σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του J. Piaget για την γνωστική ανάπτυξη που περιλαμβάνει τις ηλικίες από το 7^ο έως 11^ο έτος. Στο στάδιο αυτό οι γνωστικές δυνατότητες τους παραμένουν στο συγκεκριμένο, την άμεση πραγματικότητα. Τα παιδιά της σχολικής ηλικίας αντιμετωπίζουν και προσπαθούν να λύσουν τα διάφορα γνωστικά προβλήματα με άμεση ερμηνεία των πραγματικών δεδομένων, τα οποία οργανώνουν και συσχετίζουν με λογικό τρόπο. Έχουν δυνατότητα να προχωρήσουν στις λογικές συνέπειές τους, όμως, αντιμετωπίζουν δυσκολίες να διατυπώσουν απόψεις για άλλες πιθανές λύσεις. Το είδος αυτό συλλογισμού που προχωρά σε γενικεύσεις έχοντας ως αρχή το ειδικό και το συγκεκριμένο και ως τέλος το γενικό και το αφηρημένο είναι ο επαγωγικός συλλογισμός.

Τα παιδιά της σχολικής ηλικίας, έχουν τη δυνατότητα να μεταφερθούν στη θέση του άλλου και να αντιληφθούν ότι υπάρχουν και άλλες προοπτικές, θέσεις και απόψεις, πέρα από τη δική τους. Κατά το στάδιο αυτό της γνωστικής ανάπτυξης βασικό επίτευγμα της σκέψης είναι οι ικανότητες που αναπτύσσουν οι μαθητές/τριες (α) συνεξετάζουν συγχρόνως περισσότερα του ενός χαρακτηριστικά (β) κατανοούν αντιστοιχίες μεταξύ δύο συνόλων, (γ) συγκρίνουν δύο ομάδες αντικειμένων και να αποφαινούνται ποια είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη, (δ) ταξινομούν τα αντικείμενα σε κατηγορίες (ε) κατανοούν τις σχέσεις μεταξύ των ομάδων κατηγοριών συγκεκριμένων αντικειμένων (όχι όμως ως αφηρημένες οντότητες), (στ) εστιάζουν την προσοχή σε περισσότερα του ενός χαρακτηριστικά του προβλήματος συγχρόνως, (ζ) αποκτούν την έννοια της διατήρησης φυσικών μεγεθών (π.χ. ποσότητα), (η) αντιλαμβάνονται τις αλλαγές σε καταστάσεις καθόλη τη διάρκειά τους, (θ) περιγράφουν τις φυσικές ιδιότητες και τις ενέργειες των πραγμάτων και των προσώπων της εικόνας. Η σκέψη τους γίνεται αναστρέψιμη και ικανή να κατανοήσει ότι το αποτέλεσμα μιας ενέργειας ή πράξης μπορεί να αναιρεθεί από μια επόμενη της. Αυτό σημαίνει ότι έχει πλέον την ικανότητα: να αντιλαμβάνεται νοητικά μικρές ενότητες και να τις αναλύει στα δομικά μέρη τους, την αλλαγή προσέγγισης των

αντικειμένων ανάλογα με τη θέση του παρατηρητή ή την προοπτική που επιλέγεται, να διακρίνει τη διαδοχή των γεγονότων και τους βασικούς χρονικούς περιορισμούς, να αναπλάθει παραστάσεις και να οργανώνει τις αναμνήσεις του σε χρονική σειρά. Δεν έχει όμως ακόμη αποκτήσει αντίληψη ενός σαφούς διαχωρισμού μεταξύ φαντασίας και πραγματικών δεδομένων («αφελής ρεαλισμός»).

Κορυφαία γλωσσική κατάκτηση του παιδιού της σχολικής ηλικίας είναι οι δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής οι οποίες ανοίγουν νέες προοπτικές ενώ σημαντική βελτίωση παρουσιάζουν και οι επικοινωνιακές του ικανότητες. Μπορεί να διατυπώνει γλωσσικά σωστά τα βιώματα και τις εντυπώσεις του, να κατευθύνει την προσοχή του σε καθορισμένους στόχους για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα και να εκτελεί κάτι σύμφωνα με εντολή.

Ο κύριος περιορισμός της σκέψης του παιδιού είναι ότι παραμένει συγκεκριμένη. Χρειάζεται την άμεση οπτική αντίληψη, χρειάζεται το υλικό της λογικής πράξης να είναι απόρροια της άμεσης εμπειρίας. Γι' αυτό η προτεινόμενη διδακτική μέθοδος για το δημοτικό είναι η βιωματική.

Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα επικεντρώνονται, ως επί το πλείστον, στο πρώτο (ανάκληση) και στο δεύτερο (κατανόηση) επίπεδο της αναθεωρημένης ταξινόμιας του Bloom για την κατηγοριοποίηση των διδακτικών στόχων γνωστικού τομέα. Η επιλογή αυτή συμβαδίζει με το στάδιο γνωστικής ανάπτυξης, στο οποίο βρίσκονται οι μαθητές/τριες του Δημοτικού κυρίως της Γ' τάξης. Στις επόμενες τάξεις Δ, Ε και Στ απαντώνται - όχι, όμως, σε μεγάλη έκταση - το τέταρτο (ανάλυση) και το πέμπτο (αξιολόγηση) επίπεδο της ως άνω ταξινόμιας, καθώς στα μαθησιακά αποτελέσματα διατυπώνεται ο συσχετισμός εκ μέρους των μαθητών ιστορικών γεγονότων, προσώπων και καταστάσεων από την καθημερινή ζωή.

Ειδικότερα, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στη δεξιότητα των μαθητών να αφηγούνται με δικά τους λόγια γεγονότα και καταστάσεις που συνδέονται με τα περιεχόμενα της διδασκαλίας. Η αφήγηση - είτε ως μέσο διδασκαλίας είτε ως δεξιότητα του μαθητή - διαδραματίζει έναν ξεχωριστό και σημαντικό ρόλο κατά τη διδασκαλία του μαθήματος.

Θρησκευτική ανάπτυξη και θρησκευτικές έννοιες

Στις Γ, Δ, Ε και ΣΤ τάξεις του Δημοτικού οι μαθητές/τριες που βρίσκονται στο στάδιο της συγκεκριμένης σκέψης έρχονται σε γνωριμία με την ορολογία της θρησκευτικής γλώσσας και προσπαθούν να την κατανοήσουν μέσα στο περιβάλλον τους. Αναζητούν σχέσεις μεταξύ των εννοιών των όρων και προβαίνουν σε διατύπωση γενικεύσεων και θεωριών. Η κατανόηση των θρησκευτικών εννοιών είναι εφικτή σε συνάρτηση με το αναπτυξιακό επίπεδο των μαθητών/τριών και το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ζουν και ενεργούν. Η αξιοποίηση των

προσωπικών εμπειριών των μαθητών/τριών μέσα σε πραγματικές καταστάσεις ζωής θεωρούνται βασικό για την κατανόηση της θρησκευτικής γλώσσας, η κατανόηση οποίας εξαρτάται από το εάν οι θρησκευτικές έννοιες προσφέρονται με λεξιλόγιο που να ανταποκρίνεται στην εμπειρική ετοιμότητα της ηλικίας των μαθητών/τριών, διαφορετικά παραμένουν κενές νοήματος. Όταν οι θρησκευτικές έννοιες υπερβαίνουν τις νοητικές ικανότητες και δεν σχετίζονται με τις εμπειρίες των μαθητών/τριων, τότε αυτοί/ές τις ερμηνεύουν κατά γράμμα με συνέπεια την την παρερμηνεία/παρανόηση του πραγματικού νοήματός τους(ΠΔ). Συνεπάγεται ότι η ερμηνεία των συμβολισμών θα πρέπει να είναι εντός των γνωστικών και νοητικών ικανοτήτων θρησκευτικής ανάπτυξης των μαθητών/τριών διαφορετικά αυτοί/ές υπάρχει κίνδυνος να ερμηνεύσουν κατά γράμμα μια βιβλική ιστορία και να οδηγηθούν σε παρερμηνεία/παρανόηση του πραγματικού νοήματός της.

Η θρησκευτική γλώσσα σε σχέση με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα έχει κάποιες ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζονται ως ιδιοτυπία της. Έτσι η θρησκευτική γλώσσα χαρακτηρίζεται: (α) συμβολική σε αντιδιαστολή με την κυριολεκτική, καθώς οι λέξεις δεν κατανοούνται με την άμεση αναφορά τους, αλλά αντιπροσωπεύουν αλήθειες που υπερβαίνουν τις «καθ' αίσθηση» εμπειρίες που είναι ικανοί να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες. Η συμβολική γλώσσα καθιστά τις αλήθειες αυτές προσιτές στον άνθρωπο (π.χ. της «τρισηλίου θεότητας», η Εκκλησία «σώμα Χριστού»). (β) τυπολογική καθώς πρόσωπα, γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης αποτελούν τύπους, προτυπώσεις προσώπων ή γεγονότων της Καινής Διαθήκης (π.χ. το εβραϊκό Πάσχα με το χριστιανικό Πάσχα, η διάβαση της Ερυθράς θάλασσας) και (γ) αναλογική όταν αναφέρεται στην κατανόηση των ενεργειών του Θεού ή σχέσεις Θεού και ανθρώπων, αναλογικά με τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων ή στη γνώση του Θεού από τον άνθρωπο, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να αποδώσουν την πραγματικότητα (π.χ. Πατέρας-Υιός, ποιμένας-πρόβατο). Σύμφωνα με τον J. Fowler, ο άνθρωπος από τη γέννηση μέχρι την ενηλικίωσή του διέρχεται από έξι στάδια θρησκευτικής ανάπτυξης. Τα παιδιά του σχολείου (8-12 ετών κυρίως) εντάσσονται στο 2^ο στάδιο της Μυθικής ή κυριολεκτικής πίστης. Το παιδί αναπτύσσει αίσθημα εμπιστοσύνης προς τον κόσμο, ισχυρή πίστη στη δικαιοσύνη και την αμοιβαιότητα του σύμπαντος, και ο Θεός έχει ανθρώπινη μορφή. Στο στάδιο αυτό αναπτύσσεται η ικανότητα λογικής σκέψης που βοηθά τα παιδιά να ξεχωρίσουν την πραγματικότητα από τη φαντασία. Μπορούν να δουν την προοπτική των άλλων, και να καταγράψουν τις έννοιες στην αφήγηση. Οι μεταφορές και η συμβολική γλώσσα συχνά παρεξηγούνται και λαμβάνονται κυριολεκτικά. Η αντικειμενική απόσταση και η κριτική αξιολόγηση του μύθου ή του συμβόλου είναι αδύνατη.

Ο R. Goldman διαπίστωσε ότι η ανάπτυξη της θρησκευτικής σκέψης ακολουθεί τα στάδια της νοητικής ανάπτυξης όπως τα είχε διατυπώσει ο J. Piaget, προσέθεσε, όμως, δύο ενδιάμεσα στάδια. Συγκεκριμένα, οι μαθητές/τριες της ηλικίας 7/8 – 13/14 ετών εντάσσονται στο στάδιο της συγκεκριμένης θρησκευτικής σκέψης και οι μαθητές/τριες της ηλικίας 13/14 ετών και μετά εντάσσονται στο στάδιο της αφηρημένης θρησκευτικής σκέψης. Οι μαθητές/τριες της σχολικής ηλικίας 9-11 ετών βρίσκονται στο στάδιο της συγκεκριμένης θρησκευτικής σκέψης καθώς

περιορίζονται σε συγκεκριμένες κατ' αίσθηση εμπειρίες. Ακόμη κι όταν διατυπώνουν λεκτικά σωστά τις θρησκευτικές έννοιες, το νόημα που έχουν για το παιδί είναι υλικό και φυσικό. Ο συμβολικός χαρακτήρας της θρησκευτικής γλώσσας με την οποία διατυπώνονται οι έννοιες δεν επιτρέπει στα παιδιά στο στάδιο αυτό να αντιληφθούν τα βαθύτερα πνευματικά/δογματικά νοήματα. Προς το ηλικιακό τέλος της βαθμίδας αυτής οι μαθητές/τριες αρχίζουν βαθμιαία να αποκτούν την ικανότητα της αφηρημένης θρησκευτικής σκέψης. Επειδή οι περιορισμοί της συγκεκριμένης σκέψης της προηγούμενης ηλικίας υποχωρούν αργά περί το 13^ο έτος ο Goldman πρότεινε την ύπαρξη ενός ενδιάμεσου σταδίου μεταξύ συγκεκριμένης και αφηρημένης θρησκευτικής σκέψης (11 – 13/14 ετών), οπότε αρχίζει η σταδιακή αργή μείωση των περιορισμών της συγκεκριμένης σκέψης (μετά το 13^ο έτος). Εν τούτοις, η σύλληψη του πραγματικού νοήματος σημαντικού μέρους του θρησκευτικού περιεχομένου (βιβλικό, πατερικό κ.α) δεν είναι ακόμη επιτεύξιμη. Οι διαπιστώσεις του Goldman επιφέρουν τρεις επιπτώσεις στη διατύπωση του περιεχομένου των ΠΣ και των σχολικών βιβλίων και στη διδασκαλία τους. Χρειάζεται διερεύνηση εάν οι θρησκευτικές έννοιες είναι συμβατές με το στάδιο της θρησκευτικής σκέψης που βρίσκονται οι μαθητές/τριες της σχολικής ηλικίας 9-12 ετών. Εάν το περιεχόμενο δεν αντιστοιχεί στην νοητική ετοιμότητα των μαθητών/τριών δεν θα γίνει κατανοητό από αυτούς/ές. Επομένως είναι αναγκαία η «κατάλληλη ύλη στον κατάλληλο χρόνο». Το θρησκευτικό περιεχόμενο επηρεάζει και την συναισθηματική πλευρά των μαθητών (βλ. παραβολή του καλού Σαμαρείτη) και καλλιεργεί στάσεις, ηθική και συμπεριφορές και επηρεάζει τη θρησκευτική σκέψη. Το περιεχόμενο να είναι μαθητοκεντρικό και οι βιβλικές διηγήσεις που περιλαμβάνει να περιέχουν έννοιες που εμπίπτουν στις νοητικές ικανότητες των παιδιών της σχολικής ηλικίας αφήνοντας για την επόμενη βαθμίδα έννοιες που αρχίζουν να κατανοούνται μετά το 13^ο έτος.

Επιπροσθέτως, και σε άμεση σχέση με τα όσα προαναφέρθηκαν, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι κεντρική επιδίωξη για τη διδασκαλία του μαθήματος στο Δημοτικό είναι ο θρησκευτικός γραμματισμός των μαθητών/τριών για ζητήματα που αφορούν στις μεγάλες αλήθειες της διδασκαλίας και της πίστης της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Με πιο απλά λόγια, οι μαθητές/τριες στο Μάθημα των Θρησκευτικών καλούνται, όχι να αναλύσουν ή να εμβαθύνουν σε θεολογικές διαστάσεις της Ορθόδοξης χριστιανικής διδασκαλίας (άλλωστε ένα τέτοιο εγχείρημα δεν ανταποκρίνεται στις γνωστικές τους δεξιότητες), αλλά να έρθουν σε μία πρώτη γνωριμία με τις εν λόγω αλήθειες αυτές, μελετώντας το πώς αυτές αποτυπώνονται στην Αγία Γραφή μέσα από συγκεκριμένες διηγήσεις για πρόσωπα και γεγονότα.

Σχεδιασμός Θεματικών Πεδίων και Θεματικών Ενοτήτων

Ο σχεδιασμός του νέου ΠΣ έχει στηριχθεί σε μια σειρά Θεματικών Πεδίων και Θεματικών Ενοτήτων και ακολουθεί την θεωρία της σπειροειδούς ανάπτυξης του Bruner. Γι' αυτό είναι

σημαντικό να τηρείται η σειρά τους όπως παρουσιάζεται στο Πρόγραμμα Σπουδών, και να μην παραλείπονται, διότι κάθε Θεματική Ενότητα χτίζει σταδιακά τη θρησκευτική γνώση των μαθητών/τριών επανερχόμενη στον επόμενο κύκλο της εκπαίδευσης σε μεγαλύτερο βάθος και πλάτος. Καλό είναι επίσης να τηρούνται οι προτεινόμενες διδακτικές ώρες για κάθε Θεματική Ενότητα, καθώς συνδέονται με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.

Γ' Δημοτικού

Επισημάνσεις –προτάσεις ανά Θεματικό Πεδίο και Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενότητων

Οι μαθητές/τριες της Γ' Δημοτικού έρχονται για πρώτη φορά με το μάθημα των Θρησκευτικών ως ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο και η πρώτη φορά που έντυπο βιβλίο για το μάθημα αυτό. Η πρώτη εντύπωση που θα αποκομίσουν από την επαφή με το βιβλίο θα διαμορφώσει και τη σχέση τους με αυτό. Η θετική θα τους ελκύσει για να μελετήσουν και η αρνητική θα τους απωθεί από το να έρθουν σε επαφή μαζί του και πιθανόν να τους/τις ακολουθεί σε όλα τα υπόλοιπα μαθητικά χρόνια τους. Στην τάξη αυτή περιλαμβάνονται τα Θεματικά πεδία: Θεός, Δημιουργία, Άνθρωποι του Θεού και ενανθρώπιση. Τα θεματικά αυτά πεδία επαναλαμβάνονται στους επόμενους κύκλους και βαθμίδες της εκπαίδευσης με τις θεματικές ενότητές τους σε μεγαλύτερο εννοιολογικό βάθος και γνωσιολογική έκταση.

Όπως προαναφέρθηκε οι μαθητές/τριες της Γ' Δημοτικού βρίσκονται στο στάδιο των συγκεκριμένων νοητικών λειτουργιών. Ως εκ τούτου διαθέτουν έναν δικό τους τρόπο, διαφορετικό από εκείνο των ενηλίκων, για να αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα γύρω τους και να κατακτούν νέες γνώσεις. Αφενός μεν, μπορούν να καταληγουν σε λογικά συμπεράσματα· αφετέρου δε, αδυνατούν να δημιουργήσουν υποθετικούς συλλογισμούς καθώς και να κατανοήσουν σε βάθος αφηρημένες έννοιες, αλλά, η σκέψη τους περιορίζεται στα δεδομένα που εμπίπτουν στις αισθήσεις τους. Ως εκ τούτου, οι μαθητές της Γ' Δημοτικού έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν και να διατυπώσουν λογικές προτάσεις για όλα αυτά τα οποία μπορούν να ακούσουν, να γευθούν, να δουν, να αγγίξουν, να οσφρανθούν. Απεναντίας, δυσκολεύονται να συλλάβουν και να επεξεργαστούν λογικώς αφηρημένες έννοιες, μεταφορικές ή συμβολικές εκφράσεις κλπ. Ως εκ τούτου η διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης εστιάζεται στην περιγραφή πραγμάτων, καταστάσεων και γεγονότων, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα απτά που εμπίπτουν στις αισθήσεις των παιδιών· και, άρα, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο λογικής επεξεργασίας για τα δεδομένα του δικού τους κόσμου. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα επικεντρώνονται, ως επί το

πλείστον, στο πρώτο (ανάκληση) και στο δεύτερο (κατανόηση) επίπεδο της αναθεωρημένης ταξινόμιας του Bloom για την κατηγοριοποίηση των διδακτικών στόχων γνωστικού τομέα.

Ακολουθώντας τις παραπάνω επισημάνσεις, επιλέχθηκαν για το Μάθημα των Θρησκευτικών της Γ' Δημοτικού τέσσερα Θεματικά Πεδία, στα οποία αποτυπώνονται τέσσερις «εισαγωγικές», τρόπων τινά, αλήθειες της Εκκλησίας: α. «Θεός», β. «Δημιουργία-Πτώση», γ. «Άνθρωποι του Θεού», δ. «Ενανθρώπηση».

Στο 1^ο Θεματικό Πεδίο («Θεός») επιδιώκεται να προσεγγίσουν οι μαθητές τη θεμελιώδη αλήθεια της Εκκλησίας σχετικά με την ύπαρξη του Θεού. Η βασική ιδέα που κυριαρχεί εδώ, είναι το γεγονός πως υπάρχει μία οντότητα, από την οποίαν πηγάζει η ζωή του ανθρώπου και του κόσμου· ωστόσο, η οντότητα αυτή, για την οποίαν χρησιμοποιούμε τον όρο «Θεός», δεν γίνεται πάντοτε άμεσα αντιληπτή από τον άνθρωπο. Η θεωρητική αυτή σύλληψη και γενίκευση μετασηματίζεται παιδαγωγικώς σε αντικείμενο διδασκαλίας με γνώμονα το σκεπτικό ότι ο Θεός γίνεται αντιληπτός στον άνθρωπο μέσω των ευεργεσιών του. Η αφηρημένη έννοια «Θεός» είναι κάτι που δεν μπορούν να καταλάβουν εύκολα οι μαθητές της Γ' Δημοτικού. Εντούτοις, μπορούν εύκολα να αντιληφθούν ότι υπάρχει μία δύναμη, ανώτερη από τους ανθρώπους, η οποία φροντίζει και μεριμνά γι' αυτούς. Για τον λόγο αυτό, το Θεματικό Πεδίο «Θεός» ξεκινά με αναφορά στην έννοια του Θεού-Πατέρα (βλ. 1^η Θεματική Ενότητα: Ο Θεός είναι πατέρας όλων των ανθρώπων), καθώς η πατρότητα είναι κάτι που ήδη έχουν υπόψη τους από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Ακολουθεί η αναφορά στις ευεργεσίες του Θεού (βλ. 2^η Θεματική Ενότητα: Ο Θεός φροντίζει τον άνθρωπο και όλα τα πλάσματα της φύσης), έτσι ώστε να γίνει αντιληπτό με συγκεκριμένα παραδείγματα το ότι ο Θεός ως Πατέρας των ανθρώπων ενδιαφέρεται γι' αυτούς, για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους. Ακολουθεί η 3^η Θεματική Ενότητα (Ο Θεός χαρίζει τα δώρα του σε όλους τους ανθρώπους), στην οποία η ιδιότητα του Θεού ως Πατέρα επικεντρώνεται στη σχέση ανάμεσα στον Θεό και τον άνθρωπο. Έτσι, λοιπόν, ο Θεός είναι Πατέρας των ανθρώπων, όχι μόνο γιατί φροντίζει για τη φύση, αλλά και διότι δωρίζει σε κάθε άνθρωπο πλούσια χαρίσματα και ταλέντα.

Στο 2^ο Θεματικό Πεδίο («Δημιουργία-Πτώση») ξεκινά μία παρουσίαση βασικών πτυχών του πρώτου βιβλίου της Παλαιάς Διαθήκης (Γένεσις), μέσα από τις οποίες διαφαίνεται το γεγονός πως ο Θεός δημιουργεί τον κόσμο και τον άνθρωπο από αγάπη, ενώ ο άνθρωπος καλείται ελεύθερα και αυτόβουλα να αποφασίσει εάν θα αποδεχθεί τη δωρεά αυτή ή όχι. Τούτο συνεπάγεται πως ο Θεός δημιουργεί τον κόσμο και δεν τον αφήνει στην τύχη του, αλλά μεριμνά γι' αυτόν. Συνεπώς, μεταξύ Θεού και κτίσης, όπως επίσης και μεταξύ Θεού και ανθρώπου διαμορφώνεται μία σχέση ζωής. Ο άνθρωπος λαμβάνει το δώρο της ζωής από τον Θεό και καλείται να συνάψει μία σχέση εμπιστοσύνης και αγάπης μαζί του. Ειδικότερα, στην 4^η Θεματική Ενότητα (Η Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από τον Θεό) έχει ως περιεχόμενο τη βιβλική διήγηση για τις έξι ημέρες της Δημιουργίας. Στη Θεματική Ενότητα που

ακολουθεί (5. Ο άνθρωπος ζει στον Παράδεισο) αποτυπώνονται τα βασικά γνωρίσματα της ζωής των Πρωτοπλάστων πριν την παρακοή. Στην 6^η Θεματική Ενότητα (Οι Πρωτόπλαστοι επιλέγουν να ζήσουν χωρίς τον Θεό) επισημαίνεται το γεγονός πως ο Αδάμ και η Εύα είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν είτε να τηρήσουν τις εντολές του Θεού είτε να μην τις τηρήσουν. Με άλλη διατύπωση: Ο Αδάμ και η Εύα είχαν την επιλογή είτε να ζήσουν μαζί με τον Θεό είτε μακριά από αυτόν. Οι επιλογές αυτές, όμως, έχουν και τις ανάλογες συνέπειες. Στις δύο ενότητες που έπονται, απεικονίζονται δύο διηγήσεις, στις οποίες φανερώνονται οι απτές συνέπειες της απομάκρυνσης του ανθρώπου από τον Θεό. Στην 7^η Θεματική Ενότητα (Ο Νώε, η Κιβωτός, ο Κατακλυσμός) επιδιώκεται να δοθεί έμφαση στο ότι το τέλος η βιβλική διήγηση για τον Κατακλυσμό δεν είναι ένα κείμενο απαισιοδοξίας, αλλά ελπίδα, καθώς το τέλος αυτών των γεγονότων επισφραγίζεται με την υπόσχεση του Θεού, ότι ο κόσμος εις το εξής θα είναι ασφαλής. Στη συνέχεια, με την 8^η Θεματική Ενότητα (Ο πύργος της Βαβέλ) τίθεται ως κεντρικός στόχος η κατανόηση πως η συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων είναι αποτελεσματική και επιτυχής, όταν δεν έχει ως σημείο αφετηρίας τους ανθρώπινους εγωισμούς και φιλοδοξίες, αλλά όταν βασίζεται σε ευγενικούς σκοπούς που προάγουν και βελτιώνουν την κοινωνική ζωή. Είναι πολύ σημαντικό, από διδακτικής πλευράς, η διδασκαλία των παραπάνω Θεματικών Ενότητων να υλοποιηθεί με τη σειρά με την οποία παρατίθενται στο ΠΣ. Τούτο υπαγορεύεται από την επαγωγική σχέση με την οποία συνδέονται όλες μεταξύ τους, όπως περιγράψαμε παραπάνω. Επί παραδείγματι, είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτή η έννοια της κακώς νοούμενης συνεργασίας (που βασίζεται στον εγωισμό), εάν πρωτίστως δεν γίνει αναφορά στο γεγονός πως οι Πρωτόπλαστοι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν μία ζωή μαζί ή χωρίς τον Θεό.

Το 3^ο Θεματικό Πεδίο («Άνθρωποι του Θεού») τοποθετείται στο ΠΣ στο πλαίσιο μίας λογικής ακολουθίας ακριβώς μετά το 2^ο. Ως άνθρωποι του Θεού εννοούνται εκείνες οι αγιασμένες προσωπικότητες, οι οποίες, σε αντίθεση με τους Πρωτόπλαστους, επέλεξαν να τηρήσουν τις εντολές του Θεού και να ζήσουν μαζί του για πάντα. Αν στο 2^ο Θεματικό Πεδίο («Δημιουργία-Πτώση») παρουσιάζονται οι συνέπειες της απομάκρυνσης του ανθρώπου από τον Θεό, στο 3^ο Θεματικό Πεδίο («Άνθρωποι του Θεού») γίνεται αναφορά, κατά κύριο λόγο, στον αγώνα και την προσπάθεια ορισμένων ανθρώπων να ακολουθήσουν το θέλημα του Θεού.

Περιοριζόμαστε μόνο σε προσωπικότητες της Παλαιάς Διαθήκης (και όχι της Καινής Διαθήκης ή της εν γένει Ιστορίας της Εκκλησίας), διότι οι μαθητές της Γ' Δημοτικού, λόγω του σταδίου της γνωστικής ανάπτυξης στο οποίο βρίσκονται, δυσκολεύονται να συσχετίσουν πρόσωπα και γεγονότα διαφορετικών ιστορικών περιόδων. Η παρουσίαση αυτών των προσώπων δεν υλοποιείται με τρόπο αφηρημένο, αλλά λαμβάνει σάρκα και οστά με αναφορά σε συγκεκριμένα γεγονότα της ζωής τους. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, η «περιήγηση» στους «Άνθρώπους του Θεού» αρχίζει από τον Αβραάμ (9^η Θεματική Ενότητα: Αβραάμ, ο εκλεκτός και πιστός φίλος του Θεού)· στη συνέχεια γίνεται αναφορά στον Ησαΐ και τον Ιακώβ (10^η Θεματική Ενότητα: Ησαΐ και Ιακώβ). Κατόπιν, απαντάται η ιστορία του Ιωσήφ (11^η Θεματική Ενότητα: Ο Ιωσήφ συγχωρεί τα αδέρφια του), ενώ οι δύο Θεματικές Ενότητες που

ακολουθούν ασχολούνται με την προσωπικότητα και το έργο του Μωυσή (12^η Θεματική Ενότητα: Ο Θεός εμφανίζεται στον Μωυσή και 13^η Θεματική Ενότητα: Ο Θεός δίνει στον Μωυσή τις Δέκα Εντολές), ενώ παράλληλα τίθεται ως ζήτημα προβληματισμού η σημασία των εντολών για τη ζωή του ανθρώπου. Στη 14^η Θεματική Ενότητα (Σπουδαίες γυναίκες της Παλαιάς Διαθήκης) έρχονται στο προσκήνιο αγιασμένες προσωπικότητες από τον χώρο της Παλαιάς Διαθήκης. Ειδικότερα, περιγράφονται ορισμένα γεγονότα από τη ζωή της Εσθήρ και της Ρουθ. Έχει ιδιαίτερη βαρύτητα η εν λόγω Θεματική Ενότητα, καθώς αποσκοπεί στο να καταστήσει σαφές πως η Αποκάλυψη του Θεού δεν κάνει διακρίσεις μεταξύ αντρών και γυναικών. Την ευλογία του Θεού μπορούν αν γευθούν ισότιμα και τα δύο φύλα. Κατόπιν, ακολουθούν δύο Θεματικές Ενότητες που επικεντρώνονται στο πρόσωπο του Δαβίδ· η 15^η Θεματική Ενότητα (Η πίστη και το θάρρος νικούν τη δύναμη: Δαβίδ εναντίον Γολιάθ) εστιάζει στο ότι ο άνθρωπος με τη βοήθεια του Θεού μπορεί να ξεπεράσει μεγάλα εμπόδια, ενώ το κέντρο βάρους της 16^{ης} Θεματικής Ενότητας (Δαβίδ και Ιωνάθαν: μία αληθινή φιλία) πέφτει στα χαρακτηριστικά της γνήσιας και αληθινής φιλίας, όπως αυτή αναπτύσσεται στη σχέση μεταξύ Δαβίδ και Ιωνάθαν. Το 3^ο Θεματικό Πεδίο («Άνθρωποι του Θεού») ολοκληρώνεται με τρεις Θεματικές Ενότητες (17. Ο προφήτης Ηλίας αφοσιώνεται στο θέλημα του Θεού, 18. Ο προφήτης Ησαΐας μιλά για τον Χριστό, 19. Ο προφήτης Δανιήλ και τα λιοντάρια) με τις οποίες επιδιώκεται να δοθούν ορισμένα σημαντικά παραδείγματα ανθρώπων του Θεού, οι οποίοι με τη βιοτή τους και το έργο τους προετοίμασαν τον ερχομό του Χριστού στον κόσμο. Ως εκ τούτου, από διδακτικής πλευράς, είναι απαραίτητο με αυτά τα περιεχόμενα να ολοκληρωθεί το 3^ο Θεματικό Πεδίο και, επίσης, τα ίδια αυτά περιεχόμενα να προηγηθούν του 4^{ου} Θεματικού Πεδίου («Ενανθρώπηση»).

Το 4^ο Θεματικό Πεδίο πραγματεύεται «στιγμιότυπα» από τη ζωή του Χριστού, ξεκινώντας, βέβαια, από τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου (20^η Θεματική Ενότητα: Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου) και φτάνοντας μέχρι την Ανάστασή του (33. «Χριστός Ανέστη»: Ελπίδα για μια νέα ζωή). Με τις Θεματικές αυτές Ενότητες τίθεται ως στόχος, οι μαθητές να συνθέσουν το προφίλ του Χριστού ως Θεανθρώπου και λυτρωτή που συμπορεύεται με τους ανθρώπους, ζει κοντά τους, αφουγκράζεται τις δυσκολίες τους και τους προσκαλεί να ζήσουν έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, δηλ. να ζήσουν κοντά του, κοντά στον Θεό, και όχι μακριά του· και τούτο διότι, σύμφωνα με τη διδασκαλία της Εκκλησίας, η ζωή μαζί με τον Χριστό είναι βιοτή ελευθερίας, χαράς και ειρήνης, ενώ η ζωή χωρίς τον Χριστό οδηγεί στην αλλοτρίωση καθώς και την αποξένωση του ανθρώπου από τον εαυτό του, τον συνάνθρωπο και την κτίση. Η προσέγγιση αυτών των περιεχομένων πραγματώνεται με σημείο αναφοράς τις σχετικές διηγήσεις που παρατίθενται στην Καινή Διαθήκη. Έτσι, γίνεται λόγος για τη γέννησή του Χριστού (21^η Θεματική Ενότητα: Η γέννηση του Χριστού), τη βάπτισή του (22^η Θεματική Ενότητα: Ο Χριστός βαπτίζεται από τον Ιωάννη τον Πρόδρομο), τον τρόπο που επέλεξε τους δώδεκα μαθητές του (23^η Θεματική Ενότητα: Οι δώδεκα Μαθητές του Χριστού), όπως, επίσης, και για το γεγονός ότι θεραπεύει τους ανθρώπους που υποφέρουν από ανίατες ασθένειες (24^η Θεματική Ενότητα: Ο

Χριστός θεραπεύει τους ασθενείς: Ο παράλυτος της Καπερναούμ). Επιπλέον, οι μαθητές της Γ' Δημοτικού έχουν τη δυνατότητα στις τέσσερις Θεματικές Ενότητες που ακολουθούν (25. Ο Χριστός συμβουλεύει: Αγαπούμε όσους μας βλάπτουν, δεν κρίνουμε τους άλλους, 26. Ο Χριστός διδάσκει την προσφορά: Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη, 27. Ο Χριστός διδάσκει τη συγχώρηση: Η παραβολή του σπλαχνικού πατέρα, 28. Ο Χριστός μάς προτρέπει να προσευχόμαστε: «Πάτερ υμών...») να γνωρίσουν ορισμένα στοιχεία για τη διδασκαλία του Χριστού. Μετά από αυτές, παρεμβάλλεται η 29^η Θεματική Ενότητα (Τα παιδιά, οι μικροί φίλοι του Χριστού), η οποία, τόσο από παιδαγωγικής όσο και από διδακτικής άποψης, έχει αρκετά μεγάλη βαρύτητα, καθώς καταδεικνύεται, με βάση σχετική βιβλική διήγηση, πως ο Χριστός σέβεται και αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα της παιδικής ηλικίας. Εν προκειμένω, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν ότι ο Χριστός, σύμφωνα με τη διδασκαλία της Αγίας Γραφής, είναι φίλος των παιδιών. Οι τέσσερις τελευταίες Θεματικές Ενότητες (30. «Ωσαννά εν τοις υψίστοις». Ο Χριστός στα Ιεροσόλυμα ως Βασιλιάς, 31. Ο Μυστικός Δείπνος, 32. Ο Χριστός σταυρώνεται, 33. «Χριστός Ανέστη»: Ελπίδα για μια νέα ζωή) αναφέρονται στα βασικά γεγονότα της ζωής του Χριστού από το Πάθος μέχρι την Ανάσταση. Ο σκοπός της παρουσίασης αυτών των γεγονότων εντάσσεται στη γενικότερη προοπτική περί θρησκευτικού γραμματισμού, για την οποίαν μιλήσαμε στην αρχή του ανά χείρας κειμένου. Οι μαθητές της Γ' Δημοτικού δεν καλούνται να εμβαθύνουν στο θεολογικό νόημα των όσων αποτελούν εδώ αντικείμενο διδασκαλίας, αλλά, εν πρώτοις, αφού γνωρίσουν τις βιβλικές αυτές διηγήσεις, να διατυπώσουν ορισμένες δικές τους σκέψεις σχετικά με τη σημασία που μπορεί να έχουν τα γεγονότα αυτά για τη ζωή τους καθώς και για τη ζωή της Εκκλησίας. Ακολουθώντας αυτές τις «προδιαγραφές», το να αναμένουμε από τους μαθητές της Γ' Δημοτικού να κατανοήσουν σε βάθος τη θεολογική ερμηνεία του Μυστικού Δείπνου, της Σταύρωσης και της Ανάστασης του Χριστού, είναι κάτι που βρίσκεται πέρα και πάνω από τις γνωστικές τους ικανότητες. Είναι, όμως, εφικτό, να τους προσκαλέσουμε να διαπιστώσουν ότι ο Μυστικός Δείπνος συνδέεται με τη θεία Λειτουργία, να εξωτερικεύσουν τους δικούς τους συλλογισμούς αλλά και απορίες σχετικά με τη Σταύρωση του Χριστού, όπως επίσης και να διαπιστώσουν τη δική τους εξήγηση αλλά και να διερωτηθούν γιατί η Ανάσταση του Χριστού στην Ορθόδοξη Εκκλησία είναι η πιο λαμπρή γιορτή.

Δ' Δημοτικού

Επισημάνσεις –προτάσεις ανά Θεματικό Πεδίο και Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενότητων

Οι μαθητές/τριες της Δ' Δημοτικού, όσον αφορά στο επίπεδο της γνωστικής τους ανάπτυξης, βρίσκονται στο στάδιο των συγκεκριμένων νοητικών λειτουργιών. Επομένως, κατανοούν την πραγματικότητα γύρω τους και δημιουργούν λογικές προτάσεις, λαμβάνοντας κατά κύριο λόγο υπόψη τους, όλα αυτά που εμπίπτουν άμεσα στις αισθήσεις τους. Οτιδήποτε βρίσκεται πέρα από τον κόσμο της απτής γι' αυτούς πραγματικότητας, όπως π.χ. αφηρημένες έννοιες, μεταφορικές ή συμβολικές εκφράσεις κλπ., συνιστά ένα περιεχόμενο που δεν μπορούν να κατανοήσουν εύκολα. Σε σχέση με τους μαθητές της Γ' Δημοτικού, οι μαθητές της Δ' Δημοτικού έχουν στη γνωσιακή τους «φαρέτρα» ένα επιπλέον στοιχείο: έχουν ήδη σχηματίσει μία πρώτη εικόνα για τις «εισαγωγικές» αλήθειες της διδασκαλίας και της πίστης της Ορθόδοξης Εκκλησίας (λόγω της διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών στην προηγούμενη σχολική τάξη)· αυτό τους προσφέρει τη δυνατότητα να προσεγγίσουν ορισμένους ιστορικούς σταθμούς στη ζωή της Εκκλησίας και να επιχειρήσουν, να συσχετίσουν, ιστορικά γεγονότα, πρόσωπα και καταστάσεις από την καθημερινή ζωή. Στα μαθησιακά αποτελέσματα της Δ τάξης διατυπώνονται - όχι, όμως, σε μεγάλη έκταση - το τέταρτο (ανάλυση) και το πέμπτο (αξιολόγηση) επίπεδο της ως ταξινομίας του Bloom, καθώς προτείνεται ο συσχετισμός εκ μέρους των μαθητών ιστορικών γεγονότων, προσώπων και καταστάσεων από την καθημερινή ζωή.

Ακολουθώντας τις παραπάνω επισημάνσεις, επιλέχθηκαν για το Μάθημα των Θρησκευτικών της Δ' Δημοτικού τα επόμενα τέσσερα Θεματικά Πεδία (με βάση τον γενικό προγραμματισμό όλου του ΠΣ για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης), στα οποία αποτυπώνονται τρεις σημαντικές αλήθειες από τη ζωή της Εκκλησίας· οι αλήθειες αυτές οικοδομούνται στις τέσσερις «εισαγωγικές», για τις οποίες έγινε λόγος στην προηγούμενη τάξη. Αυτή η τριάδα αληθειών διαμορφώνεται ως εξής (η αρίθμηση αποτελεί συνέχεια της αρίθμησης των Θεματικών Πεδίων της Γ' Δημοτικού): ε. «Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή», στ. «Βασιλεία του Θεού», ζ. «Χριστιανική ζωή». Ειδικότερα, απαριθμώντας τα Θεματικά Πεδία του ΠΣ της Δ' Δημοτικού σε συνέχεια της αρίθμησης των Θεματικών Πεδίων της Γ' Δημοτικού, έχουμε να σημειώσουμε τα εξής: Η διδασκαλία για το 5^ο Θεματικό Πεδίο («Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή») ξεκινά με αναφορά στην έναρξη του σχολικού έτους. Ειδικότερα, κρίθηκε απαραίτητο, η πρώτη Θεματική Ενότητα να επικεντρωθεί στο γεγονός, πως την πρώτη ημέρα του σχολικού έτους τελείται η Ακολουθία του Αγιασμού. Με τον τρόπο αυτό, εγκαινιάζεται η διδασκαλία του Μαθήματος των Θρησκευτικών στην Δ' Δημοτικού μ' έναν τρόπο που συνδέεται με τα βιώματα των μαθητών/τριών, χωρίς, όμως, να προσδίδει στο μάθημα έναν κατηχητικό χαρακτήρα. Στη συνέχεια, και στο πλαίσιο του ίδιου Θεματικού Πεδίου παρουσιάζονται δύο βασικές διαστάσεις από τη ζωή της Εκκλησίας.

(i). Στις Ενότητες Νο. 2 έως Νο. 14 (2. Τα γενέθλια της Εκκλησίας: Η πεντηκοστή, 3. Οι μαθητές του Χριστού μεταφέρουν το μήνυμά του σε όλο τον κόσμο, 4. Η ζωή των πρώτων χριστιανών, 5. Οι εμπειρίες συνάντησης με τον Χριστό καταγράφονται σε κείμενα: Η συγγραφή των

Ευαγγελίων, 6. Η Εκκλησία εξαπλώνεται με το έργο του Αποστόλου Παύλου, 7. Η τόλμη και η πίστη των χριστιανών μπροστά στα εμπόδια και τις δυσκολίες, 8. Ένα νέο ξεκίνημα για την Εκκλησία: Το έργο των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, 9. Η Εκκλησία μένει ενωμένη και ειρηνική με αγώνες και θυσίες, 10. Οι προστάτες των Γραμμάτων: οι Τρεις Ιεράρχες, 11. Η χριστιανική ζωή μακριά από την πόλη, 12. Η σημασία των ιερών εικόνων, 13. Η Ορθόδοξη Εκκλησία στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας, 14. Η Εκκλησία της Ελλάδας κατά την περίοδο του 1940) αναπτύσσονται ορισμένοι ιστορικοί σταθμοί της Εκκλησίας. Τα ιστορικά στιγμιότυπα που παρουσιάζονται εδώ, καλύπτουν μία μεγάλη ιστορική περίοδο που εκτείνεται από την ημέρα της Πεντηκοστής μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αξίζει να επιμείνουμε στο ότι δεν πρόκειται για μία εκτενή ιστορική παρουσίαση και ανάλυση όλων των γεγονότων που εκτυλίχτηκαν σε ένα εύρος είκοσι αιώνων και αφορούν στη ζωή της Εκκλησίας. Απεναντίας, εν προκειμένω, έχουμε να κάνουμε με ιστορικά στιγμιότυπα, μέσα από τα οποία ο μαθητής μπορεί να αποκτήσει μία πρώτη γεύση σχετικά με το πώς το έργο και η Ανάσταση του Χριστού επέδρασε στην ιστορία του ανθρώπου, διαμορφώνοντας την Εκκλησία ως Σώμα Χριστού, όπως, επίσης, και την Παράδοσή της. Συνιστάται, η διδασκαλία των εν λόγω Θεματικών Ενοτήτων να πραγματοποιηθεί με τη σειρά με την οποίαν παρατίθενται στο ΠΣ. Και τούτο διότι η σειρά αυτή επιλέχθηκε με βάση την χρονολογική σειρά, με την οποίαν τα ιστορικά γεγονότα εμφανίζονται στο διάβα της Ιστορίας.

(ii) Η Εκκλησία ως Σώμα Χριστού πορεύεται μέσα στην Ιστορία ως μία λατρευτική σύναξη και ως εορτάζουσα κοινότητα (μιλώντας με όρους της λειτουργικής θεολογίας). Για τον λόγο αυτό, στο 5^ο Θεματικό Πεδίο («Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή») έχουν συμπεριληφθεί δύο Θεματικές Ενότητες (14. Ο ιερός ναός, 15. Οι γιορτές της Εκκλησίας) με τις οποίες τίθεται ως στόχος, οι μαθητές να έρθουν σε μία πρώτη γνωριμία με βασικά στοιχεία της λατρευτικής ζωής της Εκκλησίας.

Στο 6^ο Θεματικό Πεδίο («Βασιλεία του Θεού») η διδασκαλία του μαθήματος υπεισέρχεται σε μία κεντρική έννοια, η οποία χαρακτηρίζει, σύμφωνα με τη διδασκαλία της Εκκλησίας, το σύνολο της ζωής που εγκαινιάζει ο Χριστός με την Ανάστασή του. Πρόκειται για την έννοια της Βασιλείας του Θεού, για την οποίαν στο ΠΣ χρησιμοποιείται, επίσης, ο όρος «καινούριος κόσμος της Βασιλείας του Θεού». Το 6^ο Θεματικό Πεδίο τοποθετείται στο ΠΣ σε μία απόλυτα λογική και επαγωγική συνέχεια του 5^{ου} Θεματικού Πεδίου: Αν στο 5^ο Θεματικό Πεδίο περιγράφεται μέσα από ιστορικά στιγμιότυπα η πορεία της Εκκλησίας μέσα στην Ιστορία, στο 6^ο Θεματικό Πεδίο επιχειρείται μία συγκεκριμενοποίηση ως προς τη μελέτη αυτής της πορείας, καθώς επιδιώκεται να γνωρίσουν οι μαθητές τα βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου ζωής που χαρακτηρίζει τη ζωή της Εκκλησίας. Με άλλα λόγια, στο 6^ο Θεματικό Πεδίο οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να κατανοήσουν μέσα από απτά παραδείγματα ότι η «Βασιλεία του Θεού» δεν αποτελεί μία αφηρημένη έννοια ή ιδέα, αλλά έναν καινούριο τρόπο ζωής που προσφέρει στον άνθρωπο ο Χριστός. Δέκα Θεματικές Ενότητες (17. Τα θαύματα του Χριστού: Εικόνες από τον

καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού, 18. Η Ανάσταση του Χριστού εγκαινιάζει για τον άνθρωπο έναν καινούριο τρόπο ζωής, 19. Η χριστιανική κοινότητα ως Σώμα Χριστού, 20. Η επικοινωνία με τον Θεό, 21. Οι Άγγελοι του Θεού, 22. Το Μυστήριο του Βαπτίσματος, 23. Το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, 24. Είμαστε όλοι ίσοι και όλοι διαφορετικοί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού, 25. Όλα αρχίζουν από την αγάπη στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού) περιγράφουν με τρόπο εύληπτο και προσιτό στους μαθητές της Δ' Δημοτικού τις βασικές πτυχές αυτού του νέου τρόπου ζωής που εγκαινιάζει ο Χριστός με την Ανάστασή του. Οι εν λόγω πτυχές συνδέονται με βιβλικές διηγήσεις, με την Ιερά Παράδοση, με τη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας καθώς και με τη χριστιανική ηθική. Οι εν λόγω Θεματικές Ενότητες παρατίθενται στο ΠΣ στο πλαίσιο μίας λογικής ακολουθίας. Ως εκ τούτου, η διδασκαλία της κάθε μίας εξ αυτών προϋποθέτει τη διδασκαλία της προηγούμενης.

Το 7^ο - και τελευταίο για την Δ' Δημοτικού - Θεματικό Πεδίο, τιτλοφορείται ως «Χριστιανική ζωή». Και στην περίπτωση αυτού του Θεματικού Πεδίου, τα όσα αναλύονται εδώ εντάσσονται στο πλαίσιο μίας θεματικής συνέχειας και ακολουθίας, η οποία διέπει όλο το ΠΣ. Αν, λοιπόν, στο 6^ο Θεματικό Πεδίο οι μαθητές μπορούν να προσεγγίσουν τα βασικά γνωρίσματα της Βασιλείας του Θεού ως έναν νέο τρόπο ζωής που εισάγει ο Χριστός, τότε το 7^ο Θεματικό Πεδίο («Χριστιανική ζωή») πραγματεύεται την ευθύνη που απορρέει για τον χριστιανό του σήμερα η οικείωση και η ένταξη στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού. Αυτό, πρακτικά, σημαίνει ότι η διδασκαλία των περιεχομένων του 7^{ου} Θεματικού Πεδίου προϋποθέτει τη διδασκαλία των περιεχομένων του 6^{ου} Θεματικού Πεδίου. Ουσιαστικά, στο 7^ο Θεματικό Πεδίο που περιλαμβάνει πέντε Θεματικές Ενότητες (26. Η «δύναμη» της συγχώρεσης, 27. Στην Εκκλησία ο άνθρωπος πλουτίζει, όταν μοιράζεται, 28. Ελπίδα μέσα από τις δυσκολίες της ζωής, 29. Η ευθύνη του ανθρώπου για το φυσικό περιβάλλον, 30. Η αξία της ανθρώπινης ζωής για την Εκκλησία), επιχειρείται να δοθεί μία απάντηση στο ερώτημα «τι σημαίνει το να είναι κάποιος χριστιανός στον σύγχρονο κόσμο».

Ε' Δημοτικού

Επισημάνσεις-προτάσεις ανά Θεματικό Πεδίο και Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενότητων

Οι μαθητές/τριες της Ε' τάξης βρίσκονται στο ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ συγκεκριμένης και αφηρημένης θρησκευτικής σκέψης (11 – 13/14 ετών), οπότε αρχίζει η σταδιακή αργή μείωση των περιορισμών της συγκεκριμένης σκέψης (κυρίως μετά το 13^ο έτος). Εν τούτοις, η σύλληψη του πραγματικού νοήματος σημαντικού μέρους του θρησκευτικού περιεχομένου (βιβλικό, πατερικό κ.α) δεν είναι ακόμη επιτεύξιμη. Οι διαπιστώσεις του Goldman επιφέρουν τρεις επιπτώσεις στη διατύπωση του περιεχομένου των ΠΣ και των σχολικών βιβλίων και στη διδασκαλία τους. Χρειάζεται διερεύνηση εάν οι θρησκευτικές έννοιες είναι συμβατές με το

στάδιο της θρησκευτικής σκέψης που βρίσκονται οι μαθητές/τριες της σχολικής ηλικίας 9-12 ετών. Εάν το περιεχόμενο δεν αντιστοιχεί στην νοητική ετοιμότητα των μαθητών/τριών δεν θα γίνει κατανοητό από αυτούς/ές. Επομένως είναι αναγκαία η «κατάλληλη ύλη στον κατάλληλο χρόνο». Το θρησκευτικό περιεχόμενο επηρεάζει και την συναισθηματική πλευρά των μαθητών (βλ. παραβολή του καλού Σαμαρείτη) και καλλιιεργεί στάσεις, ηθική και συμπεριφορές και επηρεάζει τη θρησκευτική σκέψη. Το περιεχόμενο να είναι μαθητοκεντρικό και οι βιβλικές διηγήσεις που περιλαμβάνει να περιέχουν έννοιες που εμπίπτουν στις νοητικές ικανότητες των παιδιών της σχολικής ηλικίας αφήνοντας για την επόμενη βαθμίδα έννοιες που αρχίζουν να κατανοούνται μετά το 13^ο έτος. Στα μαθησιακά αποτελέσματα της Ε τάξης διατυπώνονται - όχι, όμως, σε μεγάλη έκταση - το τέταρτο (ανάλυση) και το πέμπτο (αξιολόγηση) επίπεδο της ως ταξινομίας του Bloom, καθώς προτείνεται ο συσχετισμός εκ μέρους των μαθητών ιστορικών γεγονότων, προσώπων και καταστάσεων από την καθημερινή ζωή.

Ακολουθώντας τις παραπάνω επισημάνσεις, επιλέχθηκαν για το Μάθημα των Θρησκευτικών της Ε' Δημοτικού τα επόμενα τέσσερα Θεματικά Πεδία (με βάση τον γενικό προγραμματισμό όλου του ΠΣ για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης), στα οποία αποτυπώνονται

Ειδικότερα, απαριθμώντας τα Θεματικά Πεδία του ΠΣ της Δ' Δημοτικού σε συνέχεια της αρίθμησης των Θεματικών Πεδίων.

Στην Ε' Δημοτικού το ΠΣ οργανώνεται στα Θεματικά Πεδία: α) Θεός, β) Δημιουργία, γ) Άνθρωποι του Θεού, και δ) Ενανθρώπιση

α) «Θεός»

Ο Θεός ως αγάπη. Να τονιστεί το δίπτυχο φιλανθρωπία – φιλοθεΐα, δηλαδή ότι η αγάπη για τον Θεό περνάει μέσα από την αγάπη για τον συνάνθρωπο. εκδήλωση της αγάπης του Θεού προς τον άνθρωπο, Προτείνουν τρόπους εκδήλωσης της αγάπης. Να υπογραμμιστεί ο έμπρακτος χαρακτήρας της χριστιανικής αγάπης μέσω των προγραμμάτων – δράσεων της Εκκλησίας για τους εμπερίστατους συνανθρώπους.

Ο Θεός μας συγχωρεί. Να διευκρινιστεί με έμφαση ότι ο Θεός συγχωρεί τον κάθε άνθρωπο ανεξαρτήτως του μεγέθους της αστοχίας/αμαρτίας του, ότι δεν είναι τιμωρός, είναι μόνο αγάπη και συγχώρεση. Επίσης είναι σημαντικό οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν –κατά το μέτρο του δυνατού– ότι η συγχώρεση είναι λυτρωτική πρωτίστως για εκείνον που τη δίνει.

Ο Θεός καλεί σε επικοινωνία. «Πάτερ ημών» Δίνεται έμφαση σε γνωστές έννοιες (γονεϊκή αγάπη, ενότητα κ.λπ.), αλλά και σε οικεία θρησκευτική γλώσσα (Πάτερ ημών) Να δοθεί έμφαση στην αξία της προσευχής ως τρόπος επικοινωνίας με τον Θεό όπως επικοινωνούμε με τους φίλους μας ή με τους ανθρώπους που αγαπάμε. Όχι όμως με την έννοια ότι στην

προσευχή ζητάμε μόνο πράγματα προς ικανοποίηση των αναγκών μας αλλά ως φιλική σχέση και συνοδοιπορία στη ζωή μας.

Προτείνεται η υλοποίηση της Ερευνητικής Εργασίας (project) με θέμα: «Η Φιλία ως διαχρονική αρετή – θρησκευτικές και κοινωνικές διαστάσεις» που υπάρχει στον παρόντα Οδηγό Σπουδών.

β) «Δημιουργία-Πτώση»

Τίθεται με κατάλληλο τρόπο το θέμα της δημιουργίας του κόσμου και του ανθρώπου ενώ προσεγγίζεται η πτώση και οι συνέπειές της ως απομάκρυνση από τον Θεό..

Οι έξι μέρες της Δημιουργίας. Να δοθεί έμφαση στο ότι η θρησκεία δεν έρχεται σε αντίθεση με την επιστήμη. Ότι άλλο είναι το αντικείμενο έρευνας της θρησκείας και άλλο αυτό της επιστήμης. Ότι τα παλαιοδιαθηκικά κείμενα δεν μας παρουσιάζουν επιστημονικές αλήθειες για την προέλευση του σύμπαντος, αλλά διακηρύσσουν ότι ο Θεός είναι ο Δημιουργός του κόσμου και του ανθρώπου. Να γίνει σαφές ότι όλοι οι αρχαίοι λαοί της Ανατολής χρησιμοποιούσαν εικονογραφική και συμβολική γλώσσα, κατά την οποία δεν μεταχειρίζονταν αφηρημένα ουσιαστικά, αλλά συγκεκριμένα, που αποδίδουν μεταφορικά το νόημα της λέξης, όπως συμβολική είναι και η γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης.

Τα δύο φύλα Να αναφερθεί ο θεσμός των διακονισμών της πρώτης Εκκλησίας. Να διασαφηνιστούν οι χαρακτηρισμοί «Πλατυτέρα των Ουρανών» και «Δέσποινα» της Παναγίας.

Ο άνθρωπος ως φύλακας της κτίσης. Να συνδεθεί η βιβλική διήγηση με τα περιβαλλοντικά προγράμματα της Εκκλησίας. Να γίνει αναφορά στο οικολογικό έργο του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου (Πράσινος Πατριάρχης).

Η παρακοή του ανθρώπου. Ο χαμένος Παράδεισος Να ερμηνευτούν οι αλληγορικές έννοιες της διήγησης (φίδι, φύλλα συκιάς, δερμάτινοι χιτώνες κ.ά.) για να βοηθήσουν τους μαθητές/τριες να απομακρυνθούν από τους ανθρωπομορφισμούς της συγκεκριμένης σκέψης.

Η πρώτη υπόσχεση του Θεού στους ανθρώπους. Να συνδεθεί η Παλαιά με την Καινή Διαθήκη μέσω του Πρωτευαγγελίου

γ) «Άνθρωποι του Θεού»

Οι αφηγήσεις πάντοτε συναρπάζουν τους/τις μαθητές/τριες. Είναι παραδοσιακά ένα εύληπτο μέσο διδασκαλίας και ανάπτυξης εννοιών. Οι βιβλικές αφηγήσεις που αφορούν ανθρώπους του Θεού συμβάλλουν στην ταύτιση των ακροατών με πρόσωπα και καταστάσεις. Οι μαθητές και οι μαθήτριες μεταφέρουν τα προσωπικά τους βιώματα (περιθωριοποίηση, αδικία,

δοκιμασίες...), μπορούν να εκφράσουν έμμεσα δικές τους ανησυχίες και προβληματισμούς, αλλά και να αναζητήσουν λύσεις σε παρόμοια προβλήματα που τους/τις απασχολούν.

Προπάτορες της Παλαιάς Διαθήκης. Να δοθεί έμφαση στην έννοια της εμπιστοσύνης ως εκφράζουσα την αμεσότητα της σχέσης των Προπατόρων με τον Θεό. Να τονιστεί η εικονογραφική γλώσσα της βιβλικής εποχής.

Προφήτες. Το στόμα του Θεού Να διευκρινιστεί με σαφήνεια ότι η προφητεία δεν είναι μελλοντολογία αλλά κλήση για μετάνοια. Να μην ταυτιστούν οι Προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης με τα μέντιουμ αλλά με ανθρώπους του Θεού που είχαν προφητεύσει την έλευση του Μεσσία και καλούσαν τον κόσμο σε ειρήνη, ομόνοια και αγάπη. Να υπογραμμιστεί ότι το έργο των Προφητών δεν αποσκοπούσε σε προσωπικό συμφέρον. Να γίνει αναφορά στα θέματα που μίλησαν οι προφήτες Ησαΐας και Μιχαίας.

Ιωάννης ο Βαπτιστής. Προφήτης και άγιος. Να μην παρουσιαστεί στους/στις μαθητές/τριες η εικόνα του αγίου Ιωάννη Προδρόμου που κρατάει το κεφάλι του, προς αποφυγή αποστροφής των μαθητών, αλλά κάποια άλλη. Να τονιστεί ότι η διδασκαλία και το έργο του Ιωάννη του Προδρόμου προετοιμάζει τους ανθρώπους για την έλευση του Χριστού.

Παιδιά που έχτισαν μια ξεχωριστή σχέση με τον Θεό. Να τονιστεί ότι η αγιότητα δεν αφορά σε συγκεκριμένες ηλικίες αφού στη Βασιλεία του Θεού είναι όλοι κεκλημένοι. Να μην δοθεί έμφαση στον τρόπο μαρτυρίου των μικρών αγίων αλλά στη σταθερότητα της πίστης τους, στην αποφασιστικότητα και στο ψυχικό τους θάρρος. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως παραδείγματα νεαρών αγίων οι άγιος Μάμμας, άγιος Ιωάννης Τουρκολέκας, αγία Ακυλίνα.

Γυναίκες της Βίβλου και άγιες της Εκκλησίας που διακρίθηκαν για την πίστη τους. Να συνδεθεί με την 3^η ΘΕ: «Τα δύο φύλα» του ΘΠ «Δημιουργία – Πτώση» για τη θέση της γυναίκας στην Εκκλησία. Να συζητηθεί ότι παρά την κοινωνική υποτίμηση της γυναίκας στα χρόνια του Χριστού ο ίδιος και στη συνέχεια η Εκκλησία ανέδειξε το γυναικείο φύλο (μαθήτριες του Χριστού, Μυροφόρες, Παναγία, Ισαπόστολοι, διακόνισσες, Αγίες).

Μαζί στη ζωή, μαζί στην αγιότητα. Συστήνεται να γίνει αναφορά στα προγράμματα της Εκκλησίας για τη στήριξη της οικογένειας (π.χ. Ιδρύματα Νεότητας και Οικογένειας της Αρχιεπισκοπής ή των Μητροπόλεων, στήριξη πολύτεκνων οικογενειών, κ.ά.).

Τρεις Ιεράρχες. Άγιοι των Γραμμάτων. Να διασαφηνιστεί ότι η πίστη δεν αναιρεί την επιστήμη τονίζοντας την επιτυχημένη ζεύξη τους στο πρόσωπο των Τριών Ιεραρχών. Να συνδεθεί με την ΘΕ: «Οι έξι ημέρες της δημιουργίας» του ΘΠ «Δημιουργία – Πτώση» για να αναδειχθεί ο διακριτός ρόλος πίστης και επιστήμης.

Φίλοι του Χριστού στην σύγχρονη εποχή. Να τονιστεί ότι η αγιότητα δεν είναι μια απαρχαιωμένη κατάσταση αλλά πάντα σύγχρονη και επίκαιρη για την Εκκλησία. Να υπογραμμιστεί ότι οι άγιοι δεν είναι εξωπραγματικά όντα αλλά άνθρωποι που ζουν ανάμεσα

μας, δεν είναι οι αλάνθαστοι αλλά οι άνθρωποι που διαρκώς μετανοούν και προσφέρουν τον εαυτό τους στο θέλημα του Θεού. Να αναφερθεί ότι άγιοι υπάρχουν σε κάθε Ορθόδοξη χώρα και όχι μόνο στην Ελλάδα.

δ) «Ενανθρώπηση Χριστός»

Σε αυτό το Θεματικό Πεδίο οι μαθητές/τριες γνωρίζουν γεγονότα που αφορούν τη ζωή του Ιησού, τη διδασκαλία του, που αποτελεί το θεμέλιο της χριστιανικής πίστης. Όλα αυτά τα συσχετίζουν με σύγχρονα προβλήματα (ανισότητας, περιθωριοποίησης, πόνου κ.λπ.) και αναγνωρίζουν την απόκριση του χριστιανισμού σε αυτά.

Ο Ευαγγελισμός. Να επιλεγεί η Ορθόδοξη βυζαντινή εικόνα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και όχι πίνακας της Αναγέννησης για να αποφευχθεί η παρανόηση ότι ο Αρχάγγελος Γαβριήλ προσέφερε κρίνο στην Παναγία. Να γίνει σαφές ότι δεν υπήρχε νομοτέλεια στην απόφαση της Παναγίας να γεννήσει τον Υιό του Θεού καθώς είχε την ελεύθερη επιλογή να πράξει σύμφωνα με τη θέλησή της.

Ο Χριστός γεννιέται: Η ενανθρώπηση του Θεού. Να τονιστεί όχι μόνο ο κοσμικός εορταστικός χαρακτήρας των Χριστουγέννων αλλά κυρίως ο πνευματικός. Να διαχωριστούν οι ελληνικές παραδόσεις από τα ξενόφερτα έθιμα σχετικά με τα Χριστούγεννα. Να δοθεί έμφαση στην ανάλυση της βυζαντινής εικόνας της γέννησης του Χριστού και να εντοπιστούν οι συμβολισμοί που εμπεριέχει. Να αναφερθεί ότι η χρονολόγηση των ιστορικών γεγονότων βασίστηκε στο κομβικό γεγονός της γέννησης του Χριστού. Μπορεί να προβληθεί το ακόλουθο βίντεο σε κινούμενα σχέδια σχετικό για τη γέννηση του Χριστού: https://www.youtube.com/watch?v=ibKzqIQk_Nk

Η Βάπτισμα του Ιησού Χριστού. Να υπογραμμιστεί ότι η Βάπτισμα του Χριστού δεν ήταν αναγκαία για τον Ίδιο αλλά αποτελεί πρότυπο προς μίμηση για όλους τους χριστιανούς. Να επισημανθεί ότι στο μυστήριο της Βάπτισμας οι άνθρωποι δεν λαμβάνουν το όνομά τους αλλά γίνονται μέλη της Εκκλησίας του Χριστού. Να επεξηγηθούν οι συμβολισμοί του μυστηρίου της Βάπτισμας (νερό, λάδι, τριχοκουρία, λαμπάδα, σταυρός κ.ά.). Να αναφερθεί ότι το Βάπτισμα στην πρώτη Εκκλησία ήταν συνδεδεμένο με όλη τη χριστιανική κοινότητα και όχι απλώς ένα οικογενειακό-κοινωνικό γεγονός. Προτείνεται η εκπαιδευτική επίσκεψη σε Ναό και συνομιλία με τον ιερέα σχετικά με την τέλεση του μυστηρίου του Βαπτίσματος.

Ο Χριστός συναντά τους μαθητές: «Ελάτε μαζί μου!». Να υπογραμμιστεί ότι η ανταπόκριση στο κάλεσμα του Ιησού είναι προϊόν ελεύθερης επιλογής των ανθρώπων όπως ήταν και των μαθητών Του. Να συνδεθεί η ενότητα με τη μαθητική ιδιότητα και καθημερινότητα των μαθητών/τριών.

“Αφήστε τα παιδιά να έρθουν κοντά μου!” Να συνδεθεί με τη 5^η ΘΕ «Μαζί στη ζωή, μαζί και στην αγιότητα» του ΘΠ «Άνθρωποι του Θεού», για να γίνει αναφορά στα προγράμματα της Εκκλησίας για τη φροντίδα και την προστασία των παιδιών (π.χ. ορφανοτροφεία, οικοτροφεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, κατασκηνώσεις, κ.ά.). Να συνδεθεί με την 3^η ΘΕ «Παιδιά που έχτισαν μια ξεχωριστή σχέση με τον Χριστό», του ΘΠ «Άνθρωποι του Θεού», για να τονιστεί η τιμή της πίστης των παιδιών από την Εκκλησία. Να παρουσιαστεί η εικόνα που δείχνει τον Ιησού να ευλογεί τα παιδιά. Να εκτεθούν τα σύγχρονα προβλήματα των παιδιών σε όλο τον

κόσμο. Να παρουσιαστεί ο χάρτης δικαιωμάτων του παιδιού για την ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών.

Ο Χριστός διδάσκει με παραβολές. Να γίνει σαφές ο παραβολικός τρόπος διδασκαλίας του Χριστού (τι είναι οι παραβολές και γιατί τις χρησιμοποιούσε). Να επισημανθεί ότι οι παραβολές έχουν χαρακτήρες και σκηνές από την εποχή του Χριστού ώστε χρειάζεται επεξήγηση και προσαρμογή στα σύγχρονα δεδομένα. Οι μαθητές/τριες μπορούν σε ομάδες, βλέποντας τις εικόνες των παραβολών, να φτιάξουν μία δική τους ιστορία είτε αυτή είναι η αρχή, η μέση, ή το τέλος της ιστορίας.

Τα θαύματα του Χριστού. Να τονιστεί ότι τα θαύματα είναι σημεία της παρουσίας του Θεού στη ζωή των ανθρώπων και έχουν την προοπτική της σχέσης μαζί Του όπου δεν υπάρχει θλίψη, αρρώστια, πόνος, θάνατος. Να υπογραμμιστεί ότι ο Χριστός δεν έκανε θαύματα για να προσελκύσει πιστούς ούτε για να εντυπωσιάσει ή για να ωφεληθεί ο ίδιος, αλλά για να δώσει ελπίδα και παρηγοριά στους ανθρώπους. Να αναφερθεί ότι τα θαύματα τα επιτελεί μόνο ο Θεός και η θαυματουργία των αγίων και των εικόνων προέρχεται μόνο από Αυτόν.

Ιερός Νηπτήρας και Μυστικός Δείπνος. Να αναδειχθεί ο ιστορικός και κεντρικός χαρακτήρας του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας στη ζωή της Εκκλησίας. Να προτιμηθούν οι βυζαντινές Ορθόδοξες εικόνες για την απεικόνιση των θείων γεγονότων καθώς και τα βιβλικά κείμενα.

Η Σταύρωση του Χριστού. Προτείνεται να παρακολουθούν μέσα από τα ευαγγελικά κείμενα την πορεία του Χριστού προς το Πάθος και τη Σταύρωση. Να εντοπίζουν βυζαντινές εικόνες με τα γεγονότα του Πάθους και να τις συσχετίζουν την περιγραφή στα ευαγγελικά κείμενα. Να αναδιηγούνται τα γεγονότα της Σταύρωσης του Χριστού τοποθετώντας τα σε χρονική σειρά.

Ο Χριστός ανασταίνεται. Να τονιστεί ότι η Ανάσταση δεν αποτελεί μόνο ένα ιστορικό γεγονός αλλά μια διαρκής πραγματικότητα για τη ζωή του χριστιανού και να δοθεί η έννοια της Αναστάσεως ως πέρασμα (από το σκοτάδι στο φως, από το κακό στο καλό, από το θάνατο στη ζωή). Να μην επικεντρωθεί η επεξεργασία του θέματος στις λαϊκές παραδόσεις αλλά να αναδειχθεί ο πνευματικός χαρακτήρας της εορτής. Να δοθεί έμφαση στην ελπίδα της αιώνιας ζωής και της κατάργησης του θανάτου ως το βασικότερο μήνυμα του χριστιανισμού.

Η Ανάλυση του Ιησού. Να αναφερθεί ότι με την Ανάλυση ολοκληρώνεται το έργο της επίγειας παρουσίας του Χριστού και άρχεται βαθμιαία το ιεραποστολικό έργο της Εκκλησίας.

ΣΤ' Δημοτικού

Επισημάνσεις –προτάσεις ανά Θεματικό Πεδίο και Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενοτήτων

Οι μαθητές/τριες της ΣΤ' Δημοτικού σταδιακά αρχίζουν να αναπτύσσουν την ικανότητα της θεώρησης ενός προβλήματος απ' όλες τις πλευρές συγχρόνως. Η ικανότητα αυτή αρχίζει να εμφανίζεται μετά το 11^ο έτος οπότε το παιδί εισέρχεται στην πρώιμη εφηβική ηλικία με τις τυπικές ή αφαιρετικές νοητικές πράξεις οπότε λαμβάνει χώρα η μετάβαση από τη συγκεκριμένη σκέψη του παιδιού της σχολικής ηλικίας στην τυπική σκέψη του εφήβου. Με την

είσοδο στην ηλικία των 12 ετών το παιδί σταδιακά εισέρχεται στην πρώιμη εφηβική ηλικία και στο στάδιο της τυπικής λογικής σκέψης. Η σκέψη του αρχίζει να αποκτά τη δυνατότητα να ξεκινά από το υποθετικό και δυνατό και να μεταβαίνει με μια σειρά συλλογισμών στο συγκεκριμένο. Έτσι αργότερα μετά το 13^ο-14^ο έτος που εισέρχεται στην κυρίως εφηβική ηλικία με την ανάπτυξη και της κριτικής σκέψης, σταδιακά επιτυγχάνεται η αποδέσμευση της σκέψης από το συγκεκριμένο παρόν και ο προσανατολισμός προς τη σφαίρα του υποθετικού. Στα μαθησιακά αποτελέσματα της ΣΤ τάξης διατυπώνονται - όχι, όμως, σε μεγάλη έκταση - το τέταρτο (ανάλυση) και το πέμπτο (αξιολόγηση) επίπεδο της ως ταξινομίας του Bloom, καθώς προτείνεται ο συσχετισμός εκ μέρους των μαθητών ιστορικών γεγονότων, προσώπων και καταστάσεων από την καθημερινή ζωή.

Ακολουθώντας τις παραπάνω επισημάνσεις, επιλέχθηκαν για το Μάθημα των Θρησκευτικών της ΣΤ' Δημοτικού τα επόμενα τρία Θεματικά Πεδία (με βάση τον γενικό προγραμματισμό όλου του ΠΣ για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης): «Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή», «Βασιλεία του Θεού», «Χριστιανική ζωή». Εδώ τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και πάλι επικεντρώνονται, ως επί το πλείστον, στο πρώτο (ανάκληση) και στο δεύτερο (κατανόηση) επίπεδο της αναθεωρημένης ταξινομίας του Bloom, απαντάται, όμως, -ανάλογα με το περιεχόμενο της θεματικής ενότητας- το τέταρτο (ανάλυση) και το πέμπτο (αξιολόγηση) επίπεδο της ως άνω ταξινομίας, καθώς τίθεται ως στόχος να προσπαθήσουν οι μαθητές να συσχετίσουν μεταξύ τους ιστορικά γεγονότα, πρόσωπα και καταστάσεις με αντίστοιχα από την καθημερινή ζωή και να καλλιεργηθεί ο θρησκευτικός γραμματισμός των μαθητών/τριών.

Στην ΣΤ' Δημοτικού το ΠΣ οργανώνεται γύρω από τα Θεματικά Πεδία: α) Εκκλησία -Αγία Γραφή-Λατρεία, β) Βασιλεία του Θεού και γ) Χριστιανική ζωή. Σύμφωνα με τους ειδικούς στόχους της τάξης οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν τη συγκρότηση της Εκκλησίας ως Σώμα Χριστού και την πορεία εξάπλωσης της χριστιανικής Εκκλησίας στην οικουμένη. Εκτιμούν την παρουσία και δράση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην ελληνική ιστορία και τη σημασία της στη διαμόρφωση της σύγχρονης. Ανακαλύπτουν τις αξίες του Χριστιανισμού, ως πρόταση τρόπου ζωής και δράσης και όραμα μεταμόρφωσης του κόσμου. Ειδικότερες προτάσεις διδακτικής αξιοποίησης ανά Θεματική Ενότητα.

(α) «Εκκλησία – Λατρεία-Αγία Γραφή».

Οι Θεματικές Ενότητες που περιέχονται σε αυτό το Θεματικό Πεδίο εκκινούν από την πορεία της Εκκλησίας μέσα στην ιστορία και αναδεικνύουν εκκλησιαστικά ιστορικά γεγονότα, με πρωταγωνιστές, σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και τις τυχόν συνέπειες. Η εστίαση γίνεται στην Εκκλησία ως Σώμα Χριστού, ως τρόπο ζωής, ως κοινωνία αγάπης, και στην μεταμορφωτική επίδραση του μηνύματος του Ευαγγελίου στον κόσμο και τον άνθρωπο. Προτείνονται οι παρακάτω διδακτικές αξιοποιήσεις.

Η Αγία Γραφή καταγράφει την ιστορία του Χριστιανισμού. Προτείνεται: να γίνει αποσαφήνιση των εννοιών Βίβλος, Αγία Γραφή, Παλαιά Διαθήκη, Καινή Διαθήκη, Ευαγγέλιο, να επισημανθεί ότι η μελέτη των Ευαγγελίων οδηγεί τους πιστούς στην αλήθεια, όπως τη δίδαξε ο Χριστός και να δοθεί έμφαση στις ακολουθίες του Όρθρου και του Εσπερινού.

Η Πεντηκοστή: η ημέρα ίδρυσης της Εκκλησίας. Προτείνεται: να δοθεί έμφαση στην παρατήρηση και το σχολιασμό της βυζαντινής εικόνας της Πεντηκοστής, που δείχνει με ζωντανό τρόπο όλα όσα σχετίζονται με το γεγονός αυτό. Να προσεχθεί ιδιαίτερα ότι το Άγιο Πνεύμα ενεργεί ως οδηγός στη ζωή των ανθρώπων. Το Άγιο Πνεύμα παρουσιάζει τις Θείες αλήθειες στο μυαλό των ανθρώπων και φέρνει στη σωτηρία. Η παρουσία του Αγίου Πνεύματος μέσα μας, μας κάνει ικανούς να καταλαβαίνουμε και να ερμηνεύουμε τον Λόγο του Θεού. Δείχνει τον δρόμο που πρέπει να ακολουθήσουμε σε όλα τα πνευματικά θέματα, καταργεί εμπόδια και διευκολύνει την κατανόηση. Το Άγιο Πνεύμα δίνει τα χαρίσματα στους πιστούς, ώστε αυτοί να λειτουργούν ως σώμα Χριστού στη γη και να γίνουν οι πρεσβευτές Του στον κόσμο, δοξάζοντας Αυτόν. Προϊόντα της παρουσίας του Αγίου Πνεύματος στη ζωή μας είναι η αγάπη, η χαρά, η ειρήνη, η υπομονή, η ευγένεια, η καλοσύνη, η πίστη, η πραότητα και η εγκράτεια. Η γνώση ότι το Άγιο Πνεύμα εκτελεί όλες αυτές τις θαυμαστές ενέργειες και ότι είναι μαζί μας για πάντα, είναι αιτία μεγάλης χαράς και ανακούφισης.

Η ζωή των πρώτων Χριστιανών Προτείνεται: να δοθεί έμφαση στο στοιχείο της αγάπης που έδενε τους πρώτους Χριστιανούς μεταξύ τους, να δοθεί έμφαση στις συναντήσεις των πρώτων Χριστιανών με τους αποστόλους και, γενικότερα, τον καινούριο, διαφορετικό τόπο ζωής τους. Να γίνει αναφορά στον όρο «Αγάπες», όπως ονομάζονταν οι συναντήσεις των πρώτων Χριστιανών. Να συνδεθεί το φιλανθρωπικό έργο των ενοριών σήμερα με τον τρόπο ζωής των πρώτων Χριστιανών. Να επισημανθεί ότι σήμερα οι χριστιανοί ζουν ενωμένοι με αδελφοσύνη και αγάπη μέσα στην ενορία, δοξάζουν τον Θεό, Τον ευχαριστούν και μετέχουν στο Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, ζητούν συγχώρεση για τα λάθη τους και βρίσκουν στήριγμα και στις πίκρες και τις δυσκολίες της ζωής.

Η εξάπλωση του Χριστιανισμού. Προτείνεται: να γίνει αναφορά στα κυριότερα γεγονότα της πορείας του Αποστόλου Παύλου από την κλήση του μέχρι το μαρτύριό του στη Ρώμη. Να δοθεί έμφαση στη μελέτη του χάρτη που παρουσιάζει τις ιεραποστολικές περιόδους του Αποστόλου Παύλου. Να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στο κήρυγμα του αποστόλου Παύλου στον Άρειο Πάγο. Να γίνει αναφορά στις 14 επιστολές του αποστόλου Παύλου. Να γίνει ιδιαίτερη μνεία στη συμβολή των αποστόλων Βαρνάβα, Πέτρου και Ανδρέα στη διάδοση του Χριστιανισμού. Να δοθεί έμφαση στην παρατήρηση και το σχολιασμό εικόνων: α) των αγίων αποστόλων Πέτρου και Παύλου, β) του αγίου αποστόλου Ανδρέα και γ) του ψηφιδωτού που εικονίζει το όραμα του Απ. Παύλου στην Τρωάδα (από το βήμα του Απ. Παύλου στη Βέροια).

Οι διωγμοί και οι Μάρτυρες. Οι αναφορές σε ονόματα ρωμαίων αυτοκρατόρων που υπήρξαν διώκτες των Χριστιανών (π.χ. Νέρωνα, Δομητιανό, Δέκιο, Διοκλητιανό) να γίνονται μόνο στο

πλαίσιο της αφήγησης γεγονότων. Έμφαση να δοθεί στα αίτια των διωγμών και σε βίους αγίων που μαρτύρησαν για την πίστη τους στον Χριστό. Να δοθεί έμφαση στην παρατήρηση και το σχολιασμό της βυζαντινής εικόνας της αγίας Αικατερίνης ή των αγίων Σαράντα Μαρτύρων.

Το τέλος των διωγμών: Ο Μέγας Κωνσταντίνος και το Διάταγμα των Μεδιολάνων. Με αφορμή τη μάχη των στρατιωτών του Μ. Κωνσταντίνου που είχαν στη σημαία τους τον Σταυρό και κατατρόπωσαν τους ειδωλολάτρες του Μαξέντιου, να γίνει αναφορά στα λάβαρα της ελληνικής επανάστασης του 1821 που έφεραν τον σταυρό στη μέση, σύμβολο δύναμης, νίκης και πίστης στον Χριστό. Να δοθεί έμφαση στη συμβολή του οράματος του Μεγάλου Κωνσταντίνου στον τερματισμό των διωγμών και την εξάπλωση του Χριστιανισμού. Να συνδεθεί το θέμα της θρησκευτικής ελευθερίας στο διάταγμα των Μεδιολάνων με το άρθρο 13 του Ελληνικού Συντάγματος.

Οι Οικουμενικές Σύνοδοι και η καταπολέμηση των αιρέσεων. Προτείνεται: να δοθεί έμφαση στην παρατήρηση και το σχολιασμό της βυζαντινής εικόνας κάποιας Οικουμενικής Συνόδου. Να δοθεί συνοπτικός πίνακας των επτά Οικουμενικών Συνόδων των πρώτων εννιά αιώνων. Στον πίνακα αυτόν θα αναφέρονται τα ακόλουθα στοιχεία: αύξων αριθμός Οικουμενικής Συνόδου, τόπος, έτος, όνομα αυτοκράτορα και αιρετικοί. Είναι σημαντικό η επεξεργασία του πρωτότυπου κειμένου του Συμβόλου της Πίστεως να συνοδεύεται από τη μελέτη ενός κειμένου – απόδοση στη νεοελληνική.

Οι εικόνες στην Εκκλησία: Εικονομαχία. Προτείνεται: να συνδεθεί αυτή η Θ.Ε. με τη Θ.Ε. 5 (Οι διωγμοί και οι Μάρτυρες) αναφέροντας ότι η ιερή κληρονομιά των εικόνων έχει τις ρίζες της στα χριστιανικά σύμβολα των πρώτων αιώνων που χαράσσονταν στις κατακόμβες. Να τονιστεί ότι η Εικονομαχία εκτυλίχθηκε σε δύο περιόδους. Να γίνει ειδική αναφορά στην Κυριακή της Ορθοδοξίας.

Ένα λυπηρό γεγονός: Το σχίσμα Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας. Είναι σημαντικό, αναφερόμενοι στην υπέρβαση του σχίσματος, να μη δημιουργηθεί η παρανόηση στους μαθητές ότι το ζητούμενο είναι μια απλή ένωση των «Εκκλησιών», σαν να πρόκειται για ένωση μερικών συνεργαζόμενων θρησκευτικών σωματείων, αλλά για ενότητα πίστεως, για ενότητα εν Χριστώ. Να αποφευχθεί να αναφερθεί στους μαθητές ο όρος «ένωση των “Εκκλησιών”» ως θεολογικά αδόκιμος, αφού η Εκκλησία, ως Σώμα Χριστού, δεν έχει ποτέ σχισθεί. Μόνο οι άνθρωποι έχουν αποσχισθεί από την Εκκλησία, που είναι η Αλήθεια.

Η ιεραποστολή της Εκκλησίας στους Σλάβους: Κύριλλος και Μεθόδιος. Προτείνεται: να γίνει ιδιαίτερη μνεία στον σεβασμό που επέδειξαν οι άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος στον πολιτισμό των Σλάβων, κατά την ιεραποστολική τους δράση. Να τονιστεί ότι η Ορθοδοξία έδειξε έμπρακτα ότι τη διάδοσή της τη βασιζέει στην ελευθερία και όχι στον εξαναγκασμό, ότι σέβεται τον πολιτισμό και τη φυσιογνωμία του κάθε λαού. Είναι πολύ σημαντικό να αξιοποιηθεί κατά

τη διδασκαλία της Θ.Ε. ως εποπτικό μέσο ένας χάρτης της Ευρώπης, για τον εντοπισμό των περιοχών όπου άσκησαν το ιεραποστολικό τους έργο οι άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος.

Τα Πατριαρχεία ως παρουσία της Ορθοδοξίας στον σύγχρονο κόσμο. Προτείνεται: να γίνει αναφορά στον Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο -που έχει χαρακτηριστεί ως «Πράσινος Πατριάρχης»- και τις σχετικές δράσεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Αναφερόμενοι στη θέση της ορθοδοξίας απέναντι στα περιβαλλοντικά προβλήματα, θα λέγαμε ότι οι ποικίλες οικολογικές πρωτοβουλίες και δράσεις φαίνεται να μην έχουν το ανάλογο αντίκρισμα. Αυτό συμβαίνει διότι τα σύγχρονα οικολογικά κινήματα στην προσπάθειά τους να ευαισθητοποιήσουν πολίτες και κυβερνήσεις εθνικών κρατών, κάνουν λόγο για την ανάγκη προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος όχι γιατί είναι δημιουργία του Τριαδικού Θεού, η οποία συνδέεται αναπόσπαστα με την ανθρώπινη ύπαρξη, αλλά γιατί είναι αναγκαίο για την επιβίωση της ανθρώπινης ύπαρξης. Πίσω από αυτό το επιχείρημα διακρίνεται μια ορθολογιστική και ωφελμιστική αντίληψη που συνδέεται με την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία στους χρόνους της Οθωμανικής αυτοκρατορίας: οι Νεομάρτυρες.

Προτείνεται: να συνδεθεί αυτή η Θ.Ε. με τη Θ.Ε. 5 (Οι διωγμοί και οι Μάρτυρες) και να εξεταστεί η έννοια του Μάρτυρα και του Νεομάρτυρα. Να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στον άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, τις διδαχές του, τις περιοχές όπου δίδαξε, την ίδρυση σχολείων και το μαρτυρικό του τέλος. Θεωρείται σημαντική η σύγκριση των βίων δυο Νεομαρτύρων (π.χ. του αγίου Αθανασίου του Κουλακιώτη και της αγίας Φιλοθέης της Αθηναίας) και ο εντοπισμός των κοινών σημείων που τους κατατάσσουν στους νεομάρτυρες.

Τα μοναστήρια ως κοινότητες αγάπης και προσφοράς. Προτείνεται: να γίνει αναφορά στην ιστορία του μοναχισμού (η αρχή του ανάγεται στην περίοδο των διωγμών ενάντια των Χριστιανών) και την ανάγκη ασφάλειας των μελών της Εκκλησίας μέσω της απόσυρσης σε απομονωμένες περιοχές. Να αναφερθεί ότι ο μοναχισμός έλαβε διαστάσεις τον 4ο αιώνα παρουσιαζόμενος ως κίνημα διαμαρτυρίας προς την εκκοσμίκευση, η οποία παρατηρήθηκε μετά την αναγνώριση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας. Για τον πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο των μοναστηριών στη ζωή των πιστών στην ευρύτερη κοινωνία να γίνουν αναφορές σε δράσεις των μοναστηριών του Αγίου Όρους στη σύγχρονη εποχή: 1) την Ιεραποστολή της Ιεράς Μονής Οσίου Γρηγορίου Αγίου Όρους στο Κονγκό παρέχοντας όχι μόνο υλική υποστήριξη αλλά και πνευματική, με πολύ σημαντικό εκπαιδευτικό και θρησκευτικό έργο, 2) την πρωτοβουλία αλληλεγγύης της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου να προσφέρει κατά την περίοδο του Πάσχα στήριξη και βοήθεια σε πολλές οικονομικά αδύνατες οικογένειες και ευπαθείς ομάδες της Πιερίας, 3) την «Αθωνική Ψηφιακή Κιβωτό» με 2.200.000 ψηφιακές απεικονίσεις (με κειμήλια, χειρόγραφα, μνημεία, λατρευτικά αντικείμενα, κώδικες, παλαίτυπα βιβλία, χαρακτηριστικά, γλυπτά, τοιχογραφημένα φορητές εικόνες, αγιογραφίες, πλάκες

φωτογραφιών, αντικείμενα μεταλλουργίας και ξυλογλυπτικής κ.ά.) που αναδεικνύουν σε όλη την υφήλιο τον πολιτιστικό πλούτο των ιερών μονών του Αγίου Όρους. Προτείνεται να γίνει ειδική μνεία σε παραδείγματα σεβασμού προς όλα τα δημιουργήματα του Θεού από τη ζωή των ασκητών του Αγίου όρους: 1. Ο Όσιος Παΐσιος προέτρεπε τους προσκυνητές να αγαπούν και να σέβονται το φυσικό περιβάλλον. Επέμενε να μην παραμελείται και εγκαταλείπεται η καλλιέργεια της γης, η οποία προσφέρει τον άρτον τον επιούσιον και με τους καρπούς και τα προϊόντα της θα σώσει ζωές σε καιρούς δίσεκτους. Πρόσεχε και προστάτευε τα δένδρα και τάζε τα πουλιά και τα άλλα ζώα του δάσους. 2. Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης θεωρούσε αδιανόητη κάθε σκληρή συμπεριφορά προς τα φυτά, η οποία θα τούς προξενούσε την οποιαδήποτε βλάβη, ούτως ώστε ακόμη και τα χόρτα στα μονοπάτια ή τα φύλλα των δέντρων απέφευγε να κόβει χωρίς λόγο, διότι, όπως έλεγε, «η καρδιά που έμαθε να αγαπά, λυπάται και το φύλλο και όλη την κτίση», χωρίς όμως ποτέ να φθάνει σε «προσκόλληση» για τα πράγματα της Κτίσης.

Οι Ιεροί Ναοί ως τόποι λατρείας του Θεού. Μετά τη Θ.Ε. θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό να πραγματοποιηθεί επίσκεψη στην εκκλησία της ενορίας, όπου οι μαθητές θα εντοπίσουν τα μέρη του ναού και θα συζητήσουν με τον ιερέα για τον Ορθόδοξο Ιερό Ναό ως τόπο λατρείας του Θεού, κέντρο της ενοριακής ζωής διά της ενώσεως των πιστών σε κοινωνία αγάπης με τον Θεό αλλά και μεταξύ τους.

Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: οι εικόνες, έκφραση της πίστης. Προτείνεται: να γίνει αναφορά στην Κρητική σχολή, τη Μακεδονική σχολή αγιογραφίας, στη σύγχρονη αγιογραφία και το επάγγελμα του συντηρητή έργων τέχνης. Να σχολιαστούν σε έργα της Ορθόδοξης χριστιανικής τέχνης αναπαραστάσεις και σύμβολα της Ορθόδοξης χριστιανικής πίστης και λατρευτικής ζωής της Εκκλησίας, όπως ο ΙΧΘΥΣ, η Άμπελος, το καράβι, η άγκυρα, ο φοίνικας, ο Ορφέας, ο προφήτης Ιωνάς, ο καλός Ποιμήν, ο ταώς, η περιστέρα, η ελιά, το ελάφι, το λιοντάρι, ο πελεκάνος κ.λπ. Η Θ.Ε. να συνδεθεί με τη Θ.Ε. 14 (Οι Ιεροί Ναοί ως τόποι λατρείας του Θεού).

Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: βυζαντινή μουσική και ύμνοι. Η Θ.Ε. να συνδεθεί με τη Θ.Ε. 13 (Τα μοναστήρια ως κοινότητες αγάπης και προσφοράς) και τη Θ.Ε. 14 (Οι Ιεροί Ναοί ως τόποι λατρείας του Θεού). Να τονιστεί ιδιαίτερα ότι στη βυζαντινή μουσική δε χρησιμοποιούνται μουσικά όργανα, γιατί η ανθρώπινη φωνή θεωρείται το τελειότερο όργανο για την ψαλμωδία στη θεία λατρεία. Να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στον άγιο Ρωμανό τον Μελωδό και την αγία Κασσιανή ως ξεχωριστά παραδείγματα υμνογράφων και απλή αναφορά στους: Ιωάννη Δαμασκινό, Ιωσήφ υμνογράφο, Ανδρέα Κρήτη, Θεόδωρο Στουδίτη. Προτείνεται να γίνει αναφορά και σε έναν ψαλμό του Δαβίδ στον οποίο θαυμάζει και υμνεί τη σοφία του Θεού (π.χ. ψ. 8). Στον ψαλμό τονίζεται πόσο θαυμαστός είναι ο κόσμος μας. Όλα τα πλάσματα έχουν τη θέση τους στη φύση και αν κάποιο απ' αυτά εξαφανιστεί, τότε χαλάει η ισορροπία της. Επιπλέον, ο Θεός νοιάζεται για όλα τα δημιουργήματά Του. Σχολιάζοντας το περιεχόμενο του ψαλμού και συνδέοντάς τον με τη σημερινή κατάσταση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Θεός δημιούργησε τα πάντα καλά λίαν, αλλά ο άνθρωπος τα κατέστρεψε με την αμαρτία. Όταν αυτός που ήταν ο κύριος της κτίσης

αμάρτησε, παρασυρθήκαν μαζί του και όσα βρίσκονταν υπό την εξουσία του. Αρνούμενος ο άνθρωπος το θέλημα του Θεού, οδηγήθηκε στην παράχρηση της κτίσης και δρομολόγησε την οικολογική κρίση.

Η Θεία Λειτουργία, το κέντρο της Ορθόδοξης λατρείας. Θείας Λειτουργίας: η Αγία Τριάδα, η Παναγία, οι άγιοι, όλα τα μέλη της Εκκλησίας που έχουν φύγει από την επίγεια ζωή, οι εν ζωή, οι άγγελοι, οι Απόστολοι, οι Ευαγγελιστές, οι Πατέρες που συνέταξαν το Σύμβολο της Πίστεως, ολόκληρος ο υλικός κόσμος. Να συνδεθεί η Θ.Ε. με τη Θ.Ε. 13 (Τα μοναστήρια ως κοινότητες αγάπης και προσφοράς), τη Θ.Ε. 14 (Οι Ιεροί Ναοί ως τόποι λατρείας του Θεού) και τη Θ.Ε. 16 (Ορθόδοξη χριστιανική τέχνη: βυζαντινή μουσική και ύμνοι).

Γιορτές της Ορθοδοξίας. Προτείνεται: να γίνει διάκριση μεταξύ των τριών βασικών κατηγοριών των χριστιανικών εορτών (δεσποτικές, θεομητορικές, γιορτές αγίων) . Να συσχετίζουν - συνδέουν τις χριστιανικές γιορτές με την παράδοση και τα ήθη και έθιμα του τόπου τους. πολιούχους, πανηγύρια ενοριών. Κινητές Δεσποτικές γιορτές, και γιορτές Αγίων. Προτζεκτ με τον/την πολιούχο της πόλης τους.

«Η Βασιλεία του Θεού»

Σε αυτό το Θεματικό Πεδίο και ειδικότερα στις Θεματικές Ενότητες που αναφέρονται στα Μυστήρια (Θ. Ευχαριστία, Βάπτισμα, Γάμος, Ιεροσύνη, Μετάνοια), αναδεικνύονται τα χαρακτηριστικά του καινούριου κόσμου της Βασιλείας του Θεού, τα στοιχεία της πρόσληψης και της μεταμόρφωσης του κόσμου, της συμπερίληψης των πάντων στην κλήση του Θεού. Κατά τη διδασκαλία, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η δυσκολία κατανόησης της θρησκευτικής λειτουργικής γλώσσας και η έλλειψη σχετικών βιωματικών εμπειριών των μαθητών/τριών. Για αυτό τονίζεται η αναγκαιότητα της σύνδεσης των βιωμάτων και εμπειριών με την καθημερινή ζωή των μαθητών και μαθητριών στο περιβάλλον όπου ζουν.

Τα θαύματα του Χριστού: παράθυρα στη Βασιλεία του Θεού. Να δοθεί έμφαση στην παρατήρηση και τον σχολιασμό βυζαντινών εικόνων που αναπαριστούν θαύματα του Χριστού. Να τονιστεί ότι, κάθε φορά που ο Χριστός συναντούσε την αδυναμία, την αρρώστια, την αναπηρία, τον πόνο και τον θάνατο στους ανθρώπους, νοιάστηκε και συμπαραστάθηκε θαυματουργικά. Το κάθε θαύμα φανέρωνε κάποια ξεχωριστή αλήθεια της Βασιλείας του Θεού. Όλα τα θαύματά Του ήταν παράθυρα, που επέτρεπαν στους ανθρώπους να δουν πόσο αλλιώς θα είναι η ζωή στη Βασιλεία του Θεού. Τα θαύματα έδιναν στους πάσχοντες το στήριγμα ότι δεν είναι μόνοι, αλλά έχουν τον Θεό στο πλάι τους. Βεβαίωσαν ότι κάποτε όλα τα δεινά θα τελειώσουν και θα κυριαρχούν μόνο η ζωή και το καλό. Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι τα θαύματα του Χριστού γίνονταν σε όσους Του έδειχναν εμπιστοσύνη. Δεν έκανε θαύματα για εντυπωσιασμό και για να αποδείξει τη θεότητα Του. Όλα τα έκανε για τους άλλους, κανένα για τον εαυτό Του. Τέλος, να σημειωθεί ότι, όταν οι άνθρωποι έχουν πίστη και εμπιστοσύνη στον Θεό, μπορούν να αναμένουν το θαύμα. Πολλά θαύματα έγιναν από τον Χριστό, αλλά γίνονται και σήμερα και θα γίνονται και στο μέλλον στο όνομά Του και με την αγάπη και τη δύναμή Του.

Οι παραβολές: η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού. Στη Θ.Ε. οι αναφορές σε παραβολές καλό είναι να περιοριστούν σε τρεις: οι εργάτες του αμπελιού (Ματθαίος 20, 1-16), το πολύτιμο μαργαριτάρι (Ματθαίος 13, 45-46) και ο κύριος που λείπει (Μάρκος 13:33-37).

Οι Μακαρισμοί: η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού. Είναι σημαντικό να γίνει αναφορά σε ενέργειες/πράξεις που φέρνουν σύντομη χαρά/ενθουσιασμό και να γίνει αντιπαραβολή αυτών με ενέργειες/πράξεις που συνδέονται με τον τρόπο ζωής που πρέπει να ακολουθεί ένας Χριστιανός για να εισέλθει στη Βασιλεία του Θεού –σύμφωνα πάντα με τους Μακαρισμούς.

Η Μεταμόρφωση του Χριστού: το όραμα για τη Βασιλεία του Θεού. Να δοθεί έμφαση στην παρατήρηση και τον σχολιασμό της βυζαντινής εικόνας της Μεταμόρφωσης του Χριστού. Να τονιστεί ότι κατά τη στιγμή της Μεταμόρφωσης του Χριστού έχουμε για μια ακόμη φορά αποκάλυψη του Τριαδικού Θεού: ο Πατέρας που επιβεβαίωσε ότι Αυτός είναι ο Υιός Του ο αγαπητός, ο Υιός που έλαμψε μπροστά στους μαθητές Του και φανέρωσε τη δόξα της θεότητάς Του και το Άγιο Πνεύμα ως νεφέλη φωτεινή που επισκίασε τους μαθητές.

Η Ανάσταση του Χριστού: το χαρμόσυνο μήνυμα

Να δοθεί έμφαση στην παρατήρηση και τον σχολιασμό της βυζαντινής εικόνας. Να γίνει συσχετισμός μεταξύ των τεχνοτροπιών της βυζαντινής εικόνας και πινάκων διασήμων ζωγράφων. Να συχετισθούν στοιχεία της βυζαντινής εικόνας με τον ύμνο και έθιμα του Πάσχα.

Οι άγγελοι: οι ουράνιες υπάρξεις κοντά στον Θεό

Χρειάζεται να επισημανθεί ότι οι άγγελοι –μεταξύ των άλλων- υμνούν και λειτουργούν, μετέχουν στη Μακαριότητα Του Θεού, διακονούν τους ανθρώπους στη ζωή τους στον κόσμο αυτό και τους βοηθούν να οδηγηθούν στη Βασιλεία του Θεού.

Τα Μυστήρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας: η είσοδος στη Βασιλεία του Θεού. Είναι σημαντικό να εξεταστούν διεξοδικά μόνο δύο Μυστήρια της Εκκλησίας: το Ευχέλαιο και ο Γάμος, ενώ για τα υπόλοιπα Μυστήρια θα γίνει μια σύντομη αναφορά. Χρειάζεται να γίνει κατανοητό από τους μαθητές ότι τα Μυστήρια δεν είναι μαγικές τελετές που επινοήθηκαν από την Εκκλησία, αλλά βασίζονται στην ιστορική εμπειρία της Εκκλησίας. Ο δάσκαλος θα πρέπει να επισημάνει στους μαθητές ότι με τα μυστήρια ενεργείται σταδιακά η μεταμόρφωση του κόσμου σε Βασιλεία του Θεού. Επίσης οι μαθητές θα πρέπει να κατανοήσουν ότι μέσα από τα Μυστήρια και με τη δράση του Αγίου Πνεύματος συντελείται σταδιακά η μεταμόρφωση και ο αφθαρσία του κόσμου. Άλλωστε, ο Χριστός με την ενανθρώπησή Του βεβαίωσε την αξία της ανθρώπινης φύσης και του ανθρώπινου σώματος, κατοχύρωσε και ευλόγησε την ύλη.

«Χριστιανική Ζωή»

Σ' αυτό το Θεματικό Πεδίο οι μαθητές και οι μαθήτριες ανακαλύπτουν στάσεις και αξίες της ζωής όπως προσφέρονται στην πρόταση ζωής που προτείνει ο Χριστός. Οι μαθητές/τριες καλούνται να προσεγγίζουν βιωματικά και με ενσυναίσθηση ζητήματα που σχετίζονται με την αγάπη, την ενότητα, τη δικαιοσύνη, την ισοτιμία, τον σεβασμό, τη σχέση με το συνάνθρωπο.

Η συμμετοχή των πιστών στα Μυστήρια. Είναι σημαντικό να εξεταστούν διεξοδικά μόνο τρία Μυστήρια της Εκκλησίας: η Θεία Ευχαριστία, η Βάπτισμα και το Χρίσμα, ενώ για τα υπόλοιπα Μυστήρια θα γίνει μια σύντομη αναφορά.

Ζωή με αγάπη. Να αναφερθούν τα εξής παραδείγματα ανιδιοτελούς προσφοράς προς τον συνάνθρωπο ως ένδειξη αγάπης: 1) η συνάντηση του Χριστού με τον πλούσιο νέο και 2) ο βίος του αγίου Ιωάννη του Ελεήμονα. Η ΘΕ, που αναφέρεται στην αγάπη και την ανιδιοτελή προσφορά προς τον συνάνθρωπο, μπορεί να επεκταθεί και στο θέμα της αγάπης και του σεβασμού προς τη φύση η οποία δόθηκε ως δώρο στον άνθρωπο από τον Θεό για να τη διαχειρίζεται. Επιπλέον, η ΘΕ μπορεί να συνδεθεί με έναν από τους στόχους της αειφορίας, αυτόν για δίκαιες, ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες.

Η προσευχή και η νηστεία. Να τονιστεί το νόημα της αληθινής νηστείας. Η αληθινή νηστεία στην Ορθοδοξία δεν είναι μόνο σωματική, αλλά και πνευματική. Αυτό σημαίνει ότι η προσπάθεια αποφυγής κάποιων τροφών θα πρέπει να οδηγεί και σε προσπάθεια βελτίωσης του εαυτού μας και ως προς τα ελαττώματά μας, αλλά και ως προς την τήρηση του θελήματος του Θεού (για τον εαυτό μας, τον συνάνθρωπο και τη φύση). Νηστεύουμε δηλαδή, ως προς την τροφή κατά τις μας δυνάμεις του οργανισμού μας και ρίχνουμε μεγαλύτερο βάρος στην πνευματική νηστεία. Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η νηστεία είναι προσωπική υπόθεση που αφορά την σχέση μας με τον Θεό και δεν αφορά κανέναν άλλο. Γι' αυτό και ο Χριστός μιλάει για την νηστεία στην «Επί του όρους ομιλία» με τα εξής λόγια: «όταν νηστεύετε, μη γίνεσθε σαν τους υποκριτές σκυθρωποί και περίλυποι. Διότι αλλοιώνουν τα πρόσωπά τους και προσλαμβάνουν όψη και έκφραση καταβεβλημένου από τις στερήσεις ανθρώπου, για να φανούν στους ανθρώπους ότι νηστεύουν. Αληθινά σας λέγω, ότι έλαβαν εξολοκλήρου από τους επαίνους των ανθρώπων την αμοιβή τους. Συ όμως, όταν νηστεύεις, άλειψε την κεφαλή σου και πλύνε το πρόσωπο σου, ώστε να φαίνεσαι χαρούμενος. Και να μην φανεί στους ανθρώπους ότι νηστεύεις. Αλλά να φανεί η νηστεία σου μόνο στον Πατέρα σου, που είναι μεν άορατος, αλλά βρίσκεται παρών και στα πιο κρυφά μέρη. Και ο Πατήρ σου, που βλέπει στα κρυφά, θα σου αποδώσει την αμοιβή σου στα φανερά». (Κατά Ματθαίον στ' 16-18).

Μετανιώνω και συγχωρώ. Να γίνει ειδική αναφορά στη συνάντηση του Χριστού με τον Ζακχαίο, ως παράδειγμα μετάνοιας. Επίσης, να γίνει αναφορά σε δύο περιπτώσεις των μαθητών του Χριστού: α) στον Πέτρο που αρνήθηκε τον Χριστό τρεις φορές, μετάνιωσε και με τη ζωή του αλλά και τον μαρτυρικό του θάνατο θεωρείται «πρωτοκορυφαίος» μαθητής και β)

στον Ιούδα, που –αν και μετάνιωσε– με την αυτοκτονία του έχασε την ευκαιρία να αποδείξει τη μετάνοιά του. Καλό θα ήταν να γίνει μια αναφορά στο Μυστήριο της Εξομολόγησης.

Εμείς και οι άλλοι. Οι χριστιανικές αξίες στις οποίες μπορεί να γίνει αναφορά σε αυτήν τη ΘΕ είναι η ελευθερία, η δικαιοσύνη, η ειλικρίνεια και η ευσπλαχνία. Οι χριστιανικές αρετές στις οποίες μπορεί να γίνει αναφορά σε αυτήν τη ΘΕ είναι η πίστη, η μεγαλοψυχία, η ευσπλαχνία και η υπομονή. Στην παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη να τονιστεί η χριστιανική αρετή της ευσπλαχνίας. Στην παραβολή του άσωτου υιού να τονιστεί η χριστιανική αξία της δικαιοσύνης. Να γίνει αναφορά στον βίο του αγίου Δημητρίου και της αγίας Ιουλίας, προκειμένου οι μαθητές να εντοπίσουν στους βίους αυτών των αγίων της Ορθόδοξης Εκκλησίας τις χριστιανικές αξίες. Οι χριστιανικές αξίες και αρετές θα μπορούσαν να συσχετιστούν με ορισμένους από τους 17 στόχους της αιεφόρου ανάπτυξης: λιγότερες ανισότητες, δράση για το κλίμα, ειρήνη, δικαιοσύνη, μηδενική φτώχεια, μηδενική πείνα. Στην θεματική αυτή ενότητα, υπάρχουν λίγες αναφορές που σχετίζονται με το 8ο. Θεματικό Πεδίο: *Θρησκεία/ες-κοσμοθεωρίες*. Προτείνεται οι όποιες αναφορές σε αλλόθρησκους να αφορούν μόνο τους Μουσουλμάνους και τους Εβραίους, ενώ οι αναφορές σε ετερόδοξους να αφορούν Ρωμαιοκαθολικούς και Προτεστάντες.

Γενικές Επισημάνσεις κατά τη διδακτική επεξεργασία του μαθήματος

Προτείνεται σε κάθε διδακτική ώρα να υπάρχει ολοκλήρωση του βιωματικού χαρακτήρα της μαθησιακής διαδικασίας, ώστε να επιτυγχάνεται με ομαλό τρόπο ο κύκλος της βιωματικής μάθησης (σύνδεση με το γνωστό από την εμπειρία των μαθητών/τριών, εννοιολόγησή του με όρους της νέας θρησκευτικής γνώσης, ανάλυση και εφαρμογή στη ζωή τους). Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο ΠΣ είναι ενδεικτικές και σχετίζονται με τη μαθησιακή διαδικασία στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Μέσω αυτών αξιολογείται η επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων με σκοπό την εξέλιξη και αποτελεσματική ολοκλήρωση της διδακτικής πράξης. Γι' αυτό θα πρέπει να γίνεται προσπάθεια, μέσω της αξιοποίησης κατάλληλων διδακτικών εργαλείων και τεχνικών, το βάρος της διδασκαλίας να πέφτει στη σύνδεση του μαθήματος με την ζωή των μαθητών/τριών και όχι σε μια στεγνή παράθεση θρησκευτικών πληροφοριών. Παράλληλα, η γνωριμία με τις θρησκευτικές ή μη κοσμοθεωρίες επιδιώκεται να πραγματοποιείται μέσα στο ασφαλές πλαίσιο πολυτροπικών τεχνικών βιωματικής μάθησης. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές/τριες μπορούν να σχετίζονται με ένα θρησκευτικό θέμα, χωρίς αυτό να αποτελεί απαραίτητα προσωπικό τους ζήτημα, καθώς έτσι θα μπορούν να κρατούν απόσταση από αυτό. Παράλληλα, πολλά από τα θρησκευτικά ζητήματα που αφορούν στο γνωστικό περιεχόμενο της τάξης παρουσιάζονται μέσα από τη ζωή και τη δράση προσώπων ή ομάδων, που σχετίζονται με συγκεκριμένες θρησκευτικές

παραδόσεις και πολιτισμούς, δίνοντας έτσι την ευχέρεια ευκολότερης προσέγγισης των εξεταζόμενων θρησκευτικών ζητημάτων.

1. Είναι αναγκαίο να ενημερώνονται οι μαθητές/τριες για τον τρόπο εργασίας και συνεργασίας μέσα στην τάξη και να είναι εξοικειωμένοι/ες με τεχνικές και διδακτικά εργαλεία. Ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να καθορίσει εξαρχής και να αποσαφηνίσει, τι ακριβώς επιδιώκει να μπορούν οι μαθητές/τριες να κάνουν μετά το τέλος της διδασκαλίας (προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα σε κάθε ΘΕ) και να εξηγήσει τη διαδικασία που θα ακολουθήσει κατά την πορεία του μαθήματος.

2. Ο/η εκπαιδευτικός να επιδιώκει να ανιχνεύσει τις προϋπάρχουσες βιωματικές εμπειρίες και γνώσεις των μαθητών/τριών από το οικογενειακό περιβάλλον τους και τον κοινωνικό περίγυρό τους που σχετίζονται με τα θεματικά πεδία και θεματικές ενότητες που διδάσκονται στην τάξη τους. Δεδομένου ότι οι μαθητές ειδικά της Γ΄ τάξης Δημοτικού θα διδαχθούν για πρώτη φορά το γνωστικό αντικείμενο των Θρησκευτικών οι προϋπάρχουσες γνώσεις τους πιθανόν σε κάποια παιδιά να είναι ελάχιστες. Με την σπειροειδή ανάπτυξη των θεματικών πεδίων στα ΠΣ οι γνώσεις τις οποίες θα αποκτήσουν στην Γ τάξη Δημοτικού θα εμπλουτισθούν και θα διευρυνθούν στις Δ, Ε και ΣΤ τάξεις (και σταδιακά στις επόμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης –Γυμνάσιο και Λύκειο). Σε κάθε τάξη οι νέες γνώσεις δομούνται στην βάση των προηγούμενων, γι' αυτό είναι απολύτως αναγκαία στην αρχή της διδακτικής διαδικασίας να γίνεται διερεύνηση της προϋπάρχουσας γνώσης ώστε να εντοπισθούν ελλείψεις ή παρανοήσεις και να γίνει η διασύνδεση και η ενσωμάτωση των νέων γνώσεων. Στα παραπάνω θα συμβάλλει η διαγνωστική αξιολόγηση στην αρχή του σχολικού έτους.

3. Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και της μάθησης να αξιοποιούνται με τις κατάλληλες στρατηγικές και διδακτικές τεχνικές τα βιώματα και εμπειρίες των των μαθητών/τριών και να τους παρέχεται η δυνατότητα να καταθέτουν δικές τους σκέψεις και βιώματα, να συναισθάνονται πρόσωπα και θρησκευτικά γεγονότα. Παράλληλα να δίνεται η δυνατότητα σύνδεσης της θρησκευτικής σκέψης με άλλα πεδία σκέψης, με τρόπο ώστε η θρησκευτική γνώση να έχει νόημα και να μετασχηματίζεται στη ζωή τους.

4. Σε Θεματικές Ενότητες όπου οι ενδεικτικές ώρες διδασκαλίας είναι περισσότερες από μία (δυο, τρεις ή τέσσερις) προτείνεται να γίνεται καταμερισμός σε ωριαίες υποενότητες με αντίστοιχα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (ΠΜΑ). Η διδακτική επεξεργασία των υποενότητων για κάθε διδακτική ώρα να είναι ένα ολοκληρωμένο μάθημα με αρχή (αφόρμηση), μέση (ανάπτυξη/ανάλυση), τέλος (εφαρμογή /ανατροφοδότηση) και με δραστηριότητες που εντάσσονται αρμονικά και συνδέονται με όλες της φάσεις του μαθήματος. Επομένως, στην περίπτωση αυτή, είναι αναγκαίος ο προγραμματισμός της ΘΕ και ο σχεδιασμός ωριαίου μαθήματος με βάση πάντοτε την επίτευξη της προσδοκώμενης και επιθυμητής μάθησης.

Γενικές Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενοτήτων

Επιπρόσθετα, για την διδασκαλία των Θεματικών Ενοτήτων των τάξεων του Δημοτικού, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν:

- την διαθεματικότητα π.χ. με το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας, το μάθημα των Εικαστικών και της Μουσικής (τέχνη, πολιτισμός),
- τις νέες τεχνολογίες ως εργαλεία έρευνας και μάθησης (Digital Education Action Plan 2021-2027): Εικονικά Μουσεία, Google Earth, Διαδίκτυο, εκπαιδευτικές πλατφόρμες ασύγχρονης εκπαίδευσης, ψηφιακά αποθετήρια, Φωτόδεντρο, κλπ),
- την εκπόνηση Ερευνητικών Εργασιών (Project) μικρής ή μεσαίας διάρκειας με στόχο τη μεγαλύτερη εμπάθυση και τη συνεργατική μάθηση
- τη συγγραφή Εκπαιδευτικών σεναρίων με στόχο την διαθεματική, εποικοδομιστική, βιωματική και ομαδοσυνεργατική μάθηση.
- τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων που ως διδακτική ενότητα έχει εισαχθεί στο πρόγραμμα σπουδών και στο εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα όλων των τύπων σχολικών μονάδων υποχρεωτικής εκπαίδευσης με σκοπό την ενίσχυση της καλλιέργειας ήπιων δεξιοτήτων, δεξιοτήτων ζωής και δεξιοτήτων τεχνολογίας και επιστήμης στους μαθητές/τριες: Συνδυάζονται Θεματικές Ενότητες και Θρησκευτικά θέματα με τις παρακάτω θεματικές ενότητες:
  - Φυσικές Καταστροφές, Πολιτική προστασία
  - Εθελοντισμός διαμεσολάβηση
  - Οικολογία-Παγκόσμια και Τοπική Φυσική Κληρονομιά
  - Παγκόσμια και Τοπική Πολιτιστική Κληρονομιά

Επιπρόσθετες αξιοποιήσεις Θεματικών Ενοτήτων σε Εκπαιδευτικά σενάκια και ερευνητικές εργασίες (project)

Οι παρακάτω παγκόσμιες ημέρες μνήμης και αφιερωμάτων μπορούν να αξιοποιηθούν σε συγγραφή εκπαιδευτικών σεναρίων ή σε ερευνητικές εργασίες project.

- Διεθνής Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα του Ολοκαυτώματος (27/1): Έξοδος Ισραηλιτών από την Αίγυπτο
- Διεθνής Ημέρα της Γυναίκας (8/3): γυναίκες της Βίβλου και αγίες της Εκκλησίας
- Παγκόσμια Ημέρα για τα Δικαιώματα του Παιδιού (20/11): Ευλογία παιδιών απ' τον Ιησού

- Διεθνής Ημέρα της Γης (20/3): Δημιουργία
- Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης (21/3): Δαβίδ και Ψαλμοί
- Παγκόσμια Ημέρα κατά της Βίας και του εκφοβισμού (6/3): Δαβίδ και Γολιάθ
- Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία(3/12): Θεραπείες και θαύματα Ιησού

Αξιοποίηση των εργαλείων των νέων τεχνολογιών :

Σε ομαδοσυνεργασία οι μαθητές-τριες μπορούν να δημιουργήσουν με διαδικτυακά εργαλεία πολλές εφαρμογές όπως χρονογραμμή, διαδραστικό χάρτη, ψηφιακό κόμικ, εικονικό μουσείο, κλπ. . Ενδεικτικά τέτοια εργαλεία είναι: Scratch : <http://scratch.mit.edu/>, Comics – Pixton: <https://tpe-ekpaideusi.webnode.gr/a-e-s-p-p/>, slideshare: <https://www.befunky.com/features/collage-maker/>, <https://www.freepik.com/>, <https://www.storyjumper.com/book/read/57664825/5b4102a82240c#page/18> , <https://www.thinglink.com/> , Audacity: <http://audacity.sourceforge.net> , Photosynth: www.photosynth.net , Animoto: <https://www.animoto.com/> κλπ.

Ενδεικτικές δραστηριότητες ανά τάξη και ανά θεματικό πεδίο/θεματικές ενότητες.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Γ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

1^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Θεός
Θεματική Ενότητα	Νο. 2: Ο Θεός φροντίζει όλα τα πλάσματα της φύσης.

Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Κολλάζ		
Τίτλος δραστηριότητας	Οι άνθρωποι και η φύση εικόνες Θεού		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Φέρνουν παραδείγματα από το φυσικό περιβάλλον στα οποία καταδεικνύεται η φροντίδα του Θεού γι' αυτό		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να βιώσουν μία θετική εμπειρία, η οποία στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους. -Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και

στη διάρκεια της δραστηριότητας)	δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ήδη χωρίσει τους/τις μαθητές/τριες σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων και τους/τις ζητάει να αναζητήσουν στις εφημερίδες και τα περιοδικά (τα οποία έχει φέρει στην τάξη) παραδείγματα μέσα από τα οποία φαίνεται η αγάπη του Θεού για τον άνθρωπο και τη φύση. Κατόπιν, προτρέπει κάθε ομάδα να δημιουργήσει με το υλικό αυτό το δικό της κολλάζ.	Οι μαθητές/τριες εργάζονται χωρισμένοι σε τετραμελείς ομάδες και αναζητούν υλικό σε εφημερίδες και περιοδικά προκειμένου να δημιουργήσουν ένα κολλάζ μέσα από το οποίο φαίνεται η αγάπη του Θεού για τον άνθρωπο και τη φύση.	Εφημερίδες, περιοδικά, χρωματιστά χαρτόνια, ψαλίδια, κόλλες, μαρκαδόροι	Μέσω της εργασίας σε ομάδες οι μαθητές/τριες ασκούνται στη συνεργασία και την ενεργητική ακρόαση καθώς και στον σεβασμό της άποψης του άλλου. Ακολουθούν τις οδηγίες του/της εκπαιδευτικού και έχουν όρια και στόχους. Μαθαίνουν να μοιράζονται βιώνοντας μια θετική εμπειρία μέσω της οποίας αναπτύσσεται η θρησκευτική τους γνώση.

2) Ο/Η εκπαιδευτικός περνάει από τις ομάδες και παρατηρεί τη διαδικασία.	Οι μαθητές/τριες επιλέγουν το υλικό που θα χρησιμοποιήσουν και δημιουργούν το κολλάζ.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να παρουσιάσουν τη δουλειά τους στην ολομέλεια και να αιτιολογήσουν την επιλογή που έχουν κάνει.	Οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν τις δημιουργίες τους στην ολομέλεια και γίνεται διάλογος ως προς τις επιλογές τους.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Χωρισμός ομάδων, μεταφορά εφημερίδων και περιοδικών στην τάξη, χρωματιστά χαρτόνια		
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

2^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Θεός
Θεματική Ενότητα	Νο. 3: Ο Θεός χαρίζει τα δώρα Του σε όλους τους ανθρώπους.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού / Δράσης
Γενικός τίτλος	Λέξεις-σκέψεις στη σειρά
Τίτλος δραστηριότητας	Χαρίσματα
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Απαριθμούν τα «τάλαντα» που χαρίζει ο Θεός σε όλους τους ανθρώπους.
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	

Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να αναπτύξουν τη θρησκευτική τους γνώση μέσω του διαλόγου -Να εκτιμήσουν το ότι σύμφωνα με τη διδασκαλία της Εκκλησίας ο Θεός δίνει χαρίσματα σε όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως -Να αναλύσουν κριτικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1)Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να γράψουν σε ένα χαρτάκι ένα χάρισμα, ένα «τάλαντο» που τους έχει χαρίσει ο Θεός.	Οι μαθητές/τριες γράφουν σε ένα χαρτάκι ένα χάρισμα, ένα «τάλαντο» που τους έχει χαρίσει ο Θεός.	Χαρτάκια, στυλό/μολύβι, σκοινί, μανταλάκια	Οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να ανταλλάσσουν απόψεις και μέσω αυτής της διαδικασίας αναπτύσσεται η θρησκευτική τους γνώση. Ασκούνται στη συνεργασία και την

			ενεργητική ακρόαση καθώς και στον σεβασμό της άποψης του άλλου.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός έχει στερεώσει ένα σκοινί στον τοίχο της τάξης και ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να στερεώσουν με μανταλάκια το χαρτάκι που έχουν γράψει.	Οι μαθητές/τριες στερεώσουν με μανταλάκια το χαρτάκι που έχουν γράψει στο σκοινί.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός αφού κρεμάσουν όλοι/ες τα χαρτάκια τους ζητάει να τα διαβάσουν.	3) Οι μαθητές/τριες διαβάζουν τα χαρτάκια που έχουν αναρτήσει οι συμμαθητές/τριές τους.		
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να σχολιάσουν αυτά που διάβασαν στην ολομέλεια.	4) Οι μαθητές/τριες σχολιάζουν αυτά που διάβασαν και γίνεται συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.			

Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	

3^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Δημιουργία - Πτώση
Θεματική Ενότητα	No. 5: Ο άνθρωπος ζει στον Παράδεισο
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας
Γενικός τίτλος	Χάρτης εννοιών
Τίτλος δραστηριότητας	Η ζωή των Πρωτοπλάστων στον Παράδεισο
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Περιγράφουν τη ζωή του Αδάμ και της Εύας στον Παράδεισο, κοντά στον Θεό.

Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Μέσω του εννοιολογικού χάρτη να δομήσουν και να συστηματοποιήσουν τις ιδέες τους συσχετίζοντας τη νέα γνώση -Να εργαστούν δημιουργικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει σε χαρτόνι την κεντρική έννοια που είναι «Η ζωή των Πρωτοπλάστων στον Παράδεισο» και στη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας	Οι μαθητές/τριες συμπληρώνουν τον εννοιολογικό χάρτη εντοπίζοντας παραλληλισμούς, συγκρίσεις, διαφορές και συνδέσεις.	Χαρτόνι, μαρκαδόροι	Μέσω της δημιουργικής δραστηριότητας κατασκευής του εννοιολογικού χάρτη, που λειτουργεί ως μέσο για την οργάνωση του περιεχομένου του μαθήματος, οι μαθητές/τριες

συμπληρώνει τα στοιχεία που αναφέρονται συστηματοποιώντας τα θέματα και τους συσχετισμούς που αναπτύσσονται.			ενισχύουν και προωθούν τη δημιουργική σκέψη οργανώνοντας και δομώντας τις γνώσεις τους. Οι μαθητές/τριες μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν. Η θρησκευτική γνώση οικοδομείται δημιουργικά.
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

4^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Δημιουργία - Πτώση
Θεματική Ενότητα	Νο. 8: Ο πύργος της Βαβέλ

Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης προβλημάτων		
Γενικός τίτλος	Σκέψου, συζήτησε, μοιράσου		
Τίτλος δραστηριότητας	Αποτελέσματα ασυνεννοησίας		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Διατυπώνουν τις απόψεις τους για το πώς μπορούν να συνεργάζονται οι άνθρωποι με σκοπό το κοινό καλό.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να κατακτήσουν γνώσεις μέσα από τη μεταξύ τους συνεργασία -Να εκτιμήσουν τη σημασία της συνεργασίας για ζητήματα που προάγουν τον άνθρωπο και την κοινωνία		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και

	εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ανακοινώνει στην ολομέλεια της τάξης το θέμα που είναι η αδυναμία συνεννόησης και ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να σκεφτούν ατομικά για 1 λεπτό και να καταγράψουν τις απόψεις τους.	Οι μαθητές/τριες στοχάζονται ατομικά για 1 λεπτό και καταγράφουν τις απόψεις τους.	Χαρτί, μολύβι / στυλό	Μέσω της διαδικασίας ομαδοσυνεργασίας και ανταλλαγής απόψεων οι μαθητές/τριες στηριζόμενοι/ες στην προϋπάρχουσα γνώση, βιώνουν μια θετική εμπειρία. Ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση, μαθαίνουν να συνεργάζονται αρμονικά, σέβονται τη γνώμη των άλλων και παρουσιάζουν ταυτόχρονα τη δική τους θέση. Η θρησκευτική γνώση οικοδομείται μέσα στην ομάδα.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες για 5 λεπτά να συνεργαστούν ανά δύο, να ανταλλάξουν απόψεις και να	Στη συνέχεια συζητούν το θέμα σε дуάδες. Ανταλλάσσουν απόψεις, αναθεωρούν τις ατομικές τους απόψεις και διαμορφώνουν κοινές		

διαμορφώσουν τις κοινές τους θέσεις.	απόψεις που εκφράζουν τη δυάδα.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει τη συζήτηση που ακολουθεί ανάμεσα στις δυάδες.	Στην ολομέλεια της τάξης εκπρόσωπος από κάθε δυάδα ανακοινώνει τις θέσεις της ομάδας και γίνεται συζήτηση.		
4) Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει τη συζήτηση που ακολουθεί στην ολομέλεια.	Οι μαθητές/τριες συμμετέχουν σε συζήτηση στην ολομέλεια όπου γίνεται σύνθεση όλων των απόψεων.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

5^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Άνθρωποι του Θεού
Θεματική Ενότητα	Νο. 11: Ο Ιωσήφ συγχωρεί τα αδέρφια του.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Χιονοστιβάδα
Τίτλος δραστηριότητας	Συγχώρηση
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Ανακαλύπτουν, μέσα από τις βιβλικές διηγήσεις για τον Ιωσήφ, γεγονότα στα οποία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της συγχώρησης.
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες:

	-Μέσω του διαλόγου να αναπτύξουν τη θρησκευτική τους γνώση. -Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να εργαστούν ατομικά και να σχολιάσουν γραπτά την έννοια της συγχώρησης.	Οι μαθητές/τριες εργάζονται ατομικά και σχολιάζουν γραπτά την έννοια της συγχώρησης.	Χαρτί, μολύβι/στιλό	Οι μαθητές/τριες μέσω της εργασίας πρώτα σε δυάδες, μετά σε τετράδες και τέλος στην ολομέλεια μοιράζονται τις ιδέες τους για την έννοια της συγχώρησης εστιάζοντας σ' αυτό που θεωρούν σημαντικό.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός δημιουργεί διμελείς ομάδες μαθητών/τριών όπου γίνεται σύγκριση των σχολίων που έχουν κάνει.	Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε δυάδες και συγκρίνουν τα σχόλιά τους εντοπίζοντας κοινά σημεία και διαφορές και προχωρούν σε αλληλοσυμπλήρωση.		

3) Ο/Η εκπαιδευτικός ενώνοντας δύο δυάδες δημιουργεί τετραμελείς ομάδες που επεξεργάζονται το θέμα της συγχώρησης.	Οι μαθητές/τριες περνούν από τη δυάδα στην τετράδα και ανταλλάσσουν τις απόψεις τους για το εξεταζόμενο θέμα.		
4) Ο/Η εκπαιδευτικός επιστρέφει στην ολομέλεια της τάξης όπου παρουσιάζονται οι απόψεις των ομάδων.	Οι μαθητές/τριες καλούνται να βρεθούν στην ολομέλεια όπου παρουσιάζονται οι απόψεις των ομάδων, γίνεται σύνθεση και εξαγωγή συμπερασμάτων.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

6^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Άνθρωποι του Θεού
Θεματική Ενότητα	Νο. 12: Ο Θεός εμφανίζεται στον Μωυσή
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού / Δράσης
Γενικός τίτλος	Παγωμένη εικόνα
Τίτλος δραστηριότητας	Οι Ισραηλίτες στην έρημο
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Διατυπώνουν τις σκέψεις τους σχετικά με τη δυνατότητα που έχει ο άνθρωπος, να ζητά τη βοήθεια του Θεού σε κάθε προσπάθειά του, δύσκολη ή εύκολη
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες:

	-Μέσω μιας παιγνιώδους δράσης να αναπτύξουν τη θρησκευτική τους γνώση -Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός δημιουργεί ομάδες μαθητών/τριών και ζητά από την κάθε ομάδα, χρησιμοποιώντας τα σώματά τους, να δημιουργήσουν μια εικόνα που θα αποκρυσταλλώνει είτε μια στιγμή της δράσης είτε τα συναισθήματα που βίωσαν είτε τις σκέψεις που έκαναν οι Ισραηλίτες κατά την πορεία τους	Οι μαθητές/τριες εργάζονται σε ομάδες και χρησιμοποιώντας τα σώματά τους αποτυπώνουν στιγμές, τη δράση, τα συναισθήματα ή τις σκέψεις των Εβραίων στη διάρκεια της πορείας τους στην έρημο.		Οι μαθητές/τριες μέσω μιας παιγνιώδους δραστηριότητας και εστιάζοντας σ' αυτό που θεωρούν σημαντικό μοιράζονται με την ομάδα σκέψεις και συναισθήματα που βίωσαν οι Ισραηλίτες στη διάρκεια της πορείας τους στην έρημο ή αποτυπώνουν κάποιες δράσεις τους. Μέσω της δραστηριότητας αυτής αναπτύσσεται η θρησκευτική τους

στην έρημο. Στη διάρκεια της διαδικασίας δεν γίνεται κανένας σχολιασμός και δεν δίνονται επεξηγήσεις.			γνώση, την οποία οικοδομούν οι ίδιοι/ες.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τα μέλη της κάθε ομάδας να παρουσιάσουν τη δράση τους, ενώ οι υπόλοιπες ομάδες παρακολουθούν.	Η κάθε ομάδα παρουσιάζει τη δράση της και οι υπόλοιπες ομάδες παρακολουθούν.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες που παρακολουθούν, να σχολιάσουν τη δράση που παρακολούθησαν.	Οι μαθητές/τριες σχολιάζουν τη δράση που παρακολούθησαν.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

7^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Άνθρωποι του Θεού
Θεματική Ενότητα	Νο. 12: Ο Θεός εμφανίζεται στον Μωυσή
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου
Τίτλος δραστηριότητας	Ο Θεός φανερώνεται στον Μωυσή
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Εντοπίζουν στα βιβλικά κείμενα τους τρόπους, με τους οποίους ο Θεός εμφανίζεται στον Μωυσή
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	

Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να αναπτύξουν τη θρησκευτική τους γνώση μέσω του διαλόγου -Να ακούσουν ενεργητικά -Να σκεφτούν κριτικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός δίνει στους/τις μαθητές/τριες έναν στίχο από βιβλικό κείμενο για τη φανέρωση του Θεού στον Μωυσή και τους ζητάει να αναστοχαστούν πάνω σ' αυτό.	Οι μαθητές/τριες σκέφτονται ζητήματα που αφορούν τη φανέρωση του Θεού στον Μωυσή ατομικά.		Οι μαθητές/τριες μέσω της διαδικασίας αναπτύσσουν τη θρησκευτική τους γνώση διατυπώνοντας τις σκέψεις τους σχετικά με τη φανέρωση του Θεού στον Μωυσή. Ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση, έχουν όρια και στόχους.

2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να συζητήσουν με έναν/μια συμμαθητή/τριά τους τις ιδέες τους.	Οι μαθητές/τριες συζητούν με έναν/μια συμμαθητή/τριά τους τις ιδέες τους και ανταλλάσσουν απόψεις.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να μοιραστούν τις ιδέες τους και οργανώνει τη συζήτηση.	Οι μαθητές/τριες μοιράζονται τις ιδέες τους και ανταλλάσσουν απόψεις.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

8^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση - Χριστός

Θεματική Ενότητα	No. 21: Η γέννηση του Χριστού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Έντεχνος Συλλογισμός (Βλέπω – Ισχυρίζομαι – Αναρωτιέμαι)		
Τίτλος δραστηριότητας	Παρατηρώντας τη βυζαντινή εικόνα της Γέννησης.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αφηγούνται την ιστορία της Γέννησης του Χριστού		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Μέσω μιας δράσης που ευνοεί τον διάλογο να αναπτύξουν τη θρησκευτική τους συνείδηση -Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και

διάρκεια της δραστηριότητας)	δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός δημιουργεί τρεις στήλες στον πίνακα, τη στήλη «Τι βλέπω;», «Τι νομίζω;», «Τι αναρωτιέμαι;» και ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να παρατηρήσουν την εικόνα της Γέννησης του Χριστού και να απαντήσουν στην ερώτηση: «Τι βλέπω;». Τις απόψεις που ακούγονται τις γράφει στην πρώτη στήλη.	Οι μαθητές/τριες αναφέρουν τι βλέπουν στην εικόνα.	Εικόνα Γέννησης Χριστού	Οι μαθητές/τριες μέσω μιας δραστηριότητας που συνδυάζει τον διάλογο, την ομαδοσυνεργασία και το παιχνίδι δράσης προσεγγίζουν τα πρόσωπα που συμμετείχαν στη Γέννηση του Χριστού.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να παρατηρήσουν την εικόνα της Γέννησης του Χριστού και να απαντήσουν στην ερώτηση: «Τι νομίζω;». Τις απόψεις που	Οι μαθητές/τριες αναφέρουν τι νομίζουν για την εικόνα		

ακούγονται τις γράφει στη δεύτερη στήλη.			
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να παρατηρήσουν την εικόνα της Γέννησης του Χριστού και να απαντήσουν στην ερώτηση: «Τι αναρωτιέμαι;». Τις απόψεις που ακούγονται τις γράφει στην τρίτη στήλη.	Οι μαθητές/τριες αναφέρουν τι αναρωτιούνται. Εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές που δεν είναι ορατές με μια απλή παρατήρηση.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.			
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.			

9^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπηση - Χριστός
Θεματική Ενότητα	Νο. 26: Ο Χριστός μας διδάσκει την προσφορά: Η παραβολή του σπλαχνικού Σαμαρείτη
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης
Γενικός τίτλος	Ρόλος στον τοίχο
Τίτλος δραστηριότητας	Ο καλός Σαμαρείτης
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναγνωρίζουν την αξία της προσφοράς σε κάθε άνθρωπο ανεξαιρέτως
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να εκτιμήσουν τη σημασία της ανιδιοτελούς προσφοράς -Να κατακτήσουν γνώσεις μέσω του διαλόγου

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να ζωγραφίσουν στο χαρτί του μέτρου το περίγραμμα του καλού Σαμαρείτη.	Οι μαθητές/τριες ζωγραφίζουν στο χαρτί του μέτρου το περίγραμμα του καλού Σαμαρείτη.	Χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι	Οι μαθητές/τριες μέσω του διαλόγου αναπτύσσουν τη θρησκευτική τους γνώση και μαθαίνουν να συνεργάζονται αρμονικά. Επιχειρούν να προσεγγίσουν την έννοια της προσφοράς στον πλησίον ανεξάρτητα από φύλο, φυλή, καταγωγή ή γλώσσα, στοιχείο που είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην πολυπολιτισμική κοινωνία που ζούμε.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να	Οι μαθητές/τριες αναζητούν διάφορα γνωρίσματα του		

αναφέρουν διάφορα γνωρίσματα του χαρακτήρα του ήρωα, όπως όνομα, εξωτερικά χαρακτηριστικά ή άλλα προσωπικά στοιχεία και τα καταγράφει έξω από το περίγραμμα.	χαρακτήρα του ήρωα, όπως όνομα, εξωτερικά χαρακτηριστικά ή άλλα προσωπικά στοιχεία και τα αναφέρουν.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να γράψουν εντός του περιγράμματος σκέψεις ή συναισθήματα του ρόλου και εκτός του περιγράμματος σκέψεις και συναισθήματα δικά τους ή άλλων προσώπων για τον ρόλο. οργανώνει τη συζήτηση προκειμένου να γίνει μία συνολική αποτίμηση του προσώπου μετά τις ερωτήσεις που τέθηκαν και τις απαντήσεις που δόθηκαν.	Οι μαθητές/τριες καλούνται να γράψουν εντός του περιγράμματος σκέψεις ή συναισθήματα του ρόλου και εκτός του περιγράμματος σκέψεις και συναισθήματα δικά τους ή άλλων προσώπων για τον ρόλο.		
Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει τη συζήτηση που ακολουθεί.	Οι μαθητές/τριες αιτιολογούν τις προτάσεις που έκαναν.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη			

δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Ζωγραφίζουν στο χαρτί του μέτρου το περίγραμμα του καλού Σαμαρείτη

10^η Δραστηριότητα

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπηση - Χριστός
Θεματική Ενότητα	Νο. 29: Τα παιδιά, οι μικροί φίλοι του Χριστού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας
Γενικός τίτλος	Ιδεοθύελλα
Τίτλος δραστηριότητας	Φίλος

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναγνωρίζουν, με βάση το ευαγγελικό κείμενο, τους λόγους για τους οποίους ο Χριστός προβάλλει τα παιδιά ως πρότυπα ήθους		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να ακούσουν ενεργητικά -Να αναλύσουν κριτικά -Να εκτιμήσουν τη σημασία της ειλικρινούς φιλίας		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις	Οι μαθητές/τριες γράφουν σε χαρτί λέξεις που τους	Χαρτί, μολύβι / στυλό	Οι μαθητές/τριες καλούνται να

μαθητές/τριες να γράψουν σε ένα χαρτί λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό στο άκουσμα της λέξης «φίλος».	έρχονται αυθόρμητα στο μυαλό.		αναφέρουν τις λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό στο άκουσμα της λέξης «φίλος». Η νέα θρησκευτική γνώση εδραιώνεται, όταν συνειδητοποιούν ότι ο Χριστός τιμά τα μικρά παιδιά αποκαλώντας τα φίλους Του.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα τις λέξεις χωρίς να σχολιάζει.	Οι μαθητές/τριες ανακοινώνουν τις λέξεις που έγραψαν.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Κατόπιν, αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι	Οι μαθητές/τριες συμμετέχουν στη συζήτηση και σχολιάζουν.		

αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους. Ακολουθούν οι κατηγοριοποιήσεις.			
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μεταφέρει κόλλες χαρτιού στην τάξη		
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

1^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή

Θεματική Ενότητα	No. 4: Η ζωή των πρώτων Χριστιανών		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Μετασχηματισμός κειμένου		
Τίτλος δραστηριότητας	Η ζωή στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Κατονομάζουν βασικές πτυχές από την καθημερινή ζωή των πρώτων Χριστιανών		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να εξοικειωθούν με την ανάγνωση του βιβλικού κειμένου -Να διατυπώσουν εκ νέου το βιβλικό κείμενο χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις από την καθημερινή τους ζωή		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται

φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	(Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	(Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Αφού έχει ήδη αποτελέσει, προηγουμένως, αντικείμενο επεξεργασίας η περιγραφή ή και ανάλυση βασικών πτυχών του τρόπου ζωής των πρώτων χριστιανών με βάση το βιβλικό Πραξ 2, 42-47, ο/η εκπαιδευτικός ζητά απ' τους/τις			

μαθητές/τριες να χωριστούν σε τέσσερις ομάδες.			
2) Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να γράψει ένα μικρό κείμενο, περίπου 10 γραμμών, στο οποίο οι μαθητές/τριες περιγράφουν με δικά τους λόγια το περιεχόμενο της εν λόγω βιβλικής περικοπής (Πραξ 2, 42-47). Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του κειμένου είναι πως αυτό θα προορίζεται να δημοσιευτεί σε μία στήλη μιας τοπικής εφημερίδας. Για τον λόγο αυτό ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους	Τα μέλη κάθε ομάδας αναλαμβάνουν από κοινού να συγγράψουν ένα μικρό κείμενο περίπου 10 γραμμών, στο οποίο οι περιγράφουν με δικά τους λόγια το περιεχόμενο της εν λόγω βιβλικής περικοπής (Πραξ 2, 42-47). Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του κειμένου είναι πως αυτό θα προορίζεται να δημοσιευτεί σε μία στήλη μιας τοπικής εφημερίδας.		Οι μαθητές /τριες επιχειρούν να διατυπώσουν με δικά τους λόγια, χρησιμοποιώντας λεξιλόγιο από την καθημερινή τους ζωή, τα βασικά σημεία της βιβλικής περικοπής, στην οποία αποτυπώνονται εν συντομεί

μαθητές/τριες, ώστε να συγγράψουν ένα κείμενο, στο οποίο θα χρησιμοποιούνται εκφράσεις από την καθημερινή τους ζωή.			α τα χαρακτηριστικά της πρώτης χριστιανικής κοινότητας των Ιεροσολύμων. Με τον τρόπο αυτό, προσπαθώντας, αφενός μεν, να εξοικειωθούν με την ανάγνωσή του βιβλικού κειμένου, αφετέρου δε, να κάνουν κτήμα τους και να οικειωθούν ως νέα γνώση το περιεχόμε

			ΕΝΟ ΠΟΥ ΑΠΟΤΥΠΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΚΗ ΑΥΤΗ ΠΕΡΙΚΟΠΗ.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει συζήτηση μέσα στην τάξη	Κάθε ομάδα ορίζει έναν/μία αντιπρόσωπό της, ο/η οποίος/α διαβάζει στην ολομέλεια της τάξης το κείμενο που συνέγραψε η ομάδα του/της. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης, στην οποία οι μαθητές/τριες αξιολογούν το πόσο πετυχημένο ήταν το κείμενο που παρουσίασε κάθε ομάδα		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Έχει ήδη παρουσιάσει στην ολομέλεια της τάξης τη βιβλική περικοπή, στην οποία περιγράφεται η ζωή των πρώτων Χριστιανών (Πραξ 2, 42-47).		

Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριάς πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Έχουν εξοικειωθεί με το περιεχόμενο της βιβλικής περικοπής, στην οποία περιγράφεται η ζωή των πρώτων Χριστιανών (Πραξ 2, 42-47).

2^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	No. 5: Οι εμπειρίες συνάντησης με τον Χριστό καταγράφονται σε κείμενα: Η συγγραφή των Ευαγγελίων
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας
Γενικός τίτλος	Αφήγηση ιστοριών / Επεξεργασία Κειμένου με καθοδηγητικές Ερωτήσεις
Τίτλος δραστηριότητας	

	Οι τέσσερις Ευαγγελιστές και το έργο τους		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναγνωρίζουν τα «Ευαγγέλια» ως βιβλία της Αγίας Γραφής		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να εξοικειωθούν με βασικές πτυχές του έργου των τεσσάρων Ευαγγελιστών -Να περιγράψουν τις συμβολικές παραστάσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται στην εκκλησιαστική παράδοση για τους τέσσερις Ευαγγελιστές. -Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό,	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

	μεταξύ τους και το υλικό)		
1) Ο/Η εκπαιδευτικός διηγείται από κάποιο κείμενο στους/στις μαθητές/τριες στοιχεία για τα πρόσωπα των Ευαγγελιστών, τη σχέση τους με τον Χριστό, τα ονόματα τους, τα σύμβολα των ευαγγελιστών (που χρησιμοποιούνται στην εκκλησιαστική παράδοση), το περιεχόμενο των ευαγγελίων, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα και πτυχές του έργου τους, πότε και πως γράφτηκαν τα ευαγγέλια, η θέση τους στην Καινή Διαθήκη και την Αγία Γραφή.	Οι μαθητές ακούνε τη διήγηση του/της εκπαιδευτικού και εκφράζουν απορίες και ερωτήματα	Χαρτί, μολύβι / στυλό διδασκτικό βιβλίο, Αγία Γραφή	
2) Ο/η εκπαιδευτικός ζητά να σκεφτούν για ένα λεπτό (1') και να γράψουν α. τα ονόματα των τεσσάρων Ευαγγελιστών,	Οι μαθητές και μαθήτριες γράφουν σε χαρτί μέχρι τρία πληροφοριακά στοιχεία για το κάθε ευαγγέλιο. Στη συνέχεια καταγράφουν τα		Πρόκειται για την κατάκτηση γνώσεων που αφορά σε βασικά στοιχεία, τα οποία συνδέονται με το έργο των τεσσάρων

β. τα χαρακτηριστικά του κάθε Ευαγγελίου, γ. Τα σύμβολα των Ευαγγελιστών, τα οποία χρησιμοποιούνται στην εκκλησιαστική παράδοση.	σύμβολα των Ευαγγελιστών.		Ευαγγελιστών. Οι μαθητές/τριες θα πρέπει να λάβουν ορισμένα κατάλληλα παιδαγωγικά ερεθίσματα από τον/την εκπαιδευτικό, ώστε στη συνέχεια να κατακτήσουν γνώσεις σχετικά με το θέμα. Για τον λόγο αυτό, επιλέγεται, εν προκειμένω, μία δραστηριότητα, η οποία βασίζεται σε αφήγηση κειμένου και στην επεξεργασία του μέσα από καθοδηγητικές ερωτήσεις.
3) Ο εκπαιδευτικός/η ζητά από τους μαθητές/τριες, να μοιραστεί ο/η καθένας/καθεμία να συζητήσει – μέσα σε 3 λεπτά - με τον/την διπλανό/ διπλανή του/της τα όσα τους έχει ζητήσει να καταγράψουν. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες καταγράφουν σ' ένα	3) Οι μαθητές/τριες συζητούν με τον/την διπλανό/διπλανή του/της τα όσα τους έχει ζητήσει ο/η εκπαιδευτικός να καταγράψουν. Στη συνέχεια οι μαθητές/τριες καταγράφουν σ' ένα χαρτί εν συντομία τα αποτελέσματα της συζήτησής τους.		

χαρτί εν συντομία τα αποτελέσματα της συζήτησής τους.			
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Δημιουργία παρουσίασης ΡΡΤ, συναφές με το θέμα φυλλάδιο εργασιών, μεταφορά χαρτιών και φυλλαδίων στην τάξη, μεταφορά της Βίβλου στην τάξη, προετοιμασία στον υπολογιστή για την ανεύρεση συναφών/σχετικών πληροφοριών.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μελέτη του σχολικού εγχειριδίου, αναζήτηση πληροφοριών στον υπολογιστή της τάξης σχετικών με το θέμα.		

3^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	Νο. 6: Η Εκκλησία εξαπλώνεται με το έργο του Αποστόλου Παύλου
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού / Δράσης

Γενικός τίτλος	Οπτικοποίηση		
Τίτλος δραστηριότητας	Από διώκτης των χριστιανών απόστολος του Χριστού.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αποδίδουν με δικά τους λόγια βασικές πτυχές από τον βίο του Απόστολου Παύλου.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να συνεργαστούν για την κατάκτηση νέας γνώσης. -Να αποτυπώσουν δημιουργικά μ' έναν δικό τους ξεχωριστό τρόπο τα γεγονότα της μεταστροφής του Αποστόλου Παύλου. -Να αναλύσουν κριτικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής

	διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει στην τάξη μία βιβλική περικοπή, στην οποία αποτυπώνεται σε τρεις φάσεις η μεταστροφή του Απόστολου Παύλου: α. Ο Σαούλ διώκει τους χριστιανούς (Πραξ 9, 1-2), β. το θαυμαστό γεγονός στο δρόμο προς τη Δαμασκό (Πραξ 9, 3-5), γ. Ο Σαούλ βαπτίζεται από τον Ανανία και γίνεται χριστιανός	Οι μαθητές ακούνε τη διήγηση του/της εκπαιδευτικού και εκφράζουν απορίες και ερωτήματα	Μπλοκ ζωγραφικής / μολύβι / μιογιές	Η οπτικοποίηση συνιστά μία δραστηριότητα, μέσω της οποίας καλλιεργείται και αναπτύσσεται η ικανότητα των μαθητών/τριών για δημιουργία. Εν προκειμένω, η δραστηριότητα αυτή συμβάλλει, ώστε οι μαθητές/τριες, από τη μια πλευρά, να οικειωθούν τη γνώση σχετικά με τα γεγονότα της μεταστροφής του Αποστόλου Παύλου, ενώ από την άλλη, να εκφράσουν μ' έναν δικό τους ξεχωριστό τρόπο τη σημασία που έχει η γνώση αυτή για τους/τις ίδιους/ίδιες.

(Πραξ 9, 6-18).			
2) Ο/Η εκπαιδευτικός βοηθά τους/τις μαθητές/τριες να χωριστούν σε τρεις ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει ομαδοσυνεργατικά να δημιουργήσει μία ζωγραφιά, στην οποία αποτυπώνεται μία από τις τρεις φάσεις, στις οποίες έλαβε χώρα η μεταστροφή του Απόστολου Παύλου.	Η κάθε ομάδα επιχειρεί ομαδοσυνεργατικά να δημιουργήσει μία ζωγραφιά, στην οποία αποτυπώνει μ' έναν δικό της ξεχωριστό τρόπο μία από τις τρεις φάσεις, στις οποίες έλαβε χώρα η μεταστροφή του Απόστολου Παύλου. Η ζωγραφιά αυτή δεν είναι απαραίτητο να αποτελεί μία πίστη ζωγραφική απεικόνιση των γεγονότων, αλλά μπορεί π.χ. να συμπεριλαμβάνει συνδυασμό λόγων, τοπωνυμίων, προσώπων.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει τη συζήτηση μέσα στην τάξη	Αφού ολοκληρωθεί η προηγούμενη φάση, οι ομάδες ανταλλάσσουν μεταξύ τους τις ζωγραφικές που δημιούργησαν. Ακολουθεί συζήτηση		

	στην ολομέλεια της τάξης σχετικά με τον τρόπο απεικόνισης που επέλεξε η κάθε ομάδα. Οι μαθητές/τριες επιχειρούν να αιτιολογήσουν τις εν λόγω επιλογές τους.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μελέτη της βιβλικής περικοπής Πραξ 9, 1-18.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

4^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	Νο. 6: Η Εκκλησία εξαπλώνεται με το έργο του Αποστόλου Παύλου

Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού / Δράσης
Γενικός τίτλος	Κολλάζ
Τίτλος δραστηριότητας	Οι επιστολές του αποστόλου Παύλου
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αποδίδουν με δικά τους λόγια βασικές πτυχές από τον βίο του Αποστόλου Παύλου
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να βιώσουν μία θετική εμπειρία, η οποία στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους -Να ακούσουν ενεργητικά -Να συνεργαστούν -Να εξοικειωθούν με τα ονόματα των Επιστολών του Απόστολου Παύλου

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρει τα ονόματα των Επιστολών του Απόστολου Παύλου. Κατόπιν, ζητά από τους/τις μαθητές/τριες επαναλάβουν τα ονόματα των Επιστολών του Απόστολου Παύλου και, στη συνέχεια, να γράψουν σε διαφορετικές χρωματιστές καρτέλες τουλάχιστον τρία κατ' επιλογήν ονόματα Επιστολών του Αποστόλου Παύλου με ωραία	Οι μαθητές ακούνε προσεκτικά τα όσα αναφέρει ο/η εκπαιδευτικός και διατυπώνουν απορίες και ερωτήματα.	Χαρτόνι / καρτέλες / μολύβι / στυλό / μπογιές / κόλλες	Βιώνουν μία θετική εμπειρία, η οποία στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους. Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό βίωμα, το οποίο υποστηρίζει την ανάπτυξη της θρησκευτικής γνώσης.

γράμματα και ζωηρά χρώματα.			
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει και παρακολουθεί τις δραστηριότητες των μαθητών/τριών	α. Οι μαθητές και μαθήτριες επαναλαμβάνουν τα ονόματα των Επιστολών του Απόστολου Παύλου, διαβάζοντας τες από το σχολικό βιβλίο. β. Υπογραμμίζουν τα ονόματα των επιστολών πάνω στο σχολικό βιβλίο. γ. Αντιγράφουν σε διαφορετικές χρωματιστές καρτέλες τουλάχιστον τρία κατ' επιλογήν ονόματα Επιστολών του Αποστόλου Παύλου με ωραία γράμματα και ζωηρά χρώματα. δ. Οι μαθητές κολλούν τις καρτέλες σε μεγάλο χαρτόνι		

	που έχει ετοιμάσει ο/η εκπαιδευτικός με τίτλο «ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ».		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Δημιουργία παρουσίασης PPT, μεταφορά καρτελών και χαρτονιού στην τάξη, μεταφορά της Βίβλου στην τάξη		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μελέτη του σχολικού βιβλίου, αναζήτηση στον Η/Υ της τάξης πληροφοριών για τις επιστολές του Παύλου.		

5^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	Νο. 8: Ένα νέο ξεκίνημα για την Εκκλησία: Το έργο των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης

Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα επίλυσης προβλημάτων		
Γενικός τίτλος	Πέντε π και Ένα γ		
Τίτλος δραστηριότητας	Το διάταγμα των Μεδιολάνων		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Περιγράφουν τη μεταστροφή του Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου προς τον Χριστιανισμό.		
Χρονική διάρκεια	20' λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να κατακτήσουν νέες από γνώσεις μέσα από τη μεταξύ τους συνεργασία -Να προσεγγίσουν τα ιστορικά γεγονότα, τα οποία συνδέονται με τα διάταγμα των Μεδιολάνων -Να εξοικειωθούν με τη μεθοδολογία ανάλυσης ενός θέματος		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν	Υλικά (Όσα απαιτούνται για	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και

διάρκεια της δραστηριότητας)	και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	τη δραστηριότητα)	ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο εκπαιδευτικός/η διηγείται τα ιστορικά γεγονότα, τα οποία συνδέονται με το διάταγμα των Μεδιολάνων. Επίσης, παρουσιάζει στους/στις μαθητές/τριες εικόνες ή βίντεο σχετικά με αυτό.	Οι μαθητές ακούνε τη διήγηση του/της εκπαιδευτικού και εκφράζουν απορίες και ερωτήματα 2)	Χαρτί, μολύβι / στυλό	Με την εν λόγω δραστηριότητα οι μαθητές/τριες μαθαίνουν πώς μπορούν να προσεγγίζουν ένα υπό εξέταση ζήτημα, εφόσον τίθενται πολύ συγκεκριμένα ερωτήματα, καθένα εκ των οποίων αναλαμβάνει να επεξεργαστεί και από μία ομάδα μαθητών/τριών μέσα στην τάξη. Ο συσχετισμός διαφορετικών ιστορικών γεγονότων απαιτεί ένα σχετικά ανεπτυγμένο επίπεδο γνωστικής ανάπτυξης. Ωστόσο, με τον επιμερισμό των έξι ερωτημάτων (Ποιο, Πού, Πότε, Γιατί, Ποιος, Πώς) οι μαθητές/τριες παροτρύνονται να ανακαλύψουν – απαντώντας σε συγκεκριμένα και απτά ερωτήματα, όπως, επίσης, και δουλεύοντας μέσα στην τάξη ομαδοσυνεργατικά, τον τρόπο με τον οποίον διαφορετικά ιστορικά

			γεγονότα συνδέονται με το διάταγμα των Μεδιολάνων.
2) Ο εκπαιδευτικός/η βοηθά τους/τις μαθητές/τριες να χωριστούν σε έξι ομάδες.			
3) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να διερευνήσει ένα από τα ακόλουθα ερωτήματα: - Ποιο είναι το θέμα που περιγράφεται στα γεγονότα που εξιστόρησε ο/η εκπαιδευτικός; - Πού συμβαίνει γεγονός; - Πότε συνέβησαν τα γεγονότα που περιγράφονται;	Κάθε ομάδα μαθητών/τριών αναλαμβάνει να διερευνήσει ένα από τα παρακάτω ερωτήματα: Ποιο είναι το θέμα που περιγράφεται στα γεγονότα που εξιστόρησε ο/η εκπαιδευτικός; - Πού συμβαίνει γεγονός; - Πότε συνέβησαν τα γεγονότα που περιγράφονται;		

-Γιατί συμβαίνει τα γεγονότα αυτά; -Ποιος/ποιο/ποια πρόσωπο/α εμπλέκεται/ονται στα γεγονότα αυτά; -Πώς το/τα πρόσωπο/α αυτό/ά αντιμετωπίζουν τα προβλήματα που εμφανίζονται στα ιστορικά αυτά γεγονότα;	-Γιατί συμβαίνει τα γεγονότα αυτά; -Ποιος/ποιο/ποια πρόσωπο/α εμπλέκεται/ονται στα γεγονότα αυτά; -Πώς το/τα πρόσωπο/α αυτό/ά αντιμετωπίζουν τα προβλήματα που εμφανίζονται στα ιστορικά αυτά γεγονότα;		
4) Ο/η εκπαιδευτικός οργανώνει συζήτηση μέσα στην τάξη	Οι μαθητές/τριες συζητούν στην ολομέλεια της τάξης τα θέματα που επεξεργάστηκαν και διατυπώνουν ερωτήματα και προβληματισμούς.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μελέτη σχετικά με τα ιστορικά γεγονότα, τα οποία συνδέονται με το διάταγμα των Μεδιολάνων		

Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

6^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	Νο. 11: Η Χριστιανική ζωή μακριά από την πόλη
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας:
Γενικός τίτλος	Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου.
Τίτλος δραστηριότητας	Χαρακτηριστικά της ζωής στον μοναχισμό, όπως αυτά φανερώνονται στο πρόσωπο του Μεγάλου Αντωνίου: Ποιος και γιατί;
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναγνωρίζουν στο πρόσωπο του Μεγάλου Αντωνίου τον ασκητικό τρόπο ζωής.

Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να βιώσουν μία θετική εμπειρία, η οποία στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους. -Να κατονομάσουν ορισμένες σημαντικές πτυχές από τον βίο του Μεγάλου Αντωνίου. -Να περιγράψουν βασικά στοιχεία της ζωής ενός μοναχού		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρει στους/στις μαθητές/τριες ιστορικά στοιχεία για τον Μέγα	Οι μαθητές ακούνε τη διήγηση του/της εκπαιδευτικού και	Χαρτί, μολύβι / στυλό	

Αντώνιο επισημαίνοντας ορισμένα στοιχεία που αφορούν στην οικογένειά του καθώς και την περιουσιακή κατάσταση τ που είχε πριν ακολουθήσει τον τρόπο ζωής ως αναχωρητής. Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός αναφέρει και άλλα χαρακτηριστικά στοιχεία χτου βίου του. (μόρφωση, καταγωγή, οικογενειακή κατάσταση) κ.ά. Μοιράζει στις ομάδες των μαθητών καρτέλες, στις οποίες οι μαθητές/τριες θα κληθούν να γράψουν ορισμένα στοιχεία στην επόμενη φάση της εν λόγω δραστηριότητας.	εκφράζουν απορίες και ερωτήματα		
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να σκεφτούν για ένα λεπτό (1') και να γράψουν μέχρι τρία χαρακτηριστικά επίθετα καθώς και τρία βασικά βιογραφικά στοιχεία του Μεγάλου	Οι μαθητές/τριες α γράφουν σε χαρτί μέχρι τρία επίθετα που χαρακτηρίζουν τον Μέγα Αντώνιο.		Μέσω της συνεργατικής μάθησης, οι μαθητές/τριες ανακαλύπτουν νέα πράγματα για τις ιστορικές απαρχές του Μοναχισμού στην Ορθόδοξη παράδοση και ζωή, καθώς και για τον βίο του Μεγάλου Αντωνίου. Η γνώση που κατακτάται στην περίπτωση αυτή,

Αντωνίου στις καρτέλες που τους έχει δώσει.			προκύπτει ως αποτέλεσμα συνεργασίας και διαλόγου, ο οποίος πραγματώνεται μεταξύ των μαθητών/τριών.
3) Ο/η εκπαιδευτικός ζητά ο κάθε ένας μαθητής και η κάθε μία μαθήτρια να μοιραστεί και να συζητήσει με τον/την διπλανό/ή του/της για τρία λεπτά (3') τα αποτελέσματα του ασκητικού τρόπου ζωής όπως αυτά μπορούν να εξαχθούν από τη μελέτη του βίου του Μεγάλου Αντωνίου.	Ο/Η κάθε μαθητής/τρια συζητά με τον/την διπλανό/διαπλανή του/της για τρία λεπτά (3') τα αποτελέσματα του ασκητικού τρόπου ζωής, όπως αυτά μπορούν να εξαχθούν από τη μελέτη του βίου του Μεγάλου Αντωνίου. Στη συνέχεια ανακοινώνουν στην ολομέλεια της τάξης τα αποτελέσματα της συζήτησής τους.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μελέτη του σχολικού εγχειριδίου. Αναζήτηση στον υπολογιστή της τάξης πληροφοριών σχετικά με τον βίο του Μεγάλου Αντωνίου.		

7^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	Νο. 15: Ο ιερός ναός
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα ομαδοσυνεργασίας
Γενικός τίτλος	Graffiti
Τίτλος δραστηριότητας	Σύμβολα της Ορθόδοξης θείας Λατρείας
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Καταγράφουν τα σύμβολα και τους συμβολισμούς που υπάρχουν στην Ορθόδοξη θεία Λατρεία όπως π.χ. το θυμίαμα και το κερι
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	

Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να ανακαλύψουν νέες γνώσεις μέσα από ένα εκπαιδευτικό βίωμα -Να συνεργαστούν -Να εξοικειωθούν με τα σύμβολα και τους συμβολισμούς της Ορθόδοξης Θείας Λατρείας		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές/τριες να χωριστούν σε τέσσερις ομάδες και τους ζητά σχεδιάσουν με σπρέι και μαρκαδόρους ζωγραφίζουν σε κόντρα πλακέ επιφάνειες στερεωμένες		Μπογιές / χρώματα σπρέι / μαρκαδόρους / κόντρα πλακέ επιφάνειες στερεωμένες στους τοίχους.	Κατά τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες ανακαλύπτουν νέες γνώσεις μέσω ενός παιχνιδιού. Με τον τρόπο αυτό, η διαδικασία της μάθησης υλοποιείται με τρόπο ευχάριστο για τους μαθητές/τριες και, ταυτόχρονα, αποτελεσματικό, μιας και αναπτύσσεται, εν προκειμένω, η ικανότητά τους για δημιουργία.

στους τοίχους, ξεκινώντας από τα κεριά σεμανουάλια, τις λαμπάδες, θυμίαμα σε λιβανιστήρια (θυμιατά) κι άλλα χριστιανικά σύμβολα (όπως π.χ. σταυρός, χριστόγραμμα, ιχθύς, άγκυρα, ηάμπελος, ναυς).			
2) Ο εκπαιδευτικός/η καθ' όλην τη διάρκεια της δραστηριότητας ενθαρρύνει και βοηθά στον σχεδιασμό, επεξηγώντας τη σημασία των συμβόλων. Παράλληλα, ο/η εκπαιδευτικός ζητά ο/η κάθε ένας/μία μαθητής/τρια, να συνεργαστεί και να συζητήσει για 5 λεπτά με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του/της σχετικά με το σύμβολο που	Οι μαθητές/τριες χωρισμένοι σε ομάδες επιλέγουν να σχεδιάσουν με σπρέι και μαρκαδόρους ζωγραφίζουν σε κόντρα πλακέ επιφάνειες στερεωμένες στους τοίχους, ξεκινώντας από τα κεριά σεμανουάλια, τις λαμπάδες, θυμίαμα σε λιβανιστήρια, θυμιατό κι άλλα χριστιανικά σύμβολα (σταυρός, το χριστόγραμμα, ιχθύς, άγκυρα, άμπελος, ναυς).		

πρόκειται να ζωγραφίσουν.			
3) Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει συζήτηση στην τάξη	Οι μαθητές/τριες αξιολογούν με συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης το προϊόν της εργασίας τους.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο/Η εκπαιδευτικός παρουσιάζει με τη χρήση βιντεοπροβολέα ορισμένα χριστιανικά σύμβολα που χρησιμοποιούνται στη θεία Λατρεία (π.χ. κεριά σεμανουάλια εκκλησιών, λαμπάδες, θυμίαμα, θυμιατό, σταυρός, ιχθύς, άγκυρα, καράβι, άμπελος, χριστόγραμμα) Παράλληλα, διασαφηνίζει τη σημασία τους στη θεία Λατρεία.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

8^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού

Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού
Θεματική Ενότητα	Νο. 19: Η χριστιανική κοινότητα ως Σώμα Χριστού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητες Παιχνιδιού / Δράσης
Γενικός τίτλος	Εφημερίδα τοίχου
Τίτλος δραστηριότητας	Δράσεις φιλανθρωπίας και αλληλεγγύης της Εκκλησίας.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναγνωρίζουν τη σημασία του κοινωνικού και φιλανθρωπικού έργου της Εκκλησίας (ιερείς και λαϊκοί)
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να κατακτήσουν νέες γνώσεις μέσα από τη μεταξύ τους συνεργασία -Να εκτιμήσουν την κοινωνική διάσταση του έργου που επιτελεί η Εκκλησία στον σύγχρονο κόσμο

	-Να αναδείξουν πτυχές από το φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός βοηθά τους/τις μαθητές/τριες να χωριστούν σε τέσσερις ομάδες.		Χαρτί, χαρτόνι διαστάσεων 1,5 m x 2 m. μολύβι / στυλό, ψαλίδι, κόλλα	Πρόκειται για μία δραστηριότητα, η οποία ενισχύει την ικανότητα των μαθητών/τριών για δημιουργικότητα. Οι νέες γνώσεις που κατακτούν οι μαθητές/τριες σχετικά με το φιλανθρωπικό έργο της Εκκλησίας έρχονται στο προσκήνιο μέσω ενός παιχνιδιού, το οποίο ελκύει το ενδιαφέρον των μαθητών. Με άλλα λόγια, η διαδικασία της μάθησης πραγματοποιείται μέσω ενός εκπαιδευτικού βιώματος, το οποίο λαμβάνει χώρα μέσα στην τάξη.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να	Η κάθε ομάδα καταγράφει σ' ένα χαρτί αυτά τα		

αναζητήσει πληροφορίες για το φιλανθρωπικό έργο που επιτελείται από κάποια ενορία (κατά προτίμηση από την ενορία εκείνη, η οποία σχετίζεται γεωγραφικά με το σχολείο τους). Τις πληροφορίες αυτές μπορούν οι μαθητές/τριες να αναζητήσουν μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή που διαθέτει, ενδεχομένως, η σχολική τους τάξη.	στοιχεία που την κεντρίζουν το ενδιαφέρον. Στη συνέχεια κόβουν σε μικρά κομμάτια από χαρτί τα όσα έχουν καταγράψει, ώστε να μοιάζουν οπτικά με αποκόμματα από εφημερίδα. Κάθε ομάδα τοποθετεί με κόλλα τα κομμάτια αυτά που έχει φτιάξει στο μεγάλο χαρτόνι, το οποίο ο/η εκπαιδευτικός έχει αναρτήσει σε κεντρικό σημείο της τάξης.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός	Οι μαθητές/τριες εξηγούν για ποιον		

προτρέπει τους/τις μαθητές/τριες να συζητήσουν σχετικά με την εφημερίδα τοίχου που έχουν δημιουργήσει	λόγο επέλεξαν να αναρτήσουν στην εφημερίδα τοίχου τις συγκεκριμένες πληροφορίες.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	-Ο/Η εκπαιδευτικός έχει ήδη αναζητήσει ιστοσελίδες, στις οποίες περιγράφεται το φιλανθρωπικό έργο μιας ενορίας. Με τον τρόπο αυτό, καθοδηγεί τους/τις μαθητές/τριες στην ιστοεξερεύνησή τους. -Ο/η εκπαιδευτικός, λίγο πριν την έναρξη της διδασκαλίας, αναρτά σε κεντρικό σημείο της τάξης ένα μεγάλο χαρτόνι διαστάσεων περίπου 1,5 m x 2 m.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

9^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού

Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού
Θεματική Ενότητα	No. 20: Η επικοινωνία με τον Θεό
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Ρόλος στον τοίχο
Τίτλος δραστηριότητας	Ένα παιδί προσεύχεται στον Θεό
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναγνωρίζουν την προσευχή, με βάση τη διδασκαλία της Εκκλησίας, ως μέσο επικοινωνίας με τον Θεό
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να ανακαλύψουν νέες γνώσεις μέσα από ένα εκπαιδευτικό βίωμα -Να ανιχνεύσουν σκέψεις και συναισθήματα που χαρακτηρίζουν ένα παιδί που προσεύχεται -Να ανακαλύψουν τη σημασία της προσευχής ως μέσου επικοινωνίας με τον Θεό

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός σχηματίζει στον πίνακα το περίγραμμα ενός παιδιού που προσεύχεται. Σε κάποιο κεντρικό σημείο του πίνακα γράψει ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν στο προφίλ αυτού του παιδιού (όπως π.χ. όνομα – φανταστικό - ηλικία, φύλο, εθνικότητα κλπ.)		Πίνακας, μαρκαδόρος	Με την εν λόγω δραστηριότητα έχουν την ευκαιρία να μελετήσουν φαινομενολογικά ένα βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της Ορθόδοξης χριστιανικής ζωής, αλλά και της, εν γένει, θρησκευτικής ζωής, που είναι η προσευχή. Η φαινομενολογική προσέγγιση συνίσταται στο ότι οι μαθητές/τριες εν προκειμένω έχουν την ευκαιρία να προσεγγίσουν το προφίλ ενός φανταστικού προσώπου (στην προκειμένη περίπτωση, στη θέση ενός παιδιού που προσεύχεται) μέσα από δύο διαφορετικές προοπτικές. Με τον τρόπο αυτό, οι μαθητές/τριες μπορούν να αντιληφθούν ότι οι καταστάσεις που βιώνει ένας άνθρωπος στον χώρο της θρησκευτικής ζωής είναι πράγματα που

			παραπέμπουν σε προσωπικά βιώματα και εμπειρίες.
2) Κατόπιν, βοηθά τους μαθητές να χωριστούν σε δύο ομάδες. Ενημερώνει τους/τις μαθητές/τριες ότι: πρώτη ομάδα θα αναλάβει να γράψει εκτός του περιγράμματος ορισμένες σκέψεις και συναισθήματα, τα οποία οι ίδιοι/ίδιες αποδίδουν στο προφίλ του παιδιού που απεικονίζεται. Η δεύτερη ομάδα θα αναλάβει να γράψει εντός του περιγράμματος το τι σκέφτεται το ίδιο το παιδί που απεικονίζεται για τον εαυτό του.	Οι μαθητές/τριες της πρώτης ομάδας γράφουν εκτός του περιγράμματος ορισμένες σκέψεις και συναισθήματα, τα οποία οι ίδιοι/ίδιες αποδίδουν στο προφίλ του παιδιού που απεικονίζεται. Η δεύτερη ομάδα αναλαμβάνει να γράψει εντός του περιγράμματος το τι σκέφτεται το ίδιο το παιδί που απεικονίζεται για τον εαυτό του.		
3) Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να συζητήσουν με τη δική του καθοδήγηση τα όσα έχουν γράψει εντός ή εκτός του περιγράμματος.	Οι μαθητές/τριες συζητούν στην ολομέλεια της τάξης και επιχειρούν καθένας/καθεμία ξεχωριστά να αιτιολογήσουν το τι έγραψαν στον		

	πίνακα εντός ή εκτός του περιγράμματος.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

10^η Δραστηριότητα

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή
Θεματική Ενότητα	Νο. 27: Στην Εκκλησία ο άνθρωπος πλουτίζει, όταν μοιράζεται.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης προβλημάτων

Γενικός τίτλος	Πέντε π και Ένα γ		
Τίτλος δραστηριότητας	Η παραβολή του άφρονος πλουσίου		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αφηγούνται την παραβολή του άφρονος πλουσίου.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να κατακτήσουν νέες από γνώσεις μέσα από τη μεταξύ τους συνεργασία -Να προσεγγίσουν τη βιβλική διήγηση για τον άφρονα πλούσιο -Να εξοικειωθούν με τη μεθοδολογία ανάλυσης ενός θέματος		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

	εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		
1) Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει από την Αγία Γραφή την παραβολή του άφρονος πλουσίου (Λκ 12, 13-21). Επίσης, παρουσιάζει στους/στις μαθητές/τριες εικόνες ή βίντεο σχετικά με την εν λόγω βιβλική διήγηση	Οι μαθητές ακούν τη διήγηση του/της εκπαιδευτικού και εκφράζουν απορίες και ερωτήματα	Χαρτί, μολύβι / στυλό, εικόνες και βίντεο σχετικές με την παραβολή	Με την εν λόγω δραστηριότητα οι μαθητές/τριες μαθαίνουν πώς μπορούν να προσεγγίζουν ένα υπό εξέταση ζήτημα, εφόσον τίθενται πολύ συγκεκριμένα ερωτήματα, καθένα εκ των οποίων αναλαμβάνει να επεξεργαστεί και από μία ομάδα μαθητών/τριών μέσα στην τάξη. Η κατανόηση του περιεχομένου μιας παραβολής απαιτεί ένα σχετικά υψηλό επίπεδο ανάπτυξης της συμβολικής σκέψης, κάτι το οποίο δεν χαρακτηρίζει τους μαθητές της Δ' Δημοτικού. Ωστόσο, με τον επιμερισμό των έξι ερωτημάτων (Ποιο, Πού, Πότε, Γιατί, Ποιος, Πώς) οι μαθητές/τριες παροτρύνονται να ανακαλύψουν – απαντώντας σε συγκεκριμένα και απτά ερωτήματα, όπως, επίσης, και δουλεύοντας μέσα στην τάξη ομαδοσυνεργατικά, το δίδαγμα που εξάγεται από την εν λόγω βιβλική διήγηση.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός βοηθά τους/τις μαθητές/τριες να χωριστούν σε έξι ομάδες.			

3)Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να διερευνήσει ένα από τα ακόλουθα ερωτήματα: -Ποιο είναι το πρόβλημα που περιγράφεται στη βιβλική αυτή διήγηση; -Πού συμβαίνει το πρόβλημα αυτό; -Πότε συνέβη το πρόβλημα που περιγράφεται; -Γιατί συμβαίνει το πρόβλημα αυτό; -Ποιος/ποιο πρόσωπο εμπλέκεται στο πρόβλημα αυτό;	Κάθε ομάδα μαθητών/τριών αναλαμβάνει να διερευνήσει ένα από τα παρακάτω ερωτήματα: -Ποιο είναι το πρόβλημα που περιγράφεται στη βιβλική αυτή διήγηση; -Πού συμβαίνει το πρόβλημα αυτό; -Πότε συνέβη το πρόβλημα που περιγράφεται; -Γιατί συμβαίνει το πρόβλημα αυτό;		

-Πώς το πρόσωπο αυτό μπορεί να ξεπεράσει το πρόβλημα που δημιουργήθηκε;	-Ποιο πρόσωπο εμπλέκεται στο πρόβλημα αυτό; -Ποιο πρόσωπο εμπλέκεται στο πρόβλημα αυτό; Στη συνέχεια, η κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια της τάξης τα αποτελέσματα της εργασίας της		
4) Ο/η εκπαιδευτικός οργανώνει συζήτηση μέσα στην τάξη	Οι μαθητές/τριες συζητούν στην ολομέλεια της τάξης τα θέματα που επεξεργάστηκαν και διατυπώνουν ερωτήματα και προβληματισμούς.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα	Αναζήτηση της σχετικής περικοπής από την Αγία Γραφή (Λκ 12, 13-21)		

Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

1η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	ΘΕΟΣ
Θεματική Ενότητα	Ο Θεός ως αγάπη
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας
Γενικός τίτλος	Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
Τίτλος δραστηριότητας	Τι είναι η αγάπη
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες να: προτείνουν τρόπους εκδήλωσης της αγάπης προς τους άλλους έχοντας ως παράδειγμα την αγάπη του Θεού προς τους ανθρώπους, τα παιδιά Του
Χρονική διάρκεια	12 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	

Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να βιώσουν μία θετική εμπειρία συνεργασίας Να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους για την αγάπη		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες σε ομάδες και τους μοιράζει χαρτάκια. Τους καλεί να σκεφτούν και να γράψουν με ποιους τρόπους εκφράζεται η αγάπη για τον συνάνθρωπο (Διάρκεια: 7')	Οι μαθητές/τριες συζητούν στις ομάδες τους και γράφουν στο χαρτί τρόπους με τους οποίους εκφράζεται η αγάπη προς τον συνάνθρωπο.	Μολύβι, στυλό, χαρτάκια, σχοινί, μανταλάκια	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στη νέα γνώση και τη μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην συνεργασία. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από την κάθε ομάδα να στερεώσει στο σχοινί το χαρτάκι της. (Διάρκεια: 1')	Ένας/μία μαθητής/τρια της κάθε ομάδας σηκώνεται και στερεώνει στο σχοινί		

	το χαρτάκι της με το μανταλάκι.		
3) Ο/Η εκπαιδευτικός μαζεύει τα χαρτάκια και τα διαβάζει στην ολομέλεια. (Διάρκεια: 4')	Οι μαθητές/τριες ακούν προσεκτικά όλους τους προτεινόμενους τρόπους.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Προμήθεια των κατάλληλων υλικών (Σχοινί, χαρτάκια, μανταλάκια) και στερέωση του σχοινοῦ		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

2η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	ΘΕΟΣ
Θεματική Ενότητα	Ο Θεός μας συγχωρεί
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης
Γενικός τίτλος	Ανίχνευση σκέψης
Τίτλος δραστηριότητας	Αναπαράσταση σκηνής σχετική με την συγχώρεση του αγίου Διονυσίου της Ζακύνθου

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές και μαθήτριες να: κατανοούν τον συμφιλιωτικό χαρακτήρα της συγχώρησης στις ανθρώπινες σχέσεις μέσα από έμπρακτα παραδείγματα		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να αναλύουν ρόλους και καταστάσεις Να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει σε ομάδες τους	Οι μαθητές/τριες σκέφτονται ανά ομάδες την αναπαράσταση της σκηνής της		Οι εσωτερικές σκέψεις του χαρακτήρα αναδύονται μέσα από το άτομο που

μαθητές/τριες και τους/τις καλεί να σκεφτούν συνεργατικά πώς θα αναπαραστήσουν την εξομολόγηση του φονιά και τη συγχώρεσή του από τον άγιο Διονύσιο (Διάρκεια: 4')	εξομολόγηση του φονιά και της συγχώρεσής του από τον άγιο Διονύσιο		υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο ή από τους άλλους/ες συμμετέχοντες/ουσες. Με αυτόν τον τρόπο, αποκαλύπτονται βαθύτερες επιθυμίες και κίνητρα, όπως και αντιφάσεις
2) Ο/Η εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της αναπαράστασης παγώνει τη δράση και καλεί τους/τις μαθητές/τριες να εκφράσουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις/συναισθήματα που ενδέχεται να κάνουν/νιώθουν εκείνη τη στιγμή (Διάρκεια: 11')	Οι μαθητές/τριες αναπαριστούν τη σκηνή και εκφράζουν σε πρώτο πρόσωπο σκέψεις και συναισθήματα		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διαβάζει στους/στις μαθητές/τριες το κείμενο με το περιστατικό της συγχώρεσης του αγίου Διονυσίου προς τον φονιά του αδερφού του https://el.wikipedia.org/wiki/Άγιος_Διονύσιος_Ζακύνθου		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ακούει προσεκτικά την ιστορία		

3η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού		
Θεματικό Πεδίο	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ - ΠΤΩΣΗ		
Θεματική Ενότητα	Ο άνθρωπος ως φύλακας της κτίσης		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Graffiti		
Τίτλος δραστηριότητας	Δημιουργία αφίσας για την προστασία του περιβάλλοντος		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες να: συνδέουν τη βιβλική διήγηση για την ονοματοδοσία (Γέν 2, 19 - 20) με την ευθύνη του ανθρώπου για την κτίση		
Χρονική διάρκεια	30 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να αναδείξουν τα χαρίσματά τους Να καλλιεργήσουν την κοινωνική ενσυναίσθηση Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

	εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		
1) Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες σε ομάδες και τους καλεί να δημιουργήσουν μια αφίσα με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος (Διάρκεια: 20')	Οι μαθητές/τριες σκέφτονται με την ομάδα τους το θέμα που θα επιλέξουν και εν συνεχεία ζωγραφίζουν στο χαρτί τη δημιουργία τους.	Μαρκαδόροι, χαρτί.	Ενισχύει την κοινωνική ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών. Οι μαθητές/τριες βιώνουν μία θετική εμπειρία συνεργασίας
2) Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να παρουσιάσουν και να εξηγήσουν τις δημιουργίες τους (Διάρκεια: 10')	Οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν στην ολομέλεια όλα όσα δημιούργησαν		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Προμήθεια χρωματιστών μαρκαδόρων και χαρτιού σε μέγεθος Α3.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

4η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού		
Θεματικό Πεδίο	Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)		
Θεματική Ενότητα	Προπάτορες		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας		
Γενικός τίτλος	Δάσκαλος σε ρόλο		
Τίτλος δραστηριότητας	Ο/Η εκπαιδευτικός αυτοσχεδιάζει υποδυόμενος-η κάποιον Προπάτορα ώστε να έχει την δυνατότητα να αφηγηθεί τη ζωή του		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές και μαθήτριες να: εντοπίζουν το στοιχείο της εμπιστοσύνης προς τον Θεό στη ζωή των Προπατόρων		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να εμπλακούν στη ζωή των ιστορούμενων προσώπων Να αναλύουν ρόλους και καταστάσεις		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά (Όσα απαιτούνται	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται

εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	(Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	για τη δραστηριότητα)	Θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός υποδύεται τον ρόλο του Προπάτορα Αβραάμ και καλεί τους/τις μαθητές/τριες να σκεφτούν και να υποβάλουν ερωτήσεις σχετικά με τη συνάντησή του με τους τρεις άνδρες (Διάρκεια: 3')	Οι μαθητές/τριες σκέφτονται ερωτήματα για τα συναισθήματα και τις σκέψεις του Αβραάμ, που θα θέσουν στον Δάσκαλο-ρόλο	Αντικείμενα που προσομοιάζουν στην εποχή του Αβραάμ	Ενισχύει την αυτενέργεια και εμβαθύνει στη νέα γνώση, φέρνοντας τους/τις μαθητές/τριες σε επαφή με τα βιβλικά πρόσωπα
2) Ο/Η εκπαιδευτικός απαντάει στις ερωτήσεις που του θέτουν οι μαθητές/τριες (Διάρκεια: 7')	Οι μαθητές/τριες υποβάλλουν τα ερωτήματά τους		

	στον Δάσκαλο-ρόλο		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διαβάζει το βιβλικό χωρίο για τη Φιλοξενία του Αβραάμ (Γεν. 18, 1-15)		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ακούνε προσεκτικά το κείμενο		

5η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
Θεματική Ενότητα	Μαζί στη ζωή, μαζί στην αγιότητα
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης
Γενικός τίτλος	Κουτί Εξερεύνησης
Τίτλος δραστηριότητας	Κουτί εξερεύνησης: Ακύλας και Πρίσκιλλα
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες να: αναγνωρίζουν ζευγάρια που οδηγήθηκαν στην αγιότητα
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να βιώσουν με οπτικοποιημένο τρόπο τη νέα γνώση

	Να ανακαλέσουν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η Εκπαιδευτικός παρουσιάζει στην τάξη το κουτί και διεγείρει την περιέργεια των μαθητών για το περιεχόμενό του. Καλεί τους/τις μαθητές/τριες να επιλέξουν ένα από τα αντικείμενα που υπάρχουν μέσα σε αυτό (Διάρκεια: 5')	Οι μαθητές/τριες χωρισμένοι σε ομάδες περιεργάζονται ένα από τα αντικείμενα και προσπαθούν να σκιαγραφήσουν τον κάτοχό του και να συνθέσουν τη ζωή του γράφοντας τις σκέψεις τους σε ένα φύλλο εργασίας.	Μεγάλο κουτί, ένας σταυρός, μία επιστολή του Αποστόλου Παύλου, στέφανα γάμου, ένα ύφασμα, σχοινί και ψαλίδι.	Σε αυτήν θα οικοδομηθεί οπτικοποιημένη η νέα θρησκευτική γνώση
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τις ομάδες να ανακοινώσουν στην ολομέλεια όσα έχουν γράψει. (Διάρκεια: 5')	Οι μαθητές/τριες επιλέγουν τον εκπρόσωπο της ομάδας τους ο οποίος ανακοινώνει στην ολομέλεια όσα έχουν καταγράψει.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο/Η Εκπαιδευτικός τοποθετεί σε ένα κουτί μερικά αντικείμενα (π.χ. ένα σταυρό, επιστολή του Αποστόλου Παύλου, στέφανα γάμου, ένα ύφασμα, σχοινί και ψαλίδι (για να δείξει ότι ήταν σκηνοποιοί) κ.ά.) τα οποία δίνουν μερικά στοιχεία για το ποιοι ήταν οι Άγιοι Ακύλας και Πρίσκιλλα.		

	Φύλλα εργασίας.
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

6η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Άνθρωποι του Θεού (προφήτες-άγιοι)
Θεματική Ενότητα	Παιδιά που έχτισαν μια ξεχωριστή σχέση με τον Χριστό
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Πέντε π και ένα γ
Τίτλος δραστηριότητας	Η ζωή της Αγίας Ακυλίνας της Ζαγκλιβερινής.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές και μαθήτριες να: αναφέρουν γεγονότα από την ζωή παιδιών που έγιναν άγιοι για την αγάπη τους για τον Χριστό
Χρονική διάρκεια	12 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να αυτενεργήσουν στη νέα γνώση Να συνεργαστούν

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
2) Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες σε ομάδες και μοιράζει φύλλα εργασίας με τη ζωή της Αγίας Ακυλίνας (Διάρκεια: 2')	Οι μαθητές/τριες της κάθε ομάδας ορίζουν έναν αναγνώστη, έναν γραμματέα, έναν εκπρόσωπο και έναν μαθητή υπεύθυνο για τη μέτρηση του χρόνου.	Φύλλα εργασίας, στυλό/μολύβι.	1) Ενισχύει την αυτενέργεια και τη συνεργασία των μαθητών. 2) Φέρνει τους/τις μαθητές/τριες σε επαφή με τα αγιολογικά κείμενα.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να διαβάσουν το κείμενο με τη ζωή της Αγίας Ακυλίνας και να απαντήσουν στις ερωτήσεις: Πότε έζησε; Πού έζησε; Ποιοι την δίωκαν; Γιατί την δίωκαν; Πώς πέθανε; Ποιοι την ενταφίασαν; (Διάρκεια: 6')	2) Ο αναγνώστης της κάθε ομάδας διαβάζει το κείμενο, όλοι σκέφτονται και συζητούν τις απαντήσεις και ο γραμματέας τις καταγράφει.		
3)) Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να	3) Ο εκπρόσωπος της κάθε ομάδας		

διαβάσουν τις απαντήσεις τους. (Διάρκεια: 4')	διαβάζει τις απαντήσεις στην ολομέλεια.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Σύνθεση του φύλλου εργασίας		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

7η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση – Χριστός
Θεματική Ενότητα	Ο Ευαγγελισμός
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης
Γενικός τίτλος	Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
Τίτλος δραστηριότητας	Η Βυζαντινή Εικόνα του Ευαγγελισμού
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες να: αφηγούνται τη διήγηση του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να βιώσουν μία θετική εμπειρία ανταλλαγής απόψεων

	Να τοποθετηθούν ενεργητικά Να εκφράσουν την άποψή τους		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει στους/στις μαθητές/τριες την εικόνα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και ρωτάει «τι βλέπετε; Τι νομίζετε ότι συμβαίνει; Τι αναρωτιέστε;» (Διάρκεια 3').	Οι μαθητές/τριες περιεργάζονται με προσοχή τη βυζαντινή εικόνα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.	Η βυζαντινή εικόνα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που την μοιράζονται ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες, αντίστοιχες των τριών ερωτημάτων και στο τέλος δίνει όλες τις απαραίτητες απαντήσεις και διευκρινίσεις.	Οι μαθητές/τριες δίνουν απαντήσεις και εκφράζουν σχετικές απορίες.		

(Διάρκεια 7').			
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Προβάλλει στον προτζέκτορα ή έχει σε μεγάλη έγχρωμη φωτοτυπία τη βυζαντινή εικόνα του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

8η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπηση - Χριστός
Θεματική Ενότητα	Ο Χριστός γεννιέται: Η ενανθρώπηση του Θεού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Ιστοξερεύνηση
Τίτλος δραστηριότητας	Η απεικόνιση της Γέννησης του Χριστού στην παγκόσμια τέχνη
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες να: περιγράφουν τα γεγονότα σχετικά με τη Γέννηση του Ιησού σύμφωνα με τα βιβλικά κείμενα

Χρονική διάρκεια	12 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να αυτενεργήσουν με έντεχνο συλλογισμό Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει ανά 2 τους/τις μαθητές/τριες και τους/τις καλεί να αναζητήσουν στο διαδικτυο έργα τέχνης με θέμα τη Γέννηση	Οι μαθητές/τριες ανά 2 σε κάθε υπολογιστή αναζητούν στο διαδικτυο έργα τέχνης με θέμα τη Γέννηση του Χριστού	Υπολογιστές, προτζέκτορας, τετράδιο, μολύβι	Ενισχύει την αυτενέργεια και εμβαθύνει στη νέα γνώση μέσω της τέχνης

του Χριστού (Διάρκεια: 5')			
2) Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της αναζήτησής τους και εν συνεχεία να τα συγκρίνουν με την αντίστοιχη βυζαντινή εικόνα την οποία προβάλλει στον προτζέκτορα (Διάρκεια: 7')	Οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της αναζήτησής τους, σκέφτονται και ανακοινώνουν στην ολομέλεια τις διαφορές που εντοπίζουν ανάμεσα στα έργα τέχνης και στην βυζαντινή εικόνα		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Προγραμματίζει και υλοποιεί το μάθημα στο Εργαστήριο της Πληροφορικής		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

9η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση – Χριστός
Θεματική Ενότητα	Ο Χριστός συναντά τους μαθητές: «Ελάτε μαζί μου»
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Ρόλος στον τοίχο
Τίτλος δραστηριότητας	Ο ιδανικός δάσκαλος

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες να: περιγράψουν την κλήση των δώδεκα μαθητών του Χριστού		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να εκφράσουν εμπειρικά ως μαθητές την άποψή τους για τον ιδανικό δάσκαλο Να συνεργαστούν		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο εκπαιδευτικός ζητά να από 2 μαθητές ή 2 μαθήτριες να σηκωθούν και να σχεδιάσει ο ένας/μία το περίγραμμά του/της άλλου/άλλης σε ένα μεγάλο χαρτί (Διάρκεια: 2')	Οι μαθητές/τριες σχεδιάζουν το περίγραμμο	Μαρκαδόροι, μεγάλο χαρτί, χαρτοταινία	Βιώνουν μία διαδραστική εμπειρία η οποία ενισχύει την εμπέδωση της νέας θρησκευτικής γνώσης
2) Ο/Η εκπαιδευτικός κολλάει το μεγάλο χαρτί	Οι μαθητές/τριες καλούνται να		

στον πίνακα και ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να αναφέρουν τα χαρακτηριστικά του ιδανικού δασκάλου τα οποία καταγράφει στο εσωτερικό περίγραμμα. Εν συνέχεια τους ζητά να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα για τον ιδανικό δάσκαλο, τα οποία καταγράφει στο εξωτερικό του περιγράμματος (Διάρκεια: 8').	αναφέρουν τα χαρακτηριστικά του ιδανικού δασκάλου και τα οποία αναγράφονται μέσα στο περίγραμμα. Εν συνέχεια οι μαθητές/τριες καλούνται να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα για τον ιδανικό δάσκαλο		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Προμήθεια μεγάλου χαρτιού, χαρτοταινίας και μαρκαδόρων		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

10η Δραστηριότητα

Τάξη	Ε' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση-Χριστός
Θεματική Ενότητα	Ο Χριστός διδάσκει με παραβολές
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Τεχνικές Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Ανακριτική καρέκλα ή καρέκλα των αποκαλύψεων

Τίτλος δραστηριότητας	Ο άφρων πλούσιος		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές και μαθήτριες να: διαπιστώνουν μέσα από τη διήγηση της παραβολής του άφρονος πλούσιου (Λουκ. 12, 13-21), ότι η πλεονεξία είναι ανθρώπινο ελάττωμα.		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: Να βιώσουν τις εμπειρίες που στηρίζεται στη νέα γνώση Να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση Να αλληλεπιδράσουν ρωτώντας και ακούγοντας		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός επιλέγει έναν/μία	Οι μαθητές/τριες σκέφτονται και θέτουν ερωτήματα στον μαθητή-ρόλο σχετικά με την	Φωτοτυπίες της περικοπής «Η παραβολή του άφρονα πλούσιου»	Ζωντανεύει με παραστατικό τρόπο τη νέα γνώση

μαθητή/τρια και τον/την καλεί να καθίσει στην ανακριτική καρέκλα για να υποδυθεί το ρόλο του άφρονα πλούσιου. Καλεί στη συνέχεια τους υπόλοιπους μαθητές να θέσουν σχετικές ερωτήσεις στον μαθητή-ρόλο (Διάρκεια: 10')	πλεονεξία, την αχαριστία, τα σημαντικά πράγματα στη ζωή, τις αξίες, τα ουσιώδη κ.α.	(Λουκ. 12, 13-21)	
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διαβάζει την περικοπή «Η παραβολή του άφρονα πλούσιου» (Λουκ. 12, 13-21)		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**1η Δραστηριότητα**

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή
Θεματική Ενότητα	6. Το τέλος των διωγμών: ο Μέγας Κωνσταντίνος και το Διάταγμα των Μεδιολάνων
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Έξι σκεπτόμενα καπέλα (Learning by six Thinking Hats)- De Bono
Τίτλος δραστηριότητας	Διάταγμα των Μεδιολάνων: ένας νέος δρόμος ανοίγεται για τους Χριστιανούς
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: -αναφέρουν τη σημασία του οράματος του Μεγάλου Κωνσταντίνου, που συνέβαλε στο τέλος των διωγμών και την ταχύτερη διάδοση του Χριστιανισμού -εκτιμούν την αξία του Διατάγματος των Μεδιολάνων για την ανεξιθρησκία και τη θρησκευτική ελευθερία.
Χρονική διάρκεια	30 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους σε σχέση με το Διατάγμα των Μεδιολάνων • να ακούσουν ενεργητικά • να συνεργαστούν • να αντιμετωπίσουν ολιστικά ένα πρόβλημα • να εντοπίσουν διαφορετικές μεθόδους σκέψης • να κατανοήσουν τη δική τους προσέγγιση των πραγμάτων

	• να κατανοήσουν καλύτερα τις σκέψεις των άλλων • να ενσωματώσουν κάποιες σκέψεις των άλλων στις δικές τους.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
3) Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει το θέμα «Πώς πήρε ο Μέγας Κωνσταντίνος την απόφαση	1) Οι μαθητές ενημερώνονται από τον δάσκαλο για το θέμα και για τον τρόπο επεξεργασίας με τη συγκεκριμένη τεχνική από έξι διαφορετικές σκοπιές.	Έξι χρωματιστά καπέλα, συγκεκριμένου χρώματος: 1.Ασπρο: καλύπτει γεγονότα, νούμερα, πληροφορίες, κάνει ερωτήσεις και προσδιορίζει τις πληροφοριακές ανάγκες και τα κενά. Εδώ οι μαθητές παρουσιάζουν τα γεγονότα: Όταν ο Μέγας Κωνσταντίνος πολέμουσε εναντίον του σκληρού Μαξεντίου κοντά στη Ρώμη, στεκόταν σε έναν λόφο και κοιτούσε το πλήθος των	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους και τη μοιράζονται, ώστε να ασκηθούν στην ενεργό ακρόαση και τη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους. Με την τεχνική που ακολουθείται, οι μαθητές αντιμετωπίζουν

για το Διάταγμα των Μεδιολάνων» στα μέλη της ομάδας και τον τρόπο επεξεργασίας με τη συγκεκριμένη τεχνική από έξι διαφορετικές σκοπιές. (2')		στρατευμάτων του εχθρού. Θεωρούσε ότι ήταν αδύνατο να νικήσει τον εχθρό. Τότε, μες στο καταμεσήμερο, είδε ψηλά στον ουρανό το σημείο του Σταυρού κεντημένο με αστέρια. Γύρω από τον Σταυρό ήταν γραμμένη η φράση «Εν τούτω νίκα», δηλ. με τον Σταυρό θα νικήσεις. Στη μάχη οι στρατιώτες του, που οι περισσότεροι ήταν Χριστιανοί, όρμησαν έχοντας στη σημαία τους τον Σταυρό και κατατρόπωσαν τους ειδωλολάτρες του Μαξεντίου. Για να δώσει μαζί με τον Λικίνιο ένα τέλος στην αναστάτωση που είχαν προκαλέσει οι διωγμοί κατά των Χριστιανών, οι δύο συναυτοκράτορες υπέγραψαν στο Μεδιόλανο της Ιταλίας το Διάταγμα της ανεξιθρησκίας, το 313 μ.Χ. Σύμφωνα με αυτό, κάθε πολίτης της αυτοκρατορίας μπορούσε να λατρεύει όποιον θεό θέλει. 2.Κόκκινο: καλύπτει διαίσθηση, αισθήματα και	ολιστικά ένα πρόβλημα, εντοπίζουν διαφορετικές μεθόδους σκέψης, κατανοούν τη δική τους προσέγγιση και τις σκέψεις των άλλων. Ενδεχομένως οι μαθητές ενσωματώνουν κάποιες σκέψεις των άλλων στις δικές τους. Η ομαδοσυνεργασία βοηθά μαθητές και μαθήτριες που δυσκολεύονται.

		συναισθήματα. Εδώ οι μαθητές εξετάζουν και αναφέρουν τα συναισθήματα που ένωσαν για την απόφαση αυτή του Μέγα Κωνσταντίνου οι ειδωλολάτρες και οι Χριστιανοί. 3.Μαύρο: καλύπτει τη δικαιοσύνη και την αιτιολογία. Εγώ οι μαθητές ασκούν κριτική και παρουσιάζουν τις αρνητικές πλευρές: Με το Διάταγμα των Μεδιολάνων ο Χριστιανισμός κατέστη νόμιμη και επιτρεπόμενη θρησκεία στο πλαίσιο της θρησκευτικής ανεκτικότητας, αλλά δεν αναγνωρίστηκε και ως προστατευόμενη ή επίσημη θρησκεία της αυτοκρατορίας. Ο Μέγας Κωνσταντίνος υπήρξε συνεχιστής της ρωμαϊκής παράδοσης και διατήρησε τα προνόμια της παραδοσιακής ειδωλολατρικής θρησκείας μαζί με τον τίτλο του μέγιστου αρχιερέα, ωστόσο αποδέχτηκε τα όρια που η χριστιανική διδασκαλία	

		έθετε στην απόδοση τιμών προς το Ρωμαίο αυτοκράτορα και στο βαθμό της ανάμειξης του τελευταίου στα εκκλησιαστικά ζητήματα. 4.Κίτρινο: βρίσκει τους λόγους γιατί κάτι θα λειτουργήσει και θα επιφέρει οφέλη. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δούμε τα αποτελέσματα κάποιας προτεινομένης ενέργειας. Μπορεί ακόμη να χρησιμοποιηθεί για να βρούμε κάτι αξιόλογο σε ό,τι έχει ήδη συμβεί. Εδώ οι μαθητές εξετάζουν τις θετικές πλευρές του Διατάγματος των Μεδιολάνων: το περίφημο όραμα του Μ. Κωνσταντίνου παραμονές της συγκρούσεώς του με τον Μαξέντιο, ο σεβασμός προς το χριστιανικό σύμβολο, η μητέρα του, η αγία Ελένη κ.ά φαίνεται πως τον οδήγησαν, όχι μόνο στη θετική στάση του προς τον Χριστιανισμό αλλά και στη μεταστροφή του προς αυτόν. Το Διάταγμα των Μεδιολάνων αποτελεί την πρώτη στην παγκόσμια ιστορία οικουμενική διακήρυξη και κατοχύρωση της θρησκευτικής ανεξιθρησκίας και της αρχής της θρησκευτικής ελευθερίας. Αναγνώριζε ισότιμη αξία και ανάλογη μεταχείριση σε όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις της	

		αυτοκρατορίας και έμελε να οδηγήσει στη σταδιακή επικράτηση και, τελικά, θεσμική κατοχύρωση του Χριστιανισμού. ράσινο: καλύπτει τη δημιουργικότητα, την εναλλακτική πρότασης και τις αλλαγές. Οι μαθητές εξετάζουν δημιουργικές ιδέες που προκύπτουν προσεγγίζοντας τις υπάρχουσες πληροφορίες με καινούρια ματιά: Το Διάταγμα των Μεδιολάνων, ως πρώτη στην παγκόσμια ιστορία οικουμενική διακήρυξη και κατοχύρωση της θρησκευτικής ανεξιθρησκίας και της αρχής της θρησκευτικής ελευθερίας, μπορεί να αποτελέσει ιστορικό παράδειγμα προς μίμηση για ελευθερία έκφρασης της διαφορετικής άποψης. Σε άλλο πλαίσιο και διαφορετικές περιστάσεις θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για ελευθερία έκφρασης της διαφορετικής άποψης σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Αυτό, ως στάση ζωής, προτείνεται να το υιοθετήσουν οι μισαλλόδοξοι και οι υπερασπιστές της ιδέας των θρησκευτικών πολέμων, προκειμένου να επικρατήσει ειρήνη μεταξύ των ανθρώπων. 6.Μπλε: ελέγχει τη διαδικασία. Δεν ασχολείται	

		με το αντικείμενο αλλά με τη σκέψη σχετικά με το αντικείμενο. Εδώ οι μαθητές διασφαλίζουν ότι κάθε καπέλο κατανοεί την κατάσταση στο σύνολο της: Είναι σημαντικής σημασίας το Διάταγμα των Μεδιολάνων, γιατί αποτελεί την πρώτη στην παγκόσμια ιστορία οικουμενική διακήρυξη και κατοχύρωση της θρησκευτικής ανεξιθρησκίας και της αρχής της θρησκευτικής ελευθερίας. Με το Διάταγμα των Μεδιολάνων ο Χριστιανισμός κατέστη νόμιμη και επιτρεπόμενη θρησκεία στο πλαίσιο της θρησκευτικής ανεκτικότητας αλλά δεν αναγνωρίστηκε και ως προστατευόμενη ή επίσημη θρησκεία της αυτοκρατορίας. Η απόφαση αυτή του Μέγα Κωνσταντίνου προκάλεσε διαφορετικά συναισθήματα σε ειδωλολάτρες και Χριστιανούς.	
2) Ο δάσκαλος παρακολουθεί διακριτικά τις ομάδες και παρεμβαίνει μόνο όταν του ζητηθεί. (20')	2) Τα μέλη της ομάδας επιλέγουν συνειδητά με ποιο καπέλο θα ξεκινήσει η διαδικασία και επικεντρώνει την συζήτηση πάνω σε μία συγκεκριμένη προσέγγιση. Κάθε μέλος της		

	ομάδας επιλέγει ένα από τα έξι καπέλα για να ξεκινήσει τη διαδικασία. διαλέξουν αρχικά το μπλε καπέλο, η σύσκεψη θα ξεκινήσει με τους συμμετέχοντες να υιοθετούν το μπλε καπέλο και να θέτουν βασικό στόχο την ανάπτυξη στόχων και επιδιώξεων. η συνέχεια η συζήτηση μπορεί να υιοθετήσει τον τρόπο σκέψης του κόκκινου καπέλου, προκειμένου να μαζέψει απόψεις και αντιδράσεις για την πρόκληση που έχει τεθεί. Στη φάση αυτή ενδεχομένως να δημιουργηθούν περιορισμοί στη τελική λύση (π.χ. για το ποιοί είναι αυτοί, που θα επηρεαστούν από το πρόβλημα ή τη λύση του προβλήματος).		

	η συνέχεια θα μπορούσε να υιοθετηθεί το κίτρινο καπέλο, κατόπιν το πράσινο προκειμένου να δημιουργηθούν νέες ιδέες και λύσεις και, τέλος, να υπάρχει εναλλαγή του άσπρου, προκειμένου να πραγματοποιηθεί ανάπτυξη πληροφοριών και του μαύρου για σχολιασμό της λύσης. Μετά την ανάπτυξη των λύσεων, οι συμμετέχοντες εξετάζουν τις συγκεκριμένες λύσεις και επιλέγουν μία και παρουσιάζουν στην ολομέλεια.		
3) Ο δάσκαλος συντονίζει την παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια της τάξης και τη συζήτηση που ακολουθεί. Βοηθά στον αναστοχασμό πάνω στο θέμα της απόφασης του Μ.	3) Οι μαθητές παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της διαδικασίας στην ολομέλεια της τάξης και ακολουθεί		

Κωνσταντίνου να προχωρήσει στο Διάταγμα των Μεδιολάνων. (8')	συζήτηση. Είναι σημαντικό να «βγουν» από το ρόλο τους και να επιλέξουν ατομικά πλέον και αιτιολογημένα το καπέλο (οπτική) που τους αντιπροσωπεύει περισσότερο (Χρόνος για επιστροφή στην πραγματικότητα)		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Εξασφαλίζει το προς μελέτη υλικό σε σχέση το πώς οδηγήθηκε ο Μέγας Κωνσταντίνος στο Διάταγμα των Μεδιολάνων.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μελέτη υλικού σε σχέση το πώς οδηγήθηκε ο Μέγας Κωνσταντίνος στο Διάταγμα των Μεδιολάνων (π.χ. στο σχολικό εγχειρίδιο).		

2η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού
Θεματική Ενότητα	19. Οι παραβολές: η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης

Γενικός τίτλος	Διάδρομος συνείδησης		
Τίτλος δραστηριότητας	Η παραβολή του άφρονος πλουσίου		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: • περιγράφουν τη ζωή στον κόσμο της Βασιλείας του Θεού χρησιμοποιώντας εικόνες που παραθέτει ο Ιησούς στις παραβολές.		
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση που είναι η παραβολή του άφρονος πλουσίου • να ακούσουν ενεργητικά • να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα • να μπουν στη θέση του άλλου.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1)Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε δύο ομάδες,	1) Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες, οι οποίες σχηματίζουν δύο παράλληλες σειρές		Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι η

οι οποίες σχηματίζουν δύο παράλληλες σειρές αφήνοντας αρκετό χώρο ανάμεσά τους. Ένας μαθητής στέκεται μπροστά και ανάμεσα από τις δύο σειρές. (1')	αφήνοντας αρκετό χώρο ανάμεσά τους. Ένας μαθητής στέκεται μπροστά και ανάμεσα από τις δύο σειρές.		παραβολή του άφρονος πλούσιου, με δραματική ένταση. Οι συμμετέχοντες εμβαθύνουν στο πρόβλημα και εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές της παραβολής που αφορούν στη Βασιλεία του Θεού. Η εναλλαγή των ρόλων βοηθάει του μαθητές να μπουν στη θέση του άλλου, να κάνουν σκέψεις και να εκφράσουν συναισθήματα των προσώπων που υιοθετούν.
2) Ο εκπαιδευτικός μοιράζει τους ρόλους: ο μαθητής που στέκεται μόνος του είναι ο πλούσιος και οι υπόλοιποι μαθητές οι συγχωριανοί του. (1')	2) Οι μαθητές αναλαμβάνουν τους ρόλους τους σύμφωνα τις οδηγίες του εκπαιδευτικού: ο μαθητής που στέκεται μόνος του είναι ο πλούσιος και οι υπόλοιποι μαθητές οι συγχωριανοί του.		
3) Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι ο μαθητής που υποδύεται τον πλούσιο, θα περάσει	3) Ο μαθητής που υποδύεται τον πλούσιο, περνάει ανάμεσα στους μαθητές που		

πολύ αργά ανάμεσά τους και αυτοί πρέπει να του λένε φωναχτά τις σκέψεις τους για τη τάση του να συσσωρεύει υλικά αγαθά μόνο για τον εαυτό του. Ο μαθητής ο οποίος θα περνάει ανάμεσά τους, πρέπει μόνο να ακούει, χωρίς να ανταποκρίνεται λεκτικά σε όσα του λένε οι συμμαθητές του.(7')	στέκονται στις δύο παράλληλες σειρές. Οι υπόλοιποι μαθητές, καθώς περνάει ο συμμαθητής τους από τον διάδρομο της συνείδησης, του κάνουν ερωτήσεις για τη τάση του να συσσωρεύει υλικά αγαθά μόνο για τον εαυτό του. Ο μαθητής που περνάει ανάμεσά τους δεν ανταποκρίνεται σε όσα του λένε οι συμμαθητές του.		
4) Ο εκπαιδευτικός υποδεικνύει στον μαθητή που υποδύεται τον πλούσιο, να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματα που ένιωσε, καθώς άκουγε όσα του έλεγαν οι συμμαθητές του. (4')	4) Ο μαθητής που υποδύεται τον πλούσιο εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματα που ένιωσε καθώς άκουγε όσα του έλεγαν οι συμμαθητές του.		
5) Ο εκπαιδευτικός επαναλαμβάνει ακόμη μια φορά τη δράση εναλλάσσοντας τους ρόλους. (7')	5) Οι μαθητές εναλλάσσουν τους ρόλους επαναλαμβάνοντας ακόμα μια φορά τη δράση.		

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Οι μαθητές να γνωρίζουν την παραβολή του άφρονος πλουσίου (Μελέτη της παραβολής από το βιβλικό κείμενο ή από κείμενο σε ελεύθερη απόδοση).
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Να έχουν εξοικειωθεί με την τεχνική του διαδρόμου της συνείδησης.

3η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού
Θεματική Ενότητα	20. Οι Μακαρισμοί: η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας
Γενικός τίτλος	Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες
Τίτλος δραστηριότητας	Χαρακτηριστικά γνωρίσματα όσων θεωρούνται πραγματικά ευτυχισμένοι σύμφωνα με τους Μακαρισμούς
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: -αναφέρουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα όσων θεωρούνται πραγματικά ευτυχισμένοι σύμφωνα με τους Μακαρισμούς.
Χρονική διάρκεια	24 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες:

	• να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι η προσωπική εμπειρία της ευτυχίας • να εντοπίσουν στο κείμενο τα στοιχεία που τους ζητούνται • να εκφράσουν σκέψεις • να συνεργαστούν.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Αρχικά, ο δάσκαλος οργανώνει την τάξη σε ομάδες των 4 ατόμων και δίνει το κείμενο των Μακαρισμών που πρέπει να διερευνήσουν. Οι μαθητές πρέπει να εντοπίσουν σε αυτό τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα όσων θεωρούνται πραγματικά ευτυχισμένοι.(2')	1) Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4 ατόμων και ακούν με προσοχή τις οδηγίες σχετικά με τη δραστηριότητα που θα εκτελέσουν.	Έντυπο με το κείμενο των Μακαρισμών, μολύβια.	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι η προσωπική εμπειρία της ευτυχίας. Οι συμμετέχοντες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές της διδασκαλίας του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού, δηλαδή ποιοι θεωρούνται πραγματικά ευτυχισμένοι σύμφωνα με τους

			Μακαρισμούς. Οι μαθητές, καθώς διεκπεραιώνουν τη δραστηριότητα ομαδοσυνεργατικά, διευρύνουν τη σκέψη και την αντίληψή τους σε όλες τις διαστάσεις και τις πτυχές του θέματος. Η δραστηριότητα που επιχειρεί τη σύνδεση του μηνύματος των Μακαρισμών με την καθημερινότητα της σχολικής ζωής, συμβάλλει σε μια στοιχειώδη και ουσιαστική μελέτη του θέματος.
2) Ο δάσκαλος δίνει στους μαθητές φύλλο εργασίας με ερωτήσεις, όπου καλούνται να εκφράσουν τις σκέψεις τους πάνω στις βασικές έννοιες των Μακαρισμών, όπως: «ποιοι είναι οι ταπεινοί;» «ποιοι οι ήρεμοι και πράοι;» «ποιοι αυτοί που επιζητούν της ειρήνη στην ψυχή τους;» «ποιοι είναι αυτοί που επιζητούν τη δικαιοσύνη;» «ποιοι	2) Οι μαθητές ομαδοσυνεργατικά εκφράζουν τις σκέψεις τους πάνω στις βασικές έννοιες των Μακαρισμών συμπληρώνοντας ένα φύλλο εργασίας με ερωτήσεις.	Έντυπο ερωτήσεων που πρέπει να απαντηθεί με συγκεκριμένη σειρά, μολύβια.	

είναι οι ελεήμονες;». Διακριτικά ο εκπαιδευτικός περιφέρεται γύρω από τις ομάδες και παρεμβαίνει μόνο όταν του ζητηθεί. (8')			
3) Ο δάσκαλος συντονίζει την παρουσίαση των απαντήσεων των μαθητών στην ολομέλεια της τάξης και τη συζήτηση που ακολουθεί. Βοηθά στον αναστοχασμό των μαθητών πάνω στο ζήτημα που διαπραγματεύτηκαν και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε. (4')	3) Οι μαθητές στην ολομέλεια της τάξης παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και συμμετέχουν στη συζήτηση που ακολουθεί. Αναστοχάζονται πάνω στο ζήτημα που διαπραγματεύτηκαν και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε.		
4) Ο δάσκαλος ζητάει από τους μαθητές, στο πλαίσιο των ομάδων τους, να προτείνουν συμπεριφορές -με βάση τους Μακαρισμούς- που θα βελτιώσουν την	4) Οι μαθητές ομαδοσυνεργατικά προτείνουν συμπεριφορές -με βάση τους Μακαρισμούς- που θα βελτιώσουν την καθημερινότητα στο σχολείο.		

καθημερινότητα στο σχολείο. (6')			
5) Ο δάσκαλος συντονίζει την παρουσίαση των απαντήσεων των μαθητών στην ολομέλεια της τάξης και τη συζήτηση που ακολουθεί. Βοηθά στον αναστοχασμό των μαθητών πάνω στο ζήτημα που διαπραγματεύτηκαν και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε. (4')	5) Οι μαθητές στην ολομέλεια της τάξης παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και συμμετέχουν στη συζήτηση που ακολουθεί. Αναστοχάζονται πάνω στο ζήτημα που διαπραγματεύτηκαν και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο δάσκαλος εξασφαλίζει το κείμενο των Μακαρισμών που πρέπει να διερευνήσουν οι μαθητές.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Εξοικείωση με τις διαδικασίες της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας.		

4η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού

Θεματική Ενότητα	21. Η Μεταμόρφωση του Χριστού: το όραμα για τη Βασιλεία του Θεού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)		
Τίτλος δραστηριότητας	Παρατηρώντας την εικόνα της Μεταμόρφωσης του Χριστού		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: • εντοπίζουν μέσα από βυζαντινές εικόνες τη φανέρωση της δόξας του Χριστού ως εικόνα της Βασιλείας του Θεού.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους του γεγονότος της Μεταμόρφωσης του Χριστού • να παρατηρήσουν ενεργητικά τη βυζαντινή εικόνα της Μεταμόρφωσης του Χριστού • να διεγερθεί η περιέργειά τους • να συνεργαστούν σε ομάδες • να αναστοχαστούν.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό,	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

	μεταξύ τους και το υλικό)		
1) Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων. (1')	1) Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων.		Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού, ασκούμενοι στην ενεργή και συστηματική παρατήρηση της βυζαντινής εικόνας. Με αυτόν τον τρόπο εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές του έργου ανακαλύπτοντας ερμηνείες (δόξας του Χριστού), τις οποίες είναι δύσκολο να αντιληφθούν μόνο από το γραπτό κείμενο. Επίσης, εργαζόμενοι ομαδοσυνεργατικά ασκούνται στη συνεργασία, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους.
2) Ο εκπαιδευτικός προβάλλει μέσω βιντεοπροβολέα τη βυζαντινή εικόνα της	2) Οι μαθητές παρατηρούν προσεκτικά την προβαλλόμενη μέσω βιντεοπροβολέα	Βιντεοπροβολέας.	

Μεταμόρφωσης του Χριστού και ζητά από τους μαθητές να την παρατηρήσουν προσεκτικά. (2')	βυζαντινή εικόνα της Μεταμόρφωσης του Χριστού.		
3) Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές -αφού συζητήσουν μεταξύ τους στο πλαίσιο των ομάδων- να καταγράψουν σε τρεις στήλες: α. Τι βλέπουν (ποια είναι τα πρόσωπα που εικονίζονται) β. Τι νομίζουν ότι συμβαίνει εστιάζοντας στα εξής σημεία: τα συμβολικά σχήματα και χρώματα από τα οποία περιβάλλεται ο Χριστός (άκτιστο φως), τους δύο ομόκεντρους κύκλους (συμβολίζουν την παρουσία των δύο άλλων προσώπων της Αγίας	3) Οι μαθητές -αφού συζητήσουν μεταξύ τους στο πλαίσιο των ομάδων- καταγράφουν σε τρεις στήλες: α. Τι βλέπουν (ποια είναι τα πρόσωπα που εικονίζονται) β. Τι νομίζουν ότι συμβαίνει στα εξής σημεία: τα συμβολικά σχήματα και χρώματα από τα οποία περιβάλλεται ο Χριστός (άκτιστο φως), τους δύο ομόκεντρους κύκλους (συμβολίζουν την παρουσία των δύο άλλων προσώπων της Αγίας Τριάδας), τα τρία σύμβολα του φωτός, δηλαδή τις ακτίνες που σχηματίζουν ένα ελλειψοειδές τετράγωνο, τις	Σχολικό εγχειρίδιο, χαρτί, μολύβι.	

Τριάδας), τα τρία σύμβολα του φωτός, δηλαδή τις ακτίνες που σχηματίζουν ένα ελλειψοειδές τετράγωνο, τις χρυσές γραμμές, το φωτοστέφανο γύρω από το πρόσωπο του Χριστού και τη λευκή ενδυμασία Του (το λευκό γίνεται πλέον το χρώμα της Αποκάλυψης, της Θεοφάνειας, της χάρης). γ. Τι αναρωτιούνται (για τις θέσεις και τις στάσεις των προσώπων στην εικόνα). (7')	χρυσές γραμμές, το φωτοστέφανο γύρω από το πρόσωπο του Χριστού και τη λευκή ενδυμασία Του (το λευκό γίνεται πλέον το χρώμα της Αποκάλυψης, της Θεοφάνειας, της χάρης). γ. Τι αναρωτιούνται (για τις θέσεις και τις στάσεις των προσώπων στην εικόνα).		
4) Ο δάσκαλος συντονίζει την παρουσίαση των αποτελεσμάτων στην ολομέλεια της τάξης και τη συζήτηση που ακολουθεί. Βοηθά στον αναστοχασμό πάνω στο θέμα της φανέρωσης της δόξας του Χριστού	4) Κάθε ομάδα δια του εκπροσώπου της ανακοινώνει στην ολομέλεια της τάξης τις παρατηρήσεις των μελών της ομάδας του πάνω στην εικόνα της Μεταμόρφωσης του Χριστού, οι μαθητές συζητούν και αναστοχάζονται		

ως εικόνα της Βασιλείας του Θεού. (5')	πάνω στο θέμα της φανέρωσης της δόξας του Χριστού ως εικόνα της Βασιλείας του Θεού.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Αφήγηση του γεγονότος της Μεταμόρφωσης του Χριστού από το βιβλικό κείμενο (Ματθ. 17, 1-9).		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Η κάθε ομάδα έχει μπροστά της το βιβλικό κείμενο που περιγράφει το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού.		

5η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού
Θεματική Ενότητα	22. Η Ανάσταση του Χριστού: το χαρμόσυνο μήνυμα
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Επίλυσης προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου – (Think, Pair, Square, Share-TPSS)
Τίτλος δραστηριότητας	Η βαθιά θλίψη για τον θάνατο αγαπημένων προσώπων και το ελπιδοφόρο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές να: -εκτιμούν ότι η Ανάσταση του Χριστού φανερώνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.
Χρονική διάρκεια	14 λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους για την απώλεια αγαπημένων προσώπων και το χαρμόσυνο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού για την αιώνια ζωή • να αναγνωρίσουν ότι δε συνάδει η υπερβολική θλίψη για τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου με το ελπιδοφόρο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού • να ακούσουν ενεργητικά • να καθορίσουν τα βασικά αίτια ενός προβλήματος, γεγονόςτος ή κατάστασης • να εντοπίσουν τις διαφορετικές όψεις ενός προβλήματος, γεγονόςτος ή κατάστασης • να αναπτύξουν δεξιότητες αλληλεπίδρασης και αλληλοσεβασμού • να συνεργαστούν σε ομάδες • να αναστοχαστούν.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο εκπαιδευτικός ανακοινώνει το ερώτημα/πρόβλημα: «Συνήθως μετά τον θάνατο ενός αγαπημένου	1) Οι μαθητές ακούν το ερώτημα/πρόβλημα που ανακοινώνει ο εκπαιδευτικός και στοχάζονται ατομικά		Οι μαθητές βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους για την απώλεια αγαπημένων

προσώπου επικρατεί υπερβολική θλίψη. Είναι δικαιολογημένη αυτή η υπερβολική θλίψη μετά το ελπιδοφόρο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού;». Ζητά από τους μαθητές να στοχαστούν ατομικά γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα . (3')	γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα.		προσώπων και το χαρμόσυνο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού για την αιώνια ζωή. Με αυτήν τη δραστηριότητα αναγνωρίζουν ότι δε συνάδει η υπερβολική θλίψη για τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου με το ελπιδοφόρο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού. Ο Χριστός με το θάνατό Του νίκησε το θάνατο και με την Ανάστασή Του χάρισε στον άνθρωπο την αιώνια ζωή. Ο θάνατος καταργείται με τον ίδιο το θάνατο και ο διάβολος νικιέται με το ίδιο το όπλο. Με τον τρόπο αυτόν αποκτά ο άνθρωπος τη δυνατότητα να έρθει σε κοινωνία με τον Θεό και να βρει την αληθινή ζωή. Διερευνώντας το πρόβλημα, οι μαθητές καθορίζουν τα βασικά αίτια της κατάστασης που συνδέεται με αυτό και εντοπίζουν τις διαφορετικές όψεις του προβλήματος. Επίσης, εργαζόμενοι σε δυάδες και τετράδες ανταλλάσσουν απόψεις, ασκούνται

			στην ενεργητική ακρόαση, την αλληλεπίδραση και τον αλληλοσεβασμό, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους.
2) Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε δυάδες και τους ζητά να συζητήσουν το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα ανά ζεύγη και να καταγράψουν τις ιδέες τους. (3')	2) Οι μαθητές χωρίζονται σε δυάδες και συζητούν το υπό διερεύνηση ερώτημα/πρόβλημα ανά ζεύγη. Οι μαθητές αναθεωρούν τις ατομικές απόψεις τους και διαμορφώνουν κοινές απόψεις που εκφράζουν το ζευγάρι. Στο τέλος καταγράφουν τις ιδέες τους.	Χαρτί, μολύβι	
3) Ο εκπαιδευτικός συνενώνει δυάδες για να σχηματιστούν τετράδες. Καλεί τα δύο ζεύγη -στο πλαίσιο της τετράδας- να συγκρίνουν τη λύση και τη μεθοδολογία στις οποίες κατέληξαν σε	3) Οι μαθητές σε τετράδες συγκρίνουν τη λύση και τη μεθοδολογία στις οποίες κατέληξαν σε επίπεδο δυάδας στην προηγούμενη φάση (φάση 2). Έπειτα διαμορφώνουν μία	Χαρτί, μολύβι	

επίπεδο дуάδας στην προηγούμενη φάση (φάση 2). Έπειτα διαμορφώσουν μία βέλτιστη λύση και μεθοδολογία ή μια πιο περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη και την καταγράφουν. (3')	βέλτιστη λύση και μεθοδολογία ή μια πιο περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη και την καταγράφουν.		
4) Ο εκπαιδευτικός δίνει οδηγία στους μαθητές να παρουσιάσουν σε όλη την τάξη τις ιδέες της τετράδας τους και να συζητήσουν στην ολομέλεια της τάξης. (5')	4) Οι μαθητές παρουσιάζουν σε όλη την τάξη τις ιδέες της τετράδας τους και συζητούν στην ολομέλεια της τάξης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διατύπωση του ερωτήματος/προβλήματος («Συνήθως μετά τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου επικρατεί υπερβολική θλίψη. Είναι δικαιολογημένη αυτή η υπερβολική θλίψη μετά το ελπιδοφόρο μήνυμα της Ανάστασης του Χριστού;»). Σχεδιασμός του χωρισμού της τάξης σε дуάδες. Σχεδιασμός σύνθεσης των τετράδων που θα προκύψουν από τη συνένωση дуάδων.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με τη εργασία ανά ζεύγη και με την εργασία σε ομάδες.		

6η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή

Θεματική Ενότητα	25. Συμμετέχω στα Μυστήρια		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα ομαδοσυνεργασίας		
Γενικός τίτλος	Σταθμοί μάθησης/ Τροχιά μάθησης		
Τίτλος δραστηριότητας	Τα Μυστήρια Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα και Χρίσμα		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: -αναγνωρίζουν τη διαχρονικότητα της Θείας Ευχαριστίας ως ανάμνηση του Χριστού στο Μυστικό Δείπνο μέχρι σήμερα. -εκτιμούν ότι με το Βάπτισμα και το Χρίσμα οι άνθρωποι γίνονται Ορθόδοξοι Χριστιανοί και δέχονται πάνω τους τη χάρη (τα χαρίσματα) του Αγίου Πνεύματος.		
Χρονική διάρκεια	35 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα εμπειρική τους γνώση για τα Μυστήρια της Θείας Ευχαριστίας, της Βάπτισης και του Χρίσματος • να ανακαλύψουν έννοιες και σύμβολα της Ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης και λατρευτικής ζωής • να συνεργαστούν • να μοιραστούν πληροφορίες.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

	εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		
1) Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε τρεις ομάδες. Στη συνέχεια τους ενημερώνει ότι έχει δημιουργήσει τρεις σταθμούς εργασίας. Ο κάθε σταθμός περιέχει πληροφοριακό υλικό για ένα από τα τρία Μυστήρια: Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα και Χρίσμα. (2')	1) Οι μαθητές χωρίζονται σε τρεις ομάδες και ενημερώνονται από τον δάσκαλο για τη δημιουργία τριών σταθμών εργασίας, που ο κάθε ένας περιέχει πληροφοριακό υλικό για ένα από τα τρία Μυστήρια: Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα και Χρίσμα.	Χαρτί, μολύβι, Η/Υ, ψηφιακό πληροφοριακό υλικό για τα τρία Μυστήρια, θρανία, φύλλα εργασίας, τρεις ηλεκτρονικοί υπολογιστές.	Βιώνουν μία θετική εμπειρία, που στηρίζεται στην υπάρχουσα εμπειρική τους γνώση τους για τα τρία Μυστήρια (Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα και Χρίσμα), την οποία την προεκτείνουν μέσω της διερεύνησης και ανακάλυψης. Συγχρόνως, οι μαθητές μοιράζονται τη γνώση με τους συμμαθητές τους στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργασίας, ακολουθώντας οδηγίες και έχοντας όρια και στόχους, βοηθώντας μαθητές που δυσκολεύονται.
2) Ο εκπαιδευτικός ζητάει από κάθε ομάδα να επισκεφτεί τους τρεις σταθμούς μάθησης, οι οποίοι περιέχουν πληροφοριακό υλικό (κείμενα, εικόνες, βίντεο, κ.ά.) για ένα από τα τρία Μυστήρια: Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα και Χρίσμα	2) Οι μαθητές επισκέπτονται τους τρεις σταθμούς μάθησης, οι οποίοι περιέχουν πληροφοριακό υλικό (κείμενα, εικόνες κ.ά.) για ένα από τα τρία Μυστήρια: Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα και Χρίσμα και το μελετούν.		

και να το μελετήσουν. Το υλικό αναφέρεται στην περιγραφή του Μυστηρίου αλλά ιδιαίτερα στη συμβολική του σημασία (υλικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται, πώς οι πιστοί μετέχουν στη Βασιλεία του Θεού). Σε κάθε σταθμό η κάθε ομάδα θα παραμείνει 8 λεπτά. (24')			
3) Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τις ομάδες των μαθητών να συμπληρώσουν ένα φύλλο εργασίας (5'), το οποίο έχει ετοιμάσει εκ των προτέρων.	3) Οι μαθητές συμπληρώνουν στο πλαίσιο της ομάδας ένα φύλλο εργασίας, το οποίο έχει ετοιμάσει εκ των προτέρων ο δάσκαλος.		
4) Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους εκπρόσωπους κάθε ομάδας να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα από το φύλλο εργασίας στην ολομέλεια της τάξης και να	4) Οι εκπρόσωποι κάθε ομάδας παρουσιάζουν τα αποτελέσματα από το φύλλο εργασίας στην ολομέλεια και ανταλλάσσουν απόψεις.		

ανταλλάξουν απόψεις. (4')			
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Δημιουργία σταθμών μάθησης με πληροφοριακό υλικό (κείμενα, εικόνες, βίντεο κ.ά.) σε έντυπη αλλά και σε ηλεκτρονική μορφή με ηλεκτρονικούς συνδέσμους για τα εξής Μυστήρια: Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα και Χρίσμα. Δημιουργία φύλλου εργασίας.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Εξοικείωση με τις διαδικασίες της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας.		

7η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή
Θεματική Ενότητα	26. Ζωή με αγάπη
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Επίλυσης προβλημάτων
Γενικός τίτλος	Πέντε π και ένα γ
Τίτλος δραστηριότητας	Η δυσκολία για ανιδιοτελή προσφορά προς τον πλησίον που έχει ανάγκη
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: -αναφέρουν παραδείγματα ανιδιοτελούς προσφοράς προς τον συνάνθρωπο ως ένδειξη αγάπης μέσα από καταγραφές σε βιβλικά κείμενα και βίους αγίων -παρουσιάζουν προσωπικές εμπειρίες προσφοράς αγάπης.
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι οι προσωπικές εμπειρίες προσφοράς αγάπης • να ακούσουν ενεργητικά • να εκφράσουν σκέψεις • να συνεργαστούν • να καθορίσουν τα βασικά αίτια ενός προβλήματος, γεγονότος ή κατάστασης • να εντοπίσουν τις διαφορετικές όψεις ενός προβλήματος, γεγονότος ή κατάστασης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Αρχικά, ο δάσκαλος οργανώνει την τάξη σε τις ομάδες των 6 ατόμων και αναφέρει το πρόβλημα που πρέπει να διερευνήσουν: η δυσκολία των ορισμένων ανθρώπων να προσφέρουν ανιδιοτελώς προς τον πλησίον που έχει ανάγκη. (Ορισμένοι	1) Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 6 ατόμων και ακούν με προσοχή το πρόβλημα που πρέπει να διερευνήσουν.		Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι οι προσωπικές εμπειρίες προσφοράς αγάπης. Οι συμμετέχοντες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές

άνθρωποι αρνούνται να ακολουθήσουν το παράδειγμα των αγίων για ανιδιοτελή προσφορά προς τον πλησίον ως ένδειξη αγάπης. Δυσκολεύονται να χαρίσουν αντικείμενα που δε χρησιμοποιούν οι ίδιοι, σε ανθρώπους που είναι σε δύσκολη οικονομική κατάσταση και τα έχουν ανάγκη). (3')			ενός προβλήματος, δηλαδή της δυσκολίας ορισμένων ανθρώπων να προσφέρουν ανιδιοτελώς προς τον πλησίον που έχει ανάγκη. Οι μαθητές, καθώς απαντούν τις ερωτήσεις ομαδοσυνεργατικά, διευρύνουν τη σκέψη και την αντίληψή τους σε όλες τις διαστάσεις και τις πτυχές του προβλήματος.
2) Ο δάσκαλος επιλέγει προσεκτικά και ανακοινώνει στις ομάδες των μαθητών τις ερωτήσεις αλλά και τη σειρά που θα ακολουθηθεί κατά την απάντηση των ερωτημάτων, με σκοπό να καθοδηγήσει τους μαθητές στη λύση του προβλήματος ή την ανάλυση του θέματος. Όλες οι ερωτήσεις έχουν ξεχωριστό νόημα και σημασία και στοχεύουν στο να διευρύνουν τη σκέψη και την αντίληψη των μαθητών σε όλες τις	2) Οι μαθητές ομαδοσυνεργατικά και στο πλαίσιο της ομάδας τους διερευνούν το θέμα απαντώντας στα ερωτήματα με τη συγκεκριμένη σειρά που τους δόθηκε από τον δάσκαλο.	Έντυπο ερωτήσεων που πρέπει να απαντηθεί με συγκεκριμένη σειρά, μολύβι.	

διαστάσεις και τις πτυχές του προβλήματος. Οι ερωτήσεις (με τη σειρά που θα απαντηθούν) είναι οι εξής: α. Ποιο ή Τι; : «Ποιο ακριβώς είναι το πρόβλημα;», «Ποια είναι τα επιμέρους συστατικά του;», «Ποια είναι τα πιθανά αίτια;», «Τι ενέργειες πρέπει να γίνουν ή έπρεπε να είχαν γίνει;», «Ποια είναι η πιθανή λύση του προβλήματος;». β. Ποιος; : «Ποιος είναι υπεύθυνος για το συμβάν;», «Ποιοι συμμετείχαν σε αυτό;», «Πώς σχετίζονται μεταξύ τους αλλά και με τα γεγονότα;», «Ποιοι θα μπορούσαν να λύσουν αυτό το πρόβλημα;». γ. Πού; : «Πού συνέβη ή θα συμβεί;». δ. Πότε; : «Πότε συνέβη ή θα συμβεί;».			

ε. Γιατί: «Γιατί συνέβη;» (διευκρινίζονται οι αιτίες και οι αφορμές που ευθύνονται για την κατάσταση), «Γιατί τα αποτελέσματα αυτής της πράξης, της ενέργειας ή της κατάστασης είχαν τα συγκεκριμένα αποτελέσματα;», «Γιατί τα αποτελέσματα αυτής της πράξης, της ενέργειας ή της κατάστασης ήταν απογοητευτικά ή όχι;». στ. Πώς ή Πόσο: «Πώς συνέβη;», «Πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτό το σχέδιο;», «Πώς αντιμετωπίζεται ένα τέτοιο πρόβλημα;» (διευκρινίζεται μια συγκεκριμένη διαδικασία), «Πώς θα αντιδρούσατε εσείς;», «Πόσο συχνά συμβαίνει αυτό;», «Πόσο χρόνο χρειάζεται για να πραγματοποιηθεί;» (διευκρινίζεται η συγκεκριμένη διάρκεια αντιμετώπισης ενός προβλήματος). (13')			
3)Ο δάσκαλος συντονίζει την	3) Οι μαθητές στην ολομέλεια της		

παρουσίαση των απαντήσεων των μαθητών στην ολομέλεια της τάξης και τη συζήτηση που ακολουθεί. Βοηθά στον αναστοχασμό των μαθητών πάνω στο ζήτημα που διαπραγματεύτηκαν και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε. (4')	τάξης παρουσιάζουν τις απαντήσεις τους και συμμετέχουν στη συζήτηση που ακολουθεί. Αναστοχάζονται πάνω στο ζήτημα που διαπραγματεύτηκαν και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε.		
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Ο δάσκαλος: • συνδέει το θέμα της δραστηριότητας 1) με παραδείγματα ανιδιοτελούς προσφοράς προς τον συνάνθρωπο ως ένδειξη αγάπης μέσα από καταγραφές σε βιβλικά κείμενα και βίους αγίων και 2) με προσωπικές εμπειρίες προσφοράς αγάπης που έχουν υπόψη τους οι μαθητές • επιλέγει το πρόβλημα που πρέπει να διερευνήσουν οι μαθητές • διατυπώνει τις ερωτήσεις και τη σειρά με την οποία θα απαντηθούν από τους μαθητές.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Εξοικείωση με τις διαδικασίες της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας.		

8η Δραστηριότητα

Τάξη	Έκτη (Στ') Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή

Θεματική Ενότητα	28. Μετανιώνω και συγχωρώ		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα άμεσης διδασκαλίας		
Γενικός τίτλος	Ιδεοθύελλα (Brainstorming)		
Τίτλος δραστηριότητας	Θυμήσου με Κύριε στη Βασιλεία Σου.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: -εντοπίζουν παραδείγματα μετάνοιας σε βιβλικά κείμενα και βίους αγίων.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα εμπειρική γνώση που έχουν για τις λέξεις «μετάνοια» και «συγχώρεση» • να ακούσουν ενεργητικά • να εκφραστούν ελεύθερα και με συντομία.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
4) Ο εκπαιδευτικός,	1)Οι μαθητές ακούνε	Καινή Διαθήκη,	Βιώνουν μία θετική εμπειρία

αφού διαβάσει στους μαθητές από την Καινή Διαθήκη (σε απόδοση στη νεοελληνική γλώσσα) το χωρίο που αναφέρεται στη μετάνοια του ληστή τη στιγμή της Σταύρωσης και τη συγχώρεσή του από τον Χριστό («Μνήσθητί μου Κύριε ἐν τῇ Βασιλείᾳ Σου», Λκ. 23, 39-43), γράφει με διαφορετικά χρώματα δύο λέξεις στον πίνακα ή σε χαρτί του μέτρου: μετάνοια- συγχώρεση. (2')	προσεκτικά το χωρίο που διαβάζει ο εκπαιδευτικός.	χαρτί του μέτρου, χρωματιστοί μαρκαδόροι (εναλλακτικά : μαυροπίνακας, χρωματιστές κιμωλίες).	που στηρίζεται στην υπάρχουσα εμπειρική γνώση που έχουν για τη μετάνοια και τη συγχώρεση αλλά και από το ερέθισμα που παίρνουν από την ανάγνωση του βιβλικού χωρίου. Ταυτόχρονα ασκούνται στην ενεργή ακρόαση και τον διάλογο, την ελεύθερη έκφραση και την κατηγοριοποίηση και συσχέτιση εννοιών. Με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα οι μαθητές προετοιμάζονται για τις βασικές έννοιες της θεματικής ενότητας που είναι η μετάνοια και η συγχώρεση και ο εκπαιδευτικός σχηματίζει μια εικόνα σχετικά με το τι γνωρίζουν οι μαθητές του σχετικά με το θέμα, ποιες παρεξηγήσεις,

			λάθη ή εσφαλμένες αντιλήψεις έχουν, ποια είναι τα ενδιαφέροντά τους κ.ά.
2) Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τους μαθητές να αναφέρουν λέξεις ή πολύ σύντομες φράσεις (μέχρι τρεις λέξεις) που τους έρχονται στο μυαλό συνειρμικά για τις λέξεις «μετάνοια» και «συγχώρεση». Ο εκπαιδευτικός τους εξηγεί ότι πρέπει να αναφέρουν μαζί με τη λέξη ή τη φράση και τη λέξη από τον κύκλο («μετάνοια» ή «συγχώρεση») στην οποία αντιστοιχεί αυτό που λένε. Συγχρόνως ο εκπαιδευτικός γράφει τις λέξεις ή τις φράσεις και τις συνδέει με γραμμές με τις δύο λέξεις («μετάνοια» και «συγχώρεση»). (4')	2) Οι μαθητές αναφέρουν λέξεις ή φράσεις που τους έρχονται αυτόματα στο μυαλό για τις λέξεις «μετάνοια» και «συγχώρεση».	Χαρτί του μέτρου, χρωματιστοί μαρκαδόροι (εναλλακτικά : μαυροπίνακας, χρωματιστές κιμωλίες).	
3) Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός προκαλεί τον διάλογο με σκοπό να βρεθούν οι λέξεις οι οποίες επαναλαμβάνονται ή έχουν την ίδια σημασία. Στο τέλος γράφονται σε δύο κατηγορίες (α. μετάνοια και β. συγχώρεση) οι λέξεις που κυριαρχούν. (5')	3) Οι μαθητές διαχωρίζουν τις λέξεις οι οποίες επαναλαμβάνονται ή έχουν την ίδια σημασία και ταξινομούν σε δύο κατηγορίες τις λέξεις οι οποίες κυριαρχούν.	Χαρτί του μέτρου, χρωματιστοί μαρκαδόροι (εναλλακτικά : μαυροπίνακας, χρωματιστές κιμωλίες).	

4) Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να κάνουν συσχετίσεις, συγκρίσεις, παραλληλισμούς μεταξύ των δύο εννοιών. (4')	4) Οι μαθητές κάνουν συσχετίσεις, συγκρίσεις και παραλληλισμούς μεταξύ των δύο εννοιών («μετάνοια» και «συγχώρηση») με τη βοήθεια των λέξεων και φράσεων που έχουν καταγράψει.	Χαρτί του μέτρου, χρωματιστοί μαρκαδόροι (εναλλακτικά : μαυροπίνακας, χρωματιστές κιμωλίες).	
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Μεταφορά της Βίβλου στην τάξη.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

9η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή
Θεματική Ενότητα	30. Χριστιανικές αξίες και αρετές στη ζωή μας
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Διαλόγου
Γενικός τίτλος	Παιχνίδι ρόλων
Τίτλος δραστηριότητας	Η ευσπλαχνία, μια χριστιανική αρετή που μας προτείνει ο Χριστός στην παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να:

	-αναφέρουν χριστιανικές αρετές που μας προτείνει ο Χριστός στις παραβολές Του.		
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση που είναι η παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη • να ακούσουν ενεργητικά • να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα • να μπουν στη θέση του άλλου • να συνεργαστούν • να αναγνωρίσουν ότι την ευσπλαχνία προς τον συνάνθρωπό μας την πρότεινε ο ίδιος ο Χριστός κατά τη διδασκαλία Του.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
5) Αρχικά, ο δάσκαλος αφηγείται ή διαβάζει στους	1) Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες που θα υποδυθούν	α)Υφάσματα ή χαρτόνια για το σκηνικό	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι η

μαθητές την παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη. Έπειτα οι μαθητές δημιουργούν έναν κύκλο και ο δάσκαλος ζητάει να του πουν ποιον ρόλο θέλουν να αναλάβουν: του βασιλιά, του δούλου, της γυναίκας του δούλου, των παιδιών του δούλου, του σύνδουλου. Επειδή στη δραματοποίηση της συγκεκριμένης παραβολής οι ρόλοι είναι σαφώς	συλλογικά έναν ρόλο.	(παλάτι και φυλακή). β) Κρουστά μουσικά όργανα (η μουσική άλλοτε ήρεμη κι άλλοτε έντονη συνοδεύει το δράμα).	παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη. Οι συμμετέχοντες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές της παραβολής που αφορούν στην αρετή της ευσπλαχνίας. Οι μαθητές, καθώς υποδύονται ρόλους, μπαίνουν στη θέση του άλλου, κάνουν σκέψεις και εκφράζουν συναισθήματα των προσώπων του εκάστοτε ρόλου.

λιγότεροι από τους μαθητές, προτείνεται η τεχνική του «συλλογικού ρόλου». Μια ομάδα υποδύεται συλλογικά έναν ρόλο και κάθε μέλος της μπορεί να πάρει τον λόγο, όταν το κρίνει σκόπιμο. Όλοι παροτρύνονται να μιλήσουν ακόμη κι όταν οι απόψεις των υπόλοιπων μελών διαφέρουν. Ο συλλογικός ρόλος μπορεί να συνδιαλέγεται με τον δάσκαλο ή με έναν			

άλλον συλλογικό ρόλο. Για να προλάβει ο δάσκαλος τη δυσάρεστη κατάσταση κατά την οποία κάποιο παιδί νιώθει μειονεκτικά, γιατί ανέλαβε ρόλο που φαντάζει κατώτερος ή δευτερεύων και να ενισχυθεί έτσι η έλλειψη αυτοεκτίμησής του, θα τονίσει ότι από τη στιγμή που το δράμα μπει στον δρόμο του, αυτοί οι φαινομενικά δευτερεύοντες ρόλοι γίνονται ιδιαίτερα σημαντικοί για το δράμα. (5')			
2) Η δραματοποίηση ξεκινά και στα πιο έντονα σημεία της (π.χ. κατά τη στιγμή που ο βασιλιάς διατάζει να πουληθούν ο δούλος και η οικογένειά του για να ξεπληρωθεί το χρέος ή κατά τη στιγμή που ο δούλος απαιτεί από τον σύνδουλό του να του επιστρέψει το χρέος ή κατά τη στιγμή της οργής του βασιλιά για τη συμπεριφορά του δούλου του), ο δάσκαλος κάνει πάγωμα της σκηνής (τεχνική της «ακίνητης/παγωμένης εικόνας») και εφαρμόζει ταυτόχρονα και την τεχνική της	2) Οι μαθητές υποδύονται τους ρόλους τους σύμφωνα τις οδηγίες του εκπαιδευτικού. Κατά το πάγωμα της εικόνας και την ανίχνευση της σκέψης, οι μαθητές απαντούν στις ερωτήσεις του δασκάλου, όταν αυτές απευθύνονται στον ρόλο τους.		

«ανίχνευσης/παρακολούθησης της σκέψης του ρόλου». Με ένα ελαφρύ χτύπημα στην πλάτη π.χ. του βασιλιά, ο δάσκαλος κάνει ερωτήσεις: «τι σκέφτεσαι για τον δούλο σου;», «πιστεύεις ότι η πώληση του δούλου σου και της οικογένειάς του είναι ένας καλός τρόπος για να πάρεις τα χρήματά σου πίσω;», «πώς νιώθεις για την ασυνέπεια στην υποχρέωση του δούλου σου να σου ξεπληρώσει το χρέος;», «είναι ασυγχώρητο σφάλμα αυτό που έκανε;» και άλλες τέτοιες ερωτήσεις. Κάτι ανάλογο γίνεται και για τα υπόλοιπα πρόσωπα της δραματοποίησης. Π.χ. στη σύζυγο του δούλου ρωτάει: «τι σκέφτεσαι για τον βασιλιά;», «τι σκέφτεσαι για τον σύζυγό σου;», «πιστεύεις ότι τελικά θα σας χαρίσει τα χρέη ο βασιλιάς;» κ.λπ. Έπειτα η εικόνα ξεπαγώνει και η δραματοποίηση συνεχίζεται. (12')			
3) Με την ολοκλήρωση της δραματοποίησης, οι μαθητές συζητούν με τον δάσκαλο και αναστοχάζονται πάνω στο θέμα της ευσπλαχνίας, όπως εμφανίζεται στην παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη. (3')	3) Οι μαθητές συμμετέχουν στη συζήτηση και τον αναστοχασμό πάνω στο θέμα της ευσπλαχνίας, όπως εμφανίζεται στην παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη.		

Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Οι μαθητές να γνωρίζουν την παραβολή του άσπλαχνου οφειλέτη (Μελέτη της παραβολής από το βιβλικό κείμενο ή από κείμενο σε ελεύθερη απόδοση).
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Να έχουν εξασκηθεί στις τεχνικές της παγωμένης εικόνας και της ανίχνευσης σκέψης.

10η Δραστηριότητα

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή
Θεματική Ενότητα	30. Χριστιανικές αξίες και αρετές στη ζωή μας
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης
Γενικός τίτλος	Ανίχνευση σκέψης
Τίτλος δραστηριότητας	Η παραβολή του άσωτου υιού
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: -αναφέρουν χριστιανικές αρετές που μας προτείνει ο Χριστός στις παραβολές Του.
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά
Αναλυτική Περιγραφή	
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: • να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση που είναι η παραβολή του άσωτου υιού • να ακούσουν ενεργητικά • να εκφράσουν σκέψεις και συναισθήματα • να μπουν στη θέση του άλλου • να εμβαθύνουν επιχειρηματολογώντας σε ένα πρόβλημα

	• να κατονομάζουν τα κίνητρα και τα αίτια μιας ανθρώπινης συμπεριφοράς και διάθεσης • να κρίνουν συμπεριφορές • να προτείνουν τρόπους αλλαγής μιας συμπεριφοράς.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Αρχικά, ο δάσκαλος αφηγείται ή διαβάζει στους μαθητές την παραβολή του άσωτου υιού. (3')	1) Οι μαθητές ακούν με προσοχή την παραβολή του άσωτου υιού.	Χαρτόνια, υφάσματα ή άλλα υλικά για το σκηνικό: το σπίτι και η μακρινή χώρα όπου ζούσε ο μικρότερος γιος.	Βιώνουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους, που είναι οι χριστιανικές αρετές. Οι συμμετέχοντες εμβαθύνουν στο νόημα της παραβολής του άσωτου υιού και εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές της παραβολής που αφορούν τις χριστιανικές αρετές. Η τεχνική της ανίχνευσης σκέψης βοηθάει τους μαθητές να μπουν στη θέση του άλλου, να κάνουν σκέψεις και να εκφράσουν συναισθήματα των προσώπων που υιοθετούν. Οι εσωτερικές σκέψεις του χαρακτήρα αναδύονται μέσα από το άτομο που υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο. Με αυτόν τον τρόπο, αποκαλύπτονται

			βαθύτερες επιθυμίες και κίνητρα, όπως και αντιφάσεις. Οι θεατές της δραστηριότητας ασκούνται στην ανάγνωση της εικόνας, ενώ παράλληλα επεξεργάζονται τα ερεθίσματα που προκύπτουν από τη δραστηριότητα.
2) Ο εκπαιδευτικός ζητάει τρεις εθελοντές να αναλάβουν έναν από τους ακόλουθους ρόλους σε παγωμένες εικόνες που θα σχηματίσουν: του πατέρα, του μεγάλου γιου, του μικρού γιου (άσωτου υιού). (1')	2) Οι μαθητές οργανώνονται, προκειμένου να συμμετάσχουν στη δραστηριότητα.		
3) Ο εκπαιδευτικός υποδεικνύει στους μαθητές να αναπαραστήσουν με την τεχνική της παγωμένης εικόνας τα πιο έντονα σημεία της αφήγησης στην παραβολή (π.χ. κατά τη στιγμή που ο μικρότερος γιος ανακοινώνει	3) Οι μαθητές, σύμφωνα τις οδηγίες του εκπαιδευτικού, σχηματίζουν παγωμένες εικόνες. Με αυτόν τον τρόπο οι συμμετέχοντες χρησιμοποιώντας τα σώματά τους δημιουργούν εικόνες, οι οποίες αποκρυσταλλώνουν μια στιγμή της	α) Πηγή αναπαραγωγής μουσικών κομματιών: η μουσική άλλοτε ήρεμη κι άλλοτε έντονη συνοδεύει το δράμα. β) Μουσικά όργανα: η ένταση μιας	

στον πατέρα του την απόφασή του να φύγει από το σπίτι του πατέρα του ή κατά τη στιγμή της απόφασης του μικρότερου γιου να επιστρέψει στο σπίτι του πατέρα του ή κατά τη στιγμή που ο μεγαλύτερος γιος εκφράζει το παράπονό του για την γιορτή που ετοιμάζει ο πατέρας με αφορμή την επιστροφή του άσωτου υιού). Με αυτόν τον τρόπο οι συμμετέχοντες χρησιμοποιώντας τα σώματά τους δημιουργούν μια εικόνα, η οποία αποκρυσταλλώνει μια στιγμή της δράσης, μια ιδέα. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στους θεατές να ασκηθούν στην ανάγνωση της εικόνας (2')	δράσης, μια ιδέα. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στους θεατές να ασκηθούν στην ανάγνωση της εικόνας.	σκηνής μπορεί να αποδοθεί και με ήχους που παράγουν τα παιδιά χτυπώντας κρουστά μουσικά όργανα.	

4) Ο εκπαιδευτικός στις παγωμένες εικόνες εφαρμόζει την τεχνική της «ανίχνευσης/ παρακολούθησης της σκέψης του ρόλου». Με την τεχνική αυτή αποκαλύπτονται οι ανομολόγητες σκέψεις/αντιδράσεις των ρόλων σε ορισμένες στιγμές της δράσης και δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να αναλύσουν την κατάσταση και να διερευνήσουν σε βάθος τα νοήματα που περιέχει η δράση. Με ένα ελαφρύ χτύπημα στην πλάτη π.χ. του πατέρα, ο δάσκαλος κάνει ερωτήσεις: «τι σκέφτεσαι για το μικρότερο σου;», «γιατί θέλει να φύγει;», «πού θα πάει φεύγοντας από εδώ;», «πού θα ξοδέψει τα χρήματα που θα	4) Κατά την ανίχνευση της σκέψης, συγκεκριμένοι μαθητές απαντούν στις ερωτήσεις του δασκάλου, όταν αυτές απευθύνονται στον ρόλο τους.		

του δώσεις από το μερίδιο της περιουσίας που του αναλογεί;», «πώς νιώθεις που θέλει να φύγει;», «Αν δεν του αρνιόσουν να του δώσεις από τώρα το μερίδιο της περιουσίας, πώς θα ένιωθε για σένα;» και άλλες τέτοιες ερωτήσεις. Κάτι ανάλογο γίνεται και για τα υπόλοιπα πρόσωπα της δραματοποίησης. Π.χ. στον μικρότερο γιο ρωτάει: «γιατί θέλεις να φύγεις;», «πού σκοπεύεις να πας;», «τι θα κάνεις εκεί που θα πας;» κ.λπ. Επίσης, κατά την κρίσιμη στιγμή κατά την οποία ο άσωτος γιος αποφασίζει να γυρίσει πίσω στον πατέρα του μετανιωμένος για όσα έκανε, ο δάσκαλος κάνει			

ανίχνευση σκέψης με ερωτήσεις όπως: «γιατί αποφάσισες να επιστρέψεις τελικά στον πατέρα σου;», «τι σκοπεύεις να του πεις;», «πιστεύεις ότι θα σε συγχωρέσει;» κ.λπ. Στον μεγαλύτερο αδερφό του ασώτου, ο οποίος δε συγχωρεί τον αδερφό του και θυμώνει, γιατί ο πατέρας ετοιμάζει γιορτή για την επιστροφή του μικρότερου γιου του, ο δάσκαλος μπορεί να θέσει ερωτήματα όπως: «γιατί δε χαίρεσαι με την επιστροφή του αδερφού σου;» «γιατί δε συγχωρείς το λάθος του;», «γιατί δεν τον σπλαχνίζεσαι, όπως ο πατέρας σου;» «δεν είναι σπουδαίο πράγμα για έναν άνθρωπο να αναγνωρίζει το			

λάθος του, να μετανιώνει πραγματικά και να ζητά συχώρηση;» κλπ. (10')			
5) Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας ο δάσκαλος αφηγείται ή διαβάζει στα παιδιά την παραβολή –με παράλληλη χρήση σχετικού εποπτικού υλικού- προσθέτοντας αυτή τη φορά και τα στοιχεία του κειμένου που αφορούν χριστιανικές αρετές (π.χ. δικαιοσύνη, ειλικρίνεια, ευσπλαχνία, συγχώρεση) που μας προτείνει ο Χριστός στις παραβολές Του και την απεριόριστη αγάπη του Θεού στο θέμα της συγχώρεσης. Ακολουθεί συζήτηση που	5) Οι μαθητές ακούν την παραβολή, βλέπουν το σχετικό εποπτικό υλικό, συμμετέχουν στη συζήτηση και αναστοχάζονται.		

συντονίζει ο δάσκαλος και αναστοχασμός. (4')			
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Οι μαθητές να γνωρίζουν την παραβολή του άσωτου υιού (Μελέτη της παραβολής από το βιβλικό κείμενο ή από κείμενο σε ελεύθερη απόδοση).		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Να έχουν εξοικειωθεί με την τεχνική της παγωμένης εικόνας.		

Έργα αρχικής, διαμορφωτικής, τελικής αξιολόγησης μέσω αξιοποίησης ποικίλων στρατηγικών ανά τάξη

Τάξη Γ' Δημοτικού

1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Δημιουργία – Πτώση
Θεματική Ενότητα	Νο. 4: Η Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από τον Θεό.

Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα αξιολόγησης		
Γενικός τίτλος	Ιδεοθύελλα		
Τίτλος δραστηριότητας	Δημιουργία		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αφηγούνται τη βιβλική διήγηση για τις έξι ημέρες της Δημιουργίας		
Χρονική διάρκεια	7 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Μέσω της ιδεοθύελλας να εκφράσουν τις σκέψεις τους για την έννοια «δημιουργία». -Να σκεφτούν κριτικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και

διάρκεια της δραστηριότητας)	σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να πουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά όταν ακούνε τη λέξη «δημιουργία».	Οι μαθητές/τριες αναφέρουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά όταν ακούνε τη λέξη «δημιουργία».		Μέσω της δραστηριότητας αρχικής αξιολόγησης επιχειρείται να γίνει προσδιορισμός των γνώσεων και των εμπειριών των μαθητών/τριών προκειμένου να οδηγηθούν οι μαθητές/τριες στη νέα γνώση, να προωθηθεί η δημιουργική σκέψη και η θρησκευτική γνώση να οικοδομηθεί δημιουργικά.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός απλώς καταγράφει στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει ή να ερμηνεύει. Στη συνέχεια προκαλεί τον	Οι μαθητές/τριες μέσω διαλογικής συζήτησης εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές και προχωρούν σε συγκρίσεις εντοπίζοντας το ουσιώδες για να		

διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Στη συνέχεια, αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους.	επεξεργαστούν την καινούρια γνώση.		

Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Θεός
Θεματική Ενότητα	Νο. 2: Ο Θεός φροντίζει τον άνθρωπο και όλα τα πλάσματα της φύσης.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα αξιολόγησης
Γενικός τίτλος	Λέξεις, σκέψεις στη σειρά
Τίτλος δραστηριότητας	Φροντίδα

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Φέρνουν παραδείγματα από το φυσικό περιβάλλον, στα οποία καταδεικνύεται η φροντίδα του Θεού.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να βιώσουν μία θετική εμπειρία που στηρίζεται στην υπάρχουσα γνώση τους. -Να ακούσουν ενεργητικά. -Να αναλύσουν κριτικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1)Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις	Οι μαθητές/τριες γράφουν σε ένα χαρτάκι μια συμπεριφορά ή μια	Χαρτάκια, μαρκαδόροι, σκοινί, μανταλάκια	Η δραστηριότητα εφαρμόζεται στα πλαίσια της διαμορφωτικής

μαθητές/τριες να γράψουν σε ένα χαρτάκι μια συμπεριφορά ή μια στάση που φανερώνει τη διάθεση κάποιου/ας να φροντίσουν κάποιον/α ή κάτι.	στάση που φανερώνει τη διάθεση κάποιου/ας να φροντίσουν κάποιον/α ή κάτι.		αξιολόγησης προκειμένου να υποστηριχτεί η επιτυχής πορεία κάθε μαθητή/τριας στην κατάκτηση των στόχων που έχουν τεθεί. Η διαμορφωτική αξιολόγηση παρέχει πληροφορίες για την πιθανή τροποποίηση της διδακτικής διαδικασίας, προκειμένου να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Οι μαθητές/τριες έχουν επεξεργαστεί τις έννοιες της αγάπης και της φροντίδας και αναμένεται να συνδέσουν τις έννοιες αυτές με τον Θεό. Ασκούνται στη συνεργασία και την ενεργητική ακρόαση καθώς και στον σεβασμό της άποψης του άλλου.
2)Ο/Η εκπαιδευτικός έχει κρεμάσει ένα σκοινί στον	Οι μαθητές/τριες στερεώσουν με μανταλάκι το χαρτάκι που έχουν γράψει στο σκοινί.		

τοίχο της τάξης και ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να στερεώσουν με μανταλάκια το χαρτάκι που έχουν γράψει.			
3) Αφού κρεμάσουν όλοι/ες τα χαρτάκια τους ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθήτριες να περάσουν και να τα διαβάσουν.	Οι μαθητές/τριες διαβάζουν τα χαρτάκια που έχουν αναρτήσει οι συμμαθητές/τριές τους.		
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να σχολιάσουν αυτά που διάβασαν στην ολομέλεια.	Οι μαθητές/τριες σχολιάζουν αυτά που διάβασαν και γίνεται συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού			

πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης

Τάξη	Γ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση – Χριστός
Θεματική Ενότητα	Νο. 27: Ο Χριστός διδάσκει τη συγχώρηση: Η παραβολή του σπλαχνικού πατέρα
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα αξιολόγησης

Γενικός τίτλος	Δελτίο εξόδου		
Τίτλος δραστηριότητας	Χάρηκα που... Λυπήθηκα που.. Αναρωτιέμαι ακόμα για... Τι ήταν αυτό που με έκανε να αλλάξω γνώμη, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος;		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Συσχετίζουν, αναφέροντας συγκεκριμένα παραδείγματα, την αποδοχή και την αγάπη του Θεού-Πατέρα με τη χαρά της συγχώρησης και συμφιλίωσης στη ζωή τους		
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να εκφράσουν τα συναισθήματά τους εν σχέση με τον βαθμό που κατανόησαν βασικές διαστάσεις του μαθήματος, και που προβληματίστηκαν από όσα συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια τη διδασκαλίας -Να σκεφτούν κριτικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευτοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και

διάρκεια της δραστηριότητας)	δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά απ' τους/τις μαθητές/τριες να απαντήσουν γραπτώς σε ένα ή περισσότερα από τα ερωτήματα: Χάρηκα που... Λυπήθηκα που.. Αναρωτιέμαι ακόμα για... Τι ήταν αυτό που με έκανε να αλλάξω γνώμη, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος;	Οι μαθητές/τριες απαντούν γραπτώς σε ένα ή περισσότερα ερωτήματα που έθεσε ο/η εκπαιδευτικός.	Χαρτάκια, μαρκαδόροι	Οι μαθητές/τριες απαντούν γραπτώς σε ένα ή περισσότερα ερωτήματα. Αυτό γίνεται στο στάδιο της τελικής αξιολόγησης που αποτελεί ανατροφοδοτική διαδικασία για να εκτιμηθεί ο βαθμός επίτευξης των στόχων που τέθηκαν.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να	Οι μαθητές/τριες ανακοινώνουν στην ολομέλεια αυτά που έγραψαν.		

ανακοινώσουν αυτά που έγραψαν.			
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη Δ' Δημοτικού

1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Βασιλεία του Θεού
Θεματική Ενότητα	Νο. 20: Η παρουσία του Θεού στην καθημερινή ζωή.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα αξιολόγησης

Γενικός τίτλος	Ιδεοθύελλα		
Τίτλος δραστηριότητας	Αγιασμός		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Διακρίνουν τη χρήση του νερού στον Αγιασμό ως χαρακτηριστικό και δηλωτικό της παρουσίας του Θεού.		
Χρονική διάρκεια	8 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να εκφράσουν αυθόρμητα τις σκέψεις και τα συναισθήματα που τους δημιουργούνται στο άκουσμα της λέξης «αγιασμός». -Να σκεφτούν κριτικά		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

	εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)		
1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να πουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά όταν ακούνε τη λέξη «αγιασμός».	Οι μαθητές/τριες αναφέρουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά όταν ακούνε τη λέξη «αγιασμός».		Μέσω της δραστηριότητας αρχικής αξιολόγησης ο/η εκπαιδευτικός προσπαθεί να αποκτήσει μία πρώτη εικόνα σχετικά με τις γνώσεις και τις εμπειρίες που ήδη κατέχουν οι μαθητές/τριες γύρω από την έννοια «αγιασμός». Τούτο κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να οικοδομηθεί η νέα γνώση πάνω στις υφιστάμενες γνώσεις και εμπειρίες.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός απλώς καταγράφει στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει ή να ερμηνεύει. Στη συνέχεια προκαλεί τον διάλογο με	Οι μαθητές/τριες μέσω του διαλόγου ανακαλύπτουν εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές και προχωρούν σε συγκρίσεις εντοπίζοντας το ουσιώδες για να		

στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Στη συνέχεια, αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους.	επεξεργαστούν την καινούρια γνώση.		

Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή
Θεματική Ενότητα	Νο. 30. Η ευθύνη του ανθρώπου για το φυσικό περιβάλλον
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα αξιολόγησης
Γενικός τίτλος	Λέξεις, σκέψεις στη σειρά

Τίτλος δραστηριότητας	Η ευθύνη του ανθρώπου για την προστασία του περιβάλλοντος		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αναγνωρίζουν τον προστατευτικό ρόλο του ανθρώπου καθώς και την ευθύνη του απέναντι στο φυσικό περιβάλλον.		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες: -Να ευαισθητοποιηθούν ως προς το ζήτημα της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος -Να αναστοχαστούν αναφορικά με την ευθύνη που έχουν για τη διάσωση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)

1) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να γράψουν σε μικρό κομμάτι χαρτί μια συμπεριφορά ή μια στάση που φανερώνει μία θετική διάθεση για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος	Οι μαθητές/τριες γράφουν σε ένα χαρτάκι μια συμπεριφορά ή μια στάση που φανερώνει τη διάθεση κάποιου/ας να αναλάβουν ευθύνη και δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος.	Χαρτάκια, μαρκαδόροι, σκοινί, μανταλάκια	Η δραστηριότητα εφαρμόζεται στο πλαίσιο της διαμορφωτικής αξιολόγησης προκειμένου να υποστηριχτεί η επιτυχής πορεία κάθε μαθητή/τριας στην κατάκτηση των στόχων που έχουν τεθεί. Η διαμορφωτική αξιολόγηση παρέχει πληροφορίες για την πιθανή τροποποίηση της διδακτικής διαδικασίας για να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι. Οι μαθητές/τριες έχουν επεξεργαστεί τις έννοιες της ευθύνης και της προστασίας και αναμένεται να συνδέσουν τις έννοιες αυτές με τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από το Θεό και την οικολογική ευαισθησία της Εκκλησίας. Ασκούνται στη συνεργασία και

			την ενεργητική ακρόαση καθώς και στον σεβασμό της άποψης του άλλου.
2) Ο/Η εκπαιδευτικός έχει κρεμάσει ένα σκοινί στον τοίχο της τάξης και ζητάει από τους/τις μαθητές/τριες να στερεώσουν με μανταλάκια το χαρτάκι που έχουν γράψει.	Οι μαθητές/τριες στερεώνουν με μανταλάκι το χαρτάκι που έχουν γράψει στο σκοινί.		
3) Αφού κρεμάσουν όλοι/ες τα χαρτάκια τους ο/η εκπαιδευτικός ζητάει από τους/τις μαθητές να περάσουν και να τα διαβάσουν.	Οι μαθητές/τριες διαβάζουν τα χαρτάκια που έχουν αναρτήσει οι συμμαθητές/τριές τους.		
4) Ο/Η εκπαιδευτικός ζητάει από	Οι μαθητές/τριες σχολιάζουν αυτά που διάβασαν και		

τους/τις μαθητές/τριες να σχολιάσουν αυτά που διάβασαν στην ολομέλεια.	γίνεται συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	α. Έχει αναφέρει στους μαθητές/τριες ότι η Εκκλησία γιορτάζει με ειδική ακολουθία την προστασία της φύσης την 1^η Σεπτεμβρίου, ημέρα έναρξης του εκκλησιαστικού έτους β. Έχει αναφέρει στους μαθητές/τριες ορισμένες δράσεις της Εκκλησίας για την προστασία του περιβάλλοντος. γ. Έχει εξηγήσει στους μαθητές/τριες τον λόγο για τον οποίον η φύση χαρακτηρίζεται ως κτίση στη γλώσσα της Εκκλησίας.		
Ενέργειες του/της μαθητή/τριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	α. Έχουν ανακαλύψει, με βάση τη βιβλική διήγηση για τη δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου, την αξία που έχει η ζωή και η φύση ως δώρο του Θεού. β. Αναγνωρίζουν την αξία και την ομορφιά να νοιάζονται και να φροντίζουν τη φύση και όλα τα πλάσματα της γης». γ. Έχουν κατανοήσει τις έννοιες «φύση», «κτίση», «Δημιουργός».		

3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης

Τάξη	Δ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Χριστιανική ζωή
Θεματική Ενότητα	Νο. 29: Ελπίδα μέσα από τις δυσκολίες της ζωής.
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα αξιολόγησης
Γενικός τίτλος	Θα σου πω μια ιστορία...
Τίτλος δραστηριότητας	Η θεραπεία του παραλύτου στη Βηθεσδά
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	-Αφηγούνται με συντομία το θαύμα της θεραπείας του παραλύτου στη Βηθεσδά (Ιω 5, 1-9).
Χρονική διάρκεια	10 λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές/τριες: -Να συνοψίσουν, μ' ένα δικό τους ξεχωριστό τρόπο, τα βασικά σημεία από τη βιβλική διήγηση για τη θεραπεία του παραλύτου της Βηθεσδα. -Να σκεφτούν κριτικά.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνει και λέει ο/η εκπαιδευτικός στη διάρκεια της δραστηριότητας)	Ενέργειες των μαθητών/τριών (Αναλυτικά σε φάσεις όσα κάνουν και λένε στη διάρκεια της δραστηριότητας σε σχέση με τον/την εκπαιδευτικό, μεταξύ τους και το υλικό)	Υλικά (Όσα απαιτούνται για τη δραστηριότητα)	Τεκμηρίωση (Με σύντομο τρόπο δίνονται θρησκευοπαιδαγωγικά επιχειρήματα επιλογής και ανάπτυξης της δραστηριότητας)
1) Αφού έχει ήδη αποτελέσει, προηγουμένως, αντικείμενο επεξεργασίας η βιβλική διήγηση για το θαύμα του παραλύτου της Βηθεσδα, ο/η εκπαιδευτικός ζητά απ' τους/τις μαθητές/τριες να	Οι μαθητές/τριες συγγράφουν ένα μικρό κείμενο, περίπου 10 γραμμών, στο οποίο περιγράφουν με δικά τους λόγια το περιεχόμενο της εν λόγω βιβλικής διήγησης. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό		Οι μαθητές/τριες επιχειρούν να συνοψίσουν, χρησιμοποιώντας λεξιλόγιο από την καθημερινή τους ζωή, τα βασικά σημεία της βιβλικής διήγησης για το θαύμα που πραγματοποίησε ο Χριστός στον

γράψουν ένα μικρό κείμενο, περίπου 10 γραμμών, στο οποίο περιγράφουν με δικά τους λόγια το περιεχόμενο της εν λόγω βιβλικής διήγησης. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του κειμένου είναι πως αυτό θα πρέπει να έχει ως αποδέκτες φίλους τους, που δεν ανήκουν στην οικεία τους σχολική κοινότητα. Ο/Η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές/τριες, ώστε να συγγράψουν ένα κείμενο, στο οποίο θα χρησιμοποιούνται εκφράσεις από την καθημερινή τους ζωή.	αυτού του κειμένου είναι πως αυτό θα πρέπει να έχει ως αποδέκτες φίλους τους, οι οποίοι δεν ανήκουν στην οικεία τους σχολική κοινότητα. Χρησιμοποιούν λέξεις και εκφράσεις από την καθημερινή τους ζωή.		παράλυτο της Βηθεσδά. Με τον τρόπο, προσπαθούν να κάνουν κτήμα τους και να οικειωθούν όλα όσα παρουσίασε ο/η εκπαιδευτικός σχετικά με το θέμα αυτό κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Αυτό γίνεται στο στάδιο της τελικής αξιολόγησης. Η τελική αξιολόγηση συμβάλλει, ώστε να αποκτήσει ο/η εκπαιδευτικός μία συνολική εικόνα σχετικά με τον βαθμό στον οποίον οι μαθητές/τριες έχουν πετύχει τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα που ετέθησαν.

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Έχει ήδη διηγηθεί στην ολομέλεια της τάξης τη βιβλική διήγηση για το θαύμα του παραλύτου της Βηθεσδά (Ιω 5, 1-9).
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται.	Έχουν εξοικειωθεί με το περιεχόμενο της βιβλικής διήγησης για το θαύμα του παραλύτου της Βηθεσδά (Ιω 5, 1-9).

Τάξη Ε' Δημοτικού

1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης

Τάξη	Ε' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Ενανθρώπιση- Χριστός
Θεματική Ενότητα	Η Βάπτισμα του Ιησού Χριστού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Αξιολόγησης (Αρχική)
Γενικός τίτλος	Ιδεοθύελλα (Brainstorming)
Τίτλος δραστηριότητας	Βάπτισμα
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: συνδέουν τη βάπτισμα του Χριστού με το μυστήριο του Βαπτίσματος.

Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες να: Να βιώσουν τις εμπειρίες που στηρίζονται στη νέα γνώση Να ανακαλέσουν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες Να τοποθετηθούν ενεργητικά Να αυτενεργήσουν στη νέα γνώση Να συνεργαστούν Συνεισφέρουν χρήσιμες ιδέες για τη συνέχεια της διδασκαλίας		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να αναφέρουν λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά σχετικά με τη λέξη «Βάπτισμα».	Οι μαθητές/τριες καλούνται να πουν ή να γράψουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά σχετικά με τη «Βάπτισμα». Να εκφράσουν δηλαδή, με σύντομο και χαρακτηριστικό τρόπο οτιδήποτε τους άγγιξε συναισθηματικά, ηθικά, πνευματικά ή λογικά· είτε πρόκειται για μια έννοια είτε μια	Πίνακας, μαρκαδόροι	Οι μαθητές/τριες καλούνται να ανακαλέσουν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες ώστε ο/η εκπαιδευτικός να τις ανιχνεύσει για να τις αξιολογήσει και να προχωρήσει στη νέα γνώση.

	πράξη, μια αξία, ένα συναίσθημα.		
Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει όλες τις απόψεις των μαθητών.	Οι μαθητές/τριες ανακοινώνουν αυθόρμητα τις ιδέες ή τις λέξεις τους στην ολομέλεια.		Οι μαθητές/τριες τοποθετούνται ενεργητικά και ελεύθερα και συνεισφέρουν χρήσιμες ιδέες για τη συνέχεια της διδασκαλίας. Ο/Η εκπαιδευτικός οπτικοποιεί με αντικειμενικό τρόπο τις ιδέες τους.
Ο/Η εκπαιδευτικός προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις.	Οι μαθητές/τριες εντοπίζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές και βοηθούν στην ομαδοποίηση των προτεινόμενων ιδεών και λέξεων.		Οι μαθητές/τριες βιώνουν τις εμπειρίες που στηρίζονται στη νέα γνώση με την ομαδοποίηση των ιδεών/λέξεων και συνεργάζονται.
Ο/Η εκπαιδευτικός στη συνέχεια, αναλύει περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί,	Οι μαθητές/τριες διακρίνουν ποιες ιδέες/λέξεις συνδέονται περισσότερες με το θέμα και συζητούν για τη σημασία τους.		Οι μαθητές/τριες οικοδομούν τη νέα γνώση μέσω της ανάλυσης, της σύγκρισης, της αντίθεσης και της διάκρισης. Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί την ετοιμότητα των

αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους.			μαθητών/τριών προκειμένου να προχωρήσει στην προσφορά της νέας γνώσης.
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Θεός
Θεματική Ενότητα	Ο Θεός μας συγχωρεί
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Αξιολόγησης (Διαμορφωτική)
Γενικός τίτλος	Φτιάχνω ιστορίες με την εικόνα: Αρχή- Μέση-Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
Τίτλος δραστηριότητας	Η σκηνή της συμφιλίωσης του Ησαύ με τον Ιακώβ
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: Αναδεικνύουν τον συμφιλιωτικό χαρακτήρα της συγχώρησης στις ανθρώπινες σχέσεις μέσα από έμπρακτα παραδείγματα
Χρονική διάρκεια	20 λεπτά

Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες να: Να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση Να τοποθετηθούν ενεργητικά Να αναλύουν ρόλους και καταστάσεις Να εμπλακούν στη ζωή των ιστορούμενων προσώπων		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές/τις μαθήτριες σε ομάδες και τους/τις καλεί να γράψουν μια μικρή ιστορία, με βάση την εικόνα της σκηνής της συμφιλίωσης του Ιακώβ και του Ησαύ. Εξηγεί ότι η εικόνα μπορεί να είναι η αρχή, η μέση ή το τέλος της ιστορίας.	Οι μαθητές/τριες συζητούν και γράφουν στις ομάδες τους την ιστορία.	Προτζέκτορας/φωτοτυπίες.	Οι μαθητές/τριες τοποθετούνται ενεργητικά και εμπλέκονται στη ζωή των ιστορούμενων προσώπων.
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους εκπροσώπους των ομάδων να διαβάσουν το κείμενό τους στην ολομέλεια.	Ο εκπρόσωπος της κάθε ομάδας διαβάζει το κείμενό της στην ολομέλεια.		Οι μαθητές/τριες στοχάζονται και προβληματίζονται για όσα ακούν. Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί τη δεκτικότητα στη νέα γνώση.

Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες να σχολιάσουν και να αιτιολογήσουν τις δικές τους ιστορίες και των άλλων ομάδων.	Οι μαθητές/τριες συζητούν για την πλοκή και τα μηνύματα των ιστοριών.		Οι μαθητές/τριες διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση.
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Προβολή της εικόνας της σκηνής της συμφιλίωσης του Ιακώβ και του Ησαύ με τη χρήση προτζέκτορα ή φωτοτυπιών.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης

Τάξη	Ε΄ Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Δημιουργία – Πτώση
Θεματική Ενότητα	Τα δύο φύλα
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Αξιολόγησης (Τελική)
Γενικός τίτλος	Θετικό – Αρνητικό
Τίτλος δραστηριότητας	Η ισοτιμία των δύο φύλων

ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: αναγνωρίζουν στα βιβλικά κείμενα την ισοτιμία των δύο φύλων		
Χρονική διάρκεια	15 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες να: Να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση Να τοποθετηθούν ενεργητικά Να προβληματιστούν σε σύγχρονα θέματα Να καλλιεργήσουν την κοινωνική ενσυναίσθηση		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει στους/στις μαθητές/τριες τις παρακάτω ερωτήσεις/θέσεις: 1) Πρέπει τα δύο φύλα να είναι ισότιμα; 2) Πρέπει η γυναίκα να έχει την προστασία του άντρα επειδή θεωρείται το αδύναμο φύλο; 3) Ο Θεός δημιούργησε τη γυναίκα από την πλευρά του άνδρα για να δείξει ότι είναι κατώτερή του. 4) Πρέπει ο άντρας να έχει περισσότερα δικαιώματα από τη γυναίκα επειδή	Οι μαθητές/τριες ακούν προσεκτικά τις ερωτήσεις ή τις θέσεις του/της εκπαιδευτικού και ανάλογα με το τι τους/τις εκφράζει πηγαίνουν στην αντίστοιχη θέση μέσα στην αίθουσα (θετικό ή αρνητικό). Στο ερωτηματικό μπορούν να μείνουν όσοι/ες έχουν αμφιβολίες, ή δεν θέλουν να απαντήσουν σε μια ερώτηση.		Οι μαθητές/τριες στοχάζονται και προβληματίζονται στο νέο μαθησιακό αντικείμενο και ο/η εκπαιδευτικός αξιολογεί την πρόσληψη της νέας γνώσης.

θεωρείται σωματικά πιο δυνατός; 5) Στη σύγχρονη εποχή μας δεν υπάρχουν πλέον περιστατικά καταπίεσης του γυναικείου φύλου.			
Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτάει τους/τις μαθητές/τριες για ποιο λόγο επέλεξαν τη συγκεκριμένη θέση.	Οι μαθητές/τριες αιτιολογούν την απόφαση που πήραν να επιλέξουν τη συγκεκριμένη θέση.		Οι μαθητές/τριες εκφράζουν την άποψή τους και ταυτόχρονα επιτυγχάνεται η ζύμωσή τους με διαφορετικές απόψεις. Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί το βαθμό επίτευξης των στόχων της διδασκαλίας.
Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να μείνει όσο θέλει σε κάθε θέση ή ερώτηση, να δημιουργήσει συζήτηση, να προκαλέσει διάλογο, ή να περάσει σε επόμενη θέση ή ερώτηση.	Οι μαθητές/τριες μετά από κάθε ερώτηση και διάλογο, έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν θέση στο διάδρομο.		Οι μαθητές/τριες αναστοχάζονται τη νέα γνώση. Ο/Η εκπαιδευτικός αντιλαμβάνεται το βαθμό αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας του.
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	- Νοηματοδότηση και ανάλυση της βιβλικής διήγησης για τη δημιουργία της γυναίκας (Γέν. 2, 18-24). - Ορίζει τις δύο άκρες ενός διαδρόμου στην τάξη ως το θετικό και το αρνητικό. Στη μέση του διαδρόμου χαράσσει μια γραμμή με ένα ερωτηματικό.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Τάξη ΣΤ' Δημοτικού

1. Δραστηριότητα Αρχικής Αξιολόγησης

Τάξη	Στ' Δημοτικού		
Θεματικό Πεδίο	Εκκλησία – Λατρεία - Αγία Γραφή		
Θεματική Ενότητα	Γιορτές της Ορθοδοξίας		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Αξιολόγησης (Αρχική)		
Γενικός τίτλος	Ιδεοθύελλα		
Τίτλος δραστηριότητας	Διάκριση χριστιανικών εορτών		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές και οι μαθήτριες να: διακρίνουν τα είδη των χριστιανικών εορτών (δεσποτικές, θεομητορικές, γιορτές αγίων).		
Χρονική διάρκεια	5 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες να: • Στοχαστούν πάνω σε προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους σχετικά με τις χριστιανικές γιορτές. • Συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης. • Συνεισφέρουν χρήσιμες ιδέες για τη συνέχεια της διδασκαλίας.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός σχεδιάζει στον πίνακα έναν κύκλο, γράφει έξω από τον κύκλο τη λέξη	Οι μαθητές/τριες σκέφτονται μία χριστιανική γιορτή και την	Πίνακας, μαρκαδόρος.	Οι μαθητές/τριες ανακαλούν προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους,

«χριστιανικές γιορτές» και ζητά από τους/τις μαθητές/τις μαθήτριες, ατομικά, να σκεφτούν μία χριστιανική γιορτή και να την ανακοινώσουν στην ολομέλεια. Εναλλακτικά, η ίδια διεργασία γίνεται σε ομάδες. Κάθε ομάδα αναφέρει τόσες λέξεις, όσα είναι και τα μέλη της.	ανακοινώνουν στην ολομέλεια. Εναλλακτικά, σε επίπεδο ομάδας, κάθε ομάδα ανακοινώνει -μέσω του εκπροσώπου της- τόσες χριστιανικές γιορτές, όσες είναι και τα μέλη της.		βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση από τον/την εκπαιδευτικό της αρχικής γνώσης των μαθητών/μαθητριών και την οικοδόμηση της νέας γνώσης μέσα από τη διδακτική πορεία.
Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα μέσα στον κύκλο τις χριστιανικές γιορτές που αναφέρουν οι μαθητές/τριες χωρίς να σχολιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει. Ζητά κάποιες διευκρινήσεις όταν μια λέξη μοιάζει να μην αφορά το υπό συζήτηση θέμα (π.χ. μια γιορτή δεν είναι χριστιανική).	Οι μαθητές/τριες εκφράζουν τις ιδέες/λέξεις τους στην ολομέλεια της τάξης. Δίνουν διευκρινήσεις στον εκπαιδευτικό, όταν μια λέξη μοιάζει να μην αφορά το υπό συζήτηση θέμα.	Πίνακας, μαρκαδόρος.	Οι μαθητές/τριες συνεισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία με τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Εκτιμούν την αξία της γνώμης τους, η οποία έχει ισότιμο ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.
Ο/Η εκπαιδευτικός προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Καλεί τους/τις μαθητές/τριες να εντοπίσουν, ανάμεσα στις γιορτές που έχουν καταγραφεί ερμηνείες,	Οι μαθητές/τριες εντοπίζουν ανάμεσα στις γιορτές που έχουν καταγραφεί ερμηνείες, ομοιότητες και διαφορές.		Οι μαθητές/τριες συνεισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία με τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Αναστοχάζονται με βάση τις γνώμες των άλλων, αναπτύσσουν διάλογο και ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση.

ομοιότητες, επαναλήψεις και διαφορές.			
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί την ολομέλεια της τάξης να αποφασίσει ποιες λέξεις ομαδοποιούνται και σχηματίζουν ομάδα/κατηγορία. Συγκεκριμένα, για να τους βοηθήσει, σχεδιάζει τρεις νέους κύκλους και γράφει μέσα τις φράσεις «γιορτές αγίων», «δεσποτικές γιορτές», «θεομητορικές γιορτές». Τέλος, συνδέει τους νέους κύκλους με γραμμές με κάθε μία λέξη από τον αρχικό κύκλο.	Οι μαθητές/τριες, ατομικά ή σε ομάδες, ομαδοποιούν τις χριστιανικές γιορτές σε τρεις ομάδες/κατηγορίες: «γιορτές αγίων», «δεσποτικές γιορτές», «θεομητορικές γιορτές».	Πίνακας, μαρκαδόρος.	Ο/η εκπαιδευτικός αξιολογεί την αρχική γνώση των μαθητών/μαθητριών. Οι μαθητές/τριες κατηγοριοποιούν και ομαδοποιούν φράσεις που σχετίζονται με τη βασική θρησκευτική γνώση. Έτσι, οι ίδιοι/ες αξιολογούν την υπάρχουσα γνώση τους. Η δημιουργία των κύκλων βοηθά να γίνει κατανοητή η σχέση και οπτικά χρησιμοποιώντας όλες τις αισθήσεις στην παραγωγή γνώσης.
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

2. Δραστηριότητα Διαμορφωτικής Αξιολόγησης

Τάξη	Στ' Δημοτικού		
Θεματικό Πεδίο	Η Βασιλεία του Θεού		
Θεματική Ενότητα	22. Η Μεταμόρφωση του Χριστού: το όραμα για τη Βασιλεία του Θεού		
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Αξιολόγησης (Διαμορφωτική)		
Γενικός τίτλος	Σύγκριση κειμένου με έναν μετασχηματισμό του.		
Τίτλος δραστηριότητας	Το βιβλικό κείμενο της Μεταμόρφωσης του Χριστού και η αντίστοιχη βυζαντινή εικόνα.		
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να: - περιγράφουν το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού στο όρος Θαβώρ - εντοπίζουν μέσα από βυζαντινές εικόνες τη φανέρωση της δόξας του Χριστού ως εικόνα της Βασιλείας του Θεού.		
Χρονική διάρκεια	7 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και οι μαθήτριες να: • Ανακαλέσουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση που διδάχθηκαν. • Συνδέσουν όσα έμαθαν συνδέοντας το βιβλικό κείμενο με την αντίστοιχη βυζαντινή εικόνα • Συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση

Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες, σε ομάδες να διαβάσουν το βιβλικό κείμενο από μετάφραση που αναφέρεται στο γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού και στη συνέχεια να παρατηρήσουν την αντίστοιχη βυζαντινή εικόνα είτε τυπωμένη σε σελίδα του σχολικού εγχειριδίου είτε προβαλλόμενη στον τοίχο μέσω βιντεοπροβολέα. Στη συνέχεια τους καλεί να γράψουν ένα μικρό κείμενο στο οποίο θα καταγράψουν πώς αποτυπώνονται οι πληροφορίες του κειμένου στη βυζαντινή εικόνα.	Οι μαθητές/τριες ομαδικά διαβάζουν το βιβλικό κείμενο από μετάφραση που αναφέρεται στο γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού και στη συνέχεια παρατηρούν την αντίστοιχη βυζαντινή εικόνα. Έπειτα καταγράφουν σε ένα μικρό κείμενο τις συνδέσεις μεταξύ του βιβλικού κειμένου και της βυζαντινής εικόνας.	Σχολικό εγχειρίδιο, βιντεοπροβολέας, τετράδιο, μολύβι.	Οι μαθητές/τριες εκθέτουν τα επίπεδα κατανόησης / μάθησης με τον τρόπο που χρησιμοποιούν λέξεις - νοήματα- γνώσεις που απέκτησαν μέσα από τη διδασκαλία. Συνοψίζεται το περιεχόμενο του μαθήματος.
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να ανακοινώσουν στην ολομέλεια όσα κατέγραψαν.	Οι μαθητές/τριες διαβάζουν στην ολομέλεια όσα κατέγραψαν. Συνδέουν τις ιδέες τους με όσα διδάχθηκαν.		Παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου και αξιολόγησης της γνώσης που παρήχθη μεταγνωσιακά αναγνωρίζοντας και ερμηνεύοντας τον μετασχηματισμό του βιβλικού κειμένου σε εικόνα, ενώ ταυτόχρονα νοηματοδοτούν με θρησκευτικό περιεχόμενο τις έννοιες. Επιπλέον, ακούν πώς σκέφτονται οι άλλοι.

Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διδασκαλία σχετικά με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, που έχουν οριστεί.
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	

3. Δραστηριότητα Τελικής Αξιολόγησης

Τάξη	Στ' Δημοτικού
Θεματικό Πεδίο	Η Βασιλεία του Θεού
Θεματική Ενότητα	21. Οι Μακαρισμοί: η διδασκαλία του Χριστού για τη Βασιλεία του Θεού
Κατηγορία Δραστηριοτήτων	Δραστηριότητα Αξιολόγησης (Τελική)
Γενικός τίτλος	Επικαιροποίηση κειμένων
Τίτλος δραστηριότητας	Προτάσεις συμπεριφορών με βάση τους Μακαρισμούς που θα κάνει τη ζωή στο σχολείο, το σπίτι και την κοινωνία γενικότερα καλύτερη.
ΠΜΑ του ΠΣ που υπηρετούνται	Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να: -αναφέρουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα όσων θεωρούνται πραγματικά ευτυχισμένοι σύμφωνα με τους Μακαρισμούς -εκτιμούν ότι οι Μακαρισμοί είναι η διδασκαλία του Χριστού, η οποία αφορά στον τρόπο ζωής που ακολουθεί ένας Χριστιανός για να εισέλθει στη Βασιλεία του Θεού.

Χρονική διάρκεια	7 λεπτά		
Αναλυτική Περιγραφή			
Στόχος/οι	Οι μαθητές και μαθήτριες να: • Στοχαστούν πάνω σε όσα διδάχθηκαν σχετικά με τη διαχρονική αξία των Μακαρισμών • Ανακαλέσουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση που διδάχθηκαν. • Συζητήσουν τις προσωπικές τους ιδέες στο πλαίσιο της τάξης.		
Ενέργειες του/της εκπαιδευτικού	Ενέργειες των μαθητών/μαθητριών	Υλικά	Τεκμηρίωση
Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει τους/τις μαθητές/τριες, σε τρεις ομάδες. Στη συνέχεια δίνει σε κάθε ομάδα τα παρακάτω θέματα σε φύλλο εργασίας: -Προτάσεις συμπεριφορών με βάση τους Μακαρισμούς που θα κάνουν τη ζωή στο σχολείο καλύτερη -Προτάσεις συμπεριφορών με βάση τους Μακαρισμούς που θα κάνουν τη ζωή στο σπίτι καλύτερη -Προτάσεις συμπεριφορών με βάση τους Μακαρισμούς που θα κάνουν τη ζωή στην κοινωνία καλύτερη.	Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε τρεις ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει ένα από τα παρακάτω θέματα: -Προτάσεις συμπεριφορών με βάση τους Μακαρισμούς που θα κάνουν τη ζωή στο σχολείο καλύτερη -Προτάσεις συμπεριφορών με βάση τους Μακαρισμούς που θα κάνουν τη ζωή στο σπίτι καλύτερη - Προτάσεις συμπεριφορών με βάση τους	Φύλλο εργασίας.	Οι μαθητές/τριες Οι μαθητές/τριες στοχάζονται πάνω σε όσα έμαθαν, με βιωματικό τρόπο και ανακαλούν στοιχεία από τις γνώσεις που απέκτησαν μέσα από τη διδασκαλία.

	Μακαρισμούς που θα κάνουν τη ζωή στην κοινωνία καλύτερη.		
Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να συμπληρώσουν στο φύλλο εργασίας προτάσεις για το πώς μπορεί να γίνει η ζωή στο σπίτι, το σχολείο και την κοινωνία καλύτερη με βάση αυτά που αναφέρονται στους Μακαρισμούς.	Οι μαθητές/τριες γράφουν προτάσεις στο φύλλο εργασίας για το πώς μπορεί να γίνει η ζωή στο σπίτι, το σχολείο και την κοινωνία καλύτερη με βάση αυτά που αναφέρονται στους Μακαρισμούς.	Φύλλο εργασίας, μολύβι.	Οι μαθητές/τριες συνεισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία με τις προσωπικές τους ιδέες και σκέψεις. Παρέχεται η δυνατότητα περαιτέρω προσωπικού αναστοχασμού μέσα από την ανταλλαγή των προσωπικών απόψεων. Συνοψίζεται το περιεχόμενο του μαθήματος και ενεργοποιείται η οικοδόμηση της γνώσης

			μέσω της σύνδεσης του μαθήματος με τη ζωή των μαθητών/τριών.
Ο/Η εκπαιδευτικός καλεί τους/τις μαθητές/τριες (γραμματείς από κάθε ομάδα) στην ολομέλεια να παρουσιάσουν τις προτάσεις τους.	Οι μαθητές/τριες (γραμματείς από κάθε ομάδα) παρουσιάζουν στην ολομέλεια της τάξης τις προτάσεις τους.		Αναστοχάζονται με βάση τις γνώμες των άλλων, διαλέγονται και, επιπλέον, ασκούνται στην ενεργητική ακρόαση και οικοδομούν δι-υποκειμενικά τη γνώση.
Ο εκπαιδευτικός χωρίζει ένα χαρτόνι σε τρεις στήλες και θέτει τους εξής τίτλους σε κάθε στήλη: «Προτάσεις για το σχολείο» «Προτάσεις για το σπίτι» «Προτάσεις για την κοινωνία». Στη συνέχεια ζητάει από τον εκπρόσωπο κάθε ομάδας να γράψει τις προτάσεις της ομάδας του στην αντίστοιχη στήλη.	Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας γράφει τις προτάσεις της ομάδας του στο χαρτόνι που έχει αναρτήσει ο δάσκαλος.	Χαρτόνι, μαρκαδόρος.	Παρέχεται η δυνατότητα στον/στην εκπαιδευτικό ελέγχου και αξιολόγησης των ΠΜΑ με σκοπό την ανατροφοδότηση του διδακτικού έργου.
Ενέργειες του/της Εκπαιδευτικού πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται	Διδασκαλία σχετικά με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, που έχουν οριστεί.		
Ενέργειες του μαθητή/μαθήτριας πριν τη δραστηριότητα, αν απαιτούνται			

Εργαλεία αυτοαξιολόγησης, ετεροαξιολόγησης (ρουμπρίκες), portfolio (φάκελος επιτευγμάτων)

	9-10	8	7	1-6
Αποτελέσματα/στόχοι	Με συνέπεια και ενεργά βοηθά να προσδιοριστούν τα ομαδικά προσδοκώμενα αποτελέσματα. Εργάζεται αποτελεσματικά για να επιτευχθούν τα αποτελέσματα.	Με συνέπεια συζητά και εργάζεται για τις δεσμεύσεις της ομάδας. Εργάζεται ανάλογα με τον ρόλο που ανέλαβε.	Περιστασιακά συζητά και εργάζεται για τις δεσμεύσεις της ομάδας. Εργάζεται ανάλογα με τον ρόλο που ανέλαβε.	Σπάνια εργάζεται για την ομάδα ή ακόμη αποπροσανατολίζει την ομάδα από τους στόχους της.
	9-10	8	7	1-6
Κοινωνικές δεξιότητες	Συνεργάζεται με τα μέλη της ομάδας ενθαρρύνοντας τους άλλους, δείχνοντας συγκατάβαση, αναλαμβάνοντας ρόλο χωρίς να επιβάλλεται. Δείχνει ευαισθησία στα αισθήματα και τις απόψεις των άλλων.	Συνεργάζεται με τα μέλη της ομάδας ενθαρρύνοντας τους άλλους, δείχνοντας συγκατάβαση, αναλαμβάνοντας ρόλο χωρίς να επιβάλλεται.	Συμμετέχει στην ομάδα, αλλά έχει την προσωπική του τακτική. Δεν έχει διάθεση να υποχωρεί ή να συμβάλλει αποδοτικά.	Αποθαρρύνει τους άλλους, παρενοχλεί τα μέλη της ομάδας ή ενθαρρύνει αποπροσανατολιστική συμπεριφορά. Προσφεύγει σε αλλαγές των εργασιών άλλων χωρίς να τους ρωτήσει ή χωρίς να το ξέρουν.
	9-10	8	7	1-6
Ποιότητα εργασίας	Συμβάλλει στην ομάδα με σημαντικές πληροφορίες, ιδέες και απόψεις. Αφιερώνει χρόνο για την παραγωγή της εργασίας.	Συμβάλλει στην ομάδα με πληροφορίες, ιδέες και απόψεις. Αφιερώνει χρόνο για την παραγωγή της εργασίας.	Συμβάλλει με ορισμένες ιδέες, αλλά πιο πολύ υποστηρίζει τους άλλους. Δείχνει θέληση να συμ-	Εργάζεται λίγο ή καθόλου για την εργασία της ομάδας. Δείχνει λίγο ή καθόλου ενδιαφέρον. Παράγει έργο κατώτερο των

			μετέχει στην εργασία, αλλά δεν ξεπερνά τις μέσες προσδοκίες.	ελάχιστων κριτηρίων ποιοτικής εργασίας.
	9-10	8	7	1-6
Συμμετοχή	Παρακολουθεί ανελλιπώς. Χρησιμοποιεί τον χρόνο στην τάξη με συνέπεια και ενεργά ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία της ομάδας.	Παρακολουθεί με συνέπεια. Όταν απουσιάζει είναι συνεπής σε ό,τι έχει αναλάβει. Χρησιμοποιεί τον χρόνο στην τάξη ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία της ομάδας.	Παρακολουθεί περιστασιακά. Κάποιες φορές απουσιάζει και δεν είναι συνεπής σε ό,τι έχει αναλάβει. Αφιερώνει χρόνο στην εργασία, αλλά κάποιες φορές περισπάται ή απλώς παρακολουθεί.	Απουσιάζει συχνά. Δεν είναι συνεπής σε ό,τι αναλαμβάνει. Σπαταλά τον χρόνο του στην τάξη. Κάνει άλλες εργασίες, αποφεύγει να αναλάβει εργασία, συζητά άσκοπα. Τα μέλη της ομάδας παραπονιούνται γι' αυτόν.
	9-10	8	7	1-6
Αφιέρωση	Με συνέπεια αφιερώνει χρόνο εκτός τάξης για να βοηθήσει στην παραγωγή της εργασίας. Συμμετέχει σε όλες τις συναντήσεις της ομάδας.	Αφιερώνει χρόνο εκτός τάξης, για να βοηθήσει στην παραγωγή της εργασίας. Συμμετέχει στην πλειονότητα των συναντήσεων της ομάδας.	Δείχνει θέληση να εργαστεί για την ολοκλήρωση της εργασίας μέσα στην τάξη. Συμμετέχει σε κάποιες συναντήσεις της ομάδας. Μπορεί να φτάνει αργά ή να αποχωρεί νωρίς.	Σπάνια ή ποτέ αφιερώνει χρόνο εκτός τάξης για να βοηθήσει στην παραγωγή της εργασίας ή συμμετέχει στις συναντήσεις της ομάδας ή δείχνει ενδιαφέρον για την πρόοδο της εργασίας.

Δελτίο αξιολόγησης για ατομική και ομαδική αξιολόγηση (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2015, σσ. 176-177).

Επιχείρησε να αξιολογήσεις τη συμβολή σου στη λειτουργικότητα της ομάδας σου. Με κλίμακα από το 1 έως το 5 σημείωσε την αξιολόγησή σου (κυκλώνοντας τον αριθμό) με βάση τις παρακάτω προτάσεις: 1 = ποτέ, 2 = σπάνια, 3 = μερικές φορές, 4 = συχνά, 5 = Πολύ συχνά					
1. Συμμετέχω ενεργά με πληροφορίες, ιδέες, ερωτήματα και επιχειρήματα στις συζητήσεις και τις λοιπές εργασίες της ομάδας.	1	2	3	4	5
2. Αναγνωρίζω, επαινώ και ενθαρρύνω τις προσπάθειες των άλλων μελών.	1	2	3	4	5
3. Προσφέρω βοήθεια σε όλα τα μέλη της ομάδας μου, όταν το έχουν ανάγκη.	1	2	3	4	5
4. Ζητώ βοήθεια και ιδέες από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, όταν δυσκολεύομαι.	1	2	3	4	5
5. Είμαι συνεπής στα χρονοδιαγράμματα και παραδίδω ό,τι αναλαμβάνω έγκαιρα.	1	2	3	4	5
6. Είμαι υπεύθυνος και εκπληρώνω τις υποχρεώσεις μου με επάρκεια.	1	2	3	4	5
7. Συμβάλλω θετικά στην άμβλυση των εντάσεων, συγκρούσεων και στην αναζήτηση συνθετικών λύσεων.	1	2	3	4	5
8. Αποδέχομαι και συζητώ την κριτική και τις διαφορετικές απόψεις και αναζητώ τρόπους σύνθεσης, αποφεύγοντας τις αντιπαραθέσεις.	1	2	3	4	5
9. Δείχνω προθυμία στις εργασίες της ομάδας και νιώθω ικανοποίηση για αυτό.	1	2	3	4	5

Δελτίο αξιολόγησης για ατομική και ομαδική αξιολόγηση (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2015, σ. 177).

Ετεροαξιολόγηση

Αυτό-αξιολόγηση Ομάδας	
Σχηματισμός ομάδας	
Ναι/Όχι	
1	Οργανωθήκαμε γρήγορα και χωρίς να ενοχλούμε την υπόλοιπη τάξη.
2	Δεν απομακρύνθηκε κάποιο μέλος από την ομάδα κατά την ώρα εργασίας.
3	Χρησιμοποιήσαμε κατά τη συνεργασία χαμηλό τόνο φωνής.
Συνεργασία ομάδας	
Ναι/Όχι	
1	Παρακολουθούσαμε αυτόν/αυτήν που μιλούσε.
2	Είχαμε μεταξύ μας καλή επικοινωνία με τα μάτια.
3	Χρησιμοποιήσαμε τα μικρά μας ονόματα για να επικοινωνούμε.

4	Προσφέραμε βοήθεια ο ένας στον άλλο.
5	Ζητούσαμε βοήθεια από τα μέλη της ομάδας μας.
6	Δουλέψαμε με βάση τους ρόλους που είχαμε αναλάβει στην ομάδα.
Μορφή εργασίας	
Ναι/Όχι	
1	Παραφράζαμε τις απόψεις του προηγούμενου ομιλητή.
2	Κάναμε προφορικές ανακεφαλαιώσεις.
3	Κάναμε διορθώσεις και συμπληρώσεις για να επιτύχουμε την ακρίβεια.
4	Επιζητούσαμε τη δικαιολόγηση των απόψεων.
5	Ελέγχαμε τις αντικρουόμενες πληροφορίες με προσφυγή στις πηγές πληροφόρησης.
6	Συζητούσαμε τις αντικρουόμενες απόψεις.
7	Αποκτήσαμε όλοι/όλες άποψη για το θέμα.
Δημιουργία συνεργατικού κλίματος	
Ναι/Όχι	
1	Προσφέραμε ενθάρρυνση για συμμετοχή σε όλα τα μέλη της ομάδας.

«Δελτίο Αυτό-αξιολόγησης» που βασίζεται στην πρόταση του Ηλία Μασαγγούρα (2008, σ. 109)

Φάκελος μαθητή/μαθήτριας (portfolio)

Ανάλογα με τους στόχους του ένας φάκελος μπορεί να περιέχει:

- Φύλλα Εργασίας από δραστηριότητες που έγιναν στην τάξη.
- Παραδείγματα γραπτών εργασιών σε διαφορετικά διαστήματα (εργασίες που έχουν ανατεθεί από τον εκπαιδευτικό, εντός ή εκτός τάξης).
- Φωτογραφίες από έργα και δημιουργίες των μαθητών/μαθητριών.
- Ηχογραφημένα ή μαγνητοσκοπημένα στιγμιότυπα από δημιουργίες μαθητών/μαθητριών.
- Πορεία παρακολούθησης της μαθησιακής ανάπτυξης του μαθητή ή της μαθήτριας μέσα από τη «βιογραφία» εργασιών και αυτοκαταγραφές των μαθητών και μαθητριών.
- Στοιχεία που να παρουσιάζουν τη διαδικασία από την οποία πέρασε ο μαθητής ή η μαθήτρια για να καταλήξει σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη εργασία.
- Ενδιαφέροντα και δημιουργικές κλίσεις του μαθητή και της μαθήτριας.
- Η αυτοαξιολόγηση μαθητή ή μαθήτριας.
- Η ετεροαξιολόγηση από συμμαθητές και συμμαθήτριες.
- Η παρατήρηση από τον/την εκπαιδευτικό.

Προσαρμογή από Οδηγό Εκπαιδευτικού για την Περιγραφική Αξιολόγηση στο Γυμνάσιο, 2017, ΙΕΠ.

Ενδεικτικά διδακτικά σενάρια

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δομή 1^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Γ' Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

«Ο Νώε, η Κιβωτός, ο Κατακλυσμός.»

Δημιουργός: Κωνσταντίνος Πρέντος

Βαθμίδα / Τάξη: Δημοτικό - Γ' τάξη

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

Γνωστικό αντικείμενο: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Θεματικό Πεδίο : ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ-ΠΤΩΣΗ

Θεματική Ενότητα Νο. 7: «Ο Νώε, η Κιβωτός, ο Κατακλυσμός»

Προσδοκώμενα αποτελέσματα, όπως περιγράφονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές είναι σε θέση να:

1. Αναγνωρίζουν στην ιστορία της κατασκευής της Κιβωτού, την πίστη και την εμπιστοσύνη του Νώε στον Θεό.
2. Αναγνωρίζουν ότι το τέλος της διήγησης του Κατακλυσμού σηματοδοτεί την υπόσχεση του Θεού για ασφάλεια και προστασία του ανθρώπου και του κόσμου.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Η παρούσα Θεματική Ενότητα σχετίζεται άμεσα με το περιεχόμενο των προηγούμενων Ενοτήτων του 2^{ου} Θεματικού πεδίου «Δημιουργία–Πτώση» (4. Η Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από τον Θεό, 5. Ο άνθρωπος ζει στον Παράδεισο, 6. Οι Πρωτόπλαστοι επιλέγουν να ζήσουν χωρίς τον Θεό), καθώς συμπληρώνει με τον πύργο της Βαβέλ τον ιστορικό κύκλο των συνεπειών της πτώσης του ανθρώπου, μετά την απόφασή του να φύγει από τον Παράδεισο και να ζήσει μακριά από τον Θεό. Αποτελεί δε, προπομπό για το επόμενο Θεματικό Πεδίο («Άνθρωποι του Θεού»), αναδεικνύοντας την αντίθεση μεταξύ των όρων «πτώση» και «αποκατάσταση» των σχέσεων μεταξύ Θεού και ανθρώπων, δια των προφητών, που, εν προκειμένω, συγκαταλέγονται στους «ανθρώπους του Θεού». Η Ενότητα έχει εκ της φύσεώς της ευρεία διαθεματική διασύνδεση με πεδία άλλων διδακτικών αντικειμένων, καθώς το περιεχόμενό της μπορεί να ιδωθεί μέσα από τη Μελέτη Περιβάλλοντος (φυσικές καταστροφές), την Οικολογία (προστασία βιοποικιλότητας), τη Γεωγραφία (ιστορικά ντοκουμέντα για τη θέση της Κιβωτού μετά την υποχώρηση των υδάτων), την τεχνολογία (το σχήμα, το είδος, τα υλικά, ο τρόπος κατασκευής της κιβωτού) κ.λ.π.

Χρονική διάρκεια: 1 διδακτική ώρα (45΄)

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το περιεχόμενο της ενότητας θεωρείται οικείο στους μαθητές, καθώς η διήγηση του Κατακλυσμού είναι ιδιαίτερα γνωστή μέσα από διάφορα οπτικοακουστικά μέσα, σχετικά παιδικά βίντεο, κινηματογραφικές παραγωγές, παιδικά βιβλία κ.λπ. Τοποθετείται σε αυτό το σημείο του Π.Σ., καθώς οι μαθητές/τριες έχουν ήδη προσεγγίσει την έννοια του Θεού (στο προηγούμενο Θεματικό Πεδίο), ενώ στο τρέχον έχουν ασχοληθεί με τη Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου, αλλά και με το ζήτημα της παρακοής και της έκπτωσης του ανθρώπου από τον Παράδεισο. Κατά συνέπεια, το νέο ξεκίνημα της ζωής μετά τον Κατακλυσμό ακολουθεί ως φυσιολογική εξέλιξη μετά και τη φθορά που υπέστη το ανθρώπινο γένος εξ αιτίας της εκούσιας απομάκρυνσής του από τον Θεό· ταυτόχρονα, η το νέο αυτό ξεκίνημα επισφραγίζεται με μία νέα συμφωνία ανάμεσα στον Θεό και τομ άνθρωπο, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και την αναγέννηση της φύσης.

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές/τριες έχουν αναγνωρίσει και διασαφηνίσει ότι ο Θεός, σύμφωνα με τη διδασκαλία της Εκκλησίας, είναι ο Δημιουργός της φύσης και του ανθρώπου και έχουν συζητήσει τους λόγους της απομάκρυνσής του από τον Θεό. Στο επίπεδο των δεξιοτήτων, έχουν συσχετίσει θέματα για τη δημιουργία του κόσμου και την αγάπη του Θεού για τον άνθρωπο, έχουν συνθέσει τις απόψεις τους και έχουν ολοκληρώσει έναν πρώτο κύκλο γνωστικής προσέγγισης στο ζήτημα. Γνωρίζουν, έστω ακροθιγώς, τη διήγηση του Κατακλυσμού, καθώς και το ζήτημα της περιβαλλοντικής καταστροφής και της ασυνέπειας των ανθρώπων ως προς την κακή διαχείριση/κατάχρηση των φυσικών πόρων. Απομένει να τους δοθεί, στο πλαίσιο των γνωστικών τους ικανοτήτων, η διασύνδεση όλων των ανωτέρω, με την πρόνοια του Θεού για

την πλάση. Ο Θεός καταδεικνύεται ως ο μόνος βοηθός του ανθρώπου, που με τη μετάνοια και την αλλαγή πορείας του θα μπορέσει να αναστρέψει και την ολοένα αυξανόμενη φθορά, κατάλυση και καταστροφή της φύσης.

ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός του σεναρίου είναι να προσεγγίσουν οι μαθητές/τριες την ιστορία του Κατακλυσμού και της Κιβωτού.

Ειδικότερα, με τη διδασκαλία του Σεναρίου οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

- Αφηγούνται τα γεγονότα που οδήγησαν στον Κατακλυσμό
- Εντοπίζουν μέσα στη σχετική βιβλική διήγηση τα σημεία εκείνα στα οποία φανερώνεται η εμπιστοσύνη του Νώε στις υποσχέσεις του Θεού
- Ανακαλύπτουν το αισιόδοξο μήνυμα αναφορικά με την προστασία της φύσης, το οποίο εξάγεται από τη βιβλική διήγηση για τον Κατακλυσμό.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οι μαθητές/τριες εργάζονται στην αρχή στην ολομέλεια και στη συνέχεια σε ομάδες. Ο/Η εκπαιδευτικός αξιοποιεί εποπτικά μέσα και υπηρεσίες των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών, προβάλλοντας μια εικόνα από τον Κατακλυσμό (Φωτόδεντρο, <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-879>) ή/και ένα σχετικό βίντεο (<https://www.youtube.com/watch?v=lLrzi70ZvT4>). Ακόμα, μοιράζεται με τους/τις μαθητές/τριες το ακόλουθο μουσικό κομμάτι (<https://www.youtube.com/watch?v=iCEDfZgDPS8>).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο/Η εκπαιδευτικός επιλέγει μαθητοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας. Πιο συγκεκριμένα, στην αφόρμηση, χρησιμοποιεί τεχνικές από τον χώρο της βιωματικής παιδαγωγικής, δίνοντας τη δυνατότητα στους/τις μαθητές/τριες να εκφράσουν με σύντομο και χαρακτηριστικό τρόπο οτιδήποτε τους άγγιξε καταγράφοντάς το στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει ή να ερμηνεύει. Στη συνέχεια, χρησιμοποιεί την ομαδοσυνεργατική μέθοδο αφού οι μαθητές/τριες μέσω δραστηριοτήτων παιχνιδιών δράσης προσεγγίζουν το εξεταζόμενο θέμα. Οι μαθητές/τριες

εργάζονται ομαδικά και αναπτύσσουν τις απόψεις και τις ιδέες τους στο πλαίσιο της ομάδας τους και στη συνέχεια τις παρουσιάζουν στην ολομέλεια. Ο/η εκπαιδευτικός προσφέρει τη δυνατότητα στους/τις μαθητές/τριες να συνδιαμορφώσουν τη γνώση χωρίς να την προσφέρει έτοιμη, δίνοντάς τους ενεργητικό ρόλο. Ο διάλογος και οι ερωταπαντήσεις κατέχουν ξεχωριστή θέση στη διαδικασία, αφού μέσω αυτών δομείται η νέα γνώση. Στο τέλος, οι μαθητές/τριες αξιολογούν την απόκτησή της μέσω ακροστιχίδας, επιδιώκοντας να συνοψίσουν τις πληροφορίες και τις γνώσεις που απέκτησαν.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Αφόρμηση (10')

Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας: Ιδεοθύελλα

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στους/τις μαθητές/τριες μία εικόνα από τον Κατακλυσμό (Φωτόδεντρο, <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-879>) και τους/τις ρωτά τι βλέπουν. Οι μαθητές/τριες μέσω καταιγισμού ιδεών αναφέρουν με σύντομες φράσεις, οτιδήποτε τους άγγιξε συναισθηματικά ή λογικά, εικάζοντας ή/και αναφέροντας τα γεγονότα. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όσα αναφέρουν οι μαθητές/τριες στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει ή να ερμηνεύει. Στη συνέχεια, προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «θύελλας των ιδεών». Αρχικά, επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Ακολούθως, αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα δευτερεύοντα στοιχεία της ιστορίας.

Επεξεργασία (20')

Ο/η εκπαιδευτικός διηγείται αδρομερώς στοιχεία του Κατακλυσμού, εστιάζοντας στις βασικές έννοιες (κακία του κόσμου, απομάκρυνση από τις εντολές του Θεού, εμπιστοσύνη στον Νώε, απόφαση για κάθαρση και «επανεκκίνηση» του κόσμου). Μετά την προβολή ενός σχετικού βίντεο (<https://www.youtube.com/watch?v=ILrzl70ZvT4>), οι μαθητές/τριες χωρισμένοι σε ομάδες υλοποιούν τη Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης: «Παγωμένη εικόνα: Η Κιβωτός».

Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης. Παγωμένη εικόνα: Η Κιβωτός (10΄)

Οι μαθητές/τριες χωρισμένοι σε ομάδες και χρησιμοποιώντας τα σώματά τους, δημιουργούν μια εικόνα που αποτυπώνει μια στιγμή της πλημμύρας/καταστροφής ή της οικογένειας του Νώε, οι οποίοι από την Κιβωτό βλέπουν την επερχόμενη καταστροφή. Αποτυπώνουν στις στάσεις τους τα συναισθήματα της στιγμής, ενώ η σκηνή μπορεί να συνδυαστεί και με μουσική υπόκρουση (<https://www.youtube.com/watch?v=iCEDfZgDPS8>). Αφετηρία ή ερέθισμα μπορεί να έχουν τη φωτογραφία που χρησιμοποιήθηκε στην αφόρμηση (<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-879>) ή το βίντεο (<https://www.youtube.com/watch?v=ILrzi70ZvT4>) με παύσεις της προβολής στα σημεία που επιθυμούν να εστιάσουν οι μαθητές. Η τεχνική δίνει τη δυνατότητα στους/τις μαθητές/τριες που συμμετέχουν στην παγωμένη εικόνα, να αποτυπώσουν το σημαντικότερο μήνυμά της, ενώ οι υπόλοιποι/ες μαθητές/τριες ασκούνται στην ερμηνεία της. Όλα λαμβάνουν χώρα, χωρίς να υπάρχει σχολιασμός, υποδείξεις ή ερμηνεία των προθέσεων των συμμετεχόντων/ουσών. Μετά την παρουσίαση, οι υπόλοιποι συζητούν για τη σύνθεση που προέκυψε, π.χ. ποιοι είναι, πού είναι, τι σχέση έχουν, τι έχει συμβεί λίγο πριν, τι θα συμβεί μετά κλπ.

Αξιολόγηση (5΄)

Δραστηριότητα: ΑΒΓ

Οι μαθητές/τριες ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιούν τα γράμματα του αλφαβήτου ή μια λέξη για να δημιουργήσουν μια ακροστιχίδα-λίστα με λέξεις ή μικρές φράσεις που σχετίζονται με το θέμα. Με αυτή την τεχνική συνοψίζεται το περιεχόμενο του μαθήματος.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Λόγω των υπαρχουσών συνθηκών η ενότητα μπορεί να υλοποιηθεί και διαδικτυακά. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες ή βρίσκονται στην ολομέλεια και μπορούν να έχουν αφετηρία ή ερέθισμα μια φωτογραφία (<http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-lor-8521-879>). Διαθεματικά (ιστορία) μπορεί να γίνει αναφορά στον θυμό του Ποσειδώνα, ο οποίος με την τρίαينά του τάραζε τις θάλασσες, αλλά και στην Πύρα και τον Δευκαλίωνα, την αρχαία Ελληνική εκδοχή του κατακλυσμού, γεγονός που αναφέρεται επίσης, σε παραδόσεις και άλλων αρχαίων πολιτισμών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλμπανάκη, Ξ., (2013). Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος των Θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μπαρμπουνάκης.
- Δημητρακοπούλου, Α. (2001). Το επιστημονικό πεδίο Εκπαιδευτικών Εφαρμογών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας και η σχέση τους με την Εκπαίδευση από απόσταση: Βασικές θεωρήσεις. Στο: *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*, Πάτρα, 27-28 Μαΐου 2001. (URL: <http://newtutor.pbworks.com/f/%CE%A4%CE%A0%CE%95.pdf>. Ανακτήθηκε στις 07/07/2021).
- Ζηζιούλας, Ιωάννης Δ., Μητροπολίτης Περγάμου (2019). *Η Κτίση ως Ευχαριστία*. Αθήνα: Πορφύρα.
- Κογκούλης, Ιωάννης Β. Διδακτική του Μαθήματος των Θρησκευτικών-Παιδείας & Ελληνορθόδοξης Κληρονομιάς-στην Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Δέσποινα Κυριακίδη, 2014.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2019). *Τι Θρησκευτικά χρειάζεται η Εκπαίδευση σήμερα;* Αθήνα: Gutenberg.
- Κωνσταντίνου, Μ. Δ. (2019). Μικρές ερμηνευτικές μελέτες σε αφηγηματικά κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροπή.
- Κωνσταντίνου, Μ. Δ. (2014). *Του Συνιέναι τας Γραφάς. 13+1 Βήματα Εισαγωγής στην Παλαιά Διαθήκη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη.
- Ματσαγγούρας, Ηλίας Γ. *Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Μητροπούλου, Β. (2014). *Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες στο σύγχρονο σχολείο. Εφαρμογές στη Θρησκευτική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing.
- Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο, ΦΕΚ 698 / 4-3-2020, τ. Β'. URL:

http://iep.edu.gr/el/component/k2/download/53_c5dde4bda4d6d69e535b2a33a7e9afec. (Προσπελάστηκε στις 08/07/2021).

-Στογιαννίδης, Α. (2016). Το Μάθημα των Θρησκευτικών στη Δημόσια Εκπαίδευση: ένα Μάθημα Θέσεων, Στοχασμού και Ερμηνείας. Στο: *ΣΥΝΘΕΣΙΣ (Ηλεκτρονικό Περιοδικό του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ)*, Τόμος 5 / Νο. 1, σσ. 41-67.
<https://doi.org/10.26262/syn.v5i1.5630>.

Δομή 2^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Γ' Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

«Ησαύ και Ιακώβ. Τα δύο αδέρφια μαλώνουν, μα η αγάπη τους φέρνει πάλι κοντά»

Δημιουργός: Γεωργία Καρέλα

Βαθμίδα / Τάξη: Δημοτικό - Γ' τάξη

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

Γνωστικό αντικείμενο: ΘΡΗΣΚΕΥΤΚΑ

Θεματικό Πεδίο : ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ-ΠΤΩΣΗ

Θεματική Ενότητα Νο. 10: «Ησαύ και Ιακώβ»

Προσδοκώμενα αποτελέσματα, όπως περιγράφονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές είναι σε θέση να:

- Αναγνωρίζουν τη σημασία της αγάπης και της ειλικρίνειας στις σχέσεις μεταξύ αδελφών.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Η παρούσα Θεματική Ενότητα σχετίζεται με το περιεχόμενο του προηγούμενου 2^{ου} Θεματικού πεδίου («Δημιουργία–Πτώση»), καθόσον πραγματεύεται τις σχέσεις των ανθρώπων, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μετά τον Κατακλυσμό, αποκαλύπτοντας τις αδυναμίες τους, καθώς βρίσκονται πλέον μακριά από τον Θεό, υποκείμενοι σε διαρκή ροπή προς το κακό, με μόνη λυτρωτική λύση των δεσμών αυτών, τη μετάνοια και την αγάπη προς τον αδελφό/πλησίον. Η εν λόγω Θεματική Ενότητα διασυνδέεται με άλλες θεματικές ενότητες του ίδιου πεδίου, με σχετικό περιεχόμενο (λ.χ. Θ.Ε. 11 «Ο Ιωσήφ συγχωρεί τα αδέλφια του»), αλλά και με Θεματικές Ενότητες του 4^{ου} Θεματικού πεδίου («Ενανθρώπηση-Χριστός»), όπως π.χ. τη Θεματική Ενότητα Νο. 25 («Ο Χριστός συμβουλεύει: Αγαπούμε όσους μας βλάπτουν, δεν κρίνουμε τους άλλους»).

Χρονική διάρκεια: 1 διδακτική ώρα (45΄)

3. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/τριών για το προς μελέτη θέμα) – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το περιεχόμενο της ενότητας θεωρείται ιδιαίτερα οικείο στους/τις μαθητές/τριες, καθώς οι διαφορές μεταξύ αδερφών εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος αποτελούν πραγματικότητα, ενώ οι τρόποι επίλυσής τους ποικίλουν. Αποτελεί δε, εξαιρετική αφορμή να συζητηθεί το θέμα των προσωπικών, αλλά και διαπροσωπικών σχέσεων των μαθητών/τριών (οικογενειακό, φιλικό περιβάλλον), οριοθετώντας κανόνες, συμπεριφορές, προτείνοντας με αφορμή τους Ησαύ και Ιακώβ, δόκιμες λύσεις και άρσεις των τυχόν διαταραγμένων ή προβληματικών σχέσεών τους. Η διήγηση των αδελφών Ησαύ και Ιακώβ είναι, επίσης, γνωστή, μέσα και από οπτικοακουστικά μέσα, παιδικά βίντεο, κινηματογραφικές παραγωγές, παιδικά βιβλία κ.λπ. Τοποθετείται σε αυτό το σημείο του Π.Σ., καθώς οι μαθητές/τριες κρίνεται σκόπιμο να αναγνωρίσουν, τόσο ότι η έννοια του προσωπικού συμφέροντος και ο εγωισμός είναι σύμφυτα με την ανθρώπινη φύση μεν, όσο και το ότι σημείο υπέρβασής τους είναι η αναγνώριση του λάθους και η συγγνώμη προς όποιον/α έχουμε αδικήσει, είτε συγγενή είτε πλησίον. Η ενότητα συνδέεται και με τους Πρωτοπλάστους και την παρακοή τους στο θέλημα του Θεού, καθόσον ο εγωισμός και το προσωπικό συμφέρον τους οδήγησε σε αυτήν, αλλά και με τον πύργο της Βαβέλ, μνημείο έπαρσης, αλαζονείας και έκπτωσης των ανθρώπων, λόγω της απομάκρυνσής τους από τον Θεό.

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές/τριες έχουν αναγνωρίσει ότι, σύμφωνα με τη διδασκαλία της Εκκλησίας, ο Θεός αποτελεί τον Πατέρα του ανθρώπινου γένους και ότι έχει δώσει στον άνθρωπο την απόλυτη ελευθερία να δρα και να πολιτεύεται είτε σύμφωνα με το θέλημά Του είτε σύμφωνα με το δικό του θέλημα, δεχόμενος τις συνέπειες των επιλογών αυτών. Η ομαλή, αγαπητική και ανιδιοτελής σχέση που θα πρέπει να αναπτύσσεται με τον/την αδελφό/ή μας εντός της οικογένειας, είναι το ζητούμενο, εφόσον από όλους τους μαθητές μπορεί να γίνει αντιληπτό μέσω παραδειγμάτων, πού οδηγούν οι παρασκηνιακές και άδικες «κινήσεις» συμφέροντος και υφαρπαγής αγαθών ή οι «συμφωνίες» που ενέχουν δόλο. Μία ζωή κοντά στον Θεό όχι μόνο είναι ξένη προς όλα αυτά, αλλά, επιπροσθέτως, προβάλλει την αγάπη προς τον «πλησίον». Την αγάπη αυτή οι μαθητές/τριες πρόκειται να συναντήσουν και σε επόμενες Θεματικές Ενότητες, αναγνωρίζοντάς την ως την επιθυμητή σχέση που ο Θεός και η Εκκλησία Του προβάλλουν ως πρότυπο. Στο επίπεδο των δεξιοτήτων, οι μαθητές/τριες έχουν συσχετίσει την αγάπη του Θεού για τον άνθρωπο, με την ομαλή πορεία του στον κόσμο, αλλά αναγνωρίζουν ταυτόχρονα και τη σύμφυτη με την ανθρώπινη φύση έκπτωση, όσον αφορά στις προσωπικές ή διαπροσωπικές τους σχέσεις. Μέσα από την ενότητα, θα πρέπει να προσφερθεί μια πρόταση υπέρβασης των καταστάσεων αυτών (διχόνοιας, εκμετάλλευσης, διαπληκτισμών, οργής κ.λπ.), καταθέτοντας καθένας/καθεμία και τη δική του/της προσπάθεια.

5. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός του σεναρίου είναι η προσέγγιση της αιτίας που έφερε τα αδέλφια Ησαΐ και Ιακώβ σε τόσο βαθιά διχόνοια, αλλά και η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η σχέση οργής και απέχθειας για την άδικη συμπεριφορά του ενός προς τον άλλο αποκαταστάθηκε μέσω της συχώρησης και της συγγνώμης.

Ειδικότερα, με τη διδασκαλία του Σεναρίου οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

- Αφηγούνται, με βάση τη σχετική βιβλική διήγηση, τα γεγονότα που οδήγησαν τους αδελφούς Ησαΐ και Ιακώβ στην καλλιέργεια της μεταξύ τους εχθρότητας, όπως, επίσης, και εκείνα που συνέβαλαν στην επανένωσή τους.
- Ανακαλύπτουν τρόπους υπέρβασης των κρίσεων στις διαπροσωπικές σχέσεις εντός ή εκτός της οικογένειας.

6. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οι μαθητές/τριες εργάζονται στην αρχή στην ολομέλεια και στη συνέχεια σε ομάδες. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες, στο πλαίσιο του σταδίου της αφόρμησης, να διηγηθούν σχετικά περιστατικά αντιπαράθεσης, φιλονικίας και αντιδικίας που έχουν ακούσει ή έχουν οι ίδιοι/ες βιώσει στις σχέσεις με τα αδέρφια ή/και τους φίλους τους, αντίστοιχα με αυτά του Ησαύ και του Ιακώβ, χωρίς αρχικά να τα σχολιάσουν. Ακολούθως, αξιοποιεί εποπτικά σχετικά βίντεο με τη διήγηση (π.χ. <https://www.youtube.com/watch?v=wqGftVRyNMM>).

7. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ο/Η εκπαιδευτικός στο στάδιο της αφόρμησης χρησιμοποιεί τεχνικές από τον χώρο της Βιωματικής Παιδαγωγικής, δίνοντας τη δυνατότητα στους/τις μαθητές/τριες να εκφράσουν με σύντομο και χαρακτηριστικό τρόπο περιστατικά αντίστοιχα των Ησαύ και Ιακώβ, καταγράφοντας στον πίνακα με 2-3 λέξεις τα βασικά σημεία τους, χωρίς να σχολιάζει. Στη συνέχεια, χρησιμοποιεί την ομαδοσυνεργατική μέθοδο αφού οι μαθητές/τριες προσεγγίζουν το εξεταζόμενο θέμα συζητώντας τα παραδείγματα που άκουσαν και εργάζονται ομαδικά, καταθέτοντας τις ιδέες τους στο πλαίσιο της ομάδας και, στη συνέχεια, τις παρουσιάζουν στην ολομέλεια. Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/τριες να συνδιαμορφώσουν λύσεις στο ζήτημα της άδικης συμπεριφοράς, της έντονης αντιπαράθεσης, της προσβολής και του ψέματος μεταξύ αδελφών ή/και συμμαθητών/τριών. Ο διάλογος και οι απαντήσεις τους κατέχουν ξεχωριστή θέση στη διδασκαλία, αφού, μέσω αυτών, δομείται η ορθή στάση σε μία κρίση των σχέσεων τους που συχνά βιώνουν σε αυτή την ηλικία. Στο τέλος, οι μαθητές/τριες με τον/την εκπαιδευτικό συνοψίζουν και αξιολογούν τις προτάσεις τους και επιλέγουν τις πλέον υλοποιήσιμες.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Αφόρμηση (10')

Δραστηριότητα Άμεσης Διδασκαλίας: Ιδεοθύελλα

Ο/η εκπαιδευτικός:

- Παρουσιάζει στους/τις μαθητές/τριες μία εικόνα με 2 πρόσωπα που φιλονικούν ή τους ζητά να αναφέρουν σχετικά περιστατικά και να φανταστούν την πιθανή αιτία τους.

είτε

- Ζητά από τους μαθητές/τριες, μέσω καταιγισμού ιδεών, να αναφέρουν λέξεις και σύντομες φράσεις, εικάζοντας ή/και αναφέροντας γεγονότα για το περιστατικό και καταγράφει όσα αναφέρουν στον πίνακα, χωρίς να σχολιάζει ή να ερμηνεύει.

Στη συνέχεια, προκαλεί διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα των βασικών χαρακτηριστικών του γεγονότος (αιτία, αφορμή, αξιολόγηση της σοβαρότητας της αιτίας) και εντοπίζονται βασικά στοιχεία του (εγωισμός, πρωτοκαθεδρία, επιθυμία επιβολής, συμφέρον, επιβουλή). Στη συνέχεια, αναλύονται περισσότερο τα σημεία που κυριαρχούν, γίνονται συγκρίσεις με άλλα όμοια περιστατικά και αποτυπώνονται γραπτά στον πίνακα τα πιθανά αίτιά τους.

Επεξεργασία (20')

Ο/Η εκπαιδευτικός διηγείται λεπτομερέστερα την ιστορία των 2 αδελφών, εστιάζοντας στις βασικές έννοιες (ζηλοφθονία, εγωισμός, συμφέρον, αγάπη στα υλικά αγαθά, επιβουλή, εκμετάλλευση της ανάγκης του άλλου). Ακολουθώντας, οι μαθητές/τριες χωρισμένοι σε ομάδες υλοποιούν τη Δραστηριότητα Ομαδοσυνεργασίας: «Διλήμματα: Τσακωμός ανάμεσα σε αδέρφια». Τα ηθικά διλήμματα είναι καταστάσεις, όπου υπάρχει ανάγκη επιλογής μεταξύ δύο αντίθετων καταστάσεων-απόψεων, οι οποίες έχουν ανάλογα αποτελέσματα. Οι μαθητές/τριες δημιουργούν ομάδες και συσχετίζουν τις απόψεις τους, ακούν τις απόψεις άλλων, συνειδητοποιούν τις συνέπειες, επιχειρηματολογούν για το τι θεωρούν σωστό και τι λάθος, συζητούν πάνω στο δίλημμα και παίρνουν αποφάσεις. Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει ερωτήματα που οδηγούν σε αναστοχασμό: Ποιοι επηρεάζονται; Παραβαίνουν νόμους ή κανόνες; Μπορείτε να μοιραστείτε την απόφασή σας με την οικογένεια ή τους φίλους σας; Η απόφασή αυτή αντιμετωπίζει το πρόβλημα ή το επικαλύπτει; Η απόφασή σας σέβεται τα δικαιώματα, τα «πιστεύω» και τις ελευθερίες των άλλων; Υπάρχουν συνέπειες και αν ναι, για ποιους/ες; Στη συνέχεια δίνεται χρόνος για να συζητήσουν στις ομάδες για επαναξιολόγηση.

Δραστηριότητα (10')

Δραστηριότητα Παιχνιδιού Δράσης: Λέξεις – σκέψεις στη σειρά: Αγάπη.

Οι μαθητές/τριες διατυπώνουν σε ένα χαρτί τη γνώμη, τη σκέψη ή την ευχή τους για το υπό συζήτηση θέμα. Τα χαρτιά στερεώνονται με μανταλάκια σε ένα κορδόνι/σχοινί που έχει κρεμαστεί στην τάξη. Όλοι/ες μπορούν να τα διαβάσουν και να συζητήσουν.

Αξιολόγηση (5')

Δραστηριότητα αξιολόγησης: Δελτίο καιρού

Ο/Η εκπαιδευτικός βάζει στο πάτωμα, σε σειρά, σύμβολα/εικόνες από μετεωρολογικά σύμβολα με διαβάθμιση (ήλιο, συννεφιά, κεραυνούς κ.λπ.). Ζητά απ' τα παιδιά να σταθούν δίπλα στο σύμβολο που αντιστοιχεί στα συναισθήματά τους όσον αφορά τη στάση κάθε αδελφού (Ησαύ-Ιακώβ), την έννοια της εξαπάτησης ή του γεγονότος της συγχώρησης του ενός αδελφού από τον άλλο.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Πιθανή επέκταση στο σενάριο αποτελεί η επόμενη Θεματική Ενότητα Νο. 11 («Ο Ιωσήφ συγχωρεί τα αδέρφια του»), αλλά και η διαθεματική προσέγγιση με το διδακτικό αντικείμενο του μαθήματος της Ιστορίας «Κάστωρ και Πολυδεύκης».

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

-Αλμπανάκη Ξ. (2013). Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος των Θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών.

Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη.

-Δημητρακοπούλου, Α. (2001). Το επιστημονικό πεδίο Εκπαιδευτικών Εφαρμογών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας και η σχέση τους με την Εκπαίδευση από απόσταση: Βασικές θεωρήσεις. Στο: *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως*

Εκπαίδευση, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 27-28 Μαΐου 2001. (URL: <http://newtutor.pbworks.com/f/%CE%A4%CE%A0%CE%95.pdf>. Ανακτήθηκε στις 07/07/2021).

-Λιοναράκης, Α. (Επιμ.) (2013). Πρακτικά 7ου Συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση "Μεθοδολογίες Μάθησης" (Τόμ. 4, Μέρος Α). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.

-Μητροπούλου, Β. (2014). Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες στο σύγχρονο σχολείο. Εφαρμογές στη Θρησκευτική Αγωγή. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing.

-Μητροπούλου, Β. (2008). Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

-Κογκούλης, Ιωάννης Β. (2014). Διδακτική του Μαθήματος των Θρησκευτικών-Παιδείας & Ελληνορθόδοξης Κληρονομιάς-στην Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Δέποινα Κυριακίδη.

-Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2019). *Τι Θρησκευτικά χρειάζεται η Εκπαίδευση σήμερα;* Αθήνα: Gutenberg.

-Ματσαγγούρας, Ηλίας Γ. (2006). Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

-Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο , ΦΕΚ 698 / 4-3-2020, τ. Β'
(URL:http://iep.edu.gr/el/component/k2/download/53_c5dde4bda4d6d69e535b2a33a7e9afec)

-Στογιαννίδης, Α. (2021). Σχολική Παιδεία, Μάθημα των Θρησκευτικών και Δημόσιος Χώρος. Αναστοχαστική Ιχνηλασία στην Παιδαγωγική Θεωρία του Dietrich Benner. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δομή 1^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Δ' Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: «Η τόλμη και η πίστη των Χριστιανών μπροστά στους διωγμούς»

Δημιουργός: Κωνσταντίνος Ζημιανίτης

Βαθμίδα / Τάξη: Δημοτικό / Δ' Τάξη.

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

Γνωστικό Αντικείμενο: Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού

Θεματικό Πεδίο Νο. 5: «Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή»

Θεματική Ενότητα Νο. 7: «Η τόλμη και η πίστη των χριστιανών μπροστά στα εμπόδια και τις δυσκολίες»

Προσδοκώμενα αποτελέσματα, όπως περιγράφονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές είναι σε θέση να:

1. Διατυπώνουν τους λόγους για τους οποίους το Ρωμαϊκό κράτος οργάνωσε διωγμούς κατά των Χριστιανών.
2. Απαριθμούν τις κυριότερες κατηγορίες των Ρωμαίων εναντίον των χριστιανών.

3. Αφηγούνται σημαντικά γεγονότα από τον βίο ορισμένων Αγίων Μαρτύρων της Εκκλησίας.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Σύνδεση με τη Θεματική Ενότητα Νο. 5 («Η Εκκλησία εξαπλώνεται με το έργο του Αποστόλου Παύλου»). Επίσης, είναι εφικτή η σύνδεση τόσο με το μάθημα της «Γλώσσας» όσο και με το μάθημα της «Ιστορίας», τα οποία διδάσκονται στη Δ' τάξη του Δημοτικού.

Χρονική διάρκεια: 45 λεπτά (Μία διδακτική ώρα).

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/τριών για το προς μελέτη θέμα) ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το εν λόγω Διδακτικό Σενάριο στην εξέταση μίας πολύ ιδιαίτερης εποχής για την ιστορική πορεία του χριστιανισμού. Πρόκειται για την ιστορική περίοδο των διωγμών εναντίον των χριστιανών. Η περίοδος αυτή αφορά, κατά κύριο λόγο, τους τρεις πρώτους μ.Χ. αιώνες. Οι γνώσεις, τις οποίες οι μαθητές/τριες καλούνται να κατακτήσουν κατά τη διδασκαλία του Σεναρίου, κινούνται προς δύο παραπληρωματικές διαστάσεις: α. αφενός μεν, να πάρουν μία πρώτη γεύση σχετικά με τα ιστορικά γεγονότα των διωγμών, δηλ. να αντιληφθούν ότι κατά τα πρώτα βήματα της Εκκλησίας ως Σώματος του Χριστού που πορεύεται στο διάβα της Ιστορίας, μία περίοδος στην οποία η πίστη στον Χριστό αποτελούσε αιτία διώξεων. Η πρώτη αυτή διάσταση κινείται στο επίπεδο του λεγόμενου θρησκευτικού γραμματισμού (religious literacy), μιας και επιδιώκεται η κατάκτηση στοιχειωδών και βασικών γνώσεων για την κατανόηση και μελέτη της Ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης και ζωής. β. αφετέρου δε, τίθεται ως στόχος, οι μαθητές/τριες να εκτιμήσουν τους αγώνες, την τόλμη και το θάρρος που επεδείκνυαν οι πρώτοι χριστιανοί απέναντι στις κατηγορίες των Ρωμαίων αλλά και στους διωγμούς που εξαπέλυαν εναντίον τους. Μέσα από αυτήν την προσέγγιση, οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν ότι η χριστιανική ζωή, όπως, τουλάχιστον, αυτό γίνεται φανερό μέσα από συγκεκριμένα ιστορικά παραδείγματα, συνιστά μία βιοτή που απαιτεί ειλικρίνεια, αυτοπεποίθηση, πίστη στον Θεό, καθώς και συνέπεια λόγων και έργων.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Η διδασκαλία αυτού του Διδακτικού Σεναρίου προϋποθέτει ότι οι μαθητές/τριες έχουν ήδη έρθει σε γνωριμία με τις πέντε πρώτες Θεματικές Ενότητες του Θεματικού Πεδίου Νο. 5 (Βασιλεία του Θεού). Είναι απαραίτητο να έχει προηγηθεί μία επαρκής γνωριμία των μαθητών/τριων με την ιστορική πορεία της Εκκλησίας, αρχής γενομένης από την ημέρα της Πεντηκοστής μέχρι και το ιεραποστολικό έργο του Αποστόλου Παύλου. Εκτός αυτού, οι μαθητές/τριες θα πρέπει να έχουν εξοικειωθεί με τη διδασκαλία σε μικρές ομάδες, όπως, επίσης, και να διαθέτουν στοιχειώδεις γνώσεις και δεξιότητες σχετικά τη διαδικασία αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο (ιστοεξερεύνηση).

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ-ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το Διδακτικό αυτό Σενάριο αποσκοπεί σε μία πρώτη γνωριμία και εξοικείωση με την ιστορική περίοδο των διωγμών κατά των χριστιανών, που έλαβαν χώρα κατά τους τρεις πρώτες μ.Χ αιώνες.

Ειδικότερα, με τη διδασκαλία του εν λόγω Σεναρίου οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

-Κατονομάζουν τις κυριότερες κατηγορίες που απέδιδαν οι Ρωμαίοι στους χριστιανούς κατά τους πρώτους τρεις μ.Χ. αιώνες.

-Αναδεικνύουν πτυχές από τη ζωή των πρώτων Χριστιανών, στις οποίες φανερώνεται το θάρρος τους απέναντι στους διωγμούς που αντιμετώπιζαν.

-Καταγράφουν πληροφορίες για τον βίο σπουδαίων Αγίων Μαρτύρων.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οι μαθητές/τριες εργάζονται τόσο στην ολομέλεια της τάξης, όσο και σε ομάδες. Ο/η εκπαιδευτικός οργανώνει δραστηριότητες, οι οποίες υλοποιούνται είτε στην ολομέλεια είτε σε εργασία καθ' ομάδες. Για την υλοποίηση πιθανών προεκτάσεων του Σεναρίου, συνιστάται να εξασφαλίζεται μέσα στη σχολική τάξη πρόσβαση στο διαδίκτυο, όπως, επίσης, και δυνατότητα προβολής παρουσιάσεων με χρήση βιντεοπροβολέα.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Οι τεχνικές που εφαρμόζονται εδώ σχετίζονται με την ομαδοσυνεργατική μάθηση και διδασκαλία, όπως, επίσης, και με τη βιωματική μάθηση. Οι δραστηριότητες και στα τέσσερα διακριτά στάδια υλοποίησης της διδακτικής πορείας διαδραματίζουν έναν σημαίνοντα ρόλο. Εν προκειμένω, επιδιώκεται οι μαθητές να κατακτήσουν νέες γνώσεις μέσα από το εκπαιδευτικό βίωμα, δηλ. μέσα από (διδακτικές) εμπειρίες που δημιουργούνται μέσα στην τάξη με κατάλληλους χειρισμούς από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού.

Διδακτικές τεχνικές:

- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)
- Δάσκαλος σε ρόλο
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Αρχή- Μέση- Τέλος (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Κοιτάζω / βρίσκω 10 λέξεις / επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Εφημερίδα τοίχου
- Λέξεις-Γρίφοι

- Ακροστοιχίδα ΑΒΓ

Πλαίσιο και τεχνικές αξιολόγησης των μαθητών:

Η αξιολόγηση μπορεί να υλοποιηθεί σε τρεις διαφορετικές φάσεις:

α. Κατά την έναρξη της διδασκαλίας του Σεναρίου,

β. Κατά τη φάση υλοποίησης των δραστηριοτήτων του Σεναρίου

γ. Στο τέλος της διδασκαλίας του Σεναρίου. Εν προκειμένω, η αξιολόγηση σε αυτήν τη φάση, μπορεί να αποτελέσει έναυσμα για μία πιο ενδελεχή μελέτη του θέματος που τίθεται εδώ.

Σημειώνουμε στο σημείο αυτό ότι η διαδικασία της αξιολόγησης μπορεί να υλοποιηθεί μέσω ερωτημάτων, τα οποία θέτει ο/η εκπαιδευτικός στους/στις μαθητές/τριες για να τις επεξεργαστούν είτε προφορικώς είτε γραπτώς. Επισημαίνουμε ότι η αξιολόγηση συνιστά μία πολύ σημαντική παράμετρο κατά τη διδασκαλία του Σεναρίου, διότι συμβάλλει στο να διαμορφώσει ο/η εκπαιδευτικός μία συνολική εικόνα σχετικά με την ποσότητα και την ποιότητα των γνώσεων που οι μαθητές/τριες ήδη κατέχουν ή έχουν κατακτήσει με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του Σεναρίου.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Αναλυτική περιγραφή σταδίων εφαρμογής του σεναρίου:

1^ο Στάδιο

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων (6')

Η εν λόγω φάση αυτή συνιστά τη βιωματική προπαρασκευή των μαθητών. Πρόκειται για ένα είδος προετοιμασίας, επί τη βάσει της οποίας γίνεται να προσπάθεια, από την πλευρά του/της εκπαιδευτικού, να δημιουργηθεί ένα κατάλληλο ψυχολογικό/συναισθηματικό κλίμα μέσα στην τάξη, το οποίο θα συμβάλλει ώστε να καλλιεργηθεί στους/στις μαθητές/τριες η ετοιμότητα και το ενδιαφέρον για τα όσα πρόκειται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας στο επόμενο στάδιο.

(Δραστηριότητα του 1^{ου} Σταδίου)

Ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τη φράση «Οι Διωγμοί των Χριστιανών» και προσκαλεί τους μαθητές/τριες να υλοποιήσουν την τεχνική της Ιδεοθύελλας. Οι μαθητές/τριες εξωτερικεύουν τις πρώτες σκέψεις που έρχονται στον νου τους στο άκουσμα αυτής της φράσης. Εν προκειμένω, αναμένεται να εκφράσουν κάποιους συλλογισμούς τους σχετικά με

την έννοια «διωγμός», γενικότερα, αλλά και, ειδικότερα, σχετικά με το τι, ενδεχομένως, έχουν ακούσει ή γνωρίζουν για τους διωγμούς των πρώτων Χριστιανών.

2^ο Στάδιο

Επεξεργασία-Ανάλυση-Σύγκριση (17')

(1^η Δραστηριότητα του 2^{ου} Σταδίου)

Μετά το στάδιο της βιωματικής προπαρασκευής, ο/η εκπαιδευτικός υποδύεται τον ρόλο ενός χριστιανού του 4^{ου} μ.Χ. αιώνα (δάσκαλος σε ρόλο) και αφηγείται στους/στις μαθητές/τριες ορισμένα ιστορικά γεγονότα σχετικά με τους πιο γνωστούς διωγμούς που έγιναν εναντίον των χριστιανών κατά τους πρώτους τρεις μ.Χ. αιώνες.

(2^η Δραστηριότητα του 2^{ου} Σταδίου)

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές/τριες σε τρεις ομάδες για την υλοποίηση της δραστηριότητας «Λέξεις-γρίφοι». Στη συνέχεια αναζητά από το διαδίκτυο το πρωτότυπο κείμενο «Επιστολή προς Διόγνητον» καθώς και την απόδοσή του στη νεοελληνική. Εστιάζει την προσοχή του στις παρακάτω τρεις φράσεις:

α. «ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται».

β. «λοιδοροῦνται, καὶ εὐλογοῦσιν· ὑβρίζονται, καὶ τιμῶσιν».

γ. «ἀγαπῶσι πάντα, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται».

Ο/η εκπαιδευτικός, έχοντας υπόψη του την απόδοση του εν λόγω κειμένου στη νεοελληνική, γράφει σε ξεχωριστά κομμάτια από χαρτί ή χαρτόνι τις επιμέρους λέξεις των φράσεων αυτών. Δημιουργεί τρεις διαφορετικές στοίβες με «ανακατωμένα» κομμάτια από χαρτί ή χαρτόνι. Κάθε στοίβα αντιστοιχεί και σε μία από τις τρεις παραπάνω φράσεις. Η κάθε ομάδα μαθητών/τριων επιλέγει μία στοίβα και προσπαθεί να τοποθετήσει τα «ανακατωμένα» κομμάτια από χαρτί ή χαρτόνι στη σωστή σειρά, ώστε να σχηματιστεί μία πρόταση που να έχει νόημα. Αφού οι μαθητές/τριες ολοκληρώσουν τη δραστηριότητα αυτή, ο/η εκπαιδευτικός τους ενημερώνει για την προέλευση των φράσεων αυτών, για το γενικότερο περιεχόμενο του κειμένου «Επιστολή προς Διόγνητον», όπως, επίσης, και για τις κατηγορίες που αποδόθηκαν στους πρώτους χριστιανούς. Στη συνέχεια, οι μαθητές παροτρύνονται να διατυπώσουν συλλογισμούς σχετικά με το νόημα των φράσεων που μόλις ανακάλυψαν από την παραπάνω δραστηριότητα. Το 2^ο Στάδιο

ολοκληρώνεται με συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης πάνω στα θέματα που εθίγησαν από τους/τις μαθητές/τριες σχετικά με τις φράσεις που σχολίασαν.

3^ο Στάδιο

Εφαρμογή-Έκφραση (17')

(1η Δραστηριότητα του 3^{ου} Σταδίου)

Ο/η εκπαιδευτικός προσκαλεί τους/τις μαθητές/τριες, έχοντας υπόψη τους τις παραπάνω φράσεις που επεξεργάστηκαν, αλλά και κάνοντας μία σχετική αναζήτηση στο διαδίκτυο, να δημιουργήσουν μία εφημερίδα τοίχου με θέμα «Οι κατηγορίες εναντίον των πρώτων Χριστιανών και οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους Απολογητές».

(2^η Δραστηριότητα του 2^{ου} Σταδίου)

Οι μαθητές/τριες με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού αναζητούν στο διαδίκτυο (ιστοεξερεύνηση) πληροφορίες για τον βίο ορισμένων Αγίων Μαρτύρων.

4^ο Στάδιο

Αξιολόγηση (5')

Στη φάση αυτή πραγματοποιείται η τελική αξιολόγηση. Οι μαθητές/τριες προσκαλούνται να ασχοληθούν με τη συμπλήρωση του φύλλου εργασίας και συγκεκριμένα με τις δραστηριότητες α., β. και γ.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το θέμα που αναπτύσσεται στο παρόν Σενάριο μπορεί να συνδυαστεί και με την αναζήτηση πληροφοριών για τις κατακόμβες που υπάρχουν στην Ιταλία. Στο φωτόδεντρο (URL: <http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/1097>) διατίθεται φωτογραφικό υλικό, με βάση το

οποίο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η τεχνική έντεχνου συλλογικού «Βλέπω / ισχυρίζομαι / αναρωτιέμαι» καθώς και «Αρχή- Μέση- Τέλος».

9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλο Εργασίας

α. Κοιτάζω / βρίσκω 10 λέξεις / επαναλαμβάνω (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού) διαβάζοντας τους στίχους του παρακάτω τραγουδιού (στίχοι-μουσική: Ε. Χατζηιωαννίδου):

«Το να 'σαι του Θεού είναι μαρτύριο
το να 'σαι του Θεού είναι χαρά
το να 'σαι του Θεού είναι μυστήριο
το να 'σαι του Θεού είναι το παν

Το να 'σαι του Θεού είναι ένας Σταυρός
το να 'σαι του Θεού είναι πορεία στο Φως
το να 'σαι του Θεού είναι Ανάσταση
κι αν είσαι του Θεού ζεις δίχως «πως».

Το να 'σαι του Θεού είναι χαμόγελο
το να 'σαι του Θεού δάκρυα πικρά
το να 'σαι του Θεού πορεία στο ακρόγυαλο
κι αν είσαι του Θεού και στο Γολγοθά.

Το να 'σαι του Θεού μωρία θαυμαστή
το να 'σαι του Θεού εκούσια εκλογή
το να 'σαι του Θεού ουράνια προσμονή
αν είσαι του Θεού και σου αρκεί.

Το να 'σαι του Θεού είναι υπέροχο
στοιχίζει μα αξίζει να το γευτείς...»

β. Να συμπληρώσετε την ακροστιχίδα της λέξης «ΔΙΩΓΜΟΙ»

Δ - - - - - Ρωμαίος αυτοκράτορας, διώκτης των Χριστιανών

Ι - - - - - Ρωμαϊκή επαρχία, στην οποία έζησε ο Ιησούς Χριστός

Ω - - - - - Ανήκει στα άμφια των Επισκόπων

Γ - - - - - Ο Άγιος αυτός μαρτύρησε στους διωγμούς του Διοκλητιανού

Μ - - - - - Με το διάταγμα αυτό σταμάτησαν οι διωγμοί των Χριστιανών

Ο - - - - - Ρωμαίος λυρικός ποιητής στην εποχή του Οκταβιανού Αύγουστου

Ι - - - - - Η παραδοσιακή θρησκεία των Εβραίων

Σωστές απαντήσεις:

Δέκιος

Ιουδαία

Ωμοφόριο

Γεώργιος

Μεδιολάνων

Οράτιος

Ιουδαϊσμός

γ. Βλέπω / ισχυρίζομαι / αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)

Αφού δείτε προσεκτικά την παρακάτω εικόνα, να απαντήσετε με συντομία στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Κολοσσαίο - Ρώμη

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%AF%CE%BF#/media/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Colosseo_2020.jpg

α) Τι ακριβώς βλέπετε στην παραπάνω εικόνα;

β) Ποια γεγονότα νομίζετε ότι έλαβαν χώρα εδώ;

γ) Ποια ερωτήματα σάς γεννώνται παρατηρώντας την εικόνα αυτή;

---

10. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

-Αδελφότης Θεολόγων "Η Ζωή" (1959). *Η Εκκλησία των μαρτύρων*. Αθήνα: Αδελφότης Θεολόγων "Η Ζωή".

-Αλμπανάκη Ξ. (2013). Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος των Θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών», Μπαρμπουνάκη.

-Αλμπανάκη Ξ. και Γκιούρα Χρ. (2016) «Η ψηφιακή χαρτογράφηση ως μέσο διδασκαλίας στο μάθημα των Θρησκευτικών», 4ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Κεντρικής Μακεδονίας «Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη διδακτική πράξη», Θεσσαλονίκη, 8-10 Απριλίου 2016. σσ. 305-312.

-Croix, G.E.M De Ste (2005). *Ο χριστιανισμός και η Ρώμη. Διωγμοί, αιρέσεις και ήθη*. Μετάφραση: Κράλλη, Ι. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

-Kalantzis, M., και Core, B. (2013). *Νέα Μάθηση. Βασικές αρχές για της επιστήμη της εκπαίδευσης*. Μτφρ. Χ. Γιώργος. Αθήνα: Κριτική.

-Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

-Μητροπούλου, Β. (2014). *Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες στο σύγχρονο σχολείο. Εφαρμογές στη Θρησκευτική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Όστρακον.

Τσάμη, Δ. Γ. (1999). *Αγιολογία της Ορθόδοξης Εκκλησίας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Π. Πουρναρά.

Δομή 2^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Δ' Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: «Είμαστε όλοι διαφορετικοί, και, όμως, όλοι ίσοι στα μάτια του Χριστού»

Δημιουργοί: Κωνσταντίνος Ζημιανίτης & Βασίλειος Μιχόπουλος

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

Γνωστικό Αντικείμενο: Θρησκευτικά Δ' Δημοτικού

Θεματικό Πεδίο: Χριστιανική ζωή

Θεματική Ενότητα Νο. 30: «Η αξία της ανθρώπινης ζωής για την Εκκλησία»

Προσδοκώμενα αποτελέσματα όπως περιγράφονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

1. Εκτιμούν την αξία του κάθε ανθρώπου ως μοναδικής και ανεπανάληπτης ύπαρξης γιατί αποτελεί εικόνα του Θεού.
2. Αναγνωρίζουν τον σεβασμό του άλλου ως βασική πτυχή της χριστιανικής ζωής
3. Κατονομάζουν περιπτώσεις εκφοβισμού και διακρίσεων που φανερώνουν την περιφρόνηση της αξίας που έχει ο κάθε άνθρωπος.

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Σύνδεση με τη Θεματική Ενότητα Νο. 24 («Είμαστε όλοι ίσοι αλλά και όλοι διαφορετικοί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού») του 6^{ου} Θεματικού Πεδίου («Βασιλεία του Θεού»). Επίσης, είναι εφικτή η σύνδεση τόσο με το μάθημα της «Γλώσσας» όσο και με το μάθημα της «Μελέτης Περιβάλλοντος», τα οποία διδάσκονται στη Δ' τάξη του Δημοτικού.

Χρονική διάρκεια: 45 λεπτά [Μία (1) διδακτική ώρα].

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ-ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το εν λόγω Διδακτικό Σενάριο εστιάζει στο πρόβλημα των διακρίσεων που διαμορφώνονται στις διαπροσωπικές σχέσεις. Στην κοινωνία παρατηρούμε, επί παραδείγματι, το φαινόμενο των φυλετικών διακρίσεων, το φαινόμενο των διακρίσεων μεταξύ πλουσίων και φτωχών, όπως, επίσης, και το φαινόμενο των διακρίσεων μεταξύ δυνατών και αδυνάτων. Το ζήτημα των διακρίσεων δεν αφορά μονάχα στον κόσμο των ενηλίκων· σχετίζεται άμεσα και με την παιδική ηλικία. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις, στις οποίες παρατηρείται το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού μαθητών με ειδικές ανάγκες, ή, ακόμη, το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων. Άμεση ή έμμεση σύνδεση με τα παραπάνω έχει, πολλές φορές, και το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, το οποίο, στις μέρες μας, απαντάται συχνά μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Το φαινόμενο των διακρίσεων, λοιπόν, καθώς οι εκδηλώσεις βίας που συνδέονται αρκετές φορές με αυτό, αποτελεί μία πραγματικότητα για τους μαθητές/τριες και όχι κάτι που βρίσκεται έξω από τον αντιληπτικό τους ορίζοντα. Ως εκ τούτου, έχει σημασία, και τούτο για λόγους παιδαγωγικής φύσεως, οι μαθητές/τριες να συνειδητοποιήσουν την ύπαρξη αυτού του

φαινομένου και να ευαισθητοποιηθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να το αντιμετωπίζουν με αποτελεσματικότητα μέσα στην σχολική τάξη.

Το Μάθημα των Θρησκευτικών μπορεί να συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτή υπό την εξής έννοια: Στο επίκεντρο των περιεχομένων του μαθήματος τίθεται η Ορθόδοξη χριστιανική παράδοση και ζωή, σύμφωνα με την οποία οι κάθε λογής διακρίσεις υπερβαίνονται εν Χριστώ. Με άλλα λόγια, οι μαθητές/τριες μέσω της διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών μπορούν να κατανοήσουν για ποιον λόγο οι διακρίσεις συνιστά φαινόμενο που αλλοτριώνει και φθείρει πνευματικά τον ίδιο τον άνθρωπο.

Μία από τις δραστηριότητες του εν λόγω Σεναρίου αναφέρεται στη συνάντηση του Χριστού με τη Μαρία, αδελφή του Λαζάρου. Στη βιβλική αυτή διήγηση αναμένεται, με τη κατάλληλη παιδαγωγική βοήθεια και υποστήριξη του/της εκπαιδευτικού, να εκτιμήσουν οι μαθητές/τριες το γεγονός ότι ο Χριστός ως διδάσκαλος συνομιλεί με μία γυναίκα, πράγμα καθόλου συνηθισμένο για την εποχή εκείνη, όπως, επίσης, και το γεγονός ότι μία γυναίκα καθίσταται αποδέκτης των σπουδαίων λόγων που διδάσκει ο Χριστός. Αυτό δείχνει πως στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού προσκαλούνται να συμμετάσχουν όλοι, ανεξάρτητα από τις οποιοσδήποτε διαφοροποιήσεις τους μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Η δραστηριότητα αυτή «τοποθετείται» δομικά στην «καρδιά» του Σεναρίου αυτού (2^ο Στάδιο: «Επεξεργασία-Ανάλυση-Σύγκριση») ώστε να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για όλες τις υπόλοιπες δραστηριότητες.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Η διδασκαλία αυτού του Διδακτικού Σεναρίου προϋποθέτει ότι οι μαθητές/τριες έχουν ήδη έρθει σε γνωριμία με τις Θεματικές Ενότητες των Θεματικών Πεδίων Νο. 5 (Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή) και Νο. 6 (Βασιλεία του Θεού). Θα πρέπει να έχει προηγηθεί μία επαρκής εξοικείωση των μαθητών/τριων με την πορεία της Εκκλησίας στο διάβα της Ιστορίας (Θεματικό Πεδίο Νο. 5), καθώς και με τα βασικά γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν τη ζωή του ανθρώπου στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού (Θεματικό Πεδίο Νο. 6). Επίσης, οι μαθητές/τριες θα πρέπει να είναι ήδη εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργασία, να διαθέτουν στοιχειώδεις γνώσεις για τη διαδικασία αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ-ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το Διδακτικό αυτό Σενάριο αποσκοπεί στην προσέγγιση και κατανόηση του φαινομένου των διακρίσεων μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα.

Ειδικότερα, με τη διδασκαλία του εν λόγω Σεναρίου, οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

-Περιγράφουν πτυχές από ορισμένα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα που συνδέονται με την ηλικία τους.

-Αφηγούνται ιστορίες μέσα από την Αγία Γραφή αλλά και την παράδοση της Εκκλησίας, στα οποία φανερώνεται το γεγονός πως εν Χριστώ υπερβαίνονται κάθε λογής διακρίσεων.

-Ευαισθητοποιούνται, μέσα από μία ορθόδοξη χριστιανική προοπτική, απέναντι στα προβλήματα του σχολικού εκφοβισμού, του κοινωνικού αποκλεισμού παιδιών με ειδικές ανάγκες καθώς και του αποκλεισμού λόγω θρησκευτικών πεποιθήσεων.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οι μαθητές/τριες εργάζονται τόσο στην ολομέλεια της τάξης, όσο και σε ομάδες. Ο/η εκπαιδευτικός προσκαλεί τους μαθητές/τριες να υλοποιήσουν δραστηριότητες, οι οποίες είτε αφορούν στην ολομέλεια είτε σε εργασία καθ' ομάδες. Πάντως, και αναφορικά με το ζήτημα πιθανών προεκτάσεων του εν λόγω Σεναρίου, προτείνεται οι μαθητές/τριες να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, ενώ, παράλληλα να διαθέτουν ορισμένες στοιχειώδεις γνώσεις για τη δημιουργία παρουσιάσεων μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή. Για την παρουσίαση των εργασιών χρησιμοποιείται είτε το εργαστήριο της Πληροφορικής του σχολείου είτε ο διαθέσιμος μέσα στην σχολική τάξη ηλεκτρονικός υπολογιστής καθώς και ο βιντεοπροβολέας.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Εφαρμόζονται τεχνικές που συνδέονται με την ομαδοσυνεργατική μάθηση και διδασκαλία. Ταυτόχρονα, αποδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην τεχνική επίλυσης προβλήματος. Οι ενδεχόμενες εσφαλμένες απαντήσεις από την πλευρά των μαθητών, δεν θα πρέπει να προκαλέσουν την έκπληξη ή την ανησυχία του/της εκπαιδευτικού, καθώς αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν δημιουργικά, προσφέροντας μέσα στην τάξη την ευκαιρία για γόνιμες συζητήσεις, αλλά και για την καλλιέργεια και ανάπτυξη της ποιότητας του λόγου που χρησιμοποιούν οι μαθητές.

Διδακτικές τεχνικές:

- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)
- Αφήγηση ιστοριών
- Διάδρομος συνείδησης
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου» – Think, Pair, Square, Share-TPSS
- Κολλάζ

Πλαίσιο και τεχνικές αξιολόγησης των μαθητών:

Εν προκειμένω, η διαδικασία της αξιολόγησης πραγματοποιείται σε τρεις διαφορετικές φάσεις:

α. Όταν θα ξεκινήσει η διδασκαλία του Σεναρίου,

β. Κατά τη φάση υλοποίησης των δραστηριοτήτων του Σεναρίου

γ. Όταν θα ολοκληρωθεί η διδασκαλία του Σεναρίου. Η αξιολόγηση που θα υλοποιηθεί στο τέλος της διδασκαλίας δίδει γόνιμες αφορμές για περαιτέρω επεξεργασία του θέματος καθώς και για ανακάλυψη νέων πτυχών του θέματος.

Για την υλοποίηση της διαδικασίας της αξιολόγησης, και στις τρεις προαναφερθείσες φάσεις της, μπορούν να τεθούν από τον/την εκπαιδευτικό ορισμένες ερωτήσεις, τις οποίες οι μαθητές/τριες θα κληθούν να απαντήσουν είτε προφορικά είτε γραπτά. Μέσω αυτής της διαδικασίας είναι εφικτό να αξιολογηθεί κατά πόσο και σε ποιον βαθμό οι μαθητές/τριες

έχουν κατακτήσει γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, όπως αυτές περιγράφονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του εν λόγω Σεναρίου.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Η διδακτική πορεία του εν λόγω Σεναρίου υλοποιείται με τα παρακάτω 4 στάδια:

1^ο Στάδιο

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων (6')

Η φάση αυτή λειτουργεί ως ένα είδος βιωματικής προπαρασκευής, δηλ. ένα είδος προετοιμασίας των μαθητών/τριών για το περιεχόμενο που πρόκειται να εξετάσουν. Η εν λόγω προετοιμασία αφορά, κυρίως, στη δημιουργία ενός κατάλληλου ψυχολογικού/συναισθηματικού κλίματος μέσα στην τάξη, χάρη στο οποίο οι μαθητές θα φτάσουν σ' ένα κατάλληλο επίπεδο ετοιμότητας, ώστε να έρθουν σε γνωριμία με το υλικό που πρόκειται να παρουσιάσει ο/η εκπαιδευτικός στο επόμενο στάδιο.

(Δραστηριότητα του 1^{ου} Σταδίου)

Για τη βιωματική προπαρασκευή των μαθητών μπορούμε να αξιοποιήσουμε ως δραστηριότητα διδασκαλίας την τεχνική της ιδεοθύελλας. Ο/η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τη φράση «σεβασμός του άλλου» και οι μαθητές/τριες καλούνται να εξωτερικεύσουν με προφορικό λόγο τις σκέψεις που τους γεννώνται αυθόρμητα καθώς διαβάζουν αυτήν τη φράση. Επίσης, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε από το Φύλλο Εργασίας τη δραστηριότητα α., με την οποία οι μαθητές/τριες προσκαλούνται απλώς και μόνο να «υποψιαστούν» ποιο θα είναι το θέμα που θα μελετήσουν στη συνέχεια, αλλά, συνάμα, και να συνειδητοποιήσουν δικές τους προσωπικές αντιλήψεις, οι οποίες συνδέονται με το υπό εξέταση θέμα.

2^ο Στάδιο**Επεξεργασία-Ανάλυση-Σύγκριση (17')**

Ο/η εκπαιδευτικός, μετά την ολοκλήρωση του 1^{ου} Σταδίου, αναφέρει μερικά «στιγμιότυπα» από τη Βίβλο (π.χ. Μκ 10,14), μέσα από τα οποία καταδεικνύεται η αγάπη του Χριστού προς τα παιδιά, λαμβάνοντας πάντα υπόψη του και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος. Ακολουθεί από τον/την εκπαιδευτικό η αφήγηση του γεγονότος της συνάντησης του Χριστού με την Μαρία, αδερφή του Λαζάρου (Λκ 10, 38-42).

(Δραστηριότητα του 2^{ου} Σταδίου)

Ακολούθως, ο/η εκπαιδευτικός προσκαλεί τους/τις μαθητές/τριες σε μία άλλη δραστηριότητα (Τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου»): Γράφει στον πίνακα το ερώτημα: «Σας εκπλήσσει το γεγονός της συνάντησης του Χριστού με τη Μαρία;» Οι μαθητές/τριες προσκαλούνται να διερευνήσουν ανά δύο σε κάθε θρανίο το ερώτημα που ετέθη. Αργότερα, συνενώνονται δύο μεταξύ τους δυάδες και συζητούν εκ νέου (αυτήν τη φορά ανά τέσσερις) το ίδιο ερώτημα. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία αυτή, γίνεται παρουσίαση των ιδεών από κάθε τετράδα ξεχωριστά ανακοινώνει στην ολομέλεια της τάξης τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η συζήτησή τους. Κατά την εν λόγω συζήτηση, ο/η εκπαιδευτικός επισημαίνει στους/στις μαθητές/τριες ορισμένα γεγονότα που συνδέονται με την ισότητα των δύο φύλων όπως π.χ. το έτος (1952) κατά το οποίο οι γυναίκες απέκτησαν δικαίωμα ψήφου στην Ελλάδα.

Το βασικό διδακτικό στοιχείο που θα πρέπει να υπογραμμιστεί από τη διδακτική ενασχόληση με την περικοπή αυτή είναι το γεγονός, πως στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού προσκαλούνται να συμμετάσχουν όλοι οι άνθρωποι ανεξάρτητα από το φύλο τους, την καταγωγή τους, την προέλευσή τους, την κοινωνική τους θέση ή την οικονομική τους κατάσταση. Με άλλα λόγια, με κατάλληλους διδακτικούς χειρισμούς, είναι εφικτό να προκύψει ως ένα συμπέρασμα η γενίκευση, πως, εφόσον όλοι οι άνθρωποι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού, τότε, ευνόητο είναι πως όλοι οι άνθρωποι διαθέτουν χαρίσματα.

3^ο Στάδιο**Εφαρμογή-Εκφραση (17')**

(1^η Δραστηριότητα του 3^{ου} Σταδίου)

Ο/η εκπαιδευτικός προτείνει στους μαθητές/τριες να πραγματοποιήσουν την τεχνική δραστηριότητας που έχει ως τίτλο «διάδρομος συνείδησης». Κατόπιν σχετικής ερώτησης του/της εκπαιδευτικού σχετικά με το ποιος/ποια μαθητής/τρια θέλει να υποδυθεί τον ρόλο ενός ανθρώπου που αντιμετωπίζει ένα δίλημμα σχετικά με το πώς θα πρέπει να συμπεριφερθεί σε μία δύσκολη κατάσταση. Το δίλημμα έχει ως εξής: Πώς θα πρέπει να αντιδράσει κάποιος/α σε κάποιο περιστατικό σχολικού εκφοβισμού, έχοντας ως κριτήριο τη χριστιανική διδασκαλία για τον άνθρωπο; Να σιωπήσει; Να καταγγείλει το γεγονός στον/στην διευθυντή/διευθύντρια του σχολείου; Να υπερασπιστεί τον/την συμμαθητή/τρια που υφίσταται τον σχολικό εκφοβισμό; Κάτι άλλο; Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές/τριες της τάξης σε δύο ομάδες. Οι μαθητές/τριες σηκώνονται από τα θρανία τους και κάθε ομάδα δημιουργεί σε κεντρικό σημείο της τάξης μία σειρά. Οι δύο ομάδες τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε η κάθε ομάδα να αντικρίζει η μία την άλλη. Μεταξύ των δύο ομάδων θα πρέπει να υπάρχει απόσταση τουλάχιστον δύο μέτρων, έτσι ώστε να σχηματίζεται νοερά ένας διάδρομος. Ύστερα, ο/η μαθητής/τρια που έχει επιλέξει να υποδυθεί τον ρόλο ενός ανθρώπου που καλείται να δώσει μία απάντηση στο δίλημμα που ετέθη προηγουμένως, ξεκινά την πορεία του μέσα στον διάδρομο που έχουν σχηματίσει οι δύο ομάδες μαθητών/τριών. Καθώς διέρχεται μέσα από τον νοητό διάδρομο, η μία ομάδα μαθητών/τριών διατυπώνουν φωναχτά ορισμένες **σκέψεις, που κατά τη γνώμη τους έχει στον νου του/της ο/η συμμαθητής/ριά τους** που διέρχεται από τον διάδρομο της συνείδησης (πάντοτε σε σχέση με το δίλημμα που αντιμετωπίζει). Η δεύτερη ομάδα μαθητών/τριών διατυπώνουν φωναχτά ορισμένες **δικές τους σκέψεις** σχετικά με το υποτιθέμενο δίλημμα που αντιμετωπίζει ο/η συμμαθητής/ριά τους (που διέρχεται από τον διάδρομο της συνείδησης). Όταν ολοκληρωθεί αυτή η πορεία του/της μαθητή/τριας μέσα από τον νοητό διάδρομο, τότε ο/η εν λόγω μαθητής/τρια προσκαλείται να εξωτερικεύσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του/της σχετικά με το υποτιθέμενο δίλημμα. Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες συμμετέχουν σε μια μικρή συζήτηση που συντονίζει ο δάσκαλος και ακολουθεί ο αναστοχασμός.

(2^η Δραστηριότητα του 2^{ου} Σταδίου)

Ο/η εκπαιδευτικός προτείνει στους μαθητές/τριες να δημιουργήσουν κολλάζ με θέμα «Ο σεβασμός δεν κάνει διακρίσεις». Για τη δημιουργία αυτού του κολλάζ οι μαθητές/τριες μπορούν να αντλήσουν εικόνες από το διαδίκτυο με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού. Μέσα από τη δραστηριότητα αυτή, οι μαθητές/τριες καλούνται να αποτυπώσουν στιγμιότυπα από την καθημερινή ζωή, μέσα από τα οποία φανερώνεται η διαφορετικότητα των ανθρώπων, καθώς και το γεγονός, πως ο σεβασμός απέναντι στο πρόσωπο του άλλου ισχύει για όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως. Το κολλάζ αυτό μπορεί να περιέχει μεταξύ άλλων φωτογραφίες από άτομα με ειδικές ανάγκες με το σκεπτικό ότι τα άτομα αυτά αντιμετωπίζουν την

πραγματικότητα μέσα από μία άλλη οπτική· ένεκα τούτου, χαρακτηρίζονται ως άτομα με ειδικές ικανότητες, δηλ. ως άτομα που χαρακτηρίζονται για τη διαφορετικότητά τους ως προς τις ικανότητες που διαθέτουν.

4^ο Στάδιο

Αξιολόγηση (5')

Στη φάση αυτή πραγματοποιείται η τελική αξιολόγηση. Οι μαθητές/τριες προσκαλούνται να ασχοληθούν με τη συμπλήρωση του φύλλου εργασίας και συγκεκριμένα με τις δραστηριότητες β., γ., δ και δ.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

(π.χ. στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση)

Πιθανές επεκτάσεις του σεναρίου:

Σε συνέχεια του εν λόγω Σεναρίου, είναι εφικτό στο πλαίσιο μίας δεύτερης διδακτικής ώρας να οργανωθεί η διδασκαλία σε μικρές ομάδες, οι οποίες με τη συνδρομή του διαδικτύου και αξιοποιώντας το υλικό που είναι αναρτημένο στην ψηφιακή πλατφόρμα «Αίσωπος» για το Διδακτικό Σενάριο «"Ποιος φοβάται; Όχι εγώ!": Παρέμβαση για την αποτροπή του εκφοβισμού» (URL: <http://aesop.ier.edu.gr/node/22072>), να επεξεργαστούν περαιτέρω το υπό εξέταση θέμα. Ειδικότερα, η εν λόγω ομαδοσυνεργατική διδασκαλία θα μπορούσε να έχει την ακόλουθη δομή: Στην αρχή της διδακτικής ώρας οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν ρόλους μέσα σ' αυτές. Μαθαίνουν για την πλατφόρμα και τον τρόπο με τον οποίο μέσω αυτής θα εργαστούν. Αφού τους ανακοινωθεί το θέμα προς διερεύνηση που είναι οι διακρίσεις, οι μαθητές προτρέπονται να εντοπίσουν μορφές-εκφάνσεις του φαινομένου στη σύγχρονη εποχή. Στη συνέχεια αναζητούν στο διαδίκτυο το θέμα της εργασίας της ομάδας τους, διερευνούν το υλικό των ιστοσελίδων που τους έχει δοθεί κι επεξεργάζονται τις πληροφορίες. Εργάζονται ομαδικά, συζητούν το περιεχόμενο των πληροφοριών και τις

καταγράφουν απαντώντας σε συγκεκριμένες ερωτήσεις των φύλλων εργασίας της κάθε ομάδας. Έτσι οι μαθητές εξοικειώνονται με τις μορφές που εκδηλώνεται το φαινόμενο των διακρίσεων σήμερα, τα αίτια και τις συνέπειές του. Οι μαθητές μαθαίνουν να αυτενεργούν, να ανακαλύπτουν τη γνώση ενώ αναπτύσσουν το φαινόμενο, εφόσον αντιλαμβάνονται τις συνέπειές του σε άτομα και κοινωνικές ομάδες. Κατά την παρουσίαση της εργασίας των μαθητών ο εκπαιδευτικός έχει τον ρόλο του καθοδηγητή και του συντονιστή, ενώ προτρέπει τους μαθητές να εμβαθύνουν στο υπό εξέταση θέμα εκφράζοντας τις απορίες τους και τους προβληματισμούς τους.

9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλο Εργασίας με Δραστηριότητες

α. Το παιχνίδι της διαφορετικότητας (Δραστηριότητα που περιλαμβάνεται στο παρακάτω σύγγραμμα: Τσιαντής, Γ. (Επιμ.), Δραστηριότητες στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών. Εγχειρίδιο εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Εκδόσεις Εταιρία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.), Αθήνα 2010, σελ. 80. URL: <http://kesy.dra.sch.gr/images/pdfs/drasthriothtes.pdf> (Ανακτήθηκε στις 08/07/2021)

1. Ζητήστε από τους μαθητές να σχηματίσουν με τις καρτέλες τους έναν κύκλο. Εσείς παραμείνετε εκτός κύκλου.

2. Ξεκινήστε το παιχνίδι ζητώντας από τους μαθητές να αλλάξουν θέσεις μεταξύ τους «μόνο όσοι φορούν, π.χ., τζιν παντελόνι». Ο όρος του παιχνιδιού είναι ότι κανένας δεν πρέπει να καθίσει στη θέση όπου ήταν πριν. Συνεχίστε ζητώντας να αλλάξουν θέση «όσοι φορούν γυαλιά», «όσοι έχουν ξανθά μαλλιά», «όσοι αντιπαθούν τα μαθηματικά», «όσοι γεννήθηκαν στην Αθήνα» κ. ο. κ. Οι οδηγίες μπορεί να δίνονται με διάφορους ρυθμούς, ώστε να υπάρχει παλμός.

3. Μετά από λίγο αφαιρέστε από τον κύκλο μία καρτέλα. Κάποιος μαθητής θα μείνει όρθιος στο κέντρο του κύκλου και αυτός θα συνεχίσει το παιχνίδι, προσπαθώντας με τις οδηγίες του να σηκώσει τους άλλους ώστε να καθίσει αυτός. Έτσι, αρκετοί μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αναλάβουν το ρόλο του συντονιστή.

4. Σημάνετε τη λήξη του παιχνιδιού. Βάλτε πίσω την καρτέλα που λείπει και ζητήστε από τους μαθητές να καθίσουν.

5. Ανοίξτε ομαδική συζήτηση, βασισμένη στις ακόλουθες ερωτήσεις:

-Ποια είναι τα κοινά χαρακτηριστικά της ομάδας μας; π.χ., σε ποια οδηγία σηκώθηκαν όλοι;

-Σε τι μπορεί να μοιάζουν οι άνθρωποι;

-Ποια είναι τα θετικά στοιχεία στο να έχουμε κοινά χαρακτηριστικά;

-Υπάρχουν αρνητικά στο να έχουμε μόνο κοινά χαρακτηριστικά;

-Τι είδους διαφορές μπορεί να έχουν οι άνθρωποι μεταξύ τους; (σωματικά χαρακτηριστικά, γλώσσα, ηλικία, φύλο κ. ο. κ.)

-Πρόκειται πάντα για διαφορές που φαίνονται; π.χ., οι απόψεις, τα συναισθήματα κ.λπ. δεν φαίνονται.

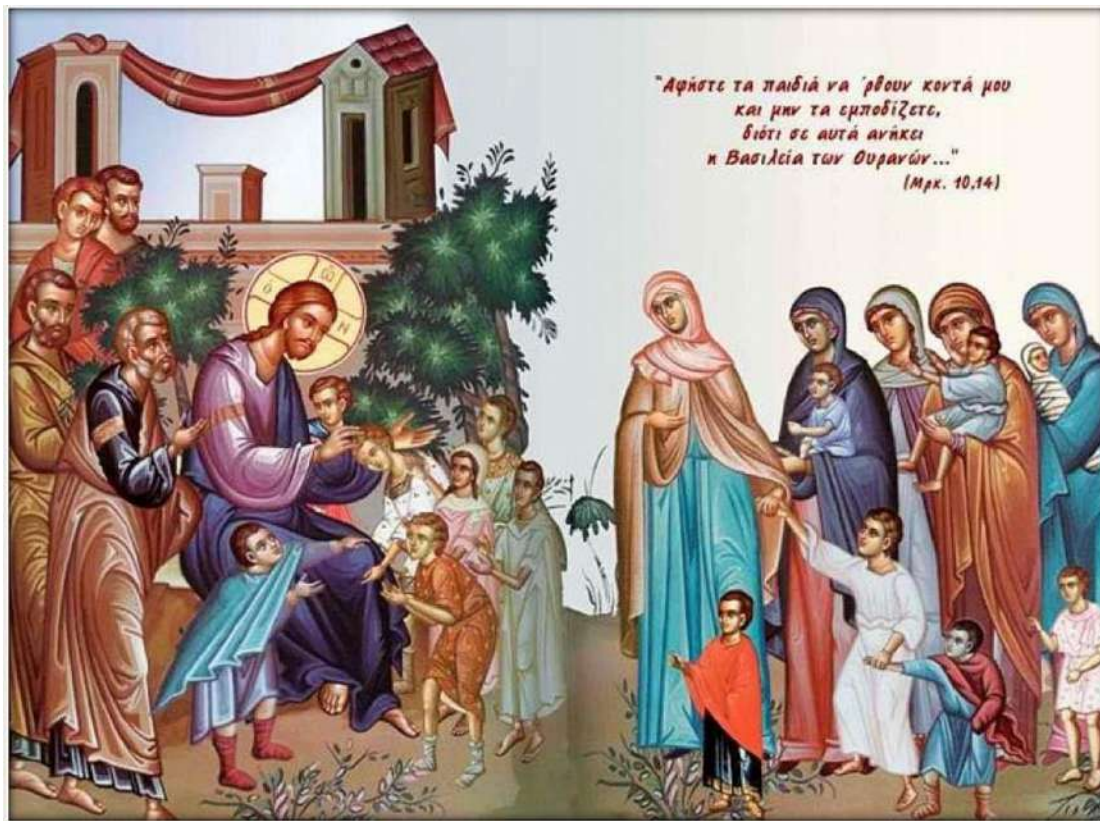
-Πώς αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι συνήθως τη διαφορετικότητα; (Μας φοβίζει; Μας θυμώνει; Έχουμε προκαταλήψεις;)

6. Ολοκληρώνετε τη δραστηριότητα ζητώντας από τους μαθητές να συμπληρώσει ο καθένας σε ένα χαρτί όμοια και διαφορετικά πράγματα που αρέσουν σε αυτόν και στον διπλανό του.

β. Επίλεξε σωστό (Σ) ή λάθος (Λ)

Σ / Λ	Ο Ιησούς δεν έδωσε αξία στις γυναίκες
Σ / Λ	Η Κασσιανή έγινε αυτοκράτειρα
Σ / Λ	Οι γυναίκες στη χώρα μας απέκτησαν δικαίωμα ψήφου το 1952
Σ / Λ	Ο Χριστός κάλεσε τα παιδιά κοντά του
Σ / Λ	Οι γυναίκες δεν επιτρέπεται να αναλάβουν ηγετικές θέσεις στο ελληνικό κράτος

γ. Βλέπω / ισχυρίζομαι / αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού): Παρατηρήστε προσεκτικά την παρακάτω εικόνα. Στη συνέχεια απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

Πηγή: <http://www.imra.gr/files/src/images/karaviwtis/afete.ta.paidia.jpg> (Ανακτήθηκε στις 08/07/2021)

α) Ποια πρόσωπα νομίζετε ότι απεικονίζονται στην εικόνα αυτή;

β) Ποιο είναι το θέμα που απεικονίζεται κατά την άποψή σας;

γ) Ποια ερωτήματα σας γεννώνται καθώς παρατηρείτε την εικόνα αυτή;

δ. Ημερολόγιο αναστοχασμού:

Έχοντας κατανοήσει ότι για την Εκκλησία όλοι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί, αλλά και ότι όλοι είναι ίσοι απέναντι στον Θεό, απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα:

- ✓ Κάτι καινούργιο που έμαθα...
- ✓ Χάρηκα που...
- ✓ Τι ήταν σ' αυτό το μάθημα νέο ή έκπληξη για μένα;
- ✓ Τι ήταν αυτό που με έκανε να αλλάξω γνώμη, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος;
- ✓ Ένα πράγμα που μου κέντρισε το ενδιαφέρον και θα ήθελα να το μελετήσω με περισσότερες λεπτομέρειες στο μέλλον...
- ✓

Κατόπιν, καταγράψτε παρακάτω μερικά χαρίσματα που μπορεί να έχει ένας άνθρωπος και τα οποία τον καθιστούν, κατά τη γνώμη σας, μοναδικό.

URL: <http://www.epimorfosi.edu.gr/images/stories/ebook-epimorfotes/pe70/4.%20TOMOS%20B%20PE70.pdf> (Ανακτήθηκε στις 08/07/2021).

-Στογιαννίδης, Α. (2013). Σχολικός εκφοβισμός: Μια σύγχρονη αυτοκριτική για την απουσία αναζήτησης ενός βαθύτερου νοήματος ζωής. Στο: *ΣΥΝΘΕΣΙΣ (Ηλεκτρονικό Περιοδικό του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ)*, Τόμος 2, Νο. 1, σσ. 272-289.
<https://doi.org/10.26262/syn.v2i1.3665>.

-Τριλιανός, Αθ., Μεθοδολογία της σύγχρονης Διδασκαλίας Α΄ Τόμος, Ατραπός-Περιβολάκι, Αθήνα 2003.

-Τσιαντής, Γ. (Επιμ.), Δραστηριότητες στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών. Εγχειρίδιο εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, Εκδόσεις Εταιρία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.), Αθήνα 2010. URL: <http://kesy.dra.sch.gr/images/pdfs/drasthriothtes.pdf> (Ανακτήθηκε στις 08/07/2021)

-Wells, J., Barlow, J., Stewart - Brown, S. (2003): A systematic review of universal approaches to mental health promotion in schools. *Health Education*, 103(4), 197- 220.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δομή 1^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Ε΄ Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου:

«Ο άνθρωπος προστατεύει τα φυτά και τα ζώα»

Δημιουργός: Χρυσάνθη Βαβέτση-Σωτήριος Κόλλιας

Βαθμίδα: Δημοτικό – Τάξη: Ε΄

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά - Θεματικό πεδίο: Δημιουργία-Πτώση - Θεματική ενότητα: Ο άνθρωπος ως φύλακας και προστάτης όλου του κόσμου

- Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

1. συνδέουν τη βιβλική διήγηση της δημιουργίας του ανθρώπου με τη φροντίδα των φυτών, των ζώων και του σύμπαντος κόσμου.
2. δραστηριοποιούνται με ευαισθησία σε δράσεις που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος και φιλοζωίας, σε επίπεδο σχολικής μονάδας.

- Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα :

- ΘΠ Θεός-Γ' Δημοτικού-Α' Γυμνασίου- Α' Λυκείου
- Διαθεματικό (Μελέτη Περιβάλλοντος- Γλώσσα-ΤΠΕ-Αισθητική Αγωγή-Αγγλικά-Θρησκευτικά)
- Διεπιστημονικό (Οικολογία-Τεχνολογία)

Χρονική διάρκεια: 45 λεπτά

**ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/τριών για το προς μελέτη θέμα)
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:**

Οι μαθητές και μαθήτριες πιθανόν να μην έχουν εντοπίσει τη σύνδεση του μαθήματος των Θρησκευτικών και της αξιοποίησης της βιβλικής διήγησης, στην **ενίσχυση** του ρόλου του ανθρώπου ως φύλακα και προστάτη του κόσμου, των φυτών και των ζώων.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Σχέση με το περιβάλλον, αντίληψη των διαφορετικών ειδών στη φύση, ενεργοποίηση οικολογικών δράσεων

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός του διδακτικού σεναρίου: Η σύνδεση της βιβλικής προτροπής «εργάζεσθαι αυτόν και φυλάσσειν», αλλά και των εικόνων από τη σχετική βιβλική διήγηση με την πραγματικότητα και τη σημασία του ρόλου του ανθρώπου στην προστασία των φυτών και των ζώων.

Σκοποί και στόχοι του διδακτικού σεναρίου

Λόγω των μειωμένων ερεθισμάτων σχετικά με τα θέματα της φύσης, δεν βοηθά ιδιαίτερα στην ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για περιβαλλοντικά ζητήματα και παραδίδεται ως κάτι αποξενωμένο από την ζωή των μαθητών/τριών της πόλης.

Στην παρουσίαση της ενότητας για τα φυτά και τα ζώα, έγινε προσπάθεια εμπλουτισμού του διδακτικού υλικού.

Ο σκοπός του σεναρίου είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε σχέση με τα φυτά και τα ζώα που, καθώς και η καλλιέργεια συναισθημάτων ζωοφιλίας. Μέσω της χρήσης ψηφιακών εργαλείων επαυξημένης πραγματικότητας οι μαθητές και μαθήτριες θα ενεργοποιηθούν περισσότερο και θα έχουν την ευκαιρία να δουν «ζωντανά» μπροστά τους, τα ζώα στα οποία θα αναφερόμαστε.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

1. συνδέουν τη βιβλική διήγηση της δημιουργίας του ανθρώπου με τη φροντίδα των φυτών, των ζώων και του σύμπαντος κόσμου
2. δραστηριοποιούνται με ευαισθησία σε δράσεις που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος και φιλοζωίας, σε επίπεδο σχολικής μονάδας
3. γνωρίσουν εφαρμογές της Επαυξημένης Πραγματικότητας
4. εργαστούν ομαδικά και να αναπτύξουν ομαδικό πνεύμα
5. προβληματιστούν σχετικά με θέματα ηθικής, οικολογίας και προστασίας των ζώων και του περιβάλλοντος

Περιγραφή του διδακτικού σεναρίου

Στην ενότητα της ανάπτυξης και εφαρμογής σεναρίου γίνεται περιγραφή της κάθε επιμέρους δραστηριότητας του σεναρίου διδασκαλίας και προσδιορίζεται κατά προσέγγιση ο χρόνος διάρκειας της καθεμίας. Επίσης, εδώ περιγράφονται τόσο οι ενέργειες του εκπαιδευτικού όσο και οι ενέργειες των μαθητών/τριών, ο τρόπος εργασίας τους (ατομικά ή ομαδικά), ώστε να

επιτευχθούν οι στόχοι του σεναρίου. Επισυνάπτονται και στιγμιότυπα για μεγαλύτερη κατανόηση.

α/α	Πορεία διδασκαλίας	Χρόνος	Δραστηριότητες	Ψηφιακά μέσα	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα που υπηρετούνται
1	Αφόρμηση	5'	Βρες τον τίτλο που ταιριάζει (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)	Προβολή της εικόνας Εικόνα από τον «μικρό πρίγκηπα» που φροντίζει το τριαντάφυλλο	Να ενδιαφερθούν για το θέμα του μαθήματος
2	Παρουσίαση της νέας γνώσης	10'	Τι βλέπεις, τι νομίζεις, τι σε κάνει να αναρωτιέσαι (Τεχνική έντεχνου Συλλογισμού)	Εικόνα από τον Αδάμ, να ονοματίζει τα ζώα	Να συνδέσουν τον ρόλο του ανθρώπου σε σχέση με την προστασία και φροντίδα των ζώων.
3	Επεξεργασία	15'	5π και 1γ	Επεξεργασία της φράσης από την Βίβλο: « <i>εργάζεσθαι αυτόν και φυλάσσειν</i> »(Γεν.2,15)	Να προβληματιστούν για τον ρόλο του ανθρώπου ως φύλακα και προστάτη των πλασμάτων του κόσμου
4	Συμπεράσματα-Αξιολόγηση-αναστοχασμός	10'	Φτιάξε μια ιστορία: Το ζώο που βλέπεις	Εικόνες από διάφορα ζώα με επαυξημένη πραγματικότητα	Να συνδέσουν τις γνώσεις τους,

			στην εικόνα κινδυνεύει. Από τι και πώς θα μπορούσες να βοηθήσεις.		βρίσκοντας λύση σε ένα πρόβλημα
5	Διαδικασία κλεισίματος	5'	Διαδικτυακή τάξη	Wiki (weebly)	Να ενεργοποιηθούν για τη συνέχιση της προσπάθειάς τους Να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα των ζώων και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Η οργάνωση της τάξης μπορεί να είναι σε ομάδες ανά θρανίο δυάδες και τετράδες σε συνεργασία με το θρανίο που είναι πιο κοντά. Οι εικόνες μπορούν να προβάλλονται είτε συμβατικά σε εκτύπωση, είτε μέσω διαδραστικού πίνακα ή overhead projector. Για την προβολή των εικόνων επαυξημένης πραγματικότητας, απαιτείται η χρήση κινητού ή tablet, με την αντίστοιχη εφαρμογή Animals 4D+.

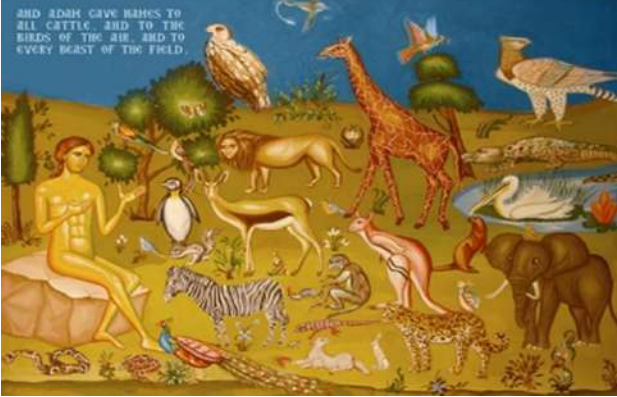
6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η διδακτική μεθοδολογία είναι διερευνητική μέσω ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων. Θα εργαστούν ανά θρανίο (Σκέψου, Συζήτησε ανά δύο, Μοιράσου). Στο κύριο μέρος επεξεργασίας της νέας γνώσης, θα εργαστούν ανά 2 και ανά 4. Τέλος μέσω μιας απλής εφαρμογής της ΕΠ, θα ενεργοποιηθούν για τη σύνδεση με την πραγματικότητα, φτιάχνοντας ιστορίες. Οι σκοποί και στόχοι θα επιτευχθούν που θέσαμε στην αρχή του μαθήματος και οι μαθητές μας μέσω του τεχνητού «διανοητικού εταίρου» και των «έξυπνων εργαλείων» (Ράπτης & Ράπτη, 2007 σ.σ. 255-256) θα επωφεληθούν τα μέγιστα από την εκπαιδευτική διαδικασία. Πιθανή προέκταση μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της ψηφιακής κοινότητας σχετικά με τα κατοικίδια ζώα και τα ζώα γενικότερα και τις σχετικές δράσεις για την ανάπτυξη φιλοζωικών συναισθημάτων. Οι Τ.Π.Ε. μπορούν εάν χρησιμοποιηθούν σωστά να αποτελέσουν ένα «έξυπνο εργαλείο μάθησης»

μέσω του οποίου ενισχύεται ο ρόλος του σύγχρονου εκπαιδευτικού, καθώς αναλαμβάνει ρόλο διαμορφωτή του προσφερόμενου διδακτικού αντικειμένου, αφουγκραζόμενος τις ιδιαίτερες ανάγκες της τάξης του (Τζιμογιάννης, 2002).

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

(ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

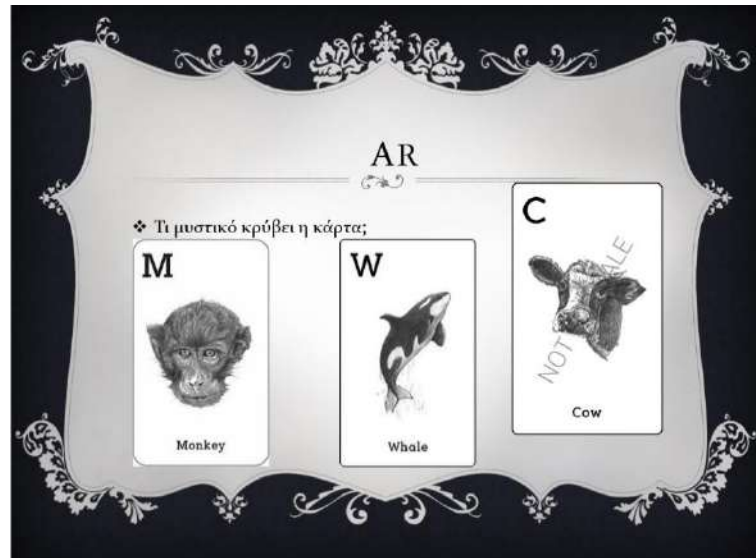
Πρώτη φάση: Προβάλλονται οι εικόνες από τον μικρό πρίγκιπα ο οποίος φροντίζει το τριαντάφυλλο του. Μέσω της Τεχνικής του Έντεχνου Συλλογισμού οι μαθητές και οι μαθήτριες βρίσκουν ένα τίτλο για τις εικόνες.	
Δεύτερη φάση: Στη συνέχεια προβάλλονται οι εικόνες με τίτλο «ο Αδάμ ονοματίζει τα ζώα». Η επεξεργασία των εικόνων θα γίνει μέσω της τεχνικής Έντεχνου Συλλογισμού - Τι βλέπεις, τι νομίζεις, τι σε κάνει να αναρωτιέσαι;-. Οι μαθητές ανά 4 επεξεργάζονται διαφορετική εικόνα, εναλλάξ ανά τετράδα.	https://www.uncutmountainsupply.com/icons/adam-names-the-animals/

	Τοιχογραφία στη λιτή του καθολικού: ο Αδάμ ονοματίζει τα ζώα του Παραδείσου © Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά © 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων
Τρίτη φάση: Διαβάζεται το βιβλικό χωρίο και γράφεται στον πίνακα η βιβλική φράση - προτροπή μέσω της τεχνικής 5π και ένα γ. Οι μαθητές/τριες απαντούν σύντομα με μια φράση σε κάθε κατηγορία ερώτησης Ποιος, που, πότε, πώς, ποιο και γιατί;	«εργάζεσθαι αυτόν και φυλλάσειν» (Γεν.2,15)

Τέταρτη φάση: αφού έχει προκύψει από την επεξεργασία η έννοια του φύλακα και προστάτη της φύσης και των ζώων, κάθε ομάδα σκανάρει μια κάρτα με ζώο. Αυτή ζωντανεύει με Επαυξημένη Πραγματικότητα. Απαραίτητο βήμα η εγκατάσταση της εφαρμογής Animals4D+.

Δίνεται το εξής ερώτημα: «Το ζώο αυτό κινδυνεύει, **από τι** και **πώς** μπορείτε να βοηθήσετε».

Γράψτε μια μικρή ιστορία. Κάθε ιστορία που προκύπτει θα μπει σε ένα ταμπλώ με τίτλο: «Προστατεύω τα ζώα» στον διάδρομο του σχολείου.

Πέμπτη φάση-προέκταση: Μπορεί να προεκταθεί μέσω της δημιουργίας μιας κοινότητας μέσω <http://www.wikispaces.com/>.

Ιδέα πιθανής επέκτασης, όπου οι μαθητές/τριες θα ξεκινήσουν μια διαθεματική προσέγγιση μέσω άλλων μαθημάτων πχ. Μελέτη Περιβάλλοντος,

Αγγλικά, αλληλεπιδρώντας στο πλαίσιο του wiki. http://katoikidiazoa.weebly.com /	

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Cole, M., & Cole, S. (2014). *Η ανάπτυξη των παιδιών*. Αθήνα: Τυπωθήτω

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ.(2011) *Εκπαιδευτικοί εν-δράσει*. Αθήνα: Γρηγόρη

Μητροπούλου, Β. (2012). Το εκπαιδευτικό σενάριο με χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θρησκευτικών. Στον τιμητικό τόμο για τον ομ. καθηγ. Χ. Βασιλόπουλο με τίτλο «*Αγωγή Αγάπης και Ελευθερίας*», Θεσσαλονίκη: Βάνιας σσ. 243-270

Papert, S., & Harel, I. (1991). *Situating constructionism*. In *Constructionism*, 36(2), 1-11

Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2007) *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της Πληροφορικής Ολική Προσέγγιση*, Αθήνα: Αριστοτέλης Ράπτης

Τζιμογιάννης, Α.(2002). Προετοιμασία του Σχολείου της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Προς ένα Ολοκληρωμένο Μοντέλο Ένταξης των ΤΠΕ στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Στο Σύγχρονη Εκπαίδευση, 122,55-65

Κόμης, Β.(2004), *Εισαγωγή στις Εφαρμογές των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση*, Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών

Ιστοσελίδες

Εικόνες:

<https://www.uncutmountainsupply.com/icons/adam-names-the-animals/>

http://odysseus.culture.gr/h/1/gh158.jsp?obj_id=5301&mm_id=1348

Μέσω της εφαρμογής Animal 4D+

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.OctagonStudio.Animal4DPlus&hl=el>
δημιουργήθηκαν οι αναφορές στα ζώα με μορφή Επαυξημένης Πραγματικότητας

<http://www.wikispaces.com/>

<http://katoikidiazoa.weebly.com/>

Δομή 2^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την Ε΄ Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου:

«Μαζί στη ζωή, μαζί και στην αγιότητα»

Δημιουργοί: Σωτήριος Κόλλιας, Χρυσάνθη Βαβέτση

Βαθμίδα: Δημοτικό – Τάξη: Ε΄

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- Γνωστικό αντικείμενο : Θρησκευτικά- Θεματικό πεδίο: Άνθρωποι του Θεού (Προφήτες- Άγιοι) - Θεματική ενότητα: Μαζί στη ζωή, μαζί και στην αγιότητα

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

1. αναγνωρίζουν ζευγάρια που οδηγήθηκαν στην αγιότητα (π.χ. Άγιος Ακύλας και Αγία Πρίσκιλλα ή Αγ. Αδριανός και Αγ. Ναταλία)

2. συζητούν για την αγάπη μέσα στην οικογένεια

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα :

- ΘΠ Θεός-Γ΄ Δημοτικού-Α΄ Γυμνασίου- Α΄ Λυκείου
- Διαθεματικό (Τέχνη)

Χρονική διάρκεια: 45 λεπτά

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ / ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ:

Μέσω του παρόντος διδακτικού σεναρίου, οι μαθητές/τριες θα προβληματιστούν και θα ενδιαφερθούν για την αξία της αγάπης και της συνύπαρξης και για το ρόλο της οικογένειας με την προοπτική της Αγιότητας. Συνήθως η συντροφικότητα υποτιμάται -ή προβάλλεται

ελάχιστα- ως δρόμος προς την Αγιότητα. Είναι ιδιαίτερος σημαντικό να επεκτείνουν αυτή την γνώση και να την συνδέσουν ως τρόπο ζωής για τα καθημερινά προβλήματα, τα οποία προκύπτουν εντός του πλαισίου της οικογένειας.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Να αντιλαμβάνονται βασικές έννοιες σχετικές με τον γάμο, την συνύπαρξη, τους Αγίους. Να μπορούν να επεξεργαστούν μια εικόνα και να συνθέσουν ιστορίες.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοποί και στόχοι του διδακτικού σεναρίου

Σκοπός: Να ερμηνεύουν την συντροφικότητα ως δρόμο προς την Αγιότητα

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Οι μαθητές/τριες είναι σε θέση να:

1. αναγνωρίζουν τα βασικά στοιχεία της ζωής των Αγίων Αποστόλων Ακύλα και Πρίσκιλλας
2. καταγράφουν τα στοιχεία που οδηγούν σε μια αρμονική συζυγική ζωή
3. ενεργοποιούν το ενδιαφέρον και την φαντασία τους σχετικά με την ανακάλυψη στοιχείων από τη ζωή των Αγίων
4. συνδέουν την αγάπη εντός της οικογένειας με την λύση των καθημερινών προβλημάτων.

Περιγραφή του διδακτικού σεναρίου

Στην ενότητα της ανάπτυξης και εφαρμογής σεναρίου γίνεται περιγραφή της κάθε επιμέρους δραστηριότητας του σεναρίου διδασκαλίας και προσδιορίζεται κατά προσέγγιση ο χρόνος διάρκειας καθεμίας. Επίσης, εδώ περιγράφονται τόσο οι ενέργειες του εκπαιδευτικού όσο και οι ενέργειες των μαθητών/τριών, ο τρόπος εργασίας τους (ατομικά ή ομαδικά), ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του σεναρίου.

α/α	Πορεία διδασκαλίας	Χρόνος	Δραστηριότητες	Υλικά, μέσα	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα που υπηρετούνται

1	Αφόρμηση	5'	Ιδεοθύελλα : Γάμος	Πίνακας	Να ενεργοποιηθούν σχετικά με το θέμα προς επεξεργασία
2	Παρουσίαση της νέας γνώσης	10'	Φτιάξε μια ιστορία: Τι έχει συμβεί πριν (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)	Προβολή εικόνας	Να προβληματιστούν σχετικά με τα πρόσωπα της εικόνας
3	Επεξεργασία	15'	Κουτί εξερεύνησης. Ακύλας και Πρίσκιλλα	Κουτί, δακτυλίδια, γράμμα, απόσπασμα βίου των Αποστόλων Ακύλα και Πρίσκιλλας	Να ενδιαφερθούν να ανακαλύψουν τη ζωή και τα σημαντικά στοιχεία σχετικά με τους Αποστόλους Ακύλλα και Πρίσκιλλα.
4	Συμπεράσματα-Αξιολόγηση-αναστοχασμός	15'	Λέξεις σκέψεις στη σειρά. Προβλήματα στην καθημερινότητα: Τι συναισθήματα έχουν ο Ακύλας και η Πρίσκιλλα, ο ένας για τον άλλον;	Ταμπλώ ή σκοινί για να τοποθετηθούν οι εργασίες των μαθητών/τριών	Να καταγράψουν προβληματισμούς, συναισθήματα και σκέψεις σχετικά με την αγάπη στην καθημερινότητα της οικογένειας
5	Διαδικασία κλεισίματος	5'	Υπάρχουν άλλοι έγγαμοι άνθρωποι του Θεού ή άλλα ζευγάρια Αγίων;	Συζήτηση/πιθανή προέκταση σε ερευνητική εργασία	Να επεκτείνουν την έννοια της αγάπης μεταξύ συζύγων ως στοιχείο Αγιότητας, αναζητώντας και άλλες περιπτώσεις Αγίων ή ανθρώπων

					του Θεού οι οποίοι ήταν έγγαμοι

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Η οργάνωση της τάξης μπορεί να είναι σε ομάδες ανά θρανίο δυάδες και τετράδες σε συνεργασία με το θρανίο που είναι πιο κοντά. Οι εικόνες μπορούν να προβάλλονται είτε συμβατικά σε εκτύπωση, είτε μέσω διαδραστικού πίνακα ή overhead projector.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η διδακτική μεθοδολογία είναι διερευνητική μέσω ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων. Θα εργαστούν ανά θρανίο (Σκέψου, Συζήτησε ανά 4, Μοιράσου). Βασική επεξεργασία μέσω του κουτιού εξερεύνησης.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Πρώτη φάση: Ιδιοθύελλα με τη λέξη γάμος. Καταγράφονται στον πίνακα όλες οι λέξεις.	Ιδιοθύελλα: Γάμος
Δεύτερη φάση: Γράψε μια ιστορία (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού). Προβάλλεται η βυζαντινή εικόνα του ζεύγους των Αγίων Ακύλλα και Πρίσκιλλας. «Τι έχει γίνει πριν από αυτή τη στιγμή που βλέπετε;». Οι μαθητές και μαθήτριες ανά 4 γράφουν μια μικρή ιστορία.	
Τρίτη φάση: Κουτί εξερεύνησης. Αφού οι μαθητές/τριες γράψουν τη δική τους ιστορία, τους δίνεται ένα	Κουτί εξερεύνησης Δύο δακτυλίδια

κουτί εξερεύνησης. Περιέχει δυο δακτυλίδια, ένα χειρόγραφο γράμμα (το οποίο μορφοποιεί κατάλληλα ο εκπαιδευτικός με τα στοιχεία που επιθυμεί να αναδείξει π.χ. σύζυγος, αγάπη, δυσκολίες, αγιότητα) από τον Άγιο Ακύλλα προς την σύζυγό του Αγία Πρίσκιλλα, και ένα απόσπασμα από τον βίο τους. Ο εκπαιδευτικός έχει επεξεργαστεί κατάλληλα το πρωτογενές υλικό και ανά ομάδες δίνει από ένα στοιχείο προς επεξεργασία. Κάθε ομάδα επεξεργάζεται και ανακοινώνει στην ολομέλεια τα πορίσματα.	Γράμμα Απόσπασμα από τον βίο τους
Τέταρτη φάση: Λέξεις, σκέψεις στη σειρά: Ξανακοιτώντας την εικόνα που προβλήθηκε στην δεύτερη φάση του μαθήματος, οι μαθητές/τριες καταγράφουν «Τι συναισθήματα έχουν ο ένας για τον άλλον, όταν αντιμετωπίζουν μια δυσκολία στην καθημερινότητα;»	«Τι συναισθήματα έχουν ο ένας για τον άλλον, όταν αντιμετωπίζουν μια δυσκολία στην καθημερινότητα;»
Πέμπτη φάση-προέκταση: Έρευνα: Ποια άλλα ζευγάρια Αγίων υπάρχουν. Ήταν έγγαμοι άλλοι άνθρωποι του Θεού;	Μικρή ερευνητική εργασία « Γάμος και Αγιότητα»

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Μέσω μια μικρής έκτασης ερευνητικής εργασίας με θέμα «Γάμος και Αγιότητα», οι μαθητές και μαθήτριες καταγράφουν και άλλες περιπτώσεις έγγαμων ανθρώπων, οι οποίοι πορεύτηκαν στην Αγιότητα.

9 . ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Καρδαμάκης, Μ., (1995), *Αγάπη και Γάμος*, Αθήνα: Ακρίτας

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ.(2011), *Εκπαιδευτικοί εν-δράσει*. Αθήνα: Γρηγόρη

Μητροπούλου, Β. (2015), *Θεωρίες αγωγής και μάθησης*. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing.

Πατρώνος, Γ. (1992), *Θεολογία και εμπειρία του γάμου*, Αθήνα: Δόμος

Ιστοσελίδες

<https://arxon.gr/2018/02/agioi-akylas-kai-priskilla-mia-orthodo/>

<http://www.saint.gr/709/saint.aspx>

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Δομή 1^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την ΣΤ' Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου: **Η Ανάσταση**

Δημιουργός: Παύλος Εφραιμίδης

Βαθμίδα – Τάξη: Πρωτοβάθμια – Στ' Δημοτικού

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά

- Θεματικό πεδίο: Βασιλεία του Θεού

- **Θεματική ενότητα:** 22. Η Ανάσταση του Χριστού: το χαρμόσυνο μήνυμα

- Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, όπως αναφέρονται στο ΠΣ:

Οι μαθητές να είναι σε θέση να:

-περιγράφουν τα γεγονότα που σχετίζονται με την Ανάσταση του Χριστού

-εκτιμούν ότι η Ανάσταση του Χριστού φανερώνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

- Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή / και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή / και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

7. Οι Οικουμενικές Σύνοδοι και η καταπολέμηση των αιρέσεων

17. Η Θεία Λειτουργία, το κέντρο της Ορθόδοξης λατρείας

21. Η Μεταμόρφωση του Χριστού: το όραμα για τη Βασιλεία του Θεού.

Χρονική διάρκεια: 45' (μία διδακτική ώρα)

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (και πιθανές αντιλήψεις μαθητών/τριών για το προς μελέτη θέμα) – **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ**

Το σενάριο παρουσιάζει τα γεγονότα που συνδέονται με την Ανάσταση του Χριστού, προβάλλοντας την Ανάσταση ως φανέρωση της αιώνιας ζωής που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

Το συγκεκριμένο θέμα του σεναρίου συνδέεται –μεταξύ άλλων- με την έννοια του θανάτου. Οι αντιλήψεις που έχουν τα παιδιά για τον θάνατο, έχει βρεθεί ότι επηρεάζονται από παράγοντες, όπως η ηλικία, η οικογένεια, το φύλο, η θρησκεία, η προσωπική απώλεια, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και το σχολείο. Οι Sreese και Brent κατέληξαν στο συμπέρασμα πως η κατανόηση της αντίληψης του θανάτου από το παιδί περιλαμβάνει και την κατανόηση της συνέχισης της ζωής με κάποιον τρόπο (αντιλήψεις σχετικά με τη ζωή μετά το θάνατο και το πού καταλήγει η ψυχή, «αντιλήψεις για τη μετά θάνατον ζωή»).

Ο θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου ενδέχεται να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τα παιδιά και να προκαλέσει ανησυχία για τη δική τους θνησιμότητα. Πιο συγκεκριμένα τα παιδιά αυτή της ηλικίας γνωρίζουν σχετικά με το θάνατο ότι (α) πρόκειται για μόνιμη κατάσταση, (β) δεν είναι αναστρέψιμος, (γ) το σώμα μετά το θάνατο δεν μπορεί να λειτουργήσει ξανά και (δ) είναι αναπόφευκτος, αφορά όλους τους ανθρώπους χωρίς κανέναν να εξαιρείται από αυτόν. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας, ενδιαφέρονται για τις λεπτομέρειες της αποχαιρετιστήριας ιεροτελεστίας, ενώ συχνές είναι οι απορίες για τη μετά θάνατον ζωή.

Για τη Χριστιανική θρησκεία ο θάνατος είναι συνέπεια του προπατορικού αμαρτήματος απ' το οποίο όμως ο άνθρωπος θα απαλλαγεί κατά την Δευτέρα Παρουσία, με την ανάσταση των νεκρών, οπότε θα γίνει και η τελική του κρίση για τις πράξεις του. Συνεπώς ο άνθρωπος δε θα πρέπει να φοβάται τον θάνατο, αφού μπορεί να τον νικήσει, εάν ακολουθήσει τις εντολές της Χριστιανικής θρησκείας (Μαντζαρίδης, 1990).

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές/τριες για να ανταποκριθούν γνωστικά είναι απαραίτητο να γνωρίζουν βασικά σημεία της ζωής του Χριστού, τον σκοπό της έλευσής Του και τα γεγονότα από την είσοδό Του στην Ιερουσαλήμ μέχρι την προδοσία και την καταδίκη Του σε θάνατο. Επιπλέον, είναι επιθυμητό οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με την εργασία σε ομάδες και με τις βασικές αρχές της ανακαλυπτικής-διερευνητικής μάθησης.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός σεναρίου:

Το σενάριο παρουσιάζει τα γεγονότα που σχετίζονται με την Ανάσταση του Χριστού εστιάζοντας στην ιδέα ότι η Ανάσταση δείχνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού. Σε επίπεδο αξιολόγησης το σενάριο αξιολογεί εκτός από γνώσεις, τις στάσεις και τις δεξιότητες που απέκτησε ο μαθητής ανάλογα με τους στόχους που τέθηκαν.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα:

Γνώσεις:

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

- περιγράφουν τα γεγονότα που σχετίζονται με την Ανάσταση του Χριστού
- εκτιμούν ότι η Ανάσταση του Χριστού δείχνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

Δεξιότητες:

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

- αναπτύσσουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών
- ελέγχουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα
- ελέγχουν τις γνώσεις τους
- αναλύουν διάφορες εκφράσεις καλλιτεχνικής δημιουργίας (εικόνισμα) που συνδέονται με το θέμα.

Στάσεις:

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

- καλλιεργούν την παρατηρητικότητα τους
- συνεργάζονται με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού
- συζητούν σε ομάδες
- συμμετέχουν σε ομάδες εργασίας τηρώντας κανόνες
- αποδέχονται τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης
- εκφράζουν την άποψή τους επεξεργαζόμενοι/ες διάφορα ζητήματα.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

-Οργάνωση της τάξης:

Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ομάδες των 4-6 μαθητών. Είναι πολύ σημαντικό προαπαιτούμενο στοιχείο στην αποτελεσματική περάτωση του σεναρίου η οργάνωση της τάξης και η δημιουργία ομάδων. Επειδή είναι πολύ πιθανό το σενάριο να εφαρμοστεί σε τάξεις

μεικτής δυναμικότητας μαθητών (πολιτισμική και γλωσσική ποικιλία, διαφορετικές καταβολές, ηλικιακές διαφορές, μαθησιακές δυσκολίες), είναι καλό ο/η εκπαιδευτικός να είναι γνώστης των ιδιοτήτων της τάξης του και με ευαισθησία να προσπαθεί, μέσω της παρουσίας μιας διδακτικής ενότητας, να βοηθάει -στο μέτρο του δυνατού και πάντα μέσα στο παιδαγωγικό πλαίσιο- στην απάλειψη πιθανών ανισοτήτων που μπορεί να αισθάνονται οι μαθητές/τριές του/της.

-Εκπαιδευτικό υλικό:

- βιντεοπροβολέας, Η/Υ, σύνδεση στο διαδίκτυο
- ιστοσελίδες και λογισμικά
- άσπρος πίνακας, μαρκαδόροι
- φύλλα εργασίας.
- βιβλίο του μαθητή
- σημειωματάριο
- μολύβι.

-Αξιοποίηση εποπτικών μέσων, λογισμικών και υπηρεσιών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών:

- η τοιχογραφία της Ανάστασης που υπάρχει στη Μονή της Χώρας

- το Πανελλήνιο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση – Φωτόδεντρο [για δραστηριότητες αξιολόγησης (σταυρόλεξο και κουίζ), εναλλακτικές του φύλλου εργασίας 3].

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Περιγραφή διδακτικής μεθοδολογίας (π.χ. διερευνητική, ομαδοσυνεργατική, βιωματική, κ.λπ. προσέγγιση):

Το παρόν σενάριο βασίζεται στις αρχές των κοινωνικο-πολιτισμικών θεωριών για τη μάθηση. Θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή της διερευνητικής και ανακαλυπτικής μάθησης, μέσα από την ομαδοσυνεργατική και την επικοινωνιακή-βιωματική διδασκαλία, με παράλληλη αξιοποίηση των σύγχρονων δυνατοτήτων των ΤΠΕ. Θα δοθεί έμφαση στην καλλιέργεια δημιουργικών δεξιοτήτων μέσω συνεργατικών, ερευνητικών, διαλογικών και συμμετοχικών

δράσεων. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι υποστηρικτικός, καθώς δίνει ώθηση στους μαθητές και στις μαθήτριες να ερευνήσουν και να ανακαλύψουν τη νέα γνώση μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Διδακτικές τεχνικές:

- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)
- Αφήγηση ιστορίας
- Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού (Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι)
- Τεχνική Παγωμένης εικόνας/Δυναμικές εικόνες
- Τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου» –Think, Pair, Square, Share-TPSS
- Τεχνική ΑΒΓ.

Διδακτικά εργαλεία:

Στο παρόν σενάριο εφαρμόζεται η διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση, μέσα από την ομαδοσυνεργατική και την επικοινωνιακή-βιωματική διδασκαλία, με παράλληλη αξιοποίηση των σύγχρονων δυνατοτήτων των ΤΠΕ. Οι διδακτικές τεχνικές που αξιοποιούνται είναι η ιδεοθύελλα, η αφήγηση ιστορίας, η τεχνική του έντεχνου συλλογισμού, η τεχνική της παγωμένης εικόνας, η τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου» και η Τεχνική ΑΒΓ. Το εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιείται είναι ο Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο, ο βιντεοπροβολέας, το Πανελλήνιο Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση - Φωτόδεντρο, ο πίνακας της τάξης, μαρκαδόροι, φύλλα εργασίας, μολύβι και το βιβλίο του μαθητή.

Πλαίσιο και τεχνικές αξιολόγησης των μαθητών/τριών:

Η αξιολόγηση πραγματοποιείται κατά την έναρξη της διδασκαλίας, κατά τη διάρκεια εφαρμογής των δραστηριοτήτων και στο τέλος της διδασκαλίας για να ακολουθήσει μια επικοινωνιακή συζήτηση που θα οδηγήσει σε αναπροσαρμογές και επεκτάσεις. Επίσης, ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές μπορούν να πραγματοποιήσουν την αξιολόγηση του διδακτικού έργου αλλά και του μαθητή, μέσα από μια αναστοχαστική διεργασία.

Η αξιολόγηση μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορες ερωτήσεις, γραπτές ή προφορικές που αναφέρονται στο γνωστικό κυρίως μέρος της ύλης. Με αυτόν τον τρόπο θα διαπιστωθεί το ποσοστό και η ποιότητα της μάθησης και της αποκτηθείσας γνώσης. Παράλληλα, όμως,

μπορούν να αξιολογηθούν οι στάσεις, οι ικανότητες και οι δεξιότητες που απέκτησε ο μαθητής ανάλογα με τους στόχους που τέθηκαν. Οι στάσεις, οι ικανότητες και οι δεξιότητες που απέκτησαν οι μαθητές, η συμμετοχή και η έκφραση μέσω μιας σύντομης βιωματικής δραστηριότητας θα αξιολογηθούν μέσω παρατήρησης.

Επιπλέον, μέσω παρατήρησης οι μαθητές μπορούν να αξιολογηθούν σχετικά με τον τρόπο που επικοινωνήσαν, που συζήτησαν, που διερεύνησαν, που συμμετείχαν, που εξέφρασαν άποψη, που υποδύθηκαν ρόλους, που παρατήρησαν εικόνες. Είναι αναγκαίο πέρα από τον γνωστικό τομέα να αξιολογηθούν και ο συναισθηματικός και ψυχοκινητικός τομέας, αντιμετωπίζοντας τον μαθητή ως ολότητα.

Η τεχνική ΑΒΓ ως τεχνική αξιολόγησης των μαθητών που εφαρμόστηκε στο συγκεκριμένο σενάριο έχει τη μορφή ακροστιχίδας και, εναλλακτικά προτείνουμε τη συμπλήρωση ενός σταυρόλεξου και ενός κουίζ στο Φωτόδεντρο.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Περιγραφή σταδίων εφαρμογής του σεναρίου:

Στάδιο 1

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων (6΄)

Στη φάση αυτή οι μαθητές/τριες αναζητούν και αναλύουν κριτικά προϋπάρχουσες εμπειρίες για ανάδειξη γνώσεων, κινήτρων, στάσεων και συναισθημάτων. Αυτό θα συμβάλλει στη δημιουργία διασυνδέσεων με νέες εμπειρίες, στις οποίες εμπλέκονται μέσω παρατήρησης, ακρόασης, συζήτησης, μελέτης, επίσκεψης, συμμετοχής σε δράσεις.

Στην αρχή θα επιδιωχθεί να γίνει η προετοιμασία των μαθητών/τριών και η διαμόρφωση ψυχολογικού κλίματος στην τάξη, ώστε να είναι δυνατή η ελεύθερη έκφρασή τους και η διαλογική συζήτηση μαζί τους, καθώς και η ενεργός συμμετοχή τους στο μάθημα και τις ομάδες εργασίας. Θα διερευνηθούν οι προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις τους μέσω της τεχνικής της ιδεοθύελλας (**Δραστηριότητα 1**), ώστε να διαμορφωθεί το πλαίσιο της παρουσίασης του νέου υλικού. Θα τεθούν οι στόχοι και θα ανακοινωθούν στους μαθητές και στις μαθήτριες.

Στάδιο 2

Επεξεργασία-Ανάλυση-Σύγκριση (17΄)

Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή, αναφέροντας μερικές πληροφορίες για τα γεγονότα που οδήγησαν στη Σταύρωση του Χριστού, λαμβάνοντας πάντα υπόψη του την ηλικία των παιδιών και τους ειδικούς στόχους του μαθήματος. Ακολουθεί η αφήγηση του γεγονότος της Ανάστασης (**Δραστηριότητα 2**), διανθισμένη με κατάλληλες λεπτομέρειες, ώστε να επιτευχθεί η βιωματικότητα και να διεγερθεί η φαντασία. Μπορεί να συνδυαστεί με διάλογο, ώστε να επιτευχθεί η συμμετοχική των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Έπειτα ο δάσκαλος χωρίζει το σύνολο των μαθητών σε ομάδες των 4-6 ατόμων και προβάλλει με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα το εικόνισμα της Ανάστασης που υπάρχει στη Μονή της Χώρας. Καλεί τους μαθητές να το παρατηρήσουν προσεκτικά και συμπληρώνουν ομαδοσυνεργατικά ένα φύλλο εργασίας (**φύλλο εργασίας 1**) που περιέχει έναν πίνακα με τρεις στήλες-ερωτήσεις: α) «τι βλέπω;» β) «τι νομίζω;» γ) «τι αναρωτιέμαι;» (**Δραστηριότητα 3**).

Έπειτα ο/η εκπρόσωπος κάθε ομάδας ανακοινώνει τα αποτελέσματα της ομάδας του/της στην ολομέλεια και ο/η εκπαιδευτικός τα καταγράφει στον πίνακα της τάξης. Έτσι σταδιακά οι μαθητές/τριες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές του έργου και ανακαλύπτουν τις ερμηνείες του.

Στάδιο 3

Εφαρμογή-Έκφραση (17')

Μια ομάδα τριών μαθητριών αναπαριστούν τη σκηνή της συνάντησης των Μυροφόρων με τον άγγελο στον τάφο του Χριστού και μια άλλη ομάδα τριών μαθητριών τη σκηνή της συνάντησης των Μυροφόρων με τον ίδιο τον Χριστό. Χρησιμοποιώντας τα σώματά τους, δημιουργούν μια εικόνα που αποκρυσταλλώνει μια στιγμή της δράσης, το θέμα, μια ιδέα, συναισθήματα ή σκέψεις της ομάδας σχετικά με το αναπαριστώμενο περιστατικό. Η τεχνική δίνει τη δυνατότητα εστίασης στο σημαντικό και άσκησης στην ερμηνεία της αναπαράστασης που γίνεται (**Δραστηριότητα 4**).

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες συμμετέχουν σε μια μικρή συζήτηση που συντονίζει ο/η εκπαιδευτικός και ακολουθεί ο αναστοχασμός.

Έπειτα, ο/η εκπαιδευτικός ανακοινώνει το ερώτημα «Πόσο δικαιολογημένη είναι η αβάσταχτη θλίψη για τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου μετά το γεγονός της Ανάστασης του Χριστού;». Αρχικά οι μαθητές/τριες ατομικά στοχάζονται γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα, στη συνέχεια ανά ζεύγη και οι ιδέες τους καταγράφονται σε ένα φύλλο εργασίας (φύλλο εργασίας 2). Έπειτα σχηματίζονται τετράδες από τη συνένωση δύο δυάδων και

στοχάζονται. Έτσι διαμορφώνεται και υιοθετείται μια πιο περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη **(Δραστηριότητα 5)**.

Στο τέλος γίνεται παρουσίαση των ιδεών από κάθε τετράδα σε όλη την τάξη και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.

Στάδιο 4

Αξιολόγηση (5')

Η αξιολόγηση πραγματοποιείται τόσο κατά την έναρξη της διδασκαλίας (αρχική), όσο και κατά τη διάρκεια εφαρμογής των δραστηριοτήτων (διαμορφωτική αξιολόγηση) με σκοπό την αναδιαμόρφωσή τους. Σε αυτή τη φάση του σεναρίου -που ταυτίζεται με το τέλος της εφαρμογής της Διδακτικής Πρακτικής- θα πραγματοποιηθεί η τελική αξιολόγηση και θα ακολουθήσει μια εποικοδομητική συζήτηση που θα οδηγήσει σε αναπροσαρμογές, επεκτάσεις.

Στη δραστηριότητα αξιολόγησης **(Δραστηριότητα 6)** οι μαθητές ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιούν τα γράμματα του αλφάβητου και συμπληρώνουν την ακροστιχίδα της λέξης «Ανάσταση» σε ένα φύλλο εργασίας (φύλλο εργασίας 3). Με αυτή την τεχνική συνοψίζεται το περιεχόμενο του μαθήματος.

Περιγραφή δραστηριοτήτων:

Δραστηριότητα 1 Ιδεοθύελλα (6')

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

-περιγράψουν τα γεγονότα που σχετίζονται με την Ανάσταση του Χριστού

-εκτιμούν ότι η Ανάσταση του Χριστού δείχνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

- Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές/τριες να:

- αναπτύξουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών
- ελέγξουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα
- ελέγξουν τις γνώσεις τους
- αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης
- επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

Ο/Η εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τη λέξη-κλειδί «Ανάσταση» και οι μαθητές καλούνται να πουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά. Ο/Η εκπαιδευτικός απλώς καταγράφει στον πίνακα γύρω από τη λέξη-κλειδί κάθε άλλη λέξη που οι μαθητές θεωρούν σχετική, χωρίς να σχολιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει. Έπειτα προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «ιδεοθύελλας». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Στη συνέχεια αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους. Ακολουθούν οι κατηγοριοποιήσεις.

Δραστηριότητα 2 Αφήγηση ιστοριών (6΄)

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

- περιγράψουν τα γεγονότα που σχετίζονται με την Ανάσταση του Χριστού

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές/τριες να:

- αναπτύξουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών
- ελέγξουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα
- ελέγξουν τις γνώσεις τους
- καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητά τους

-συζητήσουν

Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή, αφηγείται το γεγονός της Ανάστασης διανθίζοντάς την με κατάλληλες λεπτομέρειες, ώστε να επιτευχθεί η βιωματικότητα και να διεγερθεί η φαντασία των μαθητών. Προκειμένου να επιτευχθεί η συμμετοχική των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία η δραστηριότητα μπορεί να συνδυαστεί με κατευθυνόμενο διάλογο:

-Τι κουβαλούσαν μαζί τους οι Μυροφόρες πηγαίνοντας στον τάφο του Χριστού;

-Ποια είναι τα ονόματα των Μυροφόρων;

-Ποιον συνάντησαν οι Μυροφόρες στον τάφο;

-Τι τους παρήγγειλε ο άγγελος να κάνουν; κ.ά.

Δραστηριότητα 3 (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού 11')

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

-περιγράψουν τα γεγονότα που σχετίζονται με την Ανάσταση του Χριστού

-εκτιμούν ότι η Ανάσταση του Χριστού δείχνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές/τριες να:

-αναπτύξουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών

-ελέγξουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα

-ελέγξουν τις γνώσεις τους

-αναλύσουν διάφορες εκφράσεις καλλιτεχνικής δημιουργίας (εικόνισμα) που συνδέονται με το θέμα.

-καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα τους

-συνεργαστούν με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού

- συζητήσουν
- συμμετάσχουν σε ομάδες εργασίας τηρώντας κανόνες
- αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης
- επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

Ο/Η εκπαιδευτικός χωρίζει το σύνολο των μαθητών σε ομάδες των 4-6 ατόμων και προβάλλει με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα το εικόνισμα της Ανάστασης που υπάρχει στη Μονή της Χώρας. Καλεί τους μαθητές/τριες να το παρατηρήσουν προσεκτικά ως προς τα πρόσωπα που εικονίζονται, τα χρώματα, τα αντικείμενα και τις εκφράσεις των προσώπων. Οι μαθητές /τριες συμπληρώνουν ομαδοσυνεργατικά ένα φύλλο εργασίας (**φύλλο εργασίας 1**) που περιέχει έναν πίνακα με τρεις στήλες-ερωτήσεις: α) «τι βλέπω;» β) «τι νομίζω;» γ) «τι αναρωτιέμαι;».

Έπειτα ο/η εκπρόσωπος κάθε ομάδας ανακοινώνει τα αποτελέσματα της ομάδας του στην ολομέλεια. Ο/Η εκπαιδευτικός καταγράφει όλες τις απαντήσεις δημιουργώντας τρεις στήλες, αντίστοιχες των τριών ερωτημάτων στον πίνακα της τάξης. Έτσι σταδιακά οι μαθητές/τριες εισέρχονται σε βαθύτερες πτυχές του έργου και ανακαλύπτουν τις ερμηνείες του, οι οποίες μέσω απλής παρατήρησης δε θα εντοπιζονταν:

- Ο Χριστός απεικονίζεται στο κέντρο, φορά λευκό ένδυμα, που συμβολίζει τη χαρά της Ανάστασης και προεικονίζει τη δική μας ανάσταση, η οποία θα ακολουθήσει.
- Η δύναμη του Χριστού φαίνεται από ένα τεράστιο φωτεινό περίγραμμα που Τον περιβάλλει που το ονομάζουμε «Δόξα».
- Ο Χριστός κρατά τα χέρια του Αδάμ και της Εύας και τους σηκώνει από τον θάνατο, στον οποίο τους είχε οδηγήσει η εσφαλμένη επιλογή τους στον Παράδεισο. Με την κίνηση αυτή, η οποία είναι δυναμική (είναι σαν να τους «ξεριζώνει» από το σκοτεινό βασίλειο του Άδη), η προσοχή μας στρέφεται αμέσως στο κεντρικό νόημα της παράστασης, τη Σωτηρία του ανθρώπου. Είναι χαρακτηριστικό ότι και οι δύο βγαίνουν από τάφους. Έτσι μας φανερώνει ότι, ενώ προηγουμένως όποιος πέθαινε πήγαινε στο βασίλειο του θανάτου, τώρα με την Ανάσταση του Χριστού, τώρα πια δεν υπάρχει το βασίλειο αυτό.
- Ο Χριστός πατά γερά σε δύο κομμάτια ξύλου, τις πύλες (πόρτες) του Άδη, οι οποίες έκλεισαν, αλλά δεν στάθηκαν αρκετά ισχυρές για να κρατήσουν τον Χριστό δέσμιό τους. Ολόγυρα υπάρχουν σκόρπια κατεστραμμένα, τα κλειθρα και οι αλυσίδες που μέχρι τότε έκλειναν την οδό διαφυγής από τον Άδη.

Κάτω από όλα αυτά φαίνεται το μαύρο χρώμα του Άδη, το οποίο μέχρι την Ανάσταση αποτελούσε το τέλος για τον άνθρωπο.

-Δεξιά και αριστερά από τον Χριστό στέκονται οι άνθρωποι που είχαν ζήσει στη γη πριν από τον Χριστό. Όλοι στρέφονται προς Αυτόν προσδοκώντας τη σωτηρία τους. Αριστερά διακρίνουμε τον άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο και τους προφήτες της Παλαιάς Διαθήκης, όπως ο βασιλιάς και προφήτης Δαβίδ και ο προφήτης Σολομώντας. Δεξιά βρίσκεται ο Άβελ. –Ο Άδης που νικήθηκε, εικονίζεται μαύρος και δεμένος χειροπόδαρα στα πόδια του Χριστού.

-Τέλος, πάνω στην εικόνα της Ανάστασης γράφεται ο τίτλος «Η Ανάστασις» και όχι «Η Ανάστασις του Χριστού», γιατί αφορά την ανάσταση όλων μας, και του ανθρώπινου γένους και της υπόλοιπης δημιουργίας.

Δραστηριότητα 4 Παγωμένη εικόνα - Ανίχνευση σκέψης (8')

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

- περιγράψουν τα γεγονότα που σχετίζονται με την Ανάσταση του Χριστού
- εκτιμούν ότι η Ανάσταση του Χριστού δείχνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές/τριες να:

- αναπτύξουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών
- ελέγξουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα
- ελέγξουν τις γνώσεις τους
- καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα τους
- συνεργαστούν με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού
- συζητήσουν σε ομάδες
- επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

Ο δάσκαλος ζητά από μια ομάδα τριών μαθητριών να αναπαραστήσουν τη σκηνή της συνάντησης των Μυροφόρων με τον άγγελο στον τάφο του Χριστού και από μια άλλη ομάδα τριών μαθητριών τη σκηνή της συνάντησης των Μυροφόρων με τον ίδιο τον Χριστό. Κάθε ομάδα μαθητριών, χρησιμοποιώντας τα σώματά τους, δημιουργούν μια εικόνα που αποκρυσταλλώνει μια στιγμή της δράσης, το θέμα, μια ιδέα, συναισθήματα ή σκέψεις της ομάδας σχετικά με το αναπαριστώμενο περιστατικό. Η τεχνική δίνει τη δυνατότητα στις

μαθήτριες που δημιουργούν την εικόνα, να εστιάσουν στο σημαντικό, ενώ οι υπόλοιποι μαθητές ασκούνται στην ερμηνεία της.

Στη δημιουργία της εικόνας η πρώτη μαθήτρια μπαίνει στον χώρο και παίρνει μια στάση. Μετά μπαίνει η δεύτερη για να συμπληρώνει την εικόνα, παίρνοντας μια στάση κοντά ή μακριά. Κατόπιν, η τρίτη μαθήτρια συμπληρώνει την εικόνα. Τα παραπάνω γίνονται χωρίς κανείς να σχολιάζει, να υποδεικνύει ή να εξηγεί τις προθέσεις του. Η υπόλοιπη ομάδα συζητά τη σύνθεση που προέκυψε, π.χ. ποιοι είναι, πού είναι, τι σχέση έχουν, τι έχει συμβεί λίγο πριν, τι θα συμβεί μετά κ.λπ.

Η τεχνική της παγωμένης εικόνας σε αυτήν τη δραστηριότητα συνδυάζεται με την τεχνική «ανίχνευση σκέψης». Κατά την ανίχνευση της σκέψης, οι συγκεκριμένες μαθήτριες απαντούν στις ερωτήσεις του δασκάλου, όταν αυτές απευθύνονται στον ρόλο τους. Με ένα ελαφρύ χτύπημα στην πλάτη της κάθε μαθήτριας που υποδύεται τη Μαρία τη Μαγδαληνή, τη Μαρία του Κλωπά και τη Σαλώμη αντίστοιχα που συναντούν τον άγγελο, ο δάσκαλος κάνει ερωτήσεις: «πώς ένιωσες που ήρθατε μέσα στη νύχτα να αλείψετε με μύρο το σώμα του Χριστού», «τι σκέφτεσαι για τη βαριά πέτρα που μετακινήθηκε, ενώ πριν σφράγιζε τον τάφο του Χριστού;», «ποιος να έσυρε την πέτρα;», «πού πήγαν οι στρατιώτες που φρουρούσαν τον τάφο;» «πώς ένιωσες, όταν αντίκρισες τον αστραπόμορφο άγγελο;» «τι εννοούσε ο άγγελος, όταν σας ρώτησε “γιατί ζητάτε τον ζωντανό ανάμεσα στους νεκρούς;”», «πώς ένιωσες, όταν άκουσες αυτήν την ερώτηση;» «πώς νιώθεις που σας ανέθεσε να αναγγείλετε την Ανάσταση στους μαθητές του Χριστού;» «πώς νιώθεις που τελικά δεν αλείψατε το μύρο στο σώμα του Χριστού, όπως σκοπεύατε να κάνετε;» και άλλες τέτοιες ερωτήσεις. Κάτι ανάλογο γίνεται και για τις άλλες τρεις μαθήτριες που αναπαριστούν με παγωμένη εικόνα τις Μυροφόρες που συναντούν τον Χριστό. Ο δάσκαλος μπορεί να ρωτήσει: «πώς ένιωσες, μόλις αντικρίσατε τον Χριστό στον δρόμο σας;» «τι σήμαινε η κίνησή σας να πέσετε στα πόδια Του και να τον προσκυνήσετε;» «πώς ένιωσες, όταν ακούσατε τον αναστημένο Χριστό να σας μιλάει;», «πού σκοπεύετε να πάτε τώρα;», «τι θα κάνετε εκεί που θα πάτε;» κ.λπ. Ο εκπαιδευτικός καλεί τις μαθήτριες να εκφράσουν σε πρώτο πρόσωπο τις σκέψεις που ενδέχεται να κάνουν εκείνη τη στιγμή (π.χ. φοβάμαι...). Οι εσωτερικές σκέψεις του χαρακτήρα αναδύονται μέσα από το άτομο που υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο ή από τους άλλους συμμετέχοντες. Με αυτόν τον τρόπο, αποκαλύπτονται βαθύτερες επιθυμίες και κίνητρα, όπως και αντιφάσεις. Οι μαθητές μπορούν να αναλύουν ρόλους και καταστάσεις και να διερευνούν σε βάθος τα νοήματα που εμπεριέχει η δράση.

Με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας οι μαθητές συμμετέχουν σε μια μικρή συζήτηση που συντονίζει ο δάσκαλος και ακολουθεί ο αναστοχασμός.

Δραστηριότητα 5 Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου (9')

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

-εκτιμήσουν ότι η Ανάσταση του Χριστού δείχνει την αιώνια ζωή που επικρατεί στον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού.

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές να:

-αναπτύξουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών

-ελέγξουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα

-ελέγξουν τις γνώσεις τους

-συνεργαστούν με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού

-συζητήσουν

-συμμετάσχουν σε ομάδες εργασίας τηρώντας κανόνες

-αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης

-επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

Ο δάσκαλος ανακοινώνει το ερώτημα «Πόσο δικαιολογημένη είναι η αβάσταχτη θλίψη για τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου μετά το γεγονός της Ανάστασης του Χριστού;» και ο κάθε μαθητής ατομικά στοχάζεται γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα. Αφού οι μαθητές σχηματίσουν δυάδες, συζητούν γύρω από το υπό διερεύνηση ερώτημα ανά ζεύγη, αναθεωρούν ατομικές απόψεις και διαμορφώνουν κοινές απόψεις που εκφράζει το ζευγάρι. Οι ιδέες καταγράφονται σε ένα φύλλο εργασίας (φύλλο εργασίας 2). Έπειτα σχηματίζονται τετράδες από τη συνένωση δύο δυάδων.

Η τεχνική «Σκέψου, Συζήτησε ανά 2 και ανά 4, Μοιράσου» εδώ εφαρμόζεται για τη διαπραγμάτευση του θέματος. Τα δύο ζεύγη συγκρίνουν τη άποψη και τη μεθοδολογία στις οποίες κατέληξαν καθένα από αυτά στην προηγούμενη φάση. Στη συνέχεια διαμορφώνεται υιοθετείται μια πιο περιεκτική και εμπειριστατωμένη άποψη.

Στο τέλος γίνεται παρουσίαση των ιδεών από κάθε τετράδα σε όλη την τάξη και συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.

Δραστηριότητα 6 Τεχνική ΑΒΓ (5΄)

Οι μαθητές ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιούν τα γράμματα του αλφάβητου και συμπληρώνουν την ακροστιχίδα της λέξης «Ανάσταση» σε ένα φύλλο εργασίας (φύλλο εργασίας 3). Με αυτή την τεχνική συνοψίζεται το περιεχόμενο του μαθήματος.

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ (π.χ. στην περίπτωση συνθηκών εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)

Πιθανές επεκτάσεις του σεναρίου:

Στο πλαίσιο εκπόνησης ενός πρότζεκτ με θέμα την Ανάσταση, το σενάριο θα μπορούσε να εξεταστεί διαθεματικά (Γλώσσα, Εικαστικά, Μουσική κ.λπ.) ή να συνδεθεί η Ανάσταση με τις παραδόσεις του λαού μας, με τον λαϊκό μας πολιτισμό, να διερευνηθεί η σχέση πίστης-παραδόσης.

Προσαρμογές σεναρίου:

Το σενάριο που παρουσιάσαμε μπορεί να υλοποιηθεί τόσο σε συνθήκες διά ζώσης διδασκαλίας όσο και σε συνθήκες εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (σύγχρονη, ασύγχρονη ή συνδυασμό των δύο). Στη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο εκπαιδευτικός μπορεί να διαμοιράσει στην οθόνη του Η/Υ αρχεία, να αποστείλει στους μαθητές φύλλα εργασίας σε ψηφιακή μορφή ή να δημιουργήσει ψηφιακά δωμάτια, όπου μπορούν να εργαστούν οι ομάδες των μαθητών (breakout sessions) σε πραγματικό χρόνο. Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο εκπαιδευτικός μπορεί να ανεβάσει όλα τα σχετικά με το σενάριο αρχεία (video, εικόνες, κείμενα, φύλλα εργασίας) για να τα μελετήσουν οι μαθητές. Ειδικά το φύλλο εργασίας 3 μπορεί να αντικατασταθεί με δραστηριότητες αξιολόγησης (σταυρόλεξο και κουίζ) από το Φωτόδεντρο.

Επιπλέον, το σενάριο μπορεί να προσαρμοστεί για τις ανάγκες μιας διαφοροποιημένης διδασκαλίας, εφόσον ο δάσκαλος επιχειρήσει διαφοροποίηση ως προς:

- το περιεχόμενο και τα υλικά: διαφοροποιώντας το περιεχόμενο της διδασκαλίας (ποιοτικά και ποσοτικά) δίνουμε τη δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να εργαστούν και να μάθουν
- τη διαδικασία: διαφοροποιούμε τις δραστηριότητες τις σχετικές με το περιεχόμενο, δηλαδή στο πώς θα διδάξουμε: καταιγισμό ιδεών, διερευνητική μέθοδος, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, εργασίες ανά ζεύγη, ατομικά, σε ολομέλεια κ.ά., παιχνιδιώδεις κ.ά. αλλά και ως προς τον τρόπο στήριξης της εργασίας των μαθητών

(καθοδηγητικό, υποστηρικτικό κ.ά. π.χ. αυτόνομη ή καθοδηγητική γραφή ή διήγηση με βοηθητικές ερωτήσεις, με λεξιλόγιο ή σκαλωσιές συμπλήρωσης κ.λπ.) με παράλληλη παροχή υλικών νοητικής στήριξης (π.χ. λεξικά).

- το αποτέλεσμα-προϊόν: διαφοροποιούμε τους τρόπους με τους οποίους ο μαθητής παρουσιάζει αυτό που έμαθε.
- την αξιολόγηση: δε διαφοροποιούμε τον στόχο της αξιολόγησης, αλλά τις μορφές με τις οποίες αυτή συντελείται (ετερο-αξιολόγηση από τον εκπαιδευτικό και τους συμμαθητές, αυτο-αξιολόγηση από τον ίδιο το μαθητή, portfolio κ.λπ.)
- το μαθησιακό περιβάλλον: Διαφοροποιούμε τη διαρρύθμιση του χώρου και η οργάνωση της τάξης (το χώρο, τα υλικά αλλά και τις σχέσεις -αλληλεπιδράσεις μεταξύ του εκπαιδευτικού και των μαθητών, καθώς και των μαθητών μεταξύ τους).
- τον μαθητή: λαμβάνοντας υπόψη την ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα, το μαθησιακό προφίλ των μαθητών.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασιάδης, Κ., Σαλονικίδης, Γ. & Σιμωνάς, Κ. (2009). *Τα εκπαιδευτικά Σενάρια στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Παπαζήση.

Κόπτσης, Α. (2006). *Το μάθημα των Θρησκευτικών στο σύγχρονο Δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Kroen, W. C. (2007). *Πώς θα βοηθήσετε τα παιδιά να αντιμετωπίσουν έναν θάνατο* (μτφρ. Μ. Παπαγιαννοπούλου). Αθήνα: Φυτράκης.

Μαντζαρίδης, Γ. Ι. (1990). *Κοινωνιολογία του Χριστιανισμού*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.

Μαντζαρίδης, Γ. Ι. (1990). Η καύση των νεκρών από την άποψη της χριστιανικής ανθρωπολογίας και ηθικής. *Παράκληση*, τ. 71:15-16.

Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*, Αθήνα: Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. (2001). Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου ή αφού σκέφτονται γιατί δε γράφουν. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μητροπούλου, Β. (2012). Το εκπαιδευτικό σενάριο με χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θρησκευτικών. Στον τιμητικό τόμο για τον ομ. Καθηγ. Χ. Βασιλόπουλο με τίτλο «Αγωγή Αγάπης και Ελευθερίας». Θεσσαλονίκη: Βάνιας σ.σ. 243-270.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Βασικό επιμορφωτικό Υλικό: Τόμος Α΄: Γενικό Μέρος*. Αθήνα: εκδ. Π.Ι.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). *Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Βασικό επιμορφωτικό Υλικό: Τόμος Β΄: Ειδικό Μέρος ΠΕ70 Δάσκαλοι*. Αθήνα: εκδ. Π.Ι.

Speece, M. & Brent, S.(1996). The development of children's understanding of death. In C. Corr, & D. Corr (Eds), *Handbook of Childhood Death and Bereavement*. New York: Springer.

Δικτυογραφία

Ε.Α.Ι.Τ.Υ., *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης, τεύχος 2α: Κλάδος ΠΕ70, Β΄ έκδοση, χ.ε., Πάτρα 2010* στο http://users.sch.gr/jimkol/epimorfosi_b/KSE-6070.pdf (τελευταία ανάκτηση: 12/3/2021).

Μπαλκίζας, Ν., *Αξιολόγηση εκπαιδευτικού σεναρίου, χ.έ.* Αθήνα 2008, στο https://issuu.com/nikbalki/docs/eval_eduscen (τελευταία ανάκτηση: 12/3/2021).

Φωτόδεντρο, *Η Ανάσταση του Χριστού (κουίζ)*, στο: <http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/8919> (τελευταία ανάκτηση: 12/3/2021).

Φωτόδεντρο, *Η Ανάσταση του Χριστού (σταυρόλεξο)*, στο: <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7080> (τελευταία ανάκτηση: 12/3/2021).

Φωτογραφίες:

Εικόνα της Ανάστασης στη Μονή της Χώρας: [http://3.bp.blogspot.com/-GE6uGIZMmKQ/U1wZo7sIPrI/AAAAAAAAAMg/rdIKPRian7A/s1600/%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%97_5+\(%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CE%AE+%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82\)+1\).jpg](http://3.bp.blogspot.com/-GE6uGIZMmKQ/U1wZo7sIPrI/AAAAAAAAAMg/rdIKPRian7A/s1600/%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%97_5+(%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CE%AE+%CE%A7%CF%8E%CF%81%CE%B1%CF%82)+1).jpg) (τελευταία ανάκτηση: 12/3/2021).

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας (που θα δοθούν σε μαθητές και μαθήτριες)

Φύλλο εργασίας 1

Παρατηρείστε προσεκτικά την εικόνα της Ανάστασης από τη Μονή της Χώρας (τα πρόσωπα που εικονίζονται, τα χρώματα, τα αντικείμενα και τις εκφράσεις των προσώπων) και συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

Τι βλέπω;	Τι νομίζω;	Τι αναρωτιέμαι;

Φύλλο εργασίας 2

Απαντήστε στην ερώτηση: Πόσο δικαιολογημένη είναι η αβάσταχτη θλίψη για τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου μετά το γεγονός της Ανάστασης του Χριστού;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Φύλλο εργασίας 3

Συμπληρώστε την ακροστιχίδα της Ανάστασης:

- A _ _ _   Τεράστιο φωτεινό περίγραμμα που περιβάλλει τον Χριστό στο
εικόνισμα της Ανάστασης και φανερώνει τη δύναμή Του (αντίστροφα).
- N _ _ _ _ _   Η Ανάσταση .... τον θάνατο.
- A _ _ _   Στο εικόνισμα της Ανάστασης εικονίζεται δεμένος χειροπόδαρα στα
πόδια του Χριστού.
- Σ _ _ _ _ _   Αυτά υπήρχαν μέσα στον τάφο, αλλά όχι το σώμα του Χριστού.
- T _ _ _ _   Τον έκλεινε μια μεγάλη πέτρα.
- A _ _ _   Στο εικόνισμα της Ανάστασης Χριστός κρατά τα χέρια του ... και της
Εύας και τους σηκώνει από τον θάνατο.
- Σ _ _ _ _ _   Το όνομα μιας Μυροφόρου.
- H _ _   Η Ανάσταση του Χριστού δείχνει την αιώνια ... που επικρατεί στον
καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού (αντίστροφα).

Δραστηριότητες αξιολόγησης (σταυρόλεξο και κουίζ) στο Φωτόδεντρο, εναλλακτικές του φύλλου εργασίας 3:

Η Ανάσταση του Χριστού (κουίζ), στο: <http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/8919>

Η Ανάσταση του Χριστού (σταυρόλεξο), στο: <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7080>

Δομή 2^{ου} Διδακτικού Σεναρίου για την ΣΤ' Δημοτικού

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου:

Τα μοναστήρια: Κοινότητες αγάπης και προσφοράς

Δημιουργός/οί: Τζίνος Γεώργιος

Βαθμίδα : Πρωτοβάθμια

Τάξη: Στ' Δημοτικού

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές και συμβατότητα με ΠΣ

- Γνωστικό αντικείμενο: Θρησκευτικά

- **Θεματικό πεδίο :** Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή

- **Θεματική ενότητα:** 13. Τα μοναστήρια ως κοινότητες αγάπης και προσφοράς

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ :

Οι μαθητές είναι σε θέση να :

- περιγράφουν τη ζωή των μοναχών στα μοναστήρια

-εκτιμούν τον πολλαπλό ρόλο των μοναστηριών στην κοινωνία (κοινωνικό, πνευματικό, πολιτιστικό).

Σχέση με άλλες θεματικές ενότητες ή/και θεματικά πεδία του γνωστικού αντικείμενου ή/και άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Θρησκευτικά Στ΄ τάξης Δημοτικού: Θ.Π.: Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή ΘΕ 3: Η ζωή των πρώτων Χριστιανών.

Χρονική διάρκεια : 45 λεπτά.

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το σενάριο παρουσιάζει τις σημαντικότερες πτυχές της μοναστικής ζωής των μοναχών, αναδεικνύοντας τα μοναστήρια ως κοινότητες αγάπης και συλλογικού αγώνα και προβάλλοντάς τα ως ζωντανά κύτταρα με σπουδαίο πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο στη ζωή των πιστών και της ευρύτερης κοινωνίας, αναθεωρώντας πιθανές αντιλήψεις των παιδιών ότι τα μοναστήρια είναι απομονωμένα από τον κόσμο.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ :

Γνώσεις:

Οι μαθητές γνωρίζουν:

- Τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων ως κοινότητες αγάπης.
- Τις έννοιες «αγάπης» και «κοινοκτημοσύνη».

Δεξιότητες:

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να:

- εξοικειωθούν επαρκώς με την ομαδοσυνεργασία και τις βασικές αρχές της ανακαλυπτικής - διερευνητικής μάθησης.
- εξοικειωθούν με τη χρήση των ΤΠΕ και συγκεκριμένα με την αναζήτηση πληροφοριών μέσα από συγκεκριμένες ιστοσελίδες.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ - ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας ενότητας είναι οι μαθητές να ανακαλύψουν τις σημαντικότερες πτυχές της ζωής των μοναχών στα μοναστήρια και να αναγνωρίσουν τον κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο τους στην ευρύτερη κοινωνία.

Γνώσεις:

Οι μαθητές να:

- παρατηρήσουν σε εικόνες ή προβαλλόμενες ταινίες τα διακονήματα και τις ασχολίες των μοναχών
- εντοπίσουν σε κείμενα στοιχεία της πνευματικής, κοινωνικής και πολιτιστικής προσφοράς των μοναστηριών στην ευρύτερη κοινωνία
- αναγνωρίσουν τη σημασία της προσευχής και της νηστείας στη ζωή του μοναχού
- γνωρίσουν μοναστήρια της Ελλάδος μέσα από ιστοεξερεύνηση σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες.

Δεξιότητες:

Οι μαθητές να:

- αναπτύξουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών
- ελέγξουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα
- ελέγξουν τις γνώσεις τους
- βρουν πληροφορίες με τη βοήθεια των ΤΠΕ, τις οποίες χρησιμοποιούν στις εργασίες τους
- αναλύσουν διάφορες εκφράσεις καλλιτεχνικής δημιουργίας (εικαστικές τέχνες, λογοτεχνία, μουσική) που συνδέονται με τα θρησκευτικά θέματα.

Στάσεις:

Οι μαθητές να:

- καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα τους
- συνεργαστούν με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού
- συζητήσουν
- συμμετάσχουν ομάδες εργασίας τηρώντας κανόνες
- αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης
- επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οργάνωση της τάξης:

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4- 6 μαθητών.

Υλικοτεχνική υποδομή:

- Βιντεοπροβολέας με υπολογιστή σε σύνδεση με το διαδίκτυο
- Οι ιστοσελίδες και λογισμικά ελεύθερης πρόσβασης (όταν ο χρήστης είναι σε σύνδεση με προκαθορισμένους συνδέσμους)
- Λογισμικό κατασκευής εννοιολογικού χάρτη Xmind 9
- Χαρτί του μέτρου, μαρκαδόροι
- Φύλλα εργασίας.

Χρήση των υπηρεσιών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών:

Ιστοεξερευνήσεις, κατασκευή εννοιολογικού χάρτη και χρήση επεξεργαστή κειμένου στο πλαίσιο της εφαρμογής των νέων τεχνολογιών στην καθημερινή διδακτική πράξη και στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων της ηλεκτρονικής μάθησης και των διαθέσιμων ψηφιακών εργαλείων.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το παρόν σενάριο βασίζεται στο μοντέλο της διερευνητικής και ανακαλυπτικής μάθησης, μέσα από την ομαδοσυνεργατική και την επικοινωνιακή-βιωματική διδασκαλία. Ο ρόλος του δασκάλου είναι υποστηρικτικός, καθώς προσανατολίζεται να οδηγήσει τους μαθητές να ανακαλύψουν μόνοι τους τη γνώση μέσα από συγκεκριμένες συμμετοχικές δραστηριότητες. Η ενότητα προσεγγίζεται από τους μαθητές με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού ερευνητικά, ερμηνευτικά και διαλογικά.

Διδακτικές Τεχνικές :

- Προβολή ταινίας
- Επεξεργασία κειμένου με καθοδηγητικές ερωτήσεις
- Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού)
- Ιδεοθύελλα (Brainstorming)

- Ιστοξερεύνηση
- Κολλάζ.

Αξιολόγηση:

Η αξιολόγηση είναι τριπλή και εφαρμόζεται κατά την έναρξη της διδασκαλίας (διαγνωστική), κατά τη διάρκεια εφαρμογής των δραστηριοτήτων (διαμορφωτική) και στο τέλος (τελική) με σχετικό φύλλο εργασίας. Εκτός από τις γνώσεις παράλληλα αξιολογούνται οι στάσεις και οι δεξιότητες που απέκτησε ο μαθητής ανάλογα με τους στόχους που τέθηκαν.

7. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Ο εκπαιδευτικός δίνει σαφείς οδηγίες για τη χρονική διάρκεια κάθε δραστηριότητας και φροντίζει περνώντας ανάμεσα στις ομάδες για τη διαχείριση του χρόνου και την παροχή διευκρινίσεων αν του ζητηθούν.

Στάδιο 1^ο

Διερεύνηση προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων- Αφόρμηση (5')

1^η Δραστηριότητα (Ιδεοθύελλα (5')

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα όπως αναφέρονται στο ΠΣ :

Οι μαθητές είναι σε θέση να :

- περιγράφουν τη ζωή των μοναχών στα μοναστήρια.
- εκτιμούν τον πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο των μοναστηριών στη ζωή των πιστών στην ευρύτερη κοινωνία.

Επιμέρους στόχοι:

- ελέγχουν τις γνώσεις τους
- συζητήσουν
- αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης
- επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα τη λέξη-κλειδί «Μοναστήρια» και οι μαθητές καλούνται να πουν τις λέξεις που τους έρχονται αυθόρμητα και συνειρμικά. Ο δάσκαλος απλώς καταγράφει στον πίνακα γύρω από τη λέξη-κλειδί κάθε άλλη λέξη που οι μαθητές θεωρούν σχετική, χωρίς να σχολιάζει, να ερμηνεύει ή να παραφράζει. Έπειτα προκαλεί τον διάλογο με στόχο να γίνει ένα πρώτο ξεκαθάρισμα της «ιδεοθύελλας». Όλες οι συμμετοχές σχολιάζονται. Αρχικά επιχειρείται να εντοπιστούν οι ομοιότητες στις ιδέες που έχουν καταγραφεί και στη συνέχεια οι αντιθέσεις. Στη συνέχεια αναλύονται περισσότερο εκείνες οι ιδέες που δείχνουν να κυριαρχούν στη συζήτηση, γίνονται συγκρίσεις, τονίζονται οι αντιθέσεις και οι παραλληλισμοί, αναζητούνται και διακρίνονται τα ουσιώδη από τα επιμέρους. Ακολουθούν οι κατηγοριοποιήσεις.

Στάδιο 2

Επεξεργασία-Ανάλυση-Σύγκριση (25΄)

2η Δραστηριότητα: Προβολή ταινίας (16΄)

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.:

-Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να περιγράψουν τη ζωή των μοναχών στα μοναστήρια.

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές να:

- παρατηρήσουν στην προβαλλόμενη ταινία τα διακονήματα και τις ασχολίες των μοναχών
- συνεργαστούν με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού
- συζητήσουν
- συμμετάσχουν ομάδες εργασίας τηρώντας κανόνες
- αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης.

1η Φάση

Στην αρχή γίνεται προβολή αποσπάσματος ταινίας (6 λεπτών) με θέμα τη ζωή των μοναχών στο Άγιο Όρος <https://www.youtube.com/watch?v=xJbDN1m3tHsh>. Το βίντεο αυτό λειτουργεί ως αφορμή τόσο για τους μαθητές που δεν έχουν γνώσεις για τη ζωή των μοναχών σε ένα μοναστήρι (για να αποκτήσουν μια πρώτη επαφή με το συγκεκριμένο θέμα), όσο και για τους υπόλοιπους μαθητές (για να δουν πτυχές της ζωής των μοναχών τις οποίες δεν γνωρίζουν).

2η Φάση:

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και, μετά από συζήτηση συμπληρώνουν ομαδοσυνεργατικά, το φύλλο εργασίας 1 (ένα για κάθε ομάδα). Στο συγκεκριμένο φύλλο εργασίας ζητείται από τους μαθητές αφού παρακολουθήσουν την ταινία, να εντοπίσουν πτυχές της ζωής των μοναχών σε ένα μοναστήρι. Οι μαθητές συνεργάζονται και συναποφασίζουν για τις απαντήσεις που πρέπει να δώσουν στις ερωτήσεις του φύλλου εργασίας.

3η Φάση:

Μετά τη συμπλήρωση του φύλλου εργασίας 1 οι εκπρόσωποι κάθε ομάδας ανακοινώνουν τις απαντήσεις στην ολομέλεια. Ο εκπαιδευτικός ή ένας μαθητής από κάθε ομάδα γράφει σε χαρτί του μέτρου σε τρεις στήλες (διακονήματα - άλλες εργασίες - σπουδαιότερη ασχολία) τις απαντήσεις που έδωσαν οι μαθητές.

3η Δραστηριότητα : Επεξεργασία κειμένου με ερωτήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες (9')

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.:

- Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να εκτιμούν τον πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο των μοναστηριών στη ζωή των πιστών στην ευρύτερη κοινωνία.

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές να:

- εντοπίσουν σε κείμενα στοιχεία της πνευματικής, κοινωνικής και πολιτιστικής προσφοράς των μοναστηριών στην ευρύτερη κοινωνία
- ελέγξουν κείμενα, δεδομένα, πληροφορίες και γεγονότα
- αναπτύξουν δεξιότητες ανάλυσης, επεξεργασίας και σύνθεσης των πληροφοριών
- συνεργαστούν με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού
- συζητήσουν
- συμμετάσχουν σε ομάδες εργασίας τηρώντας κανόνες
- αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης
- επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

1η Φάση

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές ένα φύλλο εργασίας με κείμενο και ερωτήσεις που αποτυπώνει το πολυδιάστατο κοινωνικό-φιλανθρωπικό, πολιτιστικό έργο μοναστηριών στο

Βυζάντιο και τη σημερινή εποχή. Κάθε μέλος της ομάδας έχει το ίδιο φύλλο εργασίας. Το περιεχόμενο του φύλλου εργασίας διαφοροποιείται ως προς το κείμενο για κάθε ομάδα (βλέπε φύλλα εργασίας 2α, 2β, 2γ, 2δ). Ο εκπαιδευτικός ζητάει από το κάθε μέλος της ομάδας να συμπληρώσει ατομικά το φύλλο εργασίας που του δόθηκε.

2η Φάση

Στη συνέχεια οι μαθητές συζητούν στην ομάδα τους και καταλήγουν να γράψουν μία κοινή πρόταση ανά ομάδα ή οποία να συνοψίζει το έργο των μοναστηριών στον κόσμο.

3η Φάση

Ο εκπαιδευτικός γράφει σε χαρτί του μέτρου τη φράση «Ο κοινωνικός-φιλανθρωπικός και πολιτιστικός ρόλος των μοναστηριών». Στη συνέχεια οι εκπρόσωποι κάθε ομάδας ανακοινώνουν στην ολομέλεια την πρόταση που έγραψαν και τη γράφουν κάτω από την τη φράση που έγραψε ο δάσκαλος.

Στάδιο 3

Εφαρμογή-Έκφραση (9')

4η Δραστηριότητα: Βλέπω/ισχυρίζομαι/αναρωτιέμαι (Τεχνική Έντεχνου Συλλογισμού (10'))

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να:

- περιγράψουν τη ζωή των μοναχών στα μοναστήρια
- εκτιμήσουν τον πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο των μοναστηριών στη ζωή των πιστών στην ευρύτερη κοινωνία

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές να:

- αναγνωρίσουν τη σημασία της προσευχής και της νηστείας στη ζωή του μοναχού
- αναλύσουν διάφορες εκφράσεις καλλιτεχνικής δημιουργίας (εικαστικές τέχνες, λογοτεχνία, μουσική) που συνδέονται με τα θρησκευτικά θέματα
- καλλιεργήσουν την παρατηρητικότητα τους
- συνεργαστούν με πνεύμα αμοιβαίου σεβασμού

- συζητήσουν
- συμμετάσχουν ομάδες εργασίας τηρώντας κανόνες
- επεξεργαστούν θέματα εκφράζοντας την άποψή τους.

1η Φάση:

Ο Εκπαιδευτικός προβάλλει με τη βοήθεια βιντεοπροβολέα τη φωτογραφία ενός μοναχού που προσεύχεται. Έπειτα ζητάει από τους μαθητές να παρατηρήσουν προσεκτικά τη φωτογραφία ως προς τα χρώματα, τα αντικείμενα και την έκφραση του προσώπου:

<https://www.dogma.gr/wp-content/uploads/2018/03/470x315-24.298.jpg>

2 η Φάση :

Οι μαθητές στις ομάδες τους συμπληρώνουν ομαδοσυνεργατικά, το φύλλο εργασίας 3 που περιέχει τις ερωτήσεις: α) «τι βλέπω;» β) «τι νομίζω;» γ) «τι αναρωτιέμαι;» καταγράφοντας τις απαντήσεις τους σε τρεις στήλες.

3η Φάση:

Οι εκπρόσωποι κάθε ομάδας ανακοινώνουν τα αποτελέσματα της ομάδας τους στην ολομέλεια. Με αφορμή τις απαντήσεις ακολουθεί συζήτηση για τα διακονήματα και τις άλλες ασχολίες των μοναχών.

Στάδιο 4

Τελική αξιολόγηση (5')

5η δραστηριότητα : Ιδεοθύελλα (Brainstorming), αντιστοίχιση (7')

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να:

- περιγράψουν τη ζωή των μοναχών στα μοναστήρια
- εκτιμήσουν τον πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο των μοναστηριών στη ζωή των πιστών στην ευρύτερη κοινωνία.

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές να:

- συσχετίσουν έννοιες
- αποδεχτούν τα όρια του χρόνου και τους κανόνες της τάξης
- ελέγξουν τις γνώσεις τους.

Η δραστηριότητα αυτή λειτουργεί ως τελική αξιολόγηση. Οι μαθητές συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας 4 και το φύλλο εργασίας 5. Στο φύλλο εργασίας 4 οι μαθητές συμπληρώνουν λέξεις συνειρμικά που σχετίζονται με τις έννοιες Μοναστήρια – Μοναχισμός. Έπειτα κυκλώνουν ή γράφουν με κόκκινο χρώμα τις νέες λέξεις που έμαθαν. Στο φύλλο εργασίας 5 οι μαθητές κάνουν μία αντιστοίχιση της ζωής των μοναχών στα μοναστήρια με τη ζωή των πρώτων χριστιανών(διασύνδεση με την Θ.Ε. : Η ζωή των πρώτων Χριστιανών).

6η Δραστηριότητα: Ιστοεξερευνήσεις, Κολλάζ (κατ' οίκον εργασία - εργασία επέκτασης)

Π.Μ.Α. που εξυπηρετεί η δραστηριότητα σύμφωνα με το Π.Σ.

Οι μαθητές/μαθήτριες είναι σε θέση να:

- περιγράφουν τη ζωή των μοναχών στα μοναστήρια

- εκτιμούν τον πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο των μοναστηριών στη ζωή των πιστών στην ευρύτερη κοινωνία.

Επιμέρους στόχοι:

Οι μαθητές να:

- γνωρίσουν μοναστήρια της Ελλάδος μέσα από ιστοεξερεύνηση σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες
- βρουν πληροφορίες με τη βοήθεια των Τ.Π.Ε. τις οποίες χρησιμοποιούν στις εργασίες τους.

Κάνουν μια μικρή έρευνα (φύλλο εργασίας 6) σε συγκεκριμένους διαδικτυακούς χώρους, συλλέγουν φωτογραφίες από Ορθόδοξα μοναστήρια στην Ελλάδα, τις εκτυπώνουν και κάνουν ένα κολλάζ με τίτλο: Μοναχισμός-Μοναστήρια της Ελλάδας. Οι σύνδεσμοι αποστέλλονται στην e-class.

Φωτόδεντρο :

- Μονές του Αγίου Όρους (Συλλογή Φωτογραφιών):
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/5559?locale=el>
- Μονές Μετεώρων (Συλλογή Φωτογραφιών):
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/5559?locale=el>

Μοναστήρια της Ελλάδας: <https://www.monastiria.gr/>

8. ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το παραπάνω σενάριο στο σύνολό του μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε εξ αποστάσεως εκπαίδευση τόσο σε σύγχρονη (Webex) όσο και σε ασύγχρονη (e-class, e-me). Στην εξ αποστάσεως σύγχρονη εκπαίδευση η σχετική πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να διαμοιράσει αρχεία, να στείλει αρχεία (φύλλα εργασίας) στους μαθητές του καθώς και να τους χωρίσει σε ομάδες (breakout sessions), για να δουλέψουν ομαδοσυνεργατικά σε πραγματικό χρόνο. Στην ασύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ανεβάσει όλα τα σχετικά με το σενάριο αρχεία (video, εικόνες, κείμενα), όπου ο μαθητής θα εργάζεται κατά βάση ατομικά.

Βασικό στοιχείο στην επιτυχημένη εφαρμογή του σεναρίου στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση - τόσο στη σύγχρονη όσο και στην ασύγχρονη- είναι η συνεχής και άμεση ανατροφοδότηση του κάθε μαθητή από τον εκπαιδευτικό.

Το σενάριο μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες μιας διαφοροποιημένης διδασκαλίας και να επιχειρηθεί διαφοροποίηση ως προς:

- **το περιεχόμενο και τα υλικά:** διαφοροποιώντας το περιεχόμενο της διδασκαλίας (ποιοτικά και ποσοτικά), ώστε όλοι οι μαθητές να συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία πετυχαίνοντας τα ανάλογα μαθησιακά αποτελέσματα σύμφωνα με το επίπεδο ετοιμότητά τους και τα ενδιαφέροντά τους.
- **τη διαδικασία:** διαφοροποιώντας τον τρόπο που θα διδάξουμε (διερευνητική μέθοδος, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, εργασίες ανά ζεύγη, ατομικά, τον τρόπο στήριξης της εργασίας των μαθητών), τις δραστηριότητες και το υποστηρικτικό υλικό (διαβαθμισμένης δυσκολίας, αυτόνομη ή καθοδηγητική γραφή, διήγηση με βοηθητικές ερωτήσεις, λεξιλόγιο, χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή κ.λπ.), το μαθησιακό περιβάλλον (οργάνωση τάξης, διαρρύθμιση χώρου) ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ του κάθε μαθητή.
- **τα προϊόντα μάθησης:** διαφοροποιώντας τους στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο δείχνουν οι μαθητές τι έμαθαν και πως μπορούν να διευρύνουν περαιτέρω αυτά που έμαθαν.

9 . ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασιάδης, Κ., Σαλονικίδης, Γ. & Σιμωτάς, Κ., (2009). *Τα Εκπαιδευτικά Σενάρια στο Δημοτικό Σχολείο*, Αθήνα, Παπαζήση.

Κόπτσης, Α. (2006). Το μάθημα των Θρησκευτικών στο σύγχρονο Δημοτικό σχολείο. Αθήνα: Γρηγόρη.

Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*, Αθήνα: Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. (2001). Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου ή αφού σκέφτονται γιατί δε γράφουν. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μητροπούλου, Β. (2012). Το εκπαιδευτικό σενάριο με χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θρησκευτικών. Στον τιμητικό τόμο για τον ομ. καθηγ. Χ. Βασιλόπουλο με τίτλο «Αγωγή Αγάπης και Ελευθερίας», Θεσσαλονίκη: Βάνιας σσ. 243-270

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό: Τόμος Α΄: Γενικό Μέρος. Αθήνα: εκδ. Π.Ι.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό: Τόμος Β΄: Ειδικό Μέρος ΠΕ 70 Δάσκαλοι. Αθήνα: εκδ. Π.Ι.

Δικτυογραφία

Ε.Α.Ι.Τ.Υ., Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης, τεύχος 2α: Κλάδος ΠΕ70, Β' έκδοση, χ.ε., Πάτρα 2010 στο http://users.sch.gr/jimkol/epimorfosi_b/KSE-6070.pdf (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων (2014). Εκκλησίες – Μοναστήρια. Στο: [http://exploringbyzantium.gr/EKBM/](http://exploringbyzantium.gr/EKBM/Page?name=yromeleti&lang=gr&id=20&sub=316&level=1) (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Ζερβουλάκης, Γ., Σερντάρης, Β. (Παραγωγοί & Σκηνοθέτες). (χ.χ.). Άγιο Όρος. Η ζωή των μοναχών [Κινηματογραφική Ταινία]. Ελλάδα: Cinemagic & Acoustic Digirecording Studios. Στο: <https://www.youtube.com/watch?v=xJbDN1m3tHs> (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Μοναστήρια της Ελλάδας (<https://www.monastiria.gr/>) (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Μπαλκίζας, Ν., Αξιολόγηση εκπαιδευτικού σεναρίου, χ.ε. Αθήνα 2008, στο https://issuu.com/nikbalki/docs/eval_eduscen (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Τσίγγανας, Θ. (2020, 28 Φεβρουαρίου). Ολοκληρώθηκε η «Αθωνική Ψηφιακή Κιβωτός». Αρχαιολογία και Τέχνες (χ.σ.). Στο: <https://cutt.ly/UI5vsON> (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

(χ.ό.) (2006, 9-10 Σεπτεμβρίου). Ιεραποστολή Ι.Μ. Οσίου Γρηγορίου στο Κονγκό. Εθνικός Κήρυξ, σ.σ. 1-5. Διαθέσιμο στο: <https://www.ekirikas.com/wp-content/uploads/2014/01/0909.pdf> (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

(χ.ό.) (2020, 14 Απριλίου). Η Μονή Βατοπαιδίου αρωγός στο φιλανθρωπικό έργο της Μητρόπολης Κίτρους. Βήμα Ορθοδοξίας (χ.σ.). Στο: <https://www.vimaorthodoxias.gr/agioreitika-nea/i-moni-vatopaidiou-arogos-sto-filanthropiko-ergo-tis-mitropolis-kitrous/> (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Φωτογραφίες:

Μοναχός: <https://www.dogma.gr/wp-content/uploads/2018/03/470x315-24.298.jpg> (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Μονές στο Άγιο Όρος: (Συλλογή φωτογραφιών):

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4462?locale=el> (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

Μονές των Μετεώρων (Συλλογή φωτογραφιών):

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/5559?locale=el> (τελευταία ανάκτηση: 4/3/2021).

10 . ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα εργασίας

Φύλλο Εργασίας 1

1. Ποια είναι τα διακονήματα των μοναχών.....

2. Οι άλλες ασχολίες .....

3. Ξεχωρίστε δύο από τα παραπάνω και σημειώστε τα:

α) .....

β) .....

Φύλλο Εργασίας 2α

Διαβάστε με προσοχή το παρακάτω κείμενο. Κυκλώστε τις λέξεις κλειδιά που δείχνουν το έργο (προσφορά) των μοναστηριών.

Στη συνέχεια, συζητήστε στην ομάδα σας, με βάση το κείμενο, πώς θα χαρακτηρίζατε αυτό το έργο: κοινωνικό (φιλανθρωπικό) ή πολιτιστικό. Κατατάξτε τις λέξεις που κυκλώσατε σε κάθε μία από τις δύο στήλες.

Τέλος, γράψτε με την ομάδα σας μία κοινή πρόταση που να παρουσιάζει το έργο των μοναστηριών με βάση το κείμενο που μελετήσατε.

Κείμενο 1ο

«Στις βυζαντινές πόλεις υπήρχαν και πολλά μοναστήρια... Σημαντικοί χώροι για τη μοναστηριακή ζωή ήταν ακόμα οι αποθήκες των τροφίμων, οι χώροι φιλοξενίας και τα λουτρά, ενώ παράπλευρα κτίρια ενίοτε στέγαζαν νοσοκομεία, που χρησιμοποιούνταν και από λαϊκούς ασθενείς, πτωχοκομεία, ορφανοτροφεία και σχολεία. Τέλος, πολλά μοναστήρια διέθεταν αξιόλογες βιβλιοθήκες, ενώ ορισμένα ήταν σημαντικά κέντρα παραγωγής και αντιγραφής χειρόγραφων βιβλίων». (Ευρωπαϊκό κέντρο Βυζαντινών και μετα-Βυζαντινών Μνημείων

(EKBMM)<http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=yromeleti&lang=gr&id=20&sub=316&level=1>

Κοινωνικό (Φιλανθρωπικό έργο)	Πολιτιστικό έργο

Φύλλο Εργασίας 2β

Διαβάστε με προσοχή το παρακάτω κείμενο. Κυκλώστε τις λέξεις-κλειδιά που δείχνουν το έργο (προσφορά) των μοναστηριών.

Στη συνέχεια, συζητήστε στην ομάδα σας, με βάση το κείμενο, πώς θα χαρακτηρίζατε αυτό το έργο: κοινωνικό (φιλανθρωπικό) ή πολιτιστικό. Κατατάξτε τις λέξεις που κυκλώσατε σε κάθε μία από τις δύο στήλες.

Τέλος, γράψτε με την ομάδα σας, μία κοινή πρόταση που να παρουσιάζει το έργο των μοναστηριών με βάση το κείμενο που μελετήσατε.

Κείμενο 2ο

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Ιεραποστολή της Ιεράς Μονής Οσίας Γρηγορίου Αγίου Όρους, η οποία εδώ και 31 χρόνια λειτουργεί στο Κονγκό, παρέχοντας όχι μόνο υλική υποστήριξη, αλλά και πνευματική, με πολύ σημαντικό εκπαιδευτικό και θρησκευτικό έργο... Σήμερα υπάρχουν σε λειτουργία 32 σχολεία και ακόμη δύο ευρίσκονται υπό κατασκευή. Εξ αυτών τα 22 είναι Δημοτικά με 5.450 μαθητές»

(<https://www.ekirikas.com/wp-content/uploads/2014/01/0909.pdf> Το Περιοδικό εθνικός Κήρυξ, 9,10/9/2006)

Κοινωνικό (Φιλανθρωπικό έργο)	Πολιτιστικό έργο

Φύλλο Εργασίας 2γ

Διαβάστε με προσοχή το παρακάτω κείμενο. Κυκλώστε τις λέξεις-κλειδιά που δείχνουν το έργο (προσφορά) των μοναστηριών.

Στη συνέχεια, συζητήστε στην ομάδα σας, με βάση το κείμενο, πώς θα χαρακτηρίζατε αυτό το έργο: κοινωνικό (φιλανθρωπικό) ή πολιτιστικό. Κατατάξτε τις λέξεις που κυκλώσατε σε κάθε μία από τις δύο στήλες.

Τέλος, γράψτε με την ομάδα σας, μία κοινή πρόταση που να παρουσιάζει το έργο των μοναστηριών με βάση το κείμενο που μελετήσατε.

Κείμενο 3ο

«Μέσα από τη νέα πρωτοβουλία αλληλεγγύης της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου προσφέρεται, μέσα στην περίοδο των Άγιων Ημερών του Πάσχα, η δυνατότητα στήριξης και βοήθειας σε περισσότερες οικονομικά αδύνατες οικογένειες και ευπαθείς ομάδες της Πιερίας... απέστειλε μεγάλη ποσότητα τροφίμων που θα ενισχύσουν τη λειτουργία των Καθημερινών Συσσιτίων “Άρτος ο Επιούσιος” και του Εκκλησιαστικού Κοινωνικού Παντοπωλείου “Ο Τροφοδότης” και θα καλύψουν τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες που υπάρχουν σε καθημερινή βάση». (Βήμα Ορθοδοξίας: <https://www.vimaorthodoxias.gr/agioreitika-nea/i-moni-vatopaidiou-arogos-sto-filanthropiko-ergo-tis-mitropolis-kitrous/>)

Κοινωνικό (Φιλανθρωπικό έργο)	Πολιτιστικό έργο

Φύλλο Εργασίας 2δ

Διαβάστε με προσοχή το παρακάτω κείμενο. Κυκλώστε τις λέξεις κλειδιά που δείχνουν το έργο (προσφορά) των μοναστηριών.

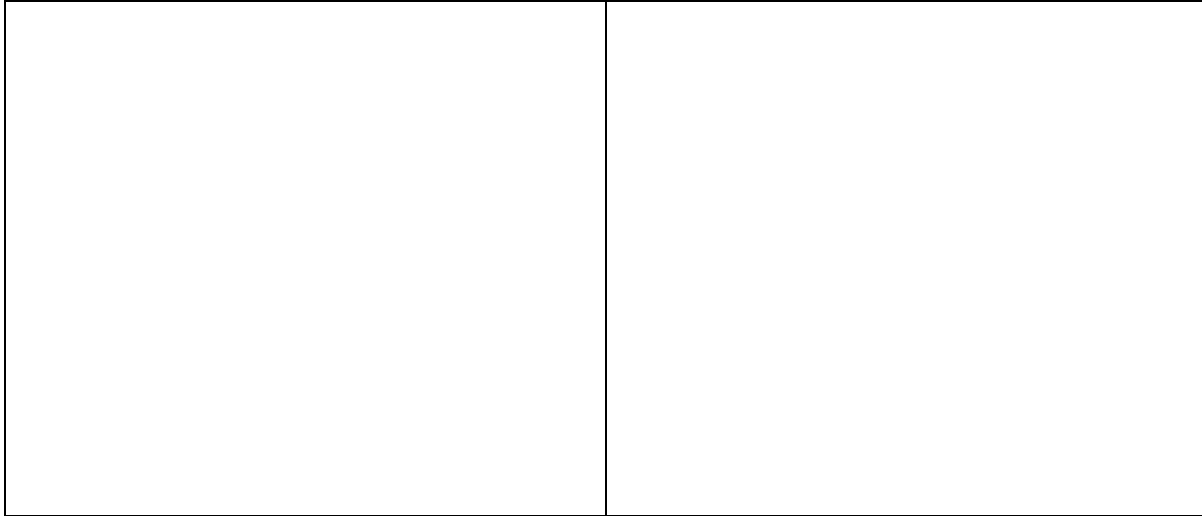
Στη συνέχεια, συζητήστε στην ομάδα σας, με βάση το κείμενο, πώς θα χαρακτηρίζατε αυτό το έργο: κοινωνικό (φιλανθρωπικό) ή πολιτιστικό. Κατατάξτε τις λέξεις που κυκλώσατε σε κάθε μία από τις δύο στήλες.

Τέλος, γράψτε με την ομάδα σας, μία κοινή πρόταση που να παρουσιάζει το έργο των μοναστηριών με βάση το κείμενο που μελετήσατε.

Κείμενο 4ο

«Περισσότερες από 2.200.000 ψηφιακές απεικονίσεις (με κειμήλια, χειρόγραφα, μνημεία, λατρευτικά αντικείμενα, κώδικες, παλαιύτα βιβλία, χαρακτηριστικά, γλυπτά, τοιχογραφημένα σύνολα, φορητές εικόνες, αγιογραφίες, πλάκες φωτογραφιών, αντικείμενα μεταλλουργίας και ξυλογλυπτικής κ.ά.) που αναδεικνύουν σε όλη την υφήλιο τον πολιτιστικό πλούτο των ιερών μονών του Αγίου Όρους είναι πλέον προσβάσιμες μέσω διαδικτύου μετά την ολοκλήρωση του έργου της «Αθωνικής Ψηφιακής Κιβωτού».

Κοινωνικό (Φιλανθρωπικό έργο)	Πολιτιστικό έργο

Φύλλο εργασίας 3

Παρατηρείστε προσεκτικά την εικόνα ως προς τα χρώματα, τα αντικείμενα, την έκφραση του προσώπου:

Φύλλο εργασίας 4

Γράψτε τις λέξεις που σας έρχονται στο μυαλό, όταν ακούτε τη λέξη μοναστήρια. Γράψτε με κόκκινο χρώμα ή κυκλώνω τις νέες λέξεις που μάθατε.

Τι βλέπω;	Τι νομίζω;	Τι αναρωτιέμαι;

Φύλλο εργασίας 5

Αντιστοιχίστε τα κουτάκια της πρώτης στήλης («Η ζωή των μοναχών») με τα κουτάκια της δεύτερης («Η ζωή στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες»).

Η ζωή των μοναχών

Η ζωή στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες

Συμμετοχή στα Μυστήρια

Τελούσαν το Μυστήριο
της Θείας Ευχαριστίας

Συμμετοχή σε κοινά
δείπνα

Τα είχαν όλα κοινά

Κοινότητες προσφοράς

Αγάπες

Κοινοκτημοσύνη

Φύλλο εργασίας 6

Πλοηγηθείτε στους παρακάτω διαδικτυακούς τόπους, όπου υπάρχουν εικόνες από διάφορα Ορθόδοξα μοναστήρια της Ελλάδος.

Επιλέξτε δύο μοναστήρια που σας έκαναν εντύπωση.

Τυπώστε τις εικόνες αυτών των μοναστηριών γράφοντας κάτω από κάθε εικόνα το όνομα και την περιοχή που βρίσκεται το μοναστήρι.

Με αυτές τις εικόνες δημιουργείστε μαζί με τους συμμαθητές σας στην τάξη ένα κολλάζ με τίτλο «Μοναχισμός-Μοναστήρια της Ελλάδας».

Σύνδεσμοι αναζήτησης

Φωτόδεντρο :

- Μονές του Αγίου Όρους (Συλλογή Φωτογραφιών)
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/5559?locale=el>
- Μονές Μετεώρων (Συλλογή Φωτογραφιών)
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/5559?locale=el>

Μοναστήρια της Ελλάδας : <https://www.monastiria.gr/>

A7. Συνθετικές δραστηριότητες – Ερευνητικές Εργασίες (project)

Οι ερευνητικές εργασίες (project) συνδυάζουν την ομαδοσυνεργατική, την διερευνητική μάθηση, και την διεπιστημονικότητα. Ο/η εκπαιδευτικός προτείνει την διεξαγωγή ερευνητικής εργασίας και οι μαθητές/μαθήτριες σκέφτονται και αποφασίζουν το θέμα. Η ερευνητική εργασία σχεδιάζεται και εφαρμόζεται εκ μέρους των μαθητών/τριών και αποβλέπει στη διερεύνηση, οργάνωση και διαχείριση γνώσεων, αξιών και δράσεων που ενδιαφέρουν άμεσα την εμπλεκόμενη ομάδα μαθητών/τριών. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι συντονιστικός και διευκολυντικός: χωρίζει τους μαθητές/τριες σε ομάδες, συντονίζει τις εργασίες τους, παρέχει ανατροφοδότηση και διευκρινίσεις. Με τη μέθοδο project οι μαθητές και οι μαθήτριες εμβαθύνουν στη γνώση του υπό μελέτη αντικειμένου, και καλλιεργούν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας σε ομάδες.

Οι τέσσερις ερευνητικές εργασίες (project) που παρατίθενται στη συνέχεια αποτελούν προτάσεις, για τις αντίστοιχες τέσσερις τάξεις του Δημοτικού σχολείου (Γ, Δ, Ε, ΣΤ) στις οποίες διδάσκεται το μάθημα των Θρησκευτικών και λαμβάνει υπόψη τις θεματικές του ΠΣ και τα σχετιζόμενα με αυτές Μαθησιακά Αποτελέσματα.

Πρόταση για Ερευνητική Εργασία (project):

ΤΑΞΗ: Γ΄ Δημοτικού

Γνωστικό αντικείμενο: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Γ΄ Δημοτικού

Θεματικό Πεδίο: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ – ΠΤΩΣΗ

Θεματική Ενότητα Νο. 7: Ο Νώε, η Κιβωτός, ο Κατακλυσμός

PROJECT: «ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ»

Το θέμα που πραγματεύεται το παρόν εμπλέκει διαθεματικά διάφορα γνωστικά πεδία και αντικείμενα, με αφορμή το μάθημα των Θρησκευτικών και την ενότητα του Κατακλυσμού, λαμβάνοντας υπόψη τα βιώματα και τα διαφέροντα των μαθητών/τριών. Ως αφητηρία έχει τα ερωτήματα και τα ενδιαφέροντά τους, από τα οποία και καθορίζεται το Project.

Ο σκοπός του εν λόγω project είναι να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές/τριες, μέσα από έντονες εικόνες και αναφορές περιβαλλοντικής καταστροφής που έχουν ως αίτιο τον άνθρωπο και τις επιλογές του, απέναντι στο πρόβλημα της οικολογικής κρίσης, όπως, επίσης, και να καταθέσουν προτάσεις/λύσεις, μέσω των οποίων, μελλοντικά, θα μπορούν να προάγουν και να μετουσιώνουν σε στάση ζωής την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Αναλυτικότερα, με την υλοποίηση του εν λόγω Project οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση να:

- Ευαισθητοποιούνται απέναντι σε ζητήματα που αφορούν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Εκτιμούν τη σημασία άλλων διακριτών μαθημάτων που συνδέονται διαθεματικώς με το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος.
- Αναλογίζονται την προσωπική τους ευθύνη σχετικά με επιλογές και πράξεις που είτε καταστρέφουν είτε διασώζουν το περιβάλλον και κατ' επέκταση τη ζωή τους.
- Συνεργάζονται αποτελεσματικά μεταξύ τους για τη διατύπωση προτάσεων-λύσεων σε δεδομένα προβλήματα, καθώς και για τη δημιουργία καλλιτεχνικών κατασκευών ή εικαστικών παρεμβάσεων.
- Αναπτύσσουν το αυτοσυναίσθημά τους, αναλαμβάνοντας και φέροντας εις πέρας τη μελέτη ζητημάτων και την οργάνωση δράσεων.
- Αξιολογούν τη σημασία που έχει να ενεργούν στο μέλλον ως υπεύθυνοι πολίτες της χώρας τους και του κόσμου.
- Προσεγγίζουν τη γνώση βιωματικά, καλλιεργώντας την ικανότητά τους για δημιουργία και για ανάληψη πρωτοβουλιών.

ΧΡΟΝΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μεσοπρόθεσμο/ 5 εβδομάδες (10 διδ. ώρες)

ΜΕΘΟΔΟΣ: Ομαδοσυνεργατική.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ:

Τ.Π.Ε: χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, επεξεργαστής κειμένου, power point, e-mail, διαδικτυακά περιβάλλοντα-ιστοσελίδες, διαδραστικός πίνακας, βιντεοπροβολέας, DVD player (εφόσον διατίθενται).

Γλώσσα: κείμενα από εφημερίδες, περιοδικά ή/και από το διαδίκτυο σχετικά με το θέμα.

Μελέτη περιβάλλοντος: μόλυνση του περιβάλλοντος, ανθρώπινες δραστηριότητες που την επιτείνουν, πρωτοβουλίες που την περιορίζουν.

Οικολογία: απειλούμενα είδη, βιότοποι, προστατευόμενες περιοχές.

Εικαστικά: έργα κάθε είδους (ζωγραφικής, κόμικ, video, εικόνες κ.λπ), που αποτυπώνουν πτυχές είτε της μόλυνσης είτε προτάσεων αντιμετώπισής της.

Γεωγραφία: περιοχές και χώρες του κόσμου με την περισσότερη/λιγότερη περιβαλλοντική ρύπανση και καταστροφή.

ΣΤΑΔΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ Ι (1^ο ΔΙΩΡΟ)

Αφόρμηση, Επιλογή θέματος, χωρισμός ομάδων, ορισμός βασικού και ειδικότερων ερευνητικών ερωτημάτων.

Αφόρμηση

Οι μαθητές/τριες, αρχικά βλέπουν σχετικά video και συζητούν για το θέμα, π.χ.:

(<https://www.youtube.com/watch?v=3zLfMbIEALw>)

(<https://www.youtube.com/watch?v=IG1e5hGff8Y>),

(<https://www.youtube.com/watch?v=Jc1aPKjA-oc>),

(<https://www.youtube.com/watch?v=fFyNhJDUNJA>)

(https://www.youtube.com/watch?v=VLZvxcvm_J8)

(<https://www.youtube.com/watch?v=reFuAx9pDCI>)

Επιλογή θέματος

Κατόπιν όσων είδαν και άκουσαν, συνδέουν τις προσληφθείσες εικόνες με το μάθημα του Κατακλυσμού και διαμορφώνουν τον τίτλο του θέματος με το οποίο θα ασχοληθούν, καθορίζοντας παράλληλα τον σκοπό του project (να αποτυπώσουν μέσα από ερωτήσεις την κατάσταση στην οποία έχει εκπέσει η φύση, λόγω των παρεμβάσεων του ανθρώπου και να προτείνουν λύσεις/απαντήσεις, ώστε αυτό να περιοριστεί). Καλό είναι η τάξη να μοιραστεί θεματικά σε ομάδες. Οι μισές θα ασχοληθούν με την καταστροφή του περιβάλλοντος και τις αιτίες της, και οι υπόλοιπες με προτάσεις διάσωσης, διαφύλαξης και διατήρησής του.

Χωρισμός/Οργάνωση ομάδων. Ο αριθμός των μελών των ομάδων είναι σημαντική παράμετρος για την υλοποίηση του Project, καθώς καθορίζει την επικοινωνία και τις σχέσεις των

μαθητών/τριών μεταξύ τους. Όσο μεγαλώνει ο αριθμός ή η ανομοιογένεια των μαθητών (γνωστική, προθυμία, συμμετοχή, έλλειψη τεχνικού εξοπλισμού κ.λπ.), τόσο συνθετότερη γίνεται, αλλά και οι ικανότητες επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ τους πιο απαιτητικές, εις βάρος του χρόνου που απαιτείται για την ολοκλήρωση της εργασίας. Στο παρόν, προτείνονται 4μελείς ομάδες μικτού δυναμικού με επιλογές όπως:

- α. Ορισμός ομάδων κοινού θέματος
- β. Επιμερισμός του ίδιου θέματος σε ομάδες
- γ. Επιμερισμός υπο-θεμάτων σε συνεργαζόμενα ζεύγη ομάδων

Σε κάθε περίπτωση, για λόγους ισορροπίας, τα μέλη, ο αριθμός τους και η σύνθεση των ομάδων διαμορφώνεται και αξιολογείται από τον/την εκπαιδευτικό, με βάση το πλήθος των μαθητών/τριών της τάξης και τον χαρακτηρισμό τους σε συνεργάσιμους ή λιγότερο πρόθυμους.

Ακολούθως, εφόσον οι μαθητές/τριες:

- έχουν διεξέλθει τις όλες τις Θεματικές Ενότητες του Θεματικού Πεδίου «Θεός» (No. 1: Ο Θεός είναι πατέρας όλων των ανθρώπων, No. 2: Ο Θεός φρονίζει τον άνθρωπο και όλα τα πλάσματα της φύσης, No. 3: Ο Θεός χαρίζει τα δώρα του σε όλους τους ανθρώπους) καθώς και τις τρεις πρώτες Θεματικές Ενότητες του Θεματικού Πεδίου «Δημιουργία-Πτώση» (No. 4: Η Δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου από τον Θεό, No. 5: Ο άνθρωπος ζει στον Παράδεισο, No. 6: Οι Πρωτόπλαστοι επιλέγουν να ζήσουν χωρίς τον Θεό).
- έχουν κατανοήσει πως όλη η κτίση αποτελεί δώρο του Θεού προς τον άνθρωπο.
- έχουν αντιληφθεί την ευθύνη που φέρει κάθε άνθρωπος για την προστασία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος
- έχουν συνειδητοποιήσει ότι οποιαδήποτε αρνητική συμπεριφορά προς το περιβάλλον, τελικά, επιδρά καταστροφικά εναντίον του ανθρώπου, όχι γιατί ο Θεός θέλει ή προκαλεί κάτι τέτοιο, αλλά γιατί ο άνθρωπος το επιδιώκει με τη συμπεριφορά του και τις πράξεις του,

το Project ξεκινά με την κατάθεση προτάσεων. Με βάση το περιεχόμενο της Θεμ. Ενότητας No. 7 (Ο Νώε, η Κιβωτός, ο Κατακλυσμός), οι μαθητές προτείνουν θέματα-τίτλους σχετικούς με την εντροπία, την καταστροφή και την απαξίωση του περιβάλλοντος και της φύσης από τους ανθρώπους, με τα οποία θέλουν να ασχοληθούν· ο/η εκπαιδευτικός τα καταγράφει στον πίνακα.

Για τις ανάγκες της εργασίας και σε όλη τη διάρκειά της, δημιουργείται ένας ομαδικός φάκελος, στον οποίο θα κατατίθεται το σχετικό υλικό, ενώ καλό είναι να τηρείται ημερολόγιο δραστηριοτήτων σε προσωπικό ή/και ομαδικό επίπεδο από τους μαθητές/τριες, το οποίο θα ενημερώνουν με όσα σχετίζονται με την εργασία, τις δυσκολίες, τις απορίες και τις προτάσεις/πρωτοβουλίες τους ή της ομάδας τους. Αξιοποιώντας τις όποιες υποδομές και πόρους διαθέτει το σχολείο, συλλέγουν πληροφορίες από ποικίλες πηγές με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών και προχωρούν στην εκπόνηση του Project. Η συνεργασία μεταξύ των μαθητών μιας ομάδας, αλλά και μεταξύ των ομάδων, θα οικοδομείται σταδιακά, καθώς το Project θα υλοποιείται κάθε εβδομάδα στην τάξη, σε ένα συνεχόμενο δίωρο. Τα μέλη κάθε ομάδας θα προσκομίζουν τα στοιχεία που συγκέντρωσαν, θα καταθέτουν τους

προβληματισμούς τους και τα ερωτήματά τους και θα ενημερώνονται για την πορεία των υπολοίπων ομάδων.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ (2^ο ΔΙΩΡΟ)

Προγραμματισμός ομάδας. Κατανομή αρμοδιοτήτων. Λειτουργικές λεπτομέρειες

Ο/η εκπαιδευτικός έχει επιμερίσει τα ερωτήματα σε κατηγορίες και τα έχει εκτυπώσει σε έντυπα-οδηγούς, που θα μοιράσει στους μαθητές/τριες, ανάλογα με την ομάδα που θα επιλέξουν. Ακολουθεί διανομή εντύπων ανά ομάδα εργασίας και ανά μαθητή (κοινά για κάθε ομάδα), με περιεχόμενο βασικές οδηγίες για την έρευνα, όπως:

- Ποιος θα αναλάβει τι
- Ποιες ακριβώς δραστηριότητες θα υλοποιηθούν
- Ποιο θα είναι το χρονοδιάγραμμα κάθε εργασίας
- Ποια θα είναι η χρονική διάρκεια του Project
- Τι αναμένουν οι ομάδες ότι θα εξαχθεί ως αποτέλεσμα

Ενδεικτικό έντυπο ανάθεσης, συμπληρωμένου από τον/την εκπαιδευτικό, με εξειδικευμένες οδηγίες, θα μπορούσε να είναι το εξής:

ΣΧΟΛΕΙΟ:..... ΤΑΞΗ:.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:.....

Όνομα:..... Αριθμός Ομάδας:.....

ΘΕΜΑ:

«ΜΟΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ»

Βασικό ερώτημα που θα ερευνήσει η ομάδα μου:

Άλλα ερωτήματα που θα απασχολήσουν την ομάδα μου:

Πώς θα δουλέψουμε:

Που/τι θα ερευνήσουμε:

Πόσο θα κρατήσει η έρευνά μας:

Που ψάξαμε και τι βρήκαμε:

Τα συμπεράσματα της ομάδας μας:

Άλλες σημειώσεις:

Να μην ξεχάσω:

Οι μαθητές/τριες κάνουν μια πρώτη συζήτηση, με σκοπό να μοιραστούν θεματικά το ζήτημα της μόλυνσης και καταστροφής του περιβάλλοντος (αέρας, γη, θάλασσα, φυσικές καταστροφές). Οι εκπαιδευτικοί θα κληθούν να απαντήσουν σε οργανωτικές απορίες, να δώσουν οδηγίες και κατευθύνσεις για τη συνεργασία των ομάδων, να θέσουν τα χρονικά όρια, τους τομείς και τα πεδία που οι μαθητές/τριες θα ερευνήσουν, να προτείνουν πηγές εύκολα προσβάσιμες από την ηλικιακή ομάδα των μαθητών, να κατευθύνουν την εργασία, να διαπιστώσουν τα πρώτα προβλήματα συνεργασίας και να αναδιατάξουν τα μέλη των ομάδων, αν χρειαστεί, με σκοπό να διευκολυνθεί το έργο τους. Επίσης, μπορούν να οργανώσουν και μια έρευνα πεδίου (στο σχολείο, στο σπίτι, στη γειτονιά, στην πλατεία, σε πάρκα), με σκοπό να συλλεγούν στοιχεία και πληροφορίες σε τοπικό επίπεδο, τα οποία θα βοηθήσουν τους/τις μαθητές/τριες στην έρευνά τους αυτή.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπολογιστεί και ένα 15λεπτο, ώστε να αποτυπωθεί η υφιστάμενη «εικόνα» του Project. Εκεί, τα μέλη των ομάδων, θα εξετάσουν τι έχουν σχεδιάσει και υλοποιήσει μέχρι τότε, θα συζητήσουν για ότι τους έχει δυσκολέψει ή προβληματίσει, θα γίνουν,

δηλαδή, η ενημέρωση και η ανατροφοδότηση, ο επανασχεδιασμός και οι πιθανές αλλαγές, ενώ, οι ομάδες θα λάβουν σχετικές αποφάσεις, θα πραγματοποιήσουν τροποποιήσεις και θα επαναπροσδιορίζουν τους στόχους τους, αν χρειαστεί.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ (3^ο ΔΙΩΡΟ + 4^ο ΔΙΩΡΟ)

Υλοποίηση

- Οι μαθητές/τριες φέρνουν στην τάξη το πρωτογενές πηγαίο υλικό που έχουν συλλέξει από την έρευνά τους, το οργανώσουν με την εποπτεία των εκπαιδευτικών, το επεξεργάζονται, το ανταλλάσσουν ή το εμπλουτίζουν με υλικό άλλων ομάδων και το χωρίζουν σε τομείς ενδιαφέροντος.
- Συζητούν για την πορεία του Project με τους/τις εκπαιδευτικούς, αναλύουν τα προβλήματα του περιβάλλοντος, αναγνωρίζουν την ευθύνη του ανθρώπου για την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει και διαμορφώνουν προτάσεις διάσωσης, προστασίας και βιώσιμης ανάπτυξης του (αειφόρο περιβάλλον).

Εδώ θα πρέπει να αφιερωθεί ένα ακόμη 15λεπτο ανατροφοδότησης, ώστε να αποτυπωθεί η πορεία του Project, οι ομάδες θα συζητήσουν πάνω σε όσα έχουν εργαστεί και σχεδιάσει αν υπάρχουν πιθανές αλλαγές, ενώ θα λάβουν και τις τελικές αποφάσεις για την πορεία του.

ΜΕΡΟΣ ΙV (5^ο ΔΙΩΡΟ)

Κριτική ανασκόπηση της διαδικασίας-Παρουσίαση αποτελεσμάτων-Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του Project θα πρέπει να είναι:

-Αρχική/διαγνωστική (έχει πραγματοποιηθεί στα ΜΕΡΗ Ι και ΙΙ)

-Διαμορφωτική/σταδιακή-ενδιάμεση-ανατροφοδοτική (έχει πραγματοποιηθεί στα ΜΕΡΗ ΙΙ και ΙΙΙ)

-Τελική/συμπερασματική

Η συμπερασματική αξιολόγηση υλοποιείται σε ατομικό επίπεδο (συμμετοχή, συνεργασία, προσωπικά ημερολόγια, ατομικός φάκελος συλλογής υλικού), όσο και σε συλλογικό και λαμβάνει χώρα με την ολοκλήρωση της εργασίας. Κάθε ομάδα ορίζει έναν/μία αντιπρόσωπο ο/η οποίος/α παρουσιάζει την έρευνα, τους στόχους, τις διαδικασίες συλλογής και επεξεργασίας των πληροφοριών, τα συμπεράσματα και την τοποθέτηση/πρόταση της ομάδας για το επιμέρους θέμα που πραγματεύτηκαν και απαντά σε ερωτήσεις άλλων ομάδων, κατά τη διάρκεια συζήτησης που ακολουθεί την παρουσίαση. **Αναλυτικά, η αξιολόγηση των ομάδων, αλλά και της συλλογικής εργασίας** αφορά σε τομείς όπως:

- **η διαδικασία της έρευνας:** Αξιολογείται η πρωτοτυπία, τα επιχειρήματα, η ικανότητα των μαθητών/τριών στην έρευνα, η αξιοποίηση των ΤΠΕ.
- **το περιεχόμενο της έρευνας:** η ορθότητα και η πληρότητα των πηγών, η κατανόηση εννοιών, οι ικανότητες συνεργατικής αξιοποίησης της γνώσης, η ικανότητα διατύπωσης του προβλήματος και η λήψη πρωτοβουλιών, η κατάθεση των εμπειριών, η υπεράσπιση των θέσεων της ομάδας, η συσχέτιση του θέματος με καταστάσεις και προβλήματα της καθημερινής ζωής.

- **η παρουσίαση της εργασίας:** η προσέλκυση του ενδιαφέροντος των υπολοίπων μαθητών, η κατανόηση του επιμέρους θέματος, ο τρόπος και ο (σύντομος) χρόνος παρουσιάσής της, τα μέσα που επέλεξε η ομάδα για να παρουσιάσει την εργασία, τα συμπεράσματά και οι προτάσεις της.
- **η αξιολόγηση της ατομικής συνεισφοράς κάθε μαθητή/τριας στο project:** ο βαθμός συνεργασίας, τα προβλήματα (τεχνικά ή άλλα) που αντιμετώπισε, η έρευνα και η επεξεργασία των πληροφοριών.
- **το κλίμα που επικράτησε μεταξύ των μελών των ομάδων:** η ικανοποίηση ή όχι των μελών των ομάδων από τη συνεργασία τους, ενδεχόμενα προβλήματα, το ευχάριστο ή όχι κλίμα που επικράτησε, ο ενθουσιασμός, η διάθεση έρευνας κ.λπ.

Μετά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων των εργασιών και την εποικοδομητική συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης, ακολουθεί η συμπερασματική αξιολόγηση.

Προτάσεις επέκτασης του Project

- **Οι μαθητές/τριες με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού** προγραμματίζουν σχετικές δράσεις για την ανάδειξη τόσο του προβλήματος όσο και των προτάσεων αντιμετώπισής του σε ενδοσχολικό και εξωσχολικό επίπεδο, με ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου, συνάντηση με τον/την διευθυντή/τρια του σχολείου, για να λάβει γνώση της έρευνας και των αποτελεσμάτων της, ενημέρωση των γονέων και της περιοχής που εδρεύει το σχολείο, με έντυπα/κάρτες που θα έχουν φιλοτεχνήσει οι ίδιοι/ες και θα έχουν αναπαραχθεί, με κοινοποίηση των αποτελεσμάτων στην ευρύτερη σχολική κοινότητα και στη δημοτική αρχή, με αναφορά πρωτοβουλιών που θα πρέπει να αναληφθούν. Προβλέπεται ανάρτηση των εργασιών των μαθητών στο site/blog του σχολείου (εφόσον υπάρχει), ώστε η ευρύτερη εκπαιδευτική και τοπική κοινότητα να ενημερωθούν σχετικά και να αναδειχθεί περαιτέρω το έργο και η προσπάθειά τους, ώστε η ανατροφοδότηση που θα λάβουν να αποβεί προς όφελός τους.
- **Υλοποίηση προγράμματος ανακύκλωσης χαρτιού, αλουμινίου, μπαταριών στο σχολείο.**
- **Δημιουργία εικαστικών συνθέσεων / παρεμβάσεων από ανακυκλωμένα / ανακυκλούμενα υλικά και μόνιμη έκθεσή τους στο σχολείο, εφόσον ο χώρος το επιτρέπει.** Αποτυπώνουν σε χαρτί, αλουμίνιο, πλαστικό, πηλό ή άλλο υλικό τις προτάσεις τους, οι οποίες μπορεί να έχουν και άλλες μορφές, όπως, κολλάζ, ζωγραφικής, έκθεση φωτογραφίας, βίντεο που θα παίζει συνεχώς στον κεντρικό χώρο υποδοχής του σχολείου, μιας απλής κατασκευής, δισδιάστατης ή τρισδιάστατης αναπαράστασης ενός τόπου, μιας περιοχής, της Γης, προ της παρέμβασής τους (μόλυνση, σκούρα χρώματα), καθώς και μετά την παρέμβαση (το ίδιο τοπίο με ζωντανά-φυσικά χρώματα) ή ακόμα και δρώμενου για την έκφραση της κεντρικής ιδέας (μόλυνση) και την ανάδειξη της λύσης (πρωτοβουλίες για τον περιορισμό της).
- **Υιοθέτηση βιότοπου ή περιοχής (παραλία, λόφος, δάσος, πλατεία) προστατευόμενης και υπό την εποπτεία (καθαριότητα, σήμανση, αναδάσωση) από τους/τις μαθητές/τριες.**
- **Πρόσκληση εκπροσώπων περιβαλλοντικών φορέων στο σχολείο για ενημέρωση των μαθητών/τριών.**

- Ενημέρωση των μαθητών/τριών για την ασφαλή χρήση οικολογικών μέσων μεταφοράς
- **Δημιουργία κήπου (λαχανόκηπος, εποχικά φυτά, λουλούδια) στο προαύλιο.**
- **Καμπάνια με τίτλο: «Ένα σχολείο, μια γειτονιά, μια πόλη χωρίς πλαστικά»**
- Διενέργεια Ενδοσχολικού-Διασχολικού διαγωνισμού με θέμα «ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΥΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ ΛΥΣΕΙΣ».

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Ανδρεάδης, Ε. & Κολτσιδόπουλος, Σ. (2014). *Γίνε Πράκτορας του πλανήτη*. Αθήνα. Μεταίχμιο.
- Ανδρεάδης, Ε. (2016). *Η εκδίκηση του Πουφ*. Αθήνα. Μεταίχμιο.
- Ασλανίδης, Α. & Ζαφειρακίδης, Γ. (2009). *Το οικολογικό αλφαβητάρι*. Αθήνα. Πατάκης.
- Βαλκανας, Γ. (1992). *Ρύπανση περιβάλλοντος, επιστήμη και τεχνική αντιμετώπισης*. Αθήνα: Παπαζησης.
- Βαρβαρούση, Λ. (2009). *Μια μέλισσα... με λύση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαδόπουλος.
- Ηλιόπουλος, Β. (χ.χ.). *Ο Τριγωνοψαρούλης, ο Μαυρολέπιας κι ο τελευταίος ιππόκαμπος*. Αθήνα. Πατάκης.
- Ζηζιούλας, Ιωάννης Δ., Μητροπολίτης Περγάμου (2019). *Η Κτίση ως Ευχαριστία*. Αθήνα: Πορφύρα.
- Κανατσούλη, Μ. (2005). *Οικολογία και Παιδική Λογοτεχνία*. Στο Γεωργόπουλος, Α. Δ. (επιμ.), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα. Gutenberg.
- Κουτσοδημητροπούλου, Τ. (2016). *Γκαζόζα Α.Α.Α.* Αθήνα. Ελληνοεκδοτική.
- Παπαδοπούλου, Ε. (2008). *Η κύρα-Φύση και ο κακός ο Ρύπος*. Αθήνα. Λιβάνης.
- Σπυροπούλου, Ζ.(χ.χ.). *Πέντε πράσινα παραμύθια*. Αθήνα: Κέδρος.
- Τόλκας, Μ. (2007). *Η κυρία Αακύνκλωση και οι φίλοι της*. Αθήνα: Λιβάνης.
- Coree, Β. (2005). *Μυστικά για το περιβάλλον, που πρέπει να τα μάθει όλος ο κόσμος*. Ευρωπαϊκές Κοινότητες. <http://www.env-edu.gr/ViewDocument.aspx?ID=354>
Ανακτήθηκε στις 08/07/2021.
- Wright, R. & Boorse, D. (2013). *Περιβαλλοντική Επιστήμη προς ένα βιώσιμο μέλλον*. Θεσσαλονίκη. ΠΑΡΙΑΣΙΑΝΟΥ Α.Ε.

ΤΑΞΗ: Δ' Δημοτικού

Γνωστικό αντικείμενο: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Δ' Δημοτικού

Θεματικό Πεδίο: Βασιλεία του Θεού

Θεματική Ενότητα Νο. 19: «Η χριστιανική κοινότητα ως Σώμα Χριστού»

PROJECT: «ΣΤΗΝ ΕΝΟΡΙΑ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ»

Το θέμα που πραγματεύεται το παρόν εμπλέκει διαθεματικά διάφορα γνωστικά πεδία και αντικείμενα, με αφορμή το μάθημα των Θρησκευτικών και την ενότητα της **χριστιανικής κοινότητας ως Σώμα Χριστού** λαμβάνοντας υπόψη τα βιώματα και τα διαφέροντα των μαθητών/τριών. Ως αφετηρία έχει τα ερωτήματα και τα ενδιαφέροντά τους, από τα οποία και καθορίζεται το Project.

Ο σκοπός του Project είναι η κατάκτηση γνώσεων σχετικά με την ενορία ως κοινότητα ανθρώπων που αποτελούν το Σώμα του Χριστού, όπως, επίσης, και η ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν στην αλληλεγγύη και την στήριξη σε συνανθρώπους που αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα.

Αναλυτικότερα, με την υλοποίηση του εν λόγω Project οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση να:

- Αναγνωρίζουν ότι η ενορία για τους χριστιανούς είναι μία μεγάλη οικογένεια-κοινότητα με κέντρο της τον Χριστό και τη λατρευτική σύναξη.
- Ανακαλύπτουν τους ποικίλους ρόλους/διακονίες που αναλαμβάνουν οι χριστιανοί-μέλη μιας ενορίας.
- Διακρίνουν τη θέση και τον ρόλο των παιδιών στον ενοριακό βίο.
- Αναγνωρίζουν ότι με τη βάπτισή τους καθίστανται ισότιμα μέλη της εκκλησιαστικής-ενοριακής κοινότητας.
- Καταγράφουν στοιχεία για την ιστορία του ιερού ναού της ενορίας τους.

ΧΡΟΝΟΣ/ΔΙΑΡΚΕΙΑ: Μεσοπρόθεσμο / 5 εβδομάδες (10 διδ. ώρες)

ΜΕΘΟΔΟΣ: Ομαδοσυνεργατική.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ:

Τ.Π.Ε: χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, επεξεργαστής κειμένου, power point, e-mail, διαδικτυακά περιβάλλοντα-ιστοσελίδες, διαδραστικός πίνακας, βιτενοπροβολέας, DVD player (εφόσον διατίθενται), webex, πλατφόρμες eclass, eme για σύγχρονη και ασύγχρονη τηλεεκπαίδευση.

Γλώσσα: κείμενα από έντυπες εκδόσεις του εκκλησιαστικού τύπου ή/και από ειδησεογραφικούς ιστότοπους με εκκλησιαστικό και θρησκευτικό περιεχόμενο.

Εικαστικά: έργα κάθε είδους (ζωγραφική, αιογραφία, ψηφιδωτά, γλυπτική, κόμικ, video, εικόνες κ.λπ.).

Μουσική: βυζαντινή μουσική, ψαλτική.

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν εμπειρία στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, να έχουν διαπραγματευθεί θέματα ως ομάδα, να έχουν εμπειρία σε ερωτήματα ανοιχτού τύπου και να μπορούν να συντάσσουν ένα απλό κείμενο παρουσιάζοντας τις απόψεις τους τόσο στην ομάδα όσο και στην τάξη.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

(ενδεικτικά: περιγραφή δραστηριοτήτων, σταδίων/φάσεων, ενεργειών εκπαιδευτικού και μαθητών)

ΣΤΑΔΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ Ι (1^ο ΔΙΩΡΟ)

Αφόρμηση, Επιλογή θέματος, χωρισμός ομάδων, ορισμός βασικού και ειδικότερων ερευνητικών ερωτημάτων.

Αφόρμηση

Οι μαθητές/τριες, αρχικά εποπτικό υλικό, κάνοντας μία περιήγηση στους παρακάτω συνδέσμους:

<http://photodentro.edu.gr/ugc/r/8525/906?locale=el>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4261>

<https://imkal.gr/eikoniki-periigisi-360/>

<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/8240?locale=el>

<http://photodentro.edu.gr/lor/handle/8521/5434>

και παρατηρώντας, επίσης, την παρακάτω εικόνα:

Χριστός ή Άμπελος. (Έργο του Θεοφάνη Στρελίτζα Μπαθά – περίπου 1550)
(Πηγή: <http://www.pi-schools.gr/lessons/aesthetics/eikastika/afises/images/afises/11g.jpg>)

Κατόπιν εκφράζουν τις σκέψεις, συναισθήματα αλλά και προβληματισμούς τους σχετικά με το εποπτικό υλικό που παρατήρησαν.

Επιλογή του θέματος: Έχοντας υπόψη τους οι μαθητές/τριες όλα όσα έχουν παρατηρήσει κατά το στάδιο της Αφόρμησης, επιχειρούν να διατυπώσουν τον τίτλο του Project, όπως, επίσης, τους στόχους που αυτό επιδιώκει. Η διαδικασία αυτή, όμως, δεν πραγματοποιείται με το να προτείνουν οι μαθητές/τριες σχετικές διατυπώσεις για τον τίτλο και τους στόχους. Απεναντίας, διεξάγεται μία συζήτηση μέσα στην τάξη, με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, στην οποία τίθενται ορισμένα ερωτήματα με τη μορφή προβλημάτων και προσφέρονται ορισμένες απαντήσεις με τη μορφή λύσεων. Το όλο εγχείρημα καλό είναι να πραγματοποιηθεί τμηματικά και όχι στην ολομέλεια της τάξης. Για τον λόγο αυτό, συνιστάται η τάξη να χωριστεί σε ομάδες,

κάθε μία εκ των οποίων να αναλάβει να διατυπώσει ένα μέρος των προβλημάτων και των λύσεων.

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΧΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ.

Οργάνωση σε ομάδες: Ένα αρκετά ενδιαφέρον στοιχείο που χαρακτηρίζει τη φάση αυτή είναι ο ακριβής προσδιορισμός των μελών που θα εμπεριέχει κάθε ομάδα. Ο μεγάλος αριθμός μελών, επειδή, ενδεχομένως, στη σύνθεση μίας ομάδας με μεγάλο βαθμό ανομοιογένειας, αποτελεί τροχοπέδη στην αποτελεσματική μεταξύ των μελών επικοινωνία. Για τον λόγο αυτό, συνιστάται οι ομάδες να αποτελούνται από 4 άτομα, τα οποία. Ωστόσο, η τετραμελής ομάδα θα πρέπει να διακρίνεται από μία ποικιλομορφία ως προς τις γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες των μελών της.

Διατίθενται οι παρακάτω επιλογές σχετικά με τον τρόπο επεξεργασίας του θέματος από τις ομάδες:

- Ορίζεται ένα κοινό θέμα για όλες τις ομάδες.
- Ένα κοινό θέμα για την ολομέλεια της τάξης επιμερίζεται σε υπο-θέματα. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει την επεξεργασία ενός υπο-θέματος
- Ένα κοινό θέμα επιμερίζεται σε υπο-θέματα. Την επεξεργασία ενός υπο-θέματος αναλαμβάνει ένα ζεύγος ομάδων.

Η υλοποίηση του εν λόγω Project προϋποθέτει ότι έχει ήδη προηγηθεί η διδασκαλία όλων των Θεματικών Ενοτήτων του Θεματικού Πεδίου «Εκκλησία-Λατρεία-Αγία Γραφή» καθώς και των δύο πρώτων Θεματικών Ενοτήτων (No. 16: Τα θαύματα του Χριστού: Εικόνες από τον καινούριο κόσμο της Βασιλείας του Θεού και No. 17: Η Ανάσταση του Χριστού εγκαινιάζει για τον άνθρωπο έναν καινούριο τρόπο ζωής). του Θεματικού Πεδίου «Βασιλεία του Θεού». Αφετηρία για την όλη διαδικασία του Project είναι το χρονικό εκείνο σημείο κατά το οποίο οι μαθητές/τριες μέσα στην τάξη, έχοντας υπόψη τους τον γενικό τίτλο του Project, καταθέτουν τις προτάσεις τους σχετικά με τα επιθυμητά θέματα για επεξεργασία. Ουσιαστικά, τη στιγμή εκείνη πραγματοποιείται ένα είδος ιδεοθύελλας ως προς την επιλογή των θεμάτων και κατ' επέκταση ως προς τη διατύπωση των τίτλων.

Θέματα και ερωτήματα που μπορούν να τεθούν:

1. Τι είναι η Εκκλησία;
2. Η λατρευτική ζωή της Εκκλησίας
3. Η Εκκλησία ως Σώμα Χριστού. Τι σημαίνει αυτό;

4. Ποιοι αποτελούν το Σώμα του Χριστού;
5. Ποια είναι η σημασία της προσέλευσης στην κυριακάτικη θεία Λειτουργία;
6. Γεωγραφικά όρια της ενορίας που βρίσκεται κοντά στο σχολείο μας. Ποιες είναι οι γειτονικές ενορίες; Γιατί υπάρχουν πολλές ενορίες;
7. Υπάρχουν παρεκκλήσια ή εξωκλήσια στην ενορία μας;
8. Ποια είναι η ιστορία του ιερού ναού της ενορίας μας; Πότε χτίστηκε; Για ποιον λόγο επιλέχθηκε η συγκεκριμένη αυτή τοποθεσία; Με ποια υλικά χτίστηκε ο ιερός ναός;
9. Ο ναός της ενορίας μας έχει υποστεί καταστροφές από φυσικά ή άλλα αίτια;
10. Τι γνωρίζουμε για την αγιογράφηση του ναού; Έχει ολοκληρωθεί; Μήπως αποτελεί έργο κάποιου σημαντικού αγιογράφου;
11. Υπάρχουν εικόνες στον ναό της ενορίας μας, που έχουν κάποια μεγάλη ιστορική αξία;
12. Ποιοι είναι οι ιερείς του ναού της ενορίας μας; (συνεντεύξεις)
13. Ποιοι είναι οι ιεροψάλτες; Ποιο το έργο τους;
14. Ποιο είναι το έργο που επιτελούν οι επίτροποι του ναού;
15. Προσφέρεται κατηχητικό έργο στην ενορία μας; Σε ποιες ηλικίες απευθύνεται; Ποιοι είναι οι κατηχητές;
16. Εκδίδει κάποια έντυπα οι ενορία μας; Ποια είναι αυτά; Ποιον σκοπό επιτελούν;
17. Αξιοποιείται το διαδίκτυο και οι σύγχρονες τεχνολογίες στο εκατηχητικό και ποιμαντικό έργο της ενορίας;
18. Ποιο είναι το κοινωνικό-φιλανθρωπικό έργο της ενορίας μας;

Με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού προγραμματίζεται κάθε ομάδα να αναλάβει κάποιες από τις ακόλουθες δραστηριότητες και δράσεις:

1. Επισκέψεις στον ναό, συνεντεύξεις, ξεναγήσεις, φωτογραφήσεις
2. Συγγραφή κειμένων
3. Αναζήτηση λογοτεχνικών και θεολογικών κειμένων τα οποία αναφέρονται στην ενοριακή ζωή
4. Δημιουργία ενός λεξιλογίου (γλωσσάρι) με όρους που απαντώνται στην εκκλησιαστική ζωή

5. Κοινοποίηση συμπερασμάτων

Για να υλοποιηθεί το Project με πιο αποτελεσματικό και συστηματικό τρόπο, προτείνεται να δημιουργηθεί ένας φάκελος (portfolio) για κάθε ομάδα. Στον εν λόγω φάκελο η κάθε ομάδα ξεχωριστά τηρεί ένα είδος αρχείου του υλικού που έχει συγκεντρώσει και επεξεργαστεί. Επίσης, στον ίδιο φάκελο καλό είναι να τηρείται και ένα ημερολόγιο, στο οποίο τα μέλη της κάθε ομάδας θα καταγράφουν τις δραστηριότητες που ολοκληρώνουν κάθε φορά. Με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, καθώς και με την αξιοποίηση του υλικού και λοιπών υποδομών που διαθέτει η εκάστοτε σχολική μονάδα, οι μαθητές/τριες προχωρούν στην υλοποίηση του Project, συλλέγοντας, αρχικά, πληροφορίες για το υπό διερεύνηση θέμα. Η επιθυμητή συνεργασία που αναμένεται να αναπτυχθεί μεταξύ των ομάδων, συνιστά ένα ζήτημα το οποίο θα καλλιεργηθεί βαθμιαία, καθώς το Project θα διέρχεται μέσα από τις επιμέρους φάσεις του. Κάθε εβδομάδα, στο πλαίσιο δύο συνεχόμενων διδακτικών ωρών, η κάθε ομάδα θα κοινοποιεί στην ολομέλεια της τάξης τα αποτελέσματα της έρευνάς της. Μέσω αυτής της διαδικασίας μπορούν να τίθενται ερωτήματα από την πλευρά των άλλων ομάδων και έτσι, οικοδομείται σιγά-σιγά ένα πνεύμα συνεργασίας για την επίτευξη των κοινών στόχων που θέτει το Project.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ (2^ο ΔΙΩΡΟ)

Προγραμματισμός ομάδας. Κατανομή αρμοδιοτήτων. Λειτουργικές λεπτομέρειες

Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία διατύπωσης ερωτημάτων/προβλημάτων και απαντήσεων/λύσεων για το υπό διερεύνηση θέμα του Project, και αφού έχουν καταλήξει οι μαθητές/τριες στα θέματα που επιθυμούν να διερευνήσουν, ο/η εκπαιδευτικός καταγράφει τα εν λόγω θέματα και τα ταξινομεί σε επιμέρους κατηγορίες, τα οποία και διανέμει στις επιμέρους ομάδες. Τα ερωτήματα συνοδεύονται από οδηγίες που αφορούν στον τρόπο υλοποίησης των δραστηριοτήτων κάθε ομάδας. Οι οδηγίες αυτές περιλαμβάνουν πληροφορίες για τα ακόλουθα θέματα:

- Ποιο είναι το υπο-θέμα που θα αναλάβει η κάθε ομάδα
- Ποιες είναι οι συγκεκριμένες δραστηριότητες που θα αναλάβει η κάθε ομάδα
- Μέχρι πότε θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί οι δραστηριότητες της κάθε ομάδας
- Πότε θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί το σύνολο του Project
- Ποιος είναι ο γενικός σκοπός και ποιο αναμένεται ότι θα είναι το αποτέλεσμα όλου αυτού του εγχειρήματος.

Τα ως άνω ερωτήματα θα μπορούσαν να ενταχθούν σ' ένα έντυπο ανάθεσης για κάθε ομάδα, το οποίο καλείται να συμπληρώσει ο/η εκπαιδευτικός και να παραδώσει σε κάθε ομάδα ξεχωριστά. Το εν λόγω έντυπο ανάθεσης θα μπορούσε να έχει την ακόλουθη μορφή:

ΣΧΟΛΕΙΟ:..... ΤΑΞΗ:.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:.....

Όνομα:..... Αριθμός Ομάδας:.....

ΘΕΜΑ: «ΣΤΗΝ ΕΝΟΡΙΑ ΜΑΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ»

Βασικό ερώτημα που θα ερευνήσει η ομάδα μου:

Άλλα ερωτήματα που θα απασχολήσουν την ομάδα μου:

Πώς θα δουλέψουμε:

Που/τι θα ερευνήσουμε:

Πόσο θα κρατήσει η έρευνά μας:

Που ψάξαμε και τι βρήκαμε:

Τα συμπεράσματα της ομάδας μας:

Άλλες σημειώσεις:

Να μην ξεχάσω:

Κατά την εν λόγω φάση, οι μαθητές/τριες συζητούν στην ολομέλεια της τάξης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίον θα διαχειριστούν την επεξεργασία των υπο-θεμάτων του Project (Χριστός-χριστιανική κοινότητα, Εκκλησία-σώμα Χριστού, ενορία, θεία Λειτουργία της Κυριακής, γιορτές κ.α.). Από την πλευρά του/της ο/η εκπαιδευτικός συμμετέχει στην εν λόγω συζήτηση, προκειμένου να παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με:

1. τον τρόπο οργάνωσης των δραστηριοτήτων,
2. τον τρόπο με τον οποίον θα εξασφαλιστεί μία αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των μελών της κάθε ομάδας, αλλά και μεταξύ των διαφορετικών ομάδων,
3. το περιεχόμενο και τις επιμέρους διαστάσεις του κάθε υπο-θέματος,
4. τον τρόπο με τον οποίον η κάθε ομάδα θα πρέπει να αναζητήσει το υλικό της και να έχει πρόσβαση στις πηγές που θα εξετάσει,
5. τα ακριβή χρονικά όρια και χρονικές προθεσμίες υλοποίησης των δραστηριοτήτων

Ενδέχεται να υποπέσει στην αντίληψη του/της εκπαιδευτικού ότι έχουν ανακύψει ορισμένα προβλήματα αναφορικά με τη συνεργασία των μελών μίας ομάδας. Εφόσον συμβαίνει κάτι τέτοιο, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προβεί σε μία αναδιάταξη της σύνθεσης των ομάδων.

Καθώς ολοκληρώνεται αυτό το μέρος του Project, συνίσταται να γίνει μία συζήτηση 20 περίπου λεπτών μέσα στην ολομέλεια της τάξης, στην οποία η κάθε μία ομάδα θα προβεί σε μία αυτοαξιολόγηση του έργου της. Με άλλα λόγια, κάθε μία ομάδα θα παρουσιάσει εν συντομία τον αρχικό σχεδιασμό που είχε κάνει για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων της και θα αναστοχαστεί σχετικά με το εάν, μέχρι ποιον βαθμό και με ποια αποτελέσματα έχουν υλοποιηθεί οι προγραμματισμένες δραστηριότητες. Επειδή η όλη αυτή συζήτηση διεξάγεται μέσα στην τάξη, υπάρχει η δυνατότητα η κάθε ομάδα να εκφράσει τους δικούς της προβληματισμούς και ερωτήματα για τα όσα παρουσιάζουν όλες οι υπόλοιπες. Με τον τρόπο αυτό, είναι εφικτό να υπάρξει ένα είδος ανατροφοδότησης για κάθε ομάδα αναφορικά με τη συνέχιση του έργου που έχει αναλάβει.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ (3^ο ΔΙΩΡΟ + 4^ο ΔΙΩΡΟ)**Υλοποίηση**

- Όλο το υλικό που έχουν συγκεντρώσει οι μαθητές/τριες κατά τη φάση υλοποίησης της έρευνάς τους, κοινοποιείται στην ολομέλεια της τάξης και καθίσταται αντικείμενο επεξεργασίας. Με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, οι μαθητές/τριες κατηγοριοποιούν τα δεδομένα που έχουν συλλέξει και προχωρούν σε μία περαιτέρω εμβάθυνση. Αυτή πραγματώνεται μέσω της αλληλεπίδρασης με τις υπόλοιπες ομάδες κατά την ώρα της διδασκαλίας. Με πιο απλά λόγια, η κάθε ομάδα, στο πλαίσιο συζήτησης που λαμβάνει χώρα στην ολομέλεια της τάξης, ζητά ανατροφοδότηση από όλες τις υπόλοιπες, προκειμένου να φέρουν εις πέρας τους αρχικούς στόχους που ετέθησαν.
- Επιπροσθέτως, γίνεται μία ακόμη συζήτηση, μέσω της οποίας οι μαθητές/τριες συνοψίζουν τα αποτελέσματα όλων των δραστηριοτήτων και σταδίων που έχουν υλοποιηθεί μέχρι το σημείο εκείνο. Παράλληλα, γίνονται προτάσεις για πραγματοποίηση ορισμένων δράσεων, οι οποίες σχετίζονται με το πρότζεκτ.

ΜΕΡΟΣ ΙV (5^ο ΔΙΩΡΟ)**Κριτική ανασκόπηση της διαδικασίας-Παρουσίαση αποτελεσμάτων-Αξιολόγηση**

Η αξιολόγηση που πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια υλοποίησης του Project διακρίνεται σε:

1. Αρχική/διαγνωστική αξιολόγηση. Αυτή έχει ήδη λάβει χώρα στο Μέρος Ι και Μέρος ΙΙ
2. Διαμορφωτική/ενδιάμεση/ανατροφοδοτική αξιολόγηση. Η εν λόγω διαδικασία έχει λάβει χώρα στο Μέρος ΙΙ και μέρος ΙΙΙ.
3. Η τελική/συμπερασματική αξιολόγηση, η οποία θα πρέπει να υλοποιηθεί στο εν λόγω μέρος (Μέρος ΙV).

Η τελική ή συμπερασματική αξιολόγηση εφαρμόζεται όταν θα έχουν ολοκληρωθεί όλες οι δραστηριότητες του Project. Αναφέρεται στα επιμέρους άτομα που συναπαρτίζουν τις ομάδες, στο σύνολο της κάθε ομάδας και, επίσης, στο σύνολο όλης της τάξης. Η εν λόγω διαδικασία πραγματοποιείται ως ακολούθως: Από κάθε ομάδα ορίζεται ένας/μία μαθητής/τρια, ο/η οποίος/α αναλαμβάνει τον ρόλο του/της εκπροσώπου της ομάδας. Ο/η εκπρόσωπος ανακοινώνει στην ολομέλεια της τάξης όλο το έργο που έχει υλοποιήσει η ομάδα στην οποίαν ανήκει, από τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων μέχρι την εξαγωγή των συμπερασμάτων, ενώ, παράλληλα, δέχεται ερωτήματα από τις υπόλοιπες ομάδες σχετικά με το έργο που πραγματοποίησε η ομάδα του/της και δίδει τις ανάλογες απαντήσεις και εξηγήσεις. Διεξάγεται συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης για το έργο των όλων ομάδων.

Μέσω της συζήτησης αυτής λαμβάνει χώρα η διαδικασία της αξιολόγησης των ομάδων σε συλλογικό επίπεδο. Διαστάσεις της αξιολόγησης αυτής είναι οι εξής:

- **α. Ο τρόπος με τον οποίον υλοποιήθηκε η έρευνα.**
Εδώ εξετάζονται ερωτήματα όπως π.χ. εάν ήταν η έρευνα πρωτότυπη, εάν τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν είχαν λογική και επαγωγική ακολουθία;
- **β. Αυτό καθ' εαυτό το αντικείμενο της έρευνας.**
Εδώ εξετάζονται ερωτήματα όπως π.χ. εάν οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν αξιόπιστες, εάν έγινε αποσαφήνιση των εννοιών που χρησιμοποιήθηκαν, εάν το όλο θέμα διατυπώθηκε με πληρότητα, εάν το θέμα της έρευνας συνδέεται με πτυχές της καθημερινότητας
- **γ. Ο τρόπος με τον οποίον παρουσιάστηκε η εργασία στην ολομέλεια της τάξης.**
Εδώ εξετάζονται ερωτήματα όπως π.χ. εάν η εν λόγω παρουσίαση είχε ενδιαφέρον για την ολομέλεια της τάξης, εάν η παρουσίαση έγινε με τρόπο κατανοητό και εύληπτο για το σύνολο των μαθητών/τριών, εάν χρησιμοποιήθηκαν τα κατάλληλα μέσα για την πραγματοποίηση της εν λόγω παρουσίασης, εάν τα συμπεράσματα διατυπώθηκαν με τρόπο σαφή και κατανοητό.
- **δ. Το εάν και σε ποιον βαθμό το κάθε μέλος της κάθε ομάδας συμμετείχε στην πορεία υλοποίησης των εργασιών.**
Εδώ εξετάζονται ερωτήματα όπως π.χ. ο βαθμός και η ποιότητα συνεργασίας ενός μέλους μιας ομάδας με τα υπόλοιπα μέλη της, τις δυσκολίες με τις οποίες ήρθε αντιμέτωπο το μέλος μιας ομάδας.
- **ε. Το όλο κλίμα που διαμορφώθηκε μεταξύ των μελών της κάθε ομάδας κατά τη διάρκεια υλοποίησης των δραστηριοτήτων της.**
Εδώ εξετάζονται ερωτήματα όπως π.χ. εάν η συνεργασία ήταν αποτελεσματική μεταξύ των μελών της κάθε ομάδας, εάν καλλιεργήθηκαν θετικά συναισθήματα μέσα στην ομάδα, τα οποία συνέβαλαν στην αποτελεσματική περάτωση των εργασιών της.

Προτάσεις επέκτασης του Project

- Ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της έρευνας εντός της σχολικής κοινότητας, π.χ. ενημέρωση του/της διευθυντή/διευθύντριας του σχολείου ή, επίσης, ενημέρωση του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων του σχολείου.
- Ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της έρευνας έξω από τα όρια της σχολικής κοινότητας, π.χ. ενημέρωση της ενορίας που βρίσκεται κοντά στο σχολείο.
- Ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της έρευνας με ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου.
- Δημιουργία έκθεσης εντός του σχολείου, η οποία θα περιλαμβάνει ζωγραφιές καθώς και άλλες εικαστικές συνθέσεις των μαθητών/τριών σχετικές με τα αποτελέσματα της έρευνας.
- Καμπάνια με τίτλο: «ΕΙΜΑΣΤΕ ΔΙΠΛΑ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΜΑΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΜΑΣ».

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Αλμπανάκη Ξ. (2013). Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος των Θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Μπαρμπουνάκη.
- Αλμπανάκη Ξ. και Γκιούρα Χρ. (2016). Η ψηφιακή χαρτογράφηση ως μέσο διδασκαλίας στο μάθημα των Θρησκευτικών. Στο: *4ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Κεντρικής Μακεδονίας «Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη διδακτική πράξη»*, Θεσσαλονίκη, 8-10 Απριλίου 2016. σσ. 305-312. (URL: <http://4syn-thess2016.ekped.gr/psifiaki-chartografisi-meso-didaskalias-sto-mathima-ton-thriskeftikon/>. Ανακτήθηκε στις 07/07/2021).
- Δημητρακοπούλου, Α. (2001). Το επιστημονικό πεδίο Εκπαιδευτικών Εφαρμογών των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας και η σχέση τους με την Εκπαίδευση από απόσταση: Βασικές θεωρήσεις. Στο: *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*, Πάτρα, 27-28 Μαΐου 2001. (URL: <http://newtutor.pbworks.com/f/%CE%A4%CE%A0%CE%95.pdf>. Ανακτήθηκε στις 07/07/2021).
- Ζηζιούλας, Ιωάννης Δ., Μητροπολίτης Περγάμου (2019). *Η Κτίση ως Ευχαριστία*. Αθήνα: Πορφύρα.
- Kalantzis, M. & Core, B. (2013). *Νέα Μάθηση. Βασικές αρχές για της επιστήμη της εκπαίδευσης*. Μτφρ. Χ. Γιώργος. Αθήνα: Κριτική.
- Καλλιακμάνης, Βασίλειος Ι., πρωτοπρεσβύτερος (2005). *Μεθοδολογικά πρότερα της Ποιμαντικής. Λεντίω ζωννύμενοι*. Θεσσαλονίκη: Μυγδονία.
- Καλλιακμάνης, Βασίλειος Ι., πρωτοπρεσβύτερος (2005). *Μεθοδολογικά πρότερα της Ποιμαντικής. Λεντίω ζωννύμενο II*. Θεσσαλονίκη: Μυγδονία.
- Κογκούλης, Ιωάννης Β. (2014). *Διδακτική του Μαθήματος των Θρησκευτικών-Παιδείας & Ελληνορθόδοξης Κληρονομιάς-στην Πρωτοβάθμια & Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Δέσποινα Κυριακίδη.
- Κουκουνάρας-Λιάγκης, Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2019). *Τι Θρησκευτικά χρειάζεται η Εκπαίδευση σήμερα;* Αθήνα: Gutenberg.
- Λιοναράκης, Α. (Επιμ.) (2013). Πρακτικά 7ου Συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση "Μεθοδολογίες Μάθησης" (Τόμ. 4, Μέρος Α). Αθήνα: Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.

-Ματσαγγούρας, Ηλίας Γ. (2006). Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιοκεντρική Αναπλαισίωση και Σχέδια Εργασίας. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

-Μητροπούλου, Β. (2014). Εκπαιδευτικές Τεχνολογίες στο σύγχρονο σχολείο. Εφαρμογές στη Θρησκευτική Αγωγή. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing.

-Μητροπούλου, Β. (2008). Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

-<http://photodentro.edu.gr>

-Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο , ΦΕΚ 698 / 4-3-2020, τ. Β΄

(URL:http://iep.edu.gr/el/component/k2/download/53_c5dde4bda4d6d69e535b2a33a7e9afec)

-Στογιαννίδης, Α. (2021). Σχολική Παιδεία, Μάθημα των Θρησκευτικών και Δημόσιος Χώρος. Αναστοχαστική Ιχνηλασία στην Παιδαγωγική Θεωρία του Dietrich Benner. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing.

ΤΑΞΗ: Ε΄ Δημοτικού

ΘΕΜΑ: Η Φιλία ως διαχρονική αρετή – θρησκευτικές και κοινωνικές διαστάσεις (6 ώρες)

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ: Ο Θεός, ένας αληθινός φίλος - Οι Τρεις Ιεράρχες - Φίλοι του Χριστού στην σύγχρονη εποχή

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Οι μαθητές/τριες να: α) προσεγγίζουν βιωματικά την έννοια της αληθινής φιλίας όπως ορίζεται από την Ορθόδοξη πίστη. β) παρουσιάζουν τις θρησκευτικές και κοινωνικές διαστάσεις της φιλίας.	1^η ώρα: ➤ Επιλογή θέματος, ➤ καθορισμός των επιμέρους ζητημάτων του θέματος, ➤ προσδιορισμός πηγών υλικού και πληροφόρησης (διαδίκτυο, λογοτεχνικά βιβλία, άρθρα, κείμενα, ποιητικές συλλογές, πίνακες ζωγραφικής, μουσικά τραγούδια, εικόνες, βίντεο, Καινή Διαθήκη). 2^η ώρα:

γ) διερευνούν το θέμα της φιλίας τόσο με θεολογικά όσο και με κοινωνικά ή διαθεματικά κριτήρια. δ) δίνουν παραδείγματα θρησκευτικής φιλίας μέσα από τα θεολογικά κείμενα. ε) ερμηνεύουν την αγιότητα ως κατάσταση φιλίας με τον Χριστό. στ) συνδυάζουν τη θεωρητική προσέγγιση του θέματος με συγκεκριμένες δραστηριότητες και δράσεις. ζ) ανακαλύπτουν την αρετή της φιλίας σε μορφές τέχνης (μουσική, κινηματογράφος, ζωγραφική, λογοτεχνία).	➤ Χωρισμός σε ομάδες, ➤ επιμερισμός των θεμάτων και ανάθεση εργασιών, χρονοδιάγραμμα. ➤ Ενδεικτικά θέματα στα οποία θα μπορούσε να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον είναι: • η φιλία στη θρησκεία, • γνωστές φιλίες αγίων προσώπων μέσα από την Αγία Γραφή ή από την Παράδοση της Εκκλησίας, • οι Άγιοι ως φίλοι του Χριστού, • η φιλία στα κόμιξ, • η φιλία στον κινηματογράφο, • διάσημες φιλίες (ιστορικές-σύγχρονες), • ποιήματα για τη φιλία, • τραγούδια για τη φιλία, • πίνακες για τη φιλία, • ρητά για τη φιλία, • βίντεο για τη φιλία, • η «φιλία» στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, • ζωγραφιές για τη φιλία, • αφιέρωμα στη διεθνή ημέρα φιλίας (30 Ιουλίου), • κολλάζ/αφίσα για τη φιλία: «φίλος είναι...». 3^η ώρα: ➤ Επεξεργασία βασικών κατευθύνσεων, ➤ καθορισμός τρόπου παρουσίασης: • Παρουσιάσεις των αποτελεσμάτων με τον βιντεοπροβολέα σε Power Point ή Word ή άλλο ηλεκτρονικό μέσο που θα επιλέξουν οι μαθητές/τριες, • δραματοποιήσεις, • αφίσες, • κατασκευές, • δημιουργία τραγουδιού, • δημιουργία βίντεο, • οργάνωση έκθεσης.

	4^η ώρα: Συζήτηση δυσκολιών και προβλημάτων κατά τη διερεύνηση του θέματος. 5^η ώρα: Παρουσιάσεις εργασιών. 6^η ώρα: Παρουσιάσεις εργασιών, τελικά συμπεράσματα.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ:

http://pspubs.weebly.com/uploads/9/9/6/7/9967147/politikh_filosofia_1.pdf

http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/paterikon/grhgorios_8eologos_idanikh_filia.htm

<http://www.patiriakovos.gr/index.php/keimena/4479-filia>

<https://frapress.gr/2018/05/8-poihmata-gia-th-filia-pou-lene-megales-alitheies/>

https://homouniversalisgr.blogspot.com/2020/02/blog-post_31.html

ΤΑΞΗ: Στ' Δημοτικού

Πρόταση για Ερευνητική Εργασία (project): Το Άγιο Όρος (7 διδ. ώρες)	
Θεματική Ενότητα 13. Τα μοναστήρια ως κοινότητες αγάπης και προσφοράς	
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Οι μαθητές: - να διερευνούν τα ζητήματα τόσο με διαθεματικά, όσο και με θεολογικά κριτήρια - να εμπλακούν προσωπικά και ολιστικά με τα υπό μελέτη ζητήματα, έτσι ώστε να οικοδομήσουν εμπειρίες με νόημα - να συνδυάζουν τη θεωρητική προσέγγιση των ζητημάτων με στοχευμένες δράσεις και δραστηριότητες - να αναστοχαστούν πάνω σε όσα έμαθαν.	1η Φάση (1 διδακτική ώρα): Επιλογή θέματος, σκοπού, ερευνητικών ερωτημάτων, όροι συνεργασίας, χρονοδιάγραμμα, αυτο-οργάνωση «Το Άγιο Όρος»: Με καταγισμό ιδεών δημιουργείται ο θεματικός ιστός του project, δηλαδή προσδιορίζονται τα θέματα, τα οποία μπορεί να είναι: η καθημερινή ζωή των μοναχών και ο ασκητικός τους αγώνας, η ιστορία του Αγίου Όρους, το Άγιο Όρος στη λογοτεχνία, η Αγιορείτικη τέχνη, η γεωγραφική θέση και το φυσικό περιβάλλον του Αγίου Όρους. Ακολουθεί συζήτηση για τον καθορισμό των στόχων και των κατευθύνσεων του project. - Προσδιορίζονται οι πηγές συλλογής πληροφοριών (βιβλία, άρθρα, διαδικτυο, λογισμικά, φωτογραφίες, βίντεο, χάρτες, βάσεις δεδομένων) και καθορίζονται οι μέθοδοι για τη συλλογή στοιχείων (έρευνα, μελέτη φωτογραφιών, βίντεο, κειμένων κ.λπ.). - Γίνεται ο χωρισμός και η οργάνωση των ομάδων. Προτείνονται ομάδες τεσσάρων μελών που θα επεξεργάζονται ένα κοινό θέμα και ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια. Προγραμματίζεται στην ομάδα ποιος θα κάνει τι, ποιες ακριβώς δραστηριότητες θα γίνουν, ο ρυθμός της εργασίας, η χρονική διάρκεια των εργασιών κ.λπ. 2η φάση (5 διδακτικές ώρες) Υλοποίηση διερεύνησης σε ομάδες, προετοιμασία συμπερασμάτων, διαμορφωτική αξιολόγηση, επιλογή τρόπου παρουσίασης - Επεξεργασία των διερευνητικών ερωτημάτων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που έχουν επιλεγεί. Ενδεικτικά θέματα: - η καθημερινή ζωή των μοναχών και ο ασκητικός τους αγώνας (το ημερήσιο πρόγραμμα του μοναχού, η προσευχή, η Θεία Λατρεία και η συμμετοχή στην κοινοβιακή ζωή, συσχετισμοί με την κοσμική ζωή για την εξαγωγή συμπερασμάτων, σύνδεση της ζωής των μοναχών με τη ζωή των πρώτων Χριστιανών)

	• η ιστορία του Αγίου Όρους (αναφορά σε ιστορικές περιόδους ακμής του μοναχισμού στο Άγιο Όρος, όπως η περίοδος της ησυχαστικής έριδας του 14ου αιώνα, η περίοδος της Τουρκοκρατίας, οπότε αποτέλεσε προπύργιο του Ορθόδοξου Χριστιανισμού, η περίοδος του 18^{ου} αιώνα με το κίνημα των Κολλυβάδων που αντιστάθηκε στη νόθευση της Παράδοσης από τους Μισσιονάριους) • το Άγιο Όρος στη λογοτεχνία (περιγραφή του Αγίου Όρους, της ζωής και της πνευματικότητας των μοναχών σε κείμενα του Άγγελου Σικελιανού, του Γεώργιου Σεφέρη, του Γεώργιου Θεοτοκά, του Ζαχαρία Παπαντωνίου, του Φώτη Κόντογλου κ.ά.) • η Αγιορείτικη τέχνη (μέσα από αρχαιολογικούς καταλόγους με εκθέματα από τις μονές, οι μαθητές θα γνωρίσουν την εικαστική μας παράδοση) • η γεωγραφική θέση και το φυσικό περιβάλλον του Αγίου Όρους (νοητό ταξίδι στο Άγιο Όρος μέσω του λογισμικού Google Earth, μελέτη του αναγλύφου και εξαγωγή συμπερασμάτων για το κλίμα, το φυσικό περιβάλλον, τη χλωρίδα, την πανίδα και πώς αυτά επηρεάζουν τη ζωή των μοναχών). ii. Αποφασίζονται τρόποι παρουσίασης (παραγωγή υλικού, εκθέσεις, παρουσιάσεις σε power point κ.λπ.) 3η φάση (1 διδακτική ώρα): Παρουσιάσεις συμπερασμάτων, αξιολογικές και μεταγνωστικές προσεγγίσεις, αποφάσεις για περαιτέρω αξιοποίηση της εργασίας-Αξιολόγηση Η παρουσίαση του έργου στην ολομέλεια ενισχύει την ταυτότητα της ομάδας. Πέρα από τη διαμορφωτική αξιολόγηση που πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του project, η τελική αξιολόγηση αφορά σε ατομικό επίπεδο τη συμμετοχή, τη συνεργασία, τα προσωπικά ημερολόγια, τον ατομικό φάκελο συλλογής υλικού. Αφορά και την αξιολόγηση του συλλογικού έργου της ομάδας: α. Αξιολόγηση Ερευνητικής Διαδικασίας β. Αξιολόγηση Περιεχόμενου Ερευνητικής Έκθεσης γ. Αξιολόγηση Γλώσσας και Δομής Ερευνητικής Έκθεσης δ. Αξιολόγηση Δημόσιας Παρουσίασης της Ομαδικής Εργασίας.

Βιβλιογραφία και δικτυογραφία

Ξενόγλωσση

- Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement: On the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), σσ. 33-46.
- Biesta, G. (2013). Knowledge, judgement and the curriculum: on the past, present and future of the idea of the Practical. *Journal of Curriculum Studies*, 45(5), σσ. 684-696.
- Biesta, G. (2014). Pragmatising the curriculum: bringing knowledge back into the curriculum conversation, but via pragmatism. *The Curriculum Journal*, 25(1), σσ. 29-49.
- Biesta, G. (2014). Who Knows? On the Ongoing Need to ask Critical Questions About the Turn Towards Evidence in Education and Related Fields. Στο K. Petersen, D. Reimer, & A. Qvortrup (Επιμ.), *Evidence and Evidence-based Education in Denmark - The Current Debate* (σσ. 19-25). Copenhagen: Department of Education (DPU) Aarhus University.
- Black, P. & Dylan, W. (1998). Assessment and Classroom Learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), σσ. 7-74.
- Boal, A. (2000). *Theater of the Oppressed*. London: Pluto Press.
- Bruner, J. (1964). The course of cognitive growth. *American Psychologist*, 19(1), σσ. 1-15.
- Bruner, J. S. (1961). The act of discovery. *Harvard Educational Review*, 31(1), σσ. 21-32.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a Theory of Instruction*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Bruner, J. (1977). *The process of education*. London: Harvard University Press
- CETIS, (2007). *Centre for Educational Technology Interoperability Standards: Portfolio.*, Ανάκτηση 5 24, 2014 από <http://jisc.cetis.ac.uk/domain/portfolio>
- Chater, M., & Erricker, C. (2013). *Does Religious Education have a future? Pedagogical and policy prospects*. London and New York: Routledge.
- Committee of Ministers of the Council of Europe. (2008). Recommendation CM/Rec(2008)12 of the Committee of Ministers to member states on the dimension of religions and non-religious convictions within intercultural education. Ανάκτηση 6 15, 2021, από https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d20e8.

Cope, B., & Kalantzis, M. (2015). The things you do to know: An introduction to the Pedagogy of Multiliteracies. Στο B. Cope, & M. Kalantzis (Επιμ.), A Pedagogy of Multioiteracies. Learning by design (σσ. 1-36). New York: Palgrave Macmillan.

Corley, M. A. (2005). Differentiated Instruction Adjusting to the Needs of All Learners, National Center for the Study of Learning and Literacy. Focus on Basics, 7, 13-16.

Costello, J. & Crane, D. (2013). Technologies for Learner-Centered Feedback. Open Praxis, Vol 5(3), 217-225. Ανάκτηση 6 16, 2021, από <https://openpraxis.org/index.php/OpenPraxis/article/view/63/44>.

Council of Europe. (2008). White Paper on Intercultural Dialogue CM(2008)30/2 May 2008. Ανάκτηση 6 15, 2021, από http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/whitepaper_interculturaldialogue_2_EN.asp

Court, D. (2010). What Happens to Children's Faith in the Zone of Proximal Development, and What Can Religious Educators Do about It? Religious Education: The official journal of the Religious Education Association, 105:5, 491-503.

Dewey, J. (1906). The Experimental Theory of Knowledge. Mind. New Series, 15(59), σσ. 293-307.

Dewey, J. (1916). Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education. New York: Macmillan.

Dewey, J. (1929). Experience and Nature. London: George Allen & Unwin Ltd.

DigCompEdu, (2018). European Framework for the Digital Competence of Educators. Publications Office of the European Union.

Edwards, C., Gandini, L. & Forman, G. (1995). The Hundred Languages of Children. New Jersey: Ablex Publ.

Eggen P., Kauchak D., (1999). Educational Psychology: Windows on Classrooms. New Jersey , Upper Saddle River: Merrill.

Erricker, C., & Erricker, J. (2000). The Children and Worldviews project: A Narrative Pedagogy of Religious Education. Στο M. Grimmitt (Επιμ.), Pedagogies of Religious Education (σσ. 188-206). Great Waking: McCrimmons.

Freeman, G., 2003. Effects of Creative Drama in Self-Concept, Social Skills and Problem Behaviour. The Journal of Educational Research, 96(3), 131-138.

Gardner, H. (1993)10. Frames of mind: The theory of multiple intelligence New York: Basic Books.

Geir, A. (2015). Modes of learning in religious education. British Journal of Religious Education, 37(3), 256-272. <https://doi.org/10.1080/01416200.2014.944095>

Goldstein, T. R., & Lerner, M. D. (2017). Dramatic pretend play games uniquely improve emotional control in young children. Developmental science, 21(4), e12603.

Goleman, D. (1996). Emotional intelligence: why it can matter more than IQ. London: Bloomsbury.

Grimmitt, M. (2000). Constructivist Pedagogies of Religious Education Project: RE-thinking Knowledge, Teaching and Learning in Religious Education. Στο M. Grimmitt (Επιμ.), Pedagogies of Religious Education. Case studies in the Research and Development of Good Pedagogic Practice in RE (σσ. 207-227). Great Wakering. Essex: McCrimmons.

Grimmitt, M. (Επιμ.). (2000). Pedagogies of Religious Education. Great Wakering: McCrimmons.

Grimmitt, M. (Επιμ.). Religious Education and Social and Community Cohesion: An Exploration of Challenges and Opportunities. Great Wakering, Essex: McCrimmons.

Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. Review of Educational Research, 77(1), 81-112.

Heathcote, D., (2004). Drama as a Learning Medium. Heinemann Portsmouth, NH.

Halpern, D. F. (1996). Thought and Knowledge. An Introduction to Critical Thinking. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Igrave, J. (2003). Building E Bridges. Interfaith dialogue by e-mail. Birmingham: Christian Education Publications.

Jackson, A. (1993). Learning through Theatre: new perspectives on theatre in education. London: Routledge.

Jackson, R. (2004). Rethinking Religious Education and Plurality: Issues in Diversity and Pedagogy. London: Routledge Falmer.

Jackson, R. (2014). Signposts - Policy and practice for teaching about religions and non-religious world views in intercultural education. Strasbourg: Council of Europe.

Johnson, D. W., Johnson, R. T. (1993). Cooperation in the classroom. Minnesota: Johnson Holubec.

Johnson, D. W., Johnson, R. T. (1999). Learning together and alone: cooperation, competition, and individualistic learning. Boston: Allyn and Bacon.

Johnson, D. W., Johnson, R. T. & Maruyama, C. (2000). Interdependence and interpersonal attraction among heterogeneous and homogeneous individuals: A theoretical formulation and a meta-analysis of the research. *Review of Educational Research*, 53, 5-54.

Johnson, D. W. Johnson, R. T. (1982). The effects of cooperative and individualistic instruction on handicapped and nonhandicapped students. *Journal of Social Psychology*, 118, 257-268.

Kalantzis, M., & Cope, B. (2001). Multiliteracies: A framework for action. Στο M. Kalantzis, & M. Cope, *Transformations in Language and Learning: Perspectives on Multiliteracies*. (σσ. 19-31). Australia: Common Ground Publishing.

Kolb, D. A., & Fry, R. (1975). Toward an applied theory of experiential learning;. Στο C. Cooper (Επιμ.), *Theories of Group Process* (σσ. 33-57). London: John Wiley.

Koukounaras Liagkis, M. (2012). Compulsory Religious Education: A Justification Based on European Experience. Στο C. A. Shoniregun, & G. A. Akmayeva (Επιμ.), *Ireland International Conference on Education, 2012 Proceedings* (σσ. 44-48). Dublin: Infonomics Society.

Koukounaras Liagkis, M. (2013). Religious Education in Greek Public Schools in Western Thrace: Identifying Controversial Issues. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(11), σσ. 274-281.

Koukounaras Liagkis, M. (2013). Action and Learning: making sense of and giving meaning to. A research on enquiry based learning in an applied theatre model. Στο B. Savaneli, A. O. Nosike, C. Alcott, & S. Pacukaj (Επιμ.), *Conference Proceedings. ICHSS 2013. 3rd International Conference on Human and Social Sciences*. September 20-22 2013. (Τόμ. 6, σσ. 333-339). Rome.

Koukounaras Liagkis, M. (2015). Religious Education in Greece: A new curriculum, an old issue. *British Journal of Religious Education*, 37(2), σσ. 153-169.

Koukounaras Liagkis, M. (2016). Teaching Religious Education in Schools and Adolescents' Social and Emotional Development. An Action Research on the Role of Religious Education and School Community in Adolescents' Lives. *Cultural and Religious Studies*, 4(2), σσ. 121-133.

Koukounaras Liagkis, M. (2020). Changing students' and teachers' concepts and constructs of knowledge in RE in Greece. *British Journal of Religious Education*, 42(2), 152-166.
<https://doi.org/10.1080/01416200.2019.1653262>.

Krathwohl, D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory into Practice*, 41(4), σσ. 212-218.

Lazonder, A. W., Wilhelm, P., & Hagemans, M. G. (2008). The influence of domain knowledge on strategy use during simulation-based inquiry learning. *Learning and instruction*, 18(6), 580-592. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2007.12.001>

Lawrence-Brown, D. (2004). Differentiated instruction: Inclusive strategies for standards-based learning that benefit the whole class. *American Secondary Education*, 32, 34-62.

MacBeath, J. and Mortimore, P. (2001). *Improving School Effectiveness*, Buckingham: Open University Press.

McCaslin, N. (1990). *Creative Drama in the classroom*. California: Players Press Inc., Studio City.

Mitropoulou, V. (2014). *Contemporary Educational Issues in Digital School*. Θεσσαλονίκη: Οστρακον

Mitropoulou, V. (2015). Integration of Learning Objects in Educational Scenarios for teaching of Religious Education. Proceedings of the Meeting of the Orthodox Christian Religious Education Association (OCREA) on the topic: "Methods of Teaching in Religious Education: Learning by Heart or by Experience?", 18-20 June 2014, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria pp. 113-121

Mitropoulou, V. (2016). Digital media in Religious Education. *Religionspaedagogische Beitrage (RpB) Religionspaedagogik INTERNATIONAL*, 74/2016 pp. 113-119

Mitropoulou, V. (2018). Religious Education in a Digital Era. In U. Riegel E.M. Leven, D. Flemming (eds.): *Religious Experience and Experiencing Religion in Religious Education. Research on Religious and Spiritual Education vol. 11*. pp.145-156 (Proceedings from EARLI, SIG19 Siegen, Germany, 21-23/09/2016

Mitropoulou, V. (2020). Religious Education at schools in Greece. In: M. Rothgangel, D. Rechenmacher, M. Jaggle (eds) *Religious Education at Schools in Europe. Part 6: Southern Europe*. Vienna University Press, V&R unipress, pp. 57-84

Mitropoulou, V. (2021). School Religious Education in the 21st century: challenges and perspectives. Proceedings from the conference "The Mission of the Orthodox Religious Education in Schools and Congregations – Visions and Challenges" (eds. R. Aikonen & A. Alexandrov) held in Durres, Albania 17-19.11.2017 pp. 70-77

Mitropoulou, V., Komninou, I., Argyropoulos, N.) (2013). Teacher's views on the interactive books of Religion in secondary education in Greece. Proceedings from the 18th Annual Conference of the Education, Learning, Styles, Individual differences Network (ELSIN) with title *Building Learning Capacity for Life*, 18-20 June 2013, Billund, Denmark pp. 189-196

Mitropoulou, V. & Faridou, S. (2018). High school students' views on the use of digital learning objects in religious education. In M. Ubani (ed.) *New international studies on religions and dialogue in education*. 12. 201-218

OSCE. (2007). *The Toledo Guiding Principles on Teaching about Religions and Beliefs in Public Schools*, OSCE, Warsaw, 2007. Ανάκτηση 6 15, 2021, από <http://www.osce.org/node/27217>

Perrenoud, Ph. (1998). From Formative Evaluation to a Controlled Regulation of Learning Processes. Towards a wider conceptual field. Στο *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), σσ. 85-102.

Perselis, E. (1984). *Religious Education in Greece. Its Origin, Development and Future. With special reference to Religious Education in England, part 1*. Θεολογία, NE(2), σσ. 498-516.

Peter, M. (1995). *Making Drama Special*. London: David Fulton Publishers.

Piaget J. 1971. *The Psychology of Intelligence: Sixth Impression*. London: Routledge & Kegan Paul.

Regis, (2003). *Regis University Electronic Portfolio Project. EPortfolio Basics*. Ανάκτηση 5 24, 2014 από http://academic.regis.edu/LAAP/eportfolio/basics_types.htm

Rogers, C. (1969). *Freedom to learn*. Columbus Ohio: Charles Merrill Co.

Stern, J. (2006). *Teaching Religious Education. Researchers in the Classroom*. London New York: Continuum.

Stogiannidis, A. (2019). Überlegungen zur Konzeption eines kontextualisierenden positionellen Religionsunterrichts in ökumenischer Perspektive. Στο: Schambeck, M. / Simojoki, H. / Stogiannidis, A. (Hg.). *Auf dem Weg zu einer ökumenischen Religionsdidaktik. Grundlegungen im europäischen Kontext* (σσ. 70-83). Freiburg im Breisgau: HERDER.

Stogiannidis, A. (2019). *Orthodoxe Religionspädagogik als eine eigenständige wissenschaftliche Disziplin. Auf den Spuren ihrer wissenschaftstheoretischen geschichtlichen Anfänge*. Στο: *Zeitschrift für Pädagogik und Theologie*, Vol. 71, No. 4, σσ. 401-414. <https://doi.org/10.1515/zpt-2019-0048>.

Stogiannidis, A. (2020). Knowledge transfer and validity claims in religious education: The Greek academic context. Στο: Schweitzer, F. / Schreiner, P. (eds.). *International Knowledge Transfer in Religious Education* (σσ. 183-196). Münster: WAXMANN. Von Glasersfeld, E. (1991). *A Constructivist's View of Learning and Teaching*. Στο R. Duit, F. Goldberg, & H. Niedderer (Επιμ.), *Research in physics learning: Theoretical issues and empirical studies. Proceedings of an international workshop* (σσ. 29-39). Kiel, Germany: IPN.

Strading, B., & Saunders, L. (1993). Differentiation in practice: responding to the needs of all pupils, *Educational Research*, 35 (2), 127-137.

Von Glasersfeld, E. (1995). *Radical constructivism: A way of knowing and learning*. Washington DC: Falmer.

Von Glasersfeld, E. (1998). Why Constructivism must be radical. Στο M. Laroche, N. Bednarz, & J. Garrison (Επιμ.), *Constructivism in Education* (σσ. 23-28). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Watson, B. (1997)2. *The effective teaching of Religious Education*. Essex: Longman.

Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design* (2η εκδ.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development ASCD. *Colombian Applied Linguistics Journal*. 19. 140. 10.14483/calj.v19n1.11490.

Wiggins, G. & McTighe, J. (2011). *Understanding by Design Guide to Advanced Concepts in Creating and Reviewing Units*. Alexandria, VA: ASCD.

Wright, A. (2007). *Critical Religious Education, Multiculturalism and the Pursuit of Truth*. Cardiff: University of Wales Press.

Wright, A. (2004). *Religion, Education and Postmodernity*. London: Routledge.

Ελληνόγλωσση

Αβέρωφ-Ιωάννου, Τ. (1994). *Μαθαίνοντας τα παιδιά να συνεργάζονται: ομαδικές ασχολίες και παιχνίδια για παιδιά του Δημοτικού*. Αθήνα: Θυμάρι.

Αβέρωφ-Ιωάννου, Τ. (1990). *Συνεργασία στη μάθηση: διδασκαλία σε ομάδες στο μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος*. Αθήνα: Θυμάρι.

Αθανασιάδης, Κ., Σαλονικίδης, Γ. & Σιμωτάς, Κ. (2009). *Τα εκπαιδευτικά Σενάρια στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Παπαζήση.

Αλμπανάκη, Ξ. (2013). *Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις του μαθήματος των θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με δημιουργική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών*. Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκη.

Αλμπανάκη, Ξ. (2017). *Τα επιτραπέζια ηλεκτρονικά παιχνίδια ως διαμεσολαβητές για τη μάθηση και την καλλιέργεια της θρησκευτικής αγωγής*. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c..

- Αραβανής, Γ. Ε. (2000). *Ψυχοκοινωνιολογία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Αυδή, Α. & Χατζηγεωργίου, Μ. (2007). *Η τέχνη του Δράματος στην Εκπαίδευση*. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Αυδή, Α., & Χατζηγεωργίου, Μ. (2018). *Όταν ο δάσκαλος μπαίνει σε ρόλο: 50 προτάσεις για θεατρικά εργαστήρια με Δάσκαλο σε ρόλο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Βαλλιανάτος, Α. (2005). *Το μάθημα των θρησκευτικών στο σύγχρονο σχολείο*. ΔΕΛΤΙΟ της Σχολής Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου(34), σσ. 27-30.
- Βασιλόπουλος, Χ. (1993). *Ο μαθητής ως κριτήριο του Μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Βασιλόπουλος, Χ. (1996). *Θρησκευτική Αγωγή και αυτονομία του παιδιού*. Θεσσαλονίκη-Αθήνα: Κυριακίδη.
- Βασιλόπουλος, Χ. (2003). *Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Βασιλόπουλος, Χ. (2006). *Παιδαγωγικά Μελετήματα*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Βασιλόπουλος, Χ. (2008). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (1998). *Μεταρρυθμίσεις και Καθημερινότητα: Μια Κουβέντα για το Μάθημα των Θρησκευτικών*. *Σύναξη*, 65, 18-29.
- Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (2004). *Νεωτερικότητα και Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Μαΐστρος.
- Βουλγαράκη - Πισίνα, Ε. (2017). *Ο Ιωνάς και η Αποκλειστικότητα της Σωτηρίας*. *Αντίβολα*, 1, 213-241.
- Βαστάκη, Μ. Σ. (2010). *Η διαφοροποίηση στη διδασκαλία*, *Επιστημονικό Βήμα*, 12, 121-135.
- Baudrit, A. 2007. *Ομαδοσυνεργατική μάθηση: οι αρχές και η λειτουργική εφαρμογή στη σχολική τάξη* (μτφρ. Αγγελάκος Κ.). Αθήνα: Κέδρος.
- Bloom, B. S., Krathwohl, D. R., (1999). *Ταξινομία διδακτικών στόχων: τόμος Α' - Γνωστικός τομέας* (μτφρ. Λαμπράκη-Παγανού Α.). Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Bruner, J. (1997[1990]). *Πράξεις νοήματος*. (Η. & Ρόκου, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bruner, J. (2007[1996]). *Ο Πολιτισμός της Εκπαίδευσης*. (Χ. Βουγιούκα, Μεταφρ.) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Vygotsky, L. (1993). Σκέψη και Γλώσσα. Αθήνα: Γνώση.

Vygotsky, L. (1998[1978]). Νους στην κοινωνία. Η ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών διαδικασιών. (Σ. Βοσνιάδου, Επιμ., & Α. Μπίμπου, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.

Γιαγκάζογλου, Σ. (2021). Θεολογία και Πολιτισμός. Αθήνα: Gutenberg.

Γιαγκάζογλου, Σ., Νευροκοπλής, Α., & Στριλιγκάς, Γ. (Επιμ.). (2013). Τα Θρησκευτικά στο σύγχρονο σχολείο. Ο διάλογος και η κριτική για το νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου. Αθήνα: Αρμός.

Γιάνναρης, Γ. (2001). Θεατρική Αγωγή και παιχνίδι. Αθήνα: Γρηγόρη.

Γιούλτσης, Β. (1996). Κοινωνιολογία της θρησκείας. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναρά.

Γκόβας, Ν. (2003). Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο, ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές, ένα πρακτικό βοήθημα για εμπυχωτές θεατρικών ομάδων και εκπαιδευτικούς. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Γκότοβος, Α. (1999). Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση. Επικοινωνία και Κοινωνική Μάθηση στο Σχολείο. Αθήνα: Gutenberg.

Δαγδιλέλης, Β., κ.ά. (2010). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διδακτική διαδικασία. Επιμορφωτικό υλικό για την εκπαίδευση των επιμορφωτών στα Πανεπιστημιακά Κέντρα Επιμόρφωσης. Τεύχος 1: Γενικό Μέρος. Πάτρα: Ε.Α.Ι.Τ.Υ. (αναθεωρημένη έκδοση 06.02.2010).

Δελικωσταντής, Κ. (2009). Η Σχολική Θρησκευτική Αγωγή. Μεταξύ Παιδαγωγικής και Θεολογίας. Αθήνα: Έννοια.

Δελικωσταντής, Κ. (2009). Η Παιδεία ως Πολιτισμός του Προσώπου. Αθήνα: Έννοια.

Δερβίσης, Σ. Ν. (1998). Οι μαθητές μιας τάξης ως κοινωνική ομάδα και η ομαδοκεντρική διδασκαλία, Gutenberg, Αθήνα.

De Vecchi, G. (2000). Διδάσκοντας μαζί, μαθαίνοντας μαζί, (μτφρ. Καλογνώμης Ι.). Αθήνα: Σαββάλας.

Δερμιτζάκη, Ε. Ε. (2017). Προάγοντας της δεξιότητες των μαθητών να μαθαίνουν. Ανάπτυξη της αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης. Αθήνα: Gutenberg.

Δεσπότης, Σ. Σ. (2017). Βίβλος και Παιδαγωγικές Εφαρμογές. Αθήνα: Έννοια.

Dewey, J. (1980). Εμπειρία και εκπαίδευση. (Λ. Πολενάκης Μεταφρ.) Αθήνα: Γλάρος.

Elliott, S., Kratochwill, T., Littlefield - Cook, J, Travers, J. (2008). Εκπαιδευτική Ψυχολογία: Αποτελεσματική διδασκαλία, αποτελεσματική μάθηση. Αθήνα: Gutenberg.

Ελένη, Ε. & Τριανταφυλλοπούλου, Κ. (2004). Το Εκπαιδευτικό Θέατρο στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό. Αθήνα: Πατάκη.

Εφραιμίδης, Π. Ι. (2008). Η αξιολόγηση του μαθητή ως παιδαγωγική πράξη. Τα εκπαιδευτικά, τ. 87-88, 164-171.

Εφραιμίδης, Π. Ι. (2009). Η αξιολόγηση του διδακτικού έργου από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό ως παιδαγωγική πράξη. Τα εκπαιδευτικά, τ. 89-90, 1-11.

Εφραιμίδης, Π. Ι. (2020) Το περιβάλλον στα σχολικά εγχειρίδια των Θρησκευτικών του Δημοτικού Σχολείου. Αθήνα: Andy's Publishers.

Θεοφιλίδης, Χ. (2009). Ρωγμές στο παγόβουνο της παραδοσιακής διδασκαλίας. Αθήνα: Γρηγόρη.

Jackson, R. (2016). Οδοδείκτες. Πολιτική και πρακτική για τη διδασκαλία σχετικά με τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. (Α. Βαλλιανάτος, Μεταφρ.) Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης.

Ιωακειμίδου, Β. & Λιοναράκης, Α. (2017). Η διαρκής βελτίωση της ποιότητας στην εξ αποστάσεως πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Τάσεις και προσανατολισμοί. Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology, Τόμ. 13 (2), 124-139.

Ανάκτηση 6 16, 2021, από

<https://ejournals.e-publishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/15541/14047>.

Ιωαννίδης, Ι. Δ. (1996). Παιδαγωγική Ψυχολογία: μάθηση-ανάπτυξη, τόμος Β'. Αθήνα: Κορφή.

Ιωαννίδου-Κουτσελίνη, Μ. (2006). Στρατηγικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας στη σχολική τάξη. Παιδαγωγική Επιθεώρηση 41, 9-23.

Κακανά, Δ.-Μ. (2008). Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση: θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές προοπτικές. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Kalantzis, M., & Core, B. (2013). Νέα Μάθηση. Βασικές αρχές για την επιστήμη της εκπαίδευσης. (Αρβανίτη, Ε., Επιμ., & Χρηστίδης, Ε. Γ., Μεταφρ.) Αθήνα: Κριτική.

Καμαρινού, Δ. (2012). Η μέθοδος Project στην πράξη. Οδηγός εκκίνησης για εκπαιδευτικούς, ιδ. έκδοση.

Καπετανάκης, Γ. (2013). Τα Θρησκευτικά στο Σύγχρονο Σχολείο. Ο διάλογος και η κριτική για το νέο πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου. *Σύναξη*, 128, 95-97.

Καπετανάκης, Γ. Δ. (2014). *Θρησκευτική Αγωγή στο Ελληνικό Λύκειο*. Αθήνα: manifesto.

Καπετανάκης, Γ. Δ., Κουγιουμτζής, Γ. Α., & Μπίκος, Γ. Δ. (Επιμ.). (2017). *Σύγχρονες προσεγγίσεις στη Διδακτική των Θρησκευτικών*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Καραμούζης, Π. (2012). *Πολιτισμός και Διαθρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Επίκεντρο.

Καραμούζης, Π., Φωκίδης, Ε., & Τσιρέβελος, Ν. (2019). Η αναγκαιότητα της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης: τα Προγράμματα Σπουδών και οι Διδάσκοντες. Μια πανελλήνια έρευνα / The necessity of Religious Education: Curricula and Instructors. A pan-Hellenic survey. *Ελληνική Περιοδική Έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση / Greek Journal of Religious Education*, 2(1), 61-86 DOI: 10.30457/30420195

Κασσωτάκης, Γ. (2003). Η αξιολόγηση της επιδόσεως των μαθητών. Μέσα, μέθοδοι, προβλήματα, προοπτικές. Αθήνα: Γρηγόρης.

Κασσωτάκης Μ., Φλουρής Γ. (2006). *Μάθηση και διδασκαλία τόμ. Α΄*. Αθήνα: αυτοέκδοση

Κατσαρού, Ε. & Δεδούλη, Μ. (2008). *Επιμόρφωση και αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΑΙΘ-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Καψάλης, Α. Γ. (1998). *Αξιολόγηση και βαθμολογία στο Δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Καψάλης Α. Γ. (2007). *Παιδαγωγική Ψυχολογία*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Δυναμική αξιολόγηση. Δημητρόπουλος 20012:13. Δημητρόπουλος 20057: 23, 27, 31, 96. Ζεργιώτης 2006: 6. Παντελιάδου & Πατσιοδήμου 2007: 5. Τόγια κ.ά. 2006: 683-686. Ανάκτηση 6 13, 2021 από <https://www.greek-language.gr/certification/research/lexicon/show.html?id=68>

Κιουλάνης, Σ. (2007). Δημιουργία περιβάλλοντος ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην επιμόρφωση των θεολόγων εκπαιδευτικών. Εμπειρική έρευνα. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Κογκούλης, Ι. Β. (1993). Ο θεολόγος καθηγητής και η επιστημονική και ψυχοπαιδαγωγική του κατάρτιση. Εμπειρική έρευνα. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Κογκούλης, Ι. Β. (2004). Η σχολική τάξη ως κοινωνική ομάδα και η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

- Κογκούλης, Ι. Β. (2014). Διδακτική του μαθήματος των Θρησκευτικών -παιδείας & ελληνορθόδοξης κληρονομιάς- στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη ΙΚΕ.
- Κόκκος, Α. & συνεργάτες (2011). *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κοντογιάννη, Ά. (2012). Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση. Αθήνα: Πεδίο.
- Κοντογιάννη, Ά. (2012). Το βιβλίο της δραματοποίησης. Αθήνα: Πεδίο.
- Κοντογιάννη, Ά. (2008). Μαύρη αγελάδα, άσπρη αγελάδα: Δραματική τέχνη στην εκπαίδευση και διαπολιτισμικότητα. Αθήνα: Τόπος.
- Κόπτης, Α. (2004). *Η βιωματική προσέγγιση στο μάθημα των Θρησκευτικών του Δημοτικού Σχολείου* (Εμπειρική έρευνα). Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Κόπτης, Α. (2006). Το μάθημα των Θρησκευτικών στο σύγχρονο Δημοτικό σχολείο. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κόπτης, Α. (2006). Η διαθεματική διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών στο ελληνικό σχολείο. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Κόπτης, Α. (2008). Οι Θρησκευτικές Έννοιες και η βιωματική τους διδασκαλία. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Κορναράκης, Κ. (1999). Παιδεία Κυρίου. Ο οντολογικός χαρακτήρας και η διαλεκτική φύση του παιδαγωγικού έργου κατά τους Τρεις Ιεράρχες. *ΕΕΘΣΠΑ 34*, 413-467.
- Κορναράκης, Κ. (2000). Ο μυστικός και αποκαλυπτικός χαρακτήρας του συμβόλου κατά τη θεώρηση του χριστιανικού παιδαγωγικού ιδεώδους, Στο Φ. Καλαβάσης- Μ. Μειμάρης (Επιμ.), *Διεπιστημονική προσέγγιση των μαθηματικών και της διδασκαλίας τους* (σσ. 141-153). Αθήνα: Πανεπιστήμιο
- Κορναράκης, Κ. (2004). Ζητήματα μεθοδολογίας και πνευματικής ζωής κατά τον διάλογο μεταξύ Εκκλησίας και κόσμου περί των διαφυλικών σχέσεων. Στο *ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ. Χαριστήριος τόμος προς τιμήν του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστοδούλου* (σσ. 403-430), Αθήνα Εκδ. Αρμός.
- Κορναράκης, Κ. (2011). *Ο άνθρωπος απέναντι στην εικόνα του*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.
- Κορναράκης, Κ. (2018). Ήμουν, απλώς, άνθρωπος: Η κρίση της εφηβικής ηλικίας, η αναζήτηση ταυτότητας και οι ταινίες βαμπέρ σε θρησκευτικό πλαίσιο, *Σύναξη 147*, 62-74.
- Κοσσυβάκη, Φ. (2002). Κριτική Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Αθήνα: Gutenberg.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2009). Ο Θεός ο δικός μου, ο δικός σου. Πολιτισμός, Εκπαίδευση, Ετερότητα. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2011). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει. Νέα πολυτροπική διδακτική*, Αθήνα: Γρηγόρης.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2012). Οι Θρησκείες στο Σχολείο. Μία Μετανεωτερική Προσέγγιση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης με Τεχνικές από το Θέατρο στην Εκπαίδευση. Στο Ν. Γκόβας, Μ. Κατσαρίδου, & Δ. Μαυρέας (Επιμ.), *Θέατρο & Εκπαίδευση: δεσμοί αλληλεγγύης. 7η Διεθνής Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, 2012* (σσ. 232-239). Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2015). Επιστήμες της Παιδαγωγικής και πρώτη εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. Αθήνα: Gutenberg.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2019). Τι θρησκευτικά χρειάζεται η εκπαίδευση σήμερα; Μια πολυδιάστατη έρευνα σε ελληνικό περιβάλλον. Αθήνα: Gutenberg.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2018). Η έρευνα-δράση ως προσωπική ανάγκη του εκπαιδευτικού. Αναστοχασμός και συνεργασία, με σκοπό τον μετασχηματισμό. Στο Ε. Κατσαρού & Β. Τσάφος (Επιμ.), *Ορίζοντας την έρευνα-δράση στην Ελλάδα. Στην προοπτική διαμόρφωσης μιας επαγγελματικής κοινότητας εκπαιδευτικών ερευνητών* (σσ. 101-120). Αθήνα και Ρέθυμνο: Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Κρήτης Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ., & Παπαϊωάννου, Μ. (2016). Η θέση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο του 21ου αιώνα: Ζητήματα υποχρεωτικότητας, προγράμματος σπουδών και παιδαγωγικής προσέγγισης. Στο Σ. Γρόσδος (Επιμ.), *Προγράμματα Σπουδών-Σχολικά εγχειρίδια. Από το παρελθόν, στο παρόν και το μέλλον. Πρακτικά Συνεδρίου* (σσ. 201-212). Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ, ΠΕΕ, Pierce-Αμερικάνικο Κολλέγιο Αθηνών Ελλάδος.

Κουλουμπαρίτση, Α. (2018). Η Ανατροφοδότηση κατά την Περιγραφική – Διαμορφωτική Αξιολόγηση. Στο Α. Κουλουμπαρίτση (Επιμ.), *Αξιολογώ και Μαθαίνω. Πρακτικός Οδηγός για τη Διαμορφωτική Αξιολόγηση του Μαθητή στην Τάξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Κουλουμπαρίτση, Α., & Μασαγγούρας, Η. (2004). Φάκελος εργασιών του μαθητή (Portfolio): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία, στο Π. Αγγελίδης και Γ. Μαυροειδής (επιμ.), *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος*. Αθήνα: Τυπωθείτω, 2004.

Κουτσελίνη, Μ. (2002). Διαφοροποίηση Διδασκαλίας – Μάθησης: Από την θεωρία στην πράξη. Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ. (1995). Μεταγνώση: Η έννοια και η διδασκαλία της, *Νέα Παιδεία*, 74, 48-56.

Κουτσελίνη - Ιωαννίδου, Μ. & Πυργιωτάκης, Ι. Ε. (2015). Διαφοροποίηση της διδασκαλίας της μάθησης. Κοινωνιολογική, παιδαγωγική και διδακτική προσέγγιση. Αθήνα: Πεδίο.

Κουτσελίνη, Μ., Θεοφιλίδης, Χ. (1998). Διερεύνηση και συνεργασία για μια αποτελεσματική διδασκαλία. Αθήνα: Γρηγόρη.

Krathwohl, D. R., Bloom, B. S., Bertram, B. M. (2000). Ταξινομία διδακτικών στόχων: τόμος Β΄ - Συναισθηματικός τομέας (μτφρ. Λαμπράκη-Παγανού Α.). Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Κωνσταντίνου, Χ. Ι. (2007). Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή ως παιδαγωγική λογική και σχολική πρακτική. Αθήνα: Gutenberg.

Λιάμπας, Α. (2012). Η εξέλιξη της αξιολόγησης στο ιστορικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο. Στο Πρακτικά Συνεδρίου «Η Ποιότητα στην εκπαίδευση: Τάσεις και προοπτικές», τομ. Α΄ (σσ. 471-480). Αθήνα.

Μάγος, Κ. (2002). Διδακτική μεθοδολογία για τη μέθοδο project. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Ματσαγγούρας, Η. (2001). Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου ή αφού σκέφτονται γιατί δε γράφουν. Αθήνα: Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. (2006). Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας, τ. Α΄, Η Προσωπική Θεωρία ως Πλαίσιο Στοχαστικο-κριτικής Ανάλυσης, Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. (2006). Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας, τ. Β΄, Στρατηγικές Διδασκαλίας, Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη, Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. (2007). Σχολικός Εγγραμματισμός. Λειτουργικός, Κριτικός, Επιστημονικός. Αθήνα: Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2009). Εισαγωγή στις Επιστήμες της Παιδαγωγικής. Εναλλακτικές Προσεγγίσεις, Διδακτικές Προεκτάσεις. Αθήνα: Gutenberg.

Ματσαγγούρας, Η. Γ. (2012). Φάκελος επιμορφωτικού Υλικού για τις Βιωματικές Δράσεις: Από τη βιωματική Μάθηση στο Συνεργατικό Μοντέλο Βιωματικών Δράσεων. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Μαυρομούστακου, Ε. (2015). Παιδική Ηλικία και Θρησκευτικά. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

- Μητροπούλου, Β. (2008). Το εκπαιδευτικό λογισμικό στη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών, Θεσσαλονίκη: Βάνιας.
- Μητροπούλου, Β. (2012). Το εκπαιδευτικό σενάριο με χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θρησκευτικών. Στον τιμητικό τόμο για τον ομ.καθηγ. Χ. Βασιλόπουλο με τίτλο «Αγωγή Αγάπης και Ελευθερίας», Θεσσαλονίκη: Βάνιας σσ. 243-270
- Μητροπούλου, Β. (2015). Κοινωνικοπολιτισμικές Θεωρίες Μάθησης. Προτάσεις εφαρμογής στη διδακτική πράξη με χρήση Η/Υ. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.
- Μητροπούλου, Β. Γ. (2015). Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στη διδακτική του μαθήματος των θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.
- Μητροπούλου, Β. (2015). Τεύχος μελέτης εξειδίκευσης μεθοδολογίας, ανάπτυξης προδιαγραφών και μεθοδολογίας επιλογής των σεναρίων των εκπαιδευτικών για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης ανά γνωστικό αντικείμενο για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στο γνωστικό αντικείμενο «Θρησκευτικά και Εκκλησιαστική Εκπαίδευση. Ι.Ε.Π. Ανάπτυξη μεθοδολογίας και δειγματικών σεναρίων για τα γνωστικά αντικείμενα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ανάκτηση 6 16, 2021 από http://aesop.iep.edu.gr/sites/default/files/thriskeytika_kai_ekklisiastiki_ekpaideysi.pdf
- Μητροπούλου, Β. (2015). Θεωρίες αγωγής και μάθησης. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing p.c.
- Μητροπούλου, Β. (2021). Ψηφιακός Θρησκευτικός Γραμματισμός. Θεσσαλονίκη: Όστρακον
- Μητροπούλου, Β. Γ., Κόπτσης, Α., & Βασιλόπουλος, Χ. Κ. (2006). Αξιολόγηση της χρήσης εκπαιδευτικού λογισμικού πολυμέσων για υποστήριξη της διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών στο Δημοτικό: Μία μελέτη περίπτωσης. Στο Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Πρακτικά συνεδρίου (σσ. 734-741). Θεσσαλονίκη: Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση.
- Μητροπούλου, Β. & Στογιαννίδης, Α. (2015). Θεωρίες αγωγής και μάθησης. Θεσσαλονίκη: Ostracon
- Μητροπούλου, Β. & Κόπτσης, Α. (2020). Διδασκαλία με αντεστραμμένη τάξη με χρήση προκαταβολικών οργανωτών στο μάθημα των Θρησκευτικών. Πρακτικά από το 2ο Συνέδριο Θεολόγων Εκπαιδευτικών. Στο «Προκλήσεις και προοπτικές της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στο σύγχρονο σχολείο». Θεσσαλονίκη 14-19/09/2018, Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών 2, 254-259.

- Μητροπούλου, Β. & Αργυρόπουλος, Ν. (2018). Μαθησιακά αντικείμενα στα Θρησκευτικά. Παιδαγωγικό υπόβαθρο σχεδιασμού. Πρακτικά από το 11ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση». Θεσσαλονίκη, 19-21/10/2018 (σσ. 77-80) (<http://www.etpe.gr/conf/?cid=34>)
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2009). Συνεργασία Σχολείου Οικογένειας και Κοινότητας. Θεωρητικές προσεγγίσεις και Πρακτικές Εφαρμογές. Αθήνα: χ.ε.
- Μπαλκίτζας, Ν., Αξιολόγηση εκπαιδευτικού σεναρίου, χ.έ. Αθήνα 2008, στο https://issuu.com/nikbalki/docs/eval_eduscen (τελευταία ανάκτηση: 3/7/2021).
- Minder, M. (2007). Λειτουργική διδακτική: στόχοι, στρατηγικές, αξιολόγηση (μτφρ. Αρβανίτης Φ.). Αθήνα: Πατάκη.
- Ντιούϊ, Τ. (2016). Δημοκρατία και Εκπαίδευση. (Φ. Τερζάκης, Μεταφρ.) Αθήνα: Ηριδανός.
- Ξωχέλλης, Π. Δ. (1994). Παιδαγωγική του σχολείου. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Παπακωνσταντίνου, Π. (1993). Εκπαιδευτικό έργο και αξιολόγηση στο σχολείο. Αθήνα: Έκφραση.
- Παπαμιχαήλ, Γ. (1985). Αξιολόγηση και εκπαιδευτική σχέση. Νέα Παιδεία, 33, 35-42.
- Παπαναούμ-Τζίκα, Ζ. (1985). Η αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης- Δυνατότητες και όρια. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Πλατσίδου, Μ. (2010). Η συναισθηματική νοημοσύνη: θεωρητικά μοντέλα, τρόποι μέτρησης και εφαρμογές στην εκπαίδευση και στην εργασία. Αθήνα: Gutenberg.
- Πεπές, Ε. (2010). Η συμβολή της μεθόδου project στην κοινωνικοποίηση του μαθητή και η αξία της για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Στο Διαπολιτισμική εκπαίδευση – μετανάστευση – διαχείριση συγκρούσεων και παιδαγωγική της δημοκρατίας. Πρακτικά διεθνούς Συνεδρίου (σσ. 579-586). Πάτρα.
- Πεπές, Ε. (2016). Θρησκευτική ταυτότητα και ορθόδοξη θρησκευτική αγωγή στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: Η πρόταση της εκκλησιαστικής παράδοσης. Στο Παιδεία – Διαφωτισμός – Παγκοσμιοποίηση: Ορθόδοξη εκκλησιαστική θεώρηση. Πρακτικά Επιστημονικού Θεολογικού Συνεδρίου (σσ. 87-133). Θεσσαλονίκη: Εργαστήριο Παιδαγωγικής - Χριστιανικής Παιδαγωγικής Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ.
- Περσελής, Ε. (1994). Χριστιανική Αγωγή και σύγχρονος κόσμος. Αθήνα: Αρμός.
- Περσελής, Ε. (2000). Θεωρίες θρησκευτικής ανάπτυξης και αγωγής. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Περσελής, Ε. Π. (2007). Σχολική Θρησκευτική Αγωγή. Αθήνα: Γρηγόρη.

Σέξτου, Π. (2007). Πρακτικές εφαρμογές θεάτρου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Μουσειακή Εκπαίδευση, Αγωγή υγείας, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Γλώσσα και Λογοτεχνία. Αθήνα: Καστανιώτης

Stenhouse, L. (2003 [1975]). Εισαγωγή στην έρευνα και την ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος. (Α. Τσαπέλης, Μεταφρ.) Αθήνα: Σαββάλας.

Ρέλλος, Ν. (2007). Έλεγχος μάθησης: Αξιολόγηση μαθητικής επίδοσης. Αθήνα: Gutenberg.

Ρεράκης, Η. Μ. (2007). Σύγχρονη Διδακτική των Θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Πουρναρά.

Ρεράκης, Η. Μ. (2010). Κοινωνική ένταξη και θρησκευτική αγωγή του μαθητή στο ελληνικό σχολείο. Θεσσαλονίκη: Πουρναρά.

Ρεράκης, Η. (2015). Διδακτική των θεολογικών μαθημάτων στο ελληνικό σχολείο. Θεσσαλονίκη: Δ. Σφακιανάκη.

Σέξτου, Π. (2007). Πρακτικές εφαρμογές θεάτρου στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αθήνα: Καστανιώτη.

Στογιαννίδης, Α. (2014). Η Διδακτική Ανάλυση στα Σχολικά Εγχειρίδια του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Εμπειρική Έρευνα με Εφαρμογή της Γεωμετρικής Διδακτικής Ανάλυσης (Ge.Di.An.). Θεσσαλονίκη: Δέσποινα Κυριακίδη.

Στογιαννίδης, Α. (2016). Η Διδακτική του Συμβόλου. Προσεγγίσεις στη Θεωρία της Διδασκαλίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.

Στογιαννίδης, Α. (2016). Το Μάθημα των Θρησκευτικών στη Δημόσια Εκπαίδευση: ένα Μάθημα Θέσεων, Στοχασμού και Ερμηνείας. Στο: ΣΥΝΘΕΣΙΣ (Ηλεκτρονικό Περιοδικό του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ), Τόμος 5 / Νο. 1, σσ. 41-67.
<https://doi.org/10.26262/syn.v5i1.5630>.

Στογιαννίδης, Α. (2020). Η γοητεία του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Συνάντηση με τον σύγχρονο κόσμο και εφελτήριο δημιουργίας. Στο: ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΚΑΣ (Θεολογική Επετηρίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Κιτίου), Τόμος 26, σσ. 157-179.

Στογιαννίδης, Α. (2021). Σχολική Παιδεία, Μάθημα των Θρησκευτικών και Δημόσιος Χώρος. Αναστοχαστική Ιχνηλασία στην Παιδαγωγική Θεωρία του Dietrich Benner. Θεσσαλονίκη: Ostracon Publishing.

Συργιάννη, Μ. (2021). Μάθηση με νόημα ή νοηματοδοτώντας τη μάθηση στη Θρησκευτική Εκπαίδευση. Στο Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών Τόμ. 3 – Πρακτικά 3ου Πανελληνίου

Συνεδρίου Θεολόγων: Θρησκευτική Εκπαίδευση: εκπαίδευση για το μέλλον (σσ. 571-582).
Παιδαγωγικό Εργαστήριο Τμήμα Θεολογίας - Θεολογική Σχολή ΑΠΘ.

Tomlinson, C. A. (2004). Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας (μτφρ.
Θεοφιλίδης Χ., Μαρτίδου-Φορσιέ Δ.). Αθήνα: Γρηγόρη.

Frey, K. (2015). Η Μέθοδος Project. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία
και πράξη. (Κ. Μάλλιου Μεταφρ.). Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.

Φρυδάκη, Ε. (2009). Η Διδασκαλία στην Τομή της Νεωτερικής και της Μετανεωτερικής Σκέψης.
Αθήνα: Κριτική.

Χαρίσης, Α. Ε. (2006). Αξιολόγηση της σχολικής μάθησης. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.

Χατζηγεωργίου, Γ. (2004). Γνώθι το Curriculum. Αθήνα: Ατραπός.

Χατζηδήμου, Δ. & Αναγνωστοπούλου, Μ. (2011). Οι ομάδες εργασίας των μαθητών στην
εκπαίδευση, Κυριακίδη: Θεσσαλονίκη.

Δίκτυα/Πλατφόρμες

Arts and culture - Πλατφόρμα πολιτισμού με πάνω από 1.500 μουσεία από ολόκληρο τον
κόσμο: <https://artsandculture.google.com/>.

Αίσωπος: <http://aesop.iep.edu.gr/senaria>

Europeana: <https://www.europeana.eu/el>

Εκπαιδευτική Τηλεόραση ΥΠΔΜΘ: <https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/profil-menu>

Πινακοθήκη του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου artopos της Εκκλησίας της Ελλάδος:
http://www.eikastikon.gr/profile_gr.html

Ιφιγένεια: <http://ifigeneia.cti.gr/repository/>

Μίτιδα: <http://scenaria-ekt.mitida/gr>

Μουσείο Μπενάκη: <https://www.benaki.org/index.php?lang=el>.

Μυριόβιβλος, Βιβλιοθήκη του διαδικτυακού πολιτιστικού κέντρου artopos της Εκκλησίας της
Ελλάδος: <http://www.myriobiblos.gr/library%20home.htm>

Project Zero: <http://www.pz.harvard.edu/content/pz-founded-by-nelson-goodman>.

Πρωτέας: <http://proteas.greek-language.gr>

Φωτόδεντρο - Εθνικός Συσσωρευτής Εκπαιδευτικού Περιεχομένου για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: <http://photodentro.edu.gr/oepr/>